

DÍL DRUHÝ

OBĚTUJÍCÍ – OBĚTOVANÝM

Divná protiva. Již u sv. Otců jasně se vyslovuje idea, že jen kněz, který stal se sám obětí, může býti obětujícím. Tak praví sv. Jeronym: *Te ipsum vult Dominus hostiam vivam, placentem Deo. Te inquam, non tua . . .* a sv. Ambrož: *Hoc est sacrificium primitivum, quando unusquisque se offert hostiam et a se incipit, ut postea munus suum possit offerre.* Táž idea táhne se jako červená niť nejlepšími autory jednajícími o povolání a životě kněžském.

A přece zase za všech dob (první století mučednická vyjímaje) lze pozorovati, že ku stavu tomu hrnou se mnozí nepovolání, očekávající ne oběti, nýbrž spíše pohodlí, nečinnost, čistě světský blahobyt, čistě světské požitky . . .

Kdo tedy má pravdu? Ti, kdož povolání kněžské nazývají obětí, nebo ti, kdo v témže stavě spekulují na světské terno?

Jistotně nezná stav kněžský mnohých věcí, které jako těžký kříž spojeny jsou nerozlučně se stavy jinými. Tak na příklad nezná křížů rodinných, strohostí byrokratických, nejistého chvatu konkurence, věčně nenasytných veřejných ohledů stavovských a pod. Jisto jest, že má povolání kněžské mnohou vlastnost hodnou závidění i po

stránce čistě světské: neodvislost od vnějších okolností, od příjmů a přízní (i když trpí nouzi, trpí jediné pro svou osobu); volnější pole působení, a působení bohatostí, hloubkou, rozmanitostí, ideálností jistotně i přirozeně všechna jiná přesahující; stálý styk právě s nejzachovalejším jádrem lidu; ohromný vliv na ten lid od kolébky až do hrobu; stálou příležitost vzdělávati sebe jak srdcem tak duchem; zdravou prostotu a přirozenost života . . .

A přece je kněz obětovaný. Cokoliv krásného lze říci o jeho stavu, jest (pokud se nejedná o některé věci povrchní, mimořádné, nerozhodující) hlavně následkem, cenou jeho osobní oběti, a nejen nepopírá věty právě vyslovené, nýbrž spíše ji poděpírá a předpokládá.

Jen oku povrchnímu může ta vnitřní souvislost vlastního jádra a jeho skořápky ujíti; jen duše plýtká bude později překvapena, když hledajíc v povolání kněžském pohodlí, narazí na kříže . . .

Čím vlastně liší se povinnosti kněžské od povinností stavů jiných, světských? Snad prací, kterou předpokládají? Či namáhavostí, obtížností, obsahem toho co denně ukládají? Nelze upříti, že jsou stavy, které vyžadují práce

více i úpornější i vytrvalejší, na př. povolání obchodnické. — Tedy snad výnosností, čestným postavením a podobnými výhodami, kterými mnohé stavy světské (na příklad vojenský, soudcovský, lékařský) v očích nejednoho vynikají nad stav náš? I ta věc je velmi nestejnou — ostatně tu ani nerozhoduje. — Čím tedy?

Ne povinnostmi samými ve smyslu nejprísnejším (katechese, zpovídání, kázání), ale tím, co věrné konání jejich předpokládá.

Pošlete poštovního úředníka na př. na průsmyk Sv.-Gotthardský, aby tam, takořka mezi nebem a zemí, vysoko v horách, na místě pustém i neobydleném, v zimě v létě konal svůj úřad. Každý hned uzná, že takové postavení neobejde se bez obětí. Ale proč? Či tam má snad více práce? Má jí méně než měl dříve na rovině. Má tam nahoře snad větší odpovědnost? Též ne. Povolání jeho vyžaduje obětí, protože na takovém místě musí žít; že musí žít na místě, kam s ním nemohou ani žena ani děti, a to bez pravidelného častějšího styku s lidmi, zvláště lidmi svého vzdělání, bez hřejících paprsků kultury, bez útulného tepla jejího pohodlí . . . ; že musí žít jako voják v denním zápasu s nepřízní místa a doby, spokojen s tím, co právě dostačí zachovati život, co nejbližší skýtá okolí; že je svým vlastním lokajem, kuchařem a snad v nemoci i lékařem a ošetřovatelem . . .

Ovšem je v tom všem i mnoho svobody, neodvislosti, radosti a jisté krásy . . . Ale všechny ty přednosti jsou přece jen vykoupeny trpkými oběťmi — nikdo jich neupře a každý se jich neodváží. Ten úředník je přece jen obětovaný . . .

Tak se má věc i s knězem.

Odsouzení jsme k samotě, jíž onen úředník Sv.-Gotthardský je snad jen slabým příkladem.

Netřeba tu mysliti jediné na celibát. Ten je vlastně jen posledním, konsekventním článkem celé řady. Tím, co kážeme, kam jiným pomáháme, po čem se snažíme: stavem svým odkázáni jsme státi mezi nebem a zemí, mezi časem a věčností, mezi člověkem a Bohem.

My jsme největší, nejzásadnější, nejnesmířitelnější samotáři . . .

O velikých mužích se praví, že vždy z nich dýchalo cosi smutkem. Duchem svým předběhli dobu, v níž žili, která jich proto nepochopovala, odmítala, možná i pronásledovala . . . nejlepší, největší syny své. Stáli osamoceni, odtud jejich smutek. Tak předchází kněz dobu, v níž žije, lid, v němž působí, ne o desíti-

letí, ne o staletí, nýbrž o onu věčnost, pro niž působí, myslí, cítí, po níž dychtí . . .

* * *

Odsouzení jsme k osobnímu odříkání.

A kdybychom i směli (čehož opravdu často bývá opak) zasedati k bohatě vystrojené tabuli, a kdyby i časné starosti (čehož tolikéž zhusta nebývá) navždy zůstaly daleko našich prahů . . . Jsou věci, kterých duše bolestněji pohřešuje, než vybraného jídla, které blíže se jí dotýkají, než teplý oděv těla . . .

Na té výši, na které stojí kněz, vidí sice daleko do světa, ale ten teplý život sám neproudí tu plným svým tokem, celou svou bohatou rozmanitostí, veškerou radostnou pestrostí . . .

Tu třeba se spokojiti jen malou částkou toho, co nazývá se život . . .

Tu stojíme blíže slunce a hvězd . . .

Blíže toho, co doufáme, než toho, co máme . . .

* * *

Určení jsme k nevypřáhnutí.

Každý jiný člověk, mající úřad, má určité chvíle po-

vinné práce, které se pak střídají s chvílemi odpočinku. V těchto pak chvílích odpočinutí přestává býti lékařem, soudcem, dozorcem . . . je jedině člověkem. V každém jiném povolání ví člověk určitě, kde počíná a kde končí hranice toho, co se na něm žádá.

Kněz takových hranic nezná. I co do času a intensity, i co do hloubky a šířky povinností má účast na věčných rozměrech svého stavu . . .

Sacerdos in aeternum . . . navždy.

Sacerdos in aeternum . . . v každé chvíli.

Sacerdos in aeternum . . . v každé výši, až kam dovede rozepnutí křídla ducha svého.

Nikdy nemůže si říci: dosti již toho, čeho jsem docílil, dosti té výše, již jsem dostoupil . . . Slovo „dosti“ jest neznámo ve slovníku věrného kněze.

Jeho devise jest a zůstane: *Sursum*, výše . . .

V tom věčně neurčitém ustanovení k vyšším věcem jest ohromná povzbuzující síla, ale je v něm i — ohromná oběť kněžského života.

* * *

Jen k samotě a odříkání jsme odsouzeni? Postaveni jsme ve jménu toho, jemuž sloužíme, „za znamení, jemuž bude odpíráno.“ *

* Luk. 2, 34.

Jsme představiteli idey, která jest „nejhlubším tématem člověčenstva,“ ku které nikdy nikdo nedovede býti úplně lhostejným, ale která duši lidskou plní buď nadšením a láskou nebo tajnou hrůzou a záští. —

A kdybychom i myslí a vůlí svou daleko toho byli, ano kdybychom výslovně proti tomu protestovali, nás věřící i nevěřící nikdy jinak nevidí, než na kothurnech věčnosti, v oděvu proroka Boha živého, s hroznou otázkou konečné odplaty v pozadí . . .

Odtud ten dojem našich slov i skutků, nám samým často nepochopitelný, jevíci se tu v nadmíře nezasloužené lásky, tam v nadmíře nezaslouženého záští . . . To je to pozadí, bez něhož si nás ani pomyslit nedovedou . . .

Odtud měřítko, kterým měří náš život jak přátelé tak nepřátelé — chtějí, aby ve všem se shodoval s rouchem, kterým vždycky nás odívají . . .

Odtud ta trpkost, příkrost, neurvalost, již nám často i bez nejmenší příčiny splácejí — činí nás zodpovědný za všechny vnitřní boje, zklamané naděje, hrůzy nejisté věčnosti, které sami trpí v srdci svém ve jménu toho Boha, jehož my jsme služebníky. (Tak kamenuje popuzený lid služebníky královny, nemoha se dopídití samého krále.)

Pro duši citlivou může býti i nadmíra lásky a úcty pramenem utrpení (duši slabé může pomásti hlavu). Ale

což teprv nadmíra nepřízně a záští, soukromého i veřejného? Dnes, kdy boj o Boha netušených nabyl rozměrů i co do hloubky i co do šířky, dnes každý kněz by tu mohl vypravovati kroniky . . .

* *
*

Ale což není možná, aby kněz všem těmto obětem ušel, zamění-li zkrátka úlohu kněze věrného s rolí kněze vlašného, padlého?

Osudný to blud, k němuž nejeden kněz více instinktivně a maně, než po zdravém uvážení a vědomě vzal své útočiště. A přece jest jen bludem, velmi nešťastným bludem.

Jen dvojí cesta zůstavena jest knězi, ale každá končí obětí: buď se obětovati (dobrovolně), nebo obětovánu býti (nedobrovolně).

Buď dobrovolně přinést oběť života svého požehnanou, čestnou, oblažující, — nebo nedobrovolně obětovati život svůj

způsobem trapnějším i bolestnějším, a přece zároveň

zmařeným,

povržením hodným.

* *
*

Věčnými pouty přikován jest kněz ku stavu, který si zvolil. Svět sám mimovolně uznává svaté svazky jeho stavu a činí z toho pro sebe důsledky. Nemůže sestoupiti s výše, na kterou ho jednou vynesla chvíle posvátná . . .

Musí katechisovati, musí kázati, musí ukazovati jiným cestu k nebi, alespoň svým slovem; musí žíti bez rodiny; musí k oltáři obětnímu; musí se modliti . . .

Hle, totéž, co koná kněz věrný . . .

Tedy na venek jest oběť jejich stejná, alespoň co do podstaty, až na to nějaké plus nebo minus, které tu konečně nerozhoduje.

Jen uvnitř je rozdíl. Jaký rozdíl? Rozdíl člověka sestavem svým spokojeného a člověka stav svůj proklínajícího. Rozdíl vojína vyššími ideami nadšeného a vojína nuceně zbraně nosícího. Rozdíl muže s láskou vynalézavou dílu svému se věnujícího a otroka před bičem se chvějícího. Rozdíl člověka zdravého, nasyceného, silného a churavce neduživého, hladového, vyzáblého . . .

V čem tu tedy rozdíl? V oběti jistotně ne. Ale v míře štěstí a vnitřního blaha, která na obou stranách může při stejné skoro oběti býti tak hrozně rozdílná.

Těch několik kapek z poháru rozkoší, které knězi nevěrnému za cenu jeho kněžské věrnosti podaří se uloviti, nedostačí nikterak, aby uhasily vnitřní jeho žár, spíše

novou ho jen rozdmýchávají silou a prudkostí. Tedy: tu oběť, tam oběť. Tu oběť šťastná, tam oběť nešťastná, zoufalá . . .

Nebeské je vědomí, že obětujeme se za vyšší statky jiných, ano i vlastní vědomí, že oběť naše nezůstane marnou. Ale pekelné je vědomí, že trpíme, těžce trpíme, a že trpíme za hřích, neplodně, marně, bezvýsledně. Tak trpí zatracenci v pekle. Tak asi též trpí nešťastný, padlý kněz . . .

Již nahoře srovnali jsme oběť, kterou přináší kněz věrný a kněz nevěrný. P ř i r o v n e j m e nyní krátce obou obětí v ý s l e d e k.

Není pochybnosti, že kněz padlý méně bude působiti než kněz dobrý. To již ani jinak býti nemůže, pomyslíme-li na vnitřní princip lásky, nadšení, milostí, štěstí, nebo na jejich opak, který oba kněze v práci popohání. (Předpokládám stejně příznivé jinak okolnosti, vlohý . . .)

Neméně jest jisto, že i to „méně,“ co vykoná padlý kněz, nepronikne tak hluboce, trvale, požehnaně. Vždyť při veškerém kněžském působení, i tam kde milost Boží se uděluje ex opere operato, osoba kněze nikterak není lhostejnou, při některých nejdůležitějších

výkonech kněžského povolání (hlásání slova Božího, zpovědi), padá na váhu zrovna rozhodující měrou.

Jisto je konečně, že i tehda, kdy kněz nevěrný pro jiné působí, sám vychází s prázdnou; žijeť ve stavu nemilosti Boží. Je pouhým kanálem, jímž teče milost na jiné, sám zůstává tvrdým a mrtvým po tom jako před tím.

Opakujeme: tu oběť, tam oběť. Tu oběť šťastná, tam oběť zoufalá; tu oběť účinná a požehnaná, tam oběť zmařená a neplodná.

* * *

Čistý kněz, věrný kněz, jaký to pohled nebi, zemi! Ani ti, kdož zuřivě na něho útočí, nemohou mu v srdci odepřítí tajné úcty.

Padlý kněz, nevěrný kněz, co v tom slově jest obsaženo ponížení, hanby, posměchu, potupy . . . Takové věci třeba si pomyslit konkrétně, bychom jen zdaleka si dovedli představití celé to moře mravního hrozného pokoření . . .

Opakuji po třetí (máť věc tak důležité pozadí):

Tu oběť, tam oběť;

tu oběť šťastná, tam nešťastná;

tu požehnaná, tam kletá;

tu čestná, tam potupná.

Kněz má sice dvojí cestu, oběti dobrovolné, nebo nedobrovolné, ale každá končí přece jen obětí, na každé jest obětovaným. Nechť dobře si rozmyslí, na kterou chce nastoupiti . . .

Čtyřicet mučedníků trpělo všechno stejně. Stejně se na ně na všechny obořil ukrutný tyran. Stejně se všem posmívala krvelačná luza. Stejně z nich všech strhán oděv. Stejně uvrženi za hrozně noci nazí na chladný led. Stejně nesl jim všem čtyřicíti anděl s nebe korunu mučednickou. Stejně jí byli všickni blízko . . .

Tu jeden z nich opustil výši mučednickou a sestoupil do teplých nížin lázní na blízkou připravených. A hle, smrt, které se chtěl vyhnouti na věrném ledu mučednickém, tu našel nenadále v potměšilém varu zradou koupeném. Čtyřicet jich umřelo téže chvíle, po týchž utrpeních, a jen devětatřicet (o mučedníku, jenž později se k nim přidal, nemluvíme) jich vzalo odměnu, jen ty slavíme jako mučedníky, jen ty uznal Bůh za své bojovníky. Čtyřicátý vzal za stejné boje věčné zatracení, hanbu zrádce Boha a svědomí . . .

Proč častěji na ten příklad nemyslíme?

Vyhození jsme na ledy povinností, odříkání, obětí.

Vůkol nám svět schystal lákavé teplé lázně . . . Nevěřme! Pro nás není volby jiné než: buď se obětovati, neb obětovánu býti.

BOJE A ZBRANĚ

Zchoulostivělá doba naše líčí boje čistoty takovým způsobem, jako by člověk jim ani odolati nemohl, jako by jim podlehnouti musil. Ta upřílišená, všelidská (!) koncese zvířecí strážce naší přirozenosti není než velmi pohodlnou koncesí, účinnou zkaženosti jinak zcela soukromé. V naší době jednotliví chytráci postavili svoje železnice, svoje paláce atd. (viz „Türken-Hirsch“ a j.) z cizích kapes. Proč by se nemělo povésti jiným, na útraty všelidských statků duchovních (jichž papíry dnes beztoho na burse veřejnosti nehrubě velikou mají cenu) válet se dle libovůle v mravním bahně a ještě za to býti obdivovánu . . . ? Řekne se pouze, že býti nemravným je lidským, všelidským, oddávati se pak mravnosti že je poblouzeným, zkaženým instinktem několika málo ztřeštěnců . . . *

* Srovnej, co podobně praví Tolstoj, *Moderní otroci*, díl 3. str. 21.: „Toto zvláštní zatmění lidí našich kruhů dá se vysvětliti jen tím, že lidé, jednající zle, vždycky si vymyslí takový názor světový, podle něhož špatné jejich skutky již nejeví se tím, čím jsou, skutky totiž špatnými, nýbrž následky nezměnitelných a proto mimo lidskou vůli položených zákonů.“

Odmítajíce upřílišené, nepoctivé, člověka nedůstojné líčení bojů čistoty, neupíráme nikterak, že boje ty jsou zvláště nesnadné, nebezpečné. Celá literatura asketická, abych o denních zkušenostech pomlčel, je toho (snad někdy až trochu příliš křiklavě) dokladem.

Podle sv. Tomáše Akv. nebyl žádný pud hříchem prvo počátečným tak porušen a vlády rozumu tak zbaven jako pud pohlavní.

Sv. Benedikt válel se v trní, aby se pokušení toho pudu zbavil. Sv. Bernard z podobné příčiny ponořil se do zamrzlého jezera. Svatý František Serafinský se z této příčiny nejdříve ukrutně zbičoval a pak za noci ve sněhu válel.

Sv. Alfons učí, že pro nečistý hřích maior animarum numerus in infernum delabitur: imo non dubito asserere, ob hoc unum impudicitiae vitium, aut saltem non sine eo, omnes damnari, quicumque damnantur.* Před ním pak již napsali učené mniši, salamanští karmelité: Adeo extensum est huius materiae imperium: Ut in serico et in pannis (verba sunt D. Hieron. epist. ad Salv.) eadem dominatur libido, nec regum purpuram timet, nec mendicantium spernit squalorem . . . Nullus enim mortalium in hac misera aetate existit, qui huic

* Th. Mor. III. 413.

vitio vectigal non solvat . . . Tolle hoc a christianis
vitium, et sanctos praedicabo . . . *

Málo by prospělo uznati pouze, že zápasy čistoty
jsou těžké. Pro bojovníka, který chce zvítěziti, je věcí
důležitější zvěděti příčiny, pro které ony zápasy jsou
zvláště nebezpečny. Buďtež tu hned krátce pojmenovány.
Všecky spočívají na zvláštnostech tohoto boje, jenž jest:

bojem nikdy neumdlévajícím;

bojem temným;

bojem zákeřným;

bojem kluzkým;

bojem osamělým.

* * *

Celibátem klade kněz navždy na oltář svého povolání jeden z nejmocnějších pudů přirozenosti lidské, pud pohlavní. A žádostivost je rána, která úplně nikdy se nezhojí, která celý život zůstává, jejíž bolest se může obnovovati denně, ano vícekrát za den . . . Té ráně nelze přivyknouti (lze přivyknouti bolesti? Ovšem, lze se proti bolesti otužit), proti ní není léku, mimo trpělivost . . .

* *Salmanticenses*, *Cursus. Theol. Mor. tr. XXVI. (de VI. et IX. Decal. praec.)*.

Kdo má odvahu býti vojínem po celý život? Tak ještě tři léta, jednu, dvě „kapitulace“, ale pak se nanejdříve podrží vojenský kabát, vojenská vyznamenání, vojenský boj však se přenechá jiným. A kněz musí bojovati po celý život vlastní boj, o němž již staří pohané doznávali, že ze všech jest nejtěžším. Musí každý den býti na stráži, každý den býti připraven, aby odrazil nepřitele . . . Kdo pochopí, jaké to vyžaduje mravní síly? Jak snadno se může do duše vkrásti malomyslnost, jak snadno v té dlouhé řadě let se může dostaviti jediná chvíle slabá, jak nebezpečně vábivou může se zdáti srdci představa (ovšem klamná) klidu — a boj je ztracen, snad navždy ztracen.

Po celý život zříká se kněz radostí nejen tělesných, nýbrž radostí sice jen přirozených, ale přece vyšších, duševních. Nepoznal dokonce všech stránek života zdrženlivého, kdo při něm myslí na boje pouze smyslné. Jen duše hrubé patří na rodinu se stanoviska radostí tělesných; duše, považující život hlouběji, vědí, že rodina není pouze pramenem radostí tělesných, nýbrž i zdrojem radostí čistě duševních, ba že právě tyto radosti jsou nejkrásnější částí života rodinného (výměna duší, doplnění duší, vzájemná opora duší, nová objevení

stránek duší, vzájemné se odevzdání duší . . .). A i těchto duševních radostí vzdává se kněz navždy, slibuje žítí bez rodiny. Nechť nikdo této rány nepodceňuje. Právě útlejší duše ji cítí bolestněji. Odtud jakési bezděké tápání kněze za rodinou, tápání velmi nebezpečné. Proto (jako motýl za noci světlu) blíží se kněz tak rád místům, z nichž mu září tiché světlo rodinného štěstí: myslí, že patříce na ně, sám ho užije. Proto tak rád vídá okolo sebe kvetoucí mládí . . . Proto věší se někdy i nezřízeně a na úkor vyšších povinností na své pokrevenstvo . . . Odtud ono někdy až počtilé svěřením se ženě . . . Marně. Nanejvýš se mu podaří uloviti na chvílku jednotlivý slabý paprsek, světlo však hřející a svítící samo nikdy nebude jeho. A možná, že ani toho paprsku se nedopídí, že půjde za bludičkou, která ho zavede do bahna.

Obětoval kněz navždy celibátem jen rodinu? Obětoval i svět. Rodina, žena, děti jsou na pohled nepatrným kroužkem. Ale tím jedním kroužkem připoután je člověk na veliký řetěz, jehož jméno společnost, obecnost, svět. Odříkaje se rodiny, i vši naděje rodiny, trhá kněz chtě nechtě ten kroužek a zůstává — sám na světě, sám i mezi těmi, jimž kdysi byl drahým, bratrem,

přítelem. To je poslední důsledek celibátu; málo kdo o něm přemýšlí, ale proto přece nelze ho upřítí. Svět přijímá kněze mezi sebe jen buď jako kněze (u víře, s vyšší láskou, úctou) anebo — jako zvrhlého člověka, aby jeho neřestí zakryl vlastní hříchy. Svět, pokud vůbec s knězem má co jednati, uznává kněze buď nad sebou, je-li věrným, nebo pod sebou, je-li padlým. Jako sobě rovného nepřipustí ho do své společnosti nikdy. Kněz po celý život jde sám a sám.

Dominus pars haereditatis meae et calicis mei . . .

Že potmě nedobře se bojuje, uzná každý. A boje čistoty jsou boje temné. Žádný hřích nevyhledává temnoty tou měrou jako hřích nečistý. Pýcha nosí vysoko hlavu; lakota se sice zastírá rouchem chudoby, ale neštítí se veřejnosti; lenost na každém místě se nám na oči staví. Ale smilstvo čeká, až se přiblíží noc, vyhledává tajné skryše, vymáhá mlčenlivost, chce býti o samotě. — Nikde též nevystupuje s prudkostí tak nestydatou, s mocí tak vítěznou, jako na místech temných, skrytých.

V tom spočívá nebezpečí té neřesti, ale i její slabá stránka. Kdo se pustí s ní v boj o samotě, potmě, toho porážka již předem je rozhod-

nuta. Kdo však v tom boji postaví se na veřejnost, do světla, ten již zvítězil.

Že není vždycky v naší moci uvarovati se tmy? Míst osamělých? Okolností tajných? Kéž aspoň sami jich nevyhledáváme!

Kdysi jel starší již kněz po železnici mezi Štrassburkem a Paříží. (Mám to z jeho úst.) Byl již večer, a teprve ráno měl rychlík doraziti cíle. Seděl sám jako prst. Tu vstoupí mladá paní do kupé. Spatřivši kněze, hlasitě se zaradovala. „Jak se těším, velebný pane, že budu tu noc moci jeti s knězem. Právě dnes ráno jsem byla u sv. přijímání.“ „Paní,“ odvětil kněz, „ale já se z toho nikterak netěším. Buď přiveďte sem ještě někoho třetího, nebo opusťte toto kupé. Tou opatrností jsem povinen nejen vám, ale i sám sobě!“ A tak se i stalo. Dáma odešla do jiného oddělení a kněz zůstal sám.

Temnými jsou boje nevinnosti také, užije-li se toho slova o temnotách duševních.

Bývají chvíle v životě lidském, kde člověka takorůz-

všecko opouští, co jindy bývalo jeho světem, jeho radostí a útěchou. V takových chvílích podobá se duše velikému hřbitovu za doby půlnoční: všecek vyšší život v ní zdánlivě umřel, slunce lásky a milosti Boží jako by bylo zapadlo, jen chladná noc smutku, malomyslnosti rozprostřela nade vším černé své perutě.

V takové chvíli přichází satan nejraději se špinavými svými radostmi. V takové chvíli líčí nám je barvami tím živějšími (ovšem vyhlanými), čím více v duši naší je pusto a temno. (Tak malíř nejdříve potahuje bílé plátno tmavou barvou a pak teprv na ně maluje, co se mu zlíbí.)

V té době třeba se modlit, v ten čas třeba vzdychati: *Mane nobiscum, Domine, quoniam advesperascit...*

Lze takové noci duševní nějak předejít? Úplně nelze. Jsou někdy nástrojem milosrdenství Božího a proto mimo dosah lidské snahy. Některé duše vodí Bůh více po cestách utrpení vnějších (nemocí, útlaků atd.), jiné, zvláště duchovní, více po cestách utrpení vnitřních. Utrpení vnitřní mohou být bolestnějšími nad nejtěžší utrpení vnější. A mezi nejtrpčí náleží někdy boje i temnoty právě líčené.

Někdy mohou ty noci duševní mít původ čire při-

rozený: v nevědomosti. A pak je lze ovšem odstraniti poučením. Mělo by vůbec býti snahou duchovních vůdců v seminářích, zpovědníků, tak vésti duše sobě svěřené, aby ve všem, co se objektivního rozeznání hříchů proti VI. přikázání týká, dobře byli poučeni. (Máme tu ovšem na mysli osoby dospělé, alumny, kněze, řeholníky. Kolik jiným zpovědník o tom svěří, jest věci pastorální moudrosti.) Tolikéž aby dovedli správně posouditi i na pravou míru uvésti jisté úkony fyziologické těla lidského, jich vliv na duši v určitých dobách a pod. Dobré poučení je základem dobré askese. Nikde ta věta nemá více platnosti jako v těžkých těchto zápletkách.

Obava, aby mladí bohoslovci, kněží(!) toho vědění nějak nezneužili, zdá se až příliš úzkoprsou. Bylo by zle, aby duchovní vůdce nemohl duchovním osobám podle jejich potřeby a při vhodné příležitosti taková vysvětlení podati. Ostatně za tu úzkoprsoost později pykají svým duchovním klidem a pokrokem právě kněží nej-svědomitější.

* * *

Temné jsou boje o nevinnost, patříme-li ku konečnému často jich výsledku. Kdo v noci bojuje, nerozezná zhusta ani dokonale vlastní rány, tím méně

poznává, kde je nepřítel a jakých nad ním dobyl úspěchů.

Náleží k nejtěžším stránkám bojů o čistotu, že po krutých, vysilujících zápasech člověk často ani neví, zvítězil-li, nebo-li byl poražen; je-li ještě dítkem světa, nebo-li již dítkem temnoty. A v té nejistotě připadá pak člověk sám sobě na konci jako zavržený, všecek ničemný a bídný . . .

Co tu člověk učiní?

Ať se ozbrojí trpělivostí před tváří Boha, jenž to všechno nyní na něho dopouští a jednou i odmění. —

Ať je věrným i v malých věcech té ctnosti se týkajících. Právě malé nevěrnosti proti přikázání VI. mohou duši uvrhnouti do nejtěžších duševních trýzní, vyrvati jí veškeren klid.

V případě opravdové pochybnosti, zdali jsme svolili, lépe jest i k sobě býti raději mírnějším než přísnějším (předpokládám tu duši jinak věrnou), raději rozhodnouti pro nevinu než vinu. Přílišná přísnost i k nám samým může nás ještě více oslabiti, zmásti . . .

Zákeřné boje! Zákeřníkovi žádné místo není dosti svatým, každá zbraň je mu dobrou, každý čas příhod-

ným, nejpříhodnějším ovšem ten, kdy oběť jeho se má za nejjistější.

Takovým zákeřníkem jest nečistý duch. Žádné místo, žádný stav není s to, aby nás uchránil jeho dotěrných útoků. Nezřídka pod nejnevinnější záminkou chystá nám nejkrutější rány. Jak se tu udržíme?

Především tu třeba stále býti na stráži a v tom ohledu ani sobě ani nikomu jinému nedůvěřovati. Kdo je o sobě již napřed přesvědčen, že nepodlehne, že jemu „nic nemůže již uškoditi,“ ten už je ztracen.

Dále i tu třeba neztráceti trpělivosti. Ta stálá (někdy až malichernou se zdající) pozornost tu na pohledy, tu na myšlenky, tu zas na hnutí srdce, na lidi našeho obcování, jest jistotně taktéž jedna z nejtěžších stránek boje o nevinnost. A přece jest nezbytná. Proto dlužno i tu vytrvati, trpěti.

Dále třeba energicky hned první útoky odraziti. Čím chaběji a zdlouhavěji se odbývají první útoky, tím nesnadnějším i nebezpečnějším stává se pozdější boj. A kdybychom se byli i uvarovali smrtelného hříchu, duše přece je znečištěna, oslabena, zůstalo v ní cosi, co při obnoveném útoku může se státi velmi osudným.

Konečně nebojme se. I zde třeba se chrániti dvojí výstřednosti: lehkomyšlnosti a úzkostlivosti. Lehkomyslnost snadno nás zaplétá v boje zbytečné;

úzkostlivost nás seslabuje i v bojích nutných, ano působí, že vidíme pokušení a příležitosti, kde jich nebylo.

Není možná, bychom, jsouce lidé (a ne andělé) i žijíce na zemi (a ne v nebi), uvarovali se všech nečistých příležitostí, bojů, pokušení. *Alioquin debueratis de hoc mundo exisse*, praví sv. Apoštol.*

Není možná, bychom, častým bojům vydáni jsouce, duše své alespoň nezaprášili prachem smyslnosti, hříšných představ, obrazů nečistých. Hle příležitost, bychom vzbuzovali lítost, pokořovali se před Pánem, ale nikoliv bychom malomyslněli. (Předpokládám jinak věrnost ve snaze po čistotě srdce.)

Není možná, bychom v tom boji neodkryli v duši své stránek nových (ve chvíli boje, jako v bouři, i co nejnižšího dere se na povrch), bolavých, snad i nešlechtných. I zde je příležitost k modlitbě, k pokoře, ale nikoli k pokleslosti mysli.

Kdo nemůže než za noci konati cestu lesem, ať má v ruce připravenou zbraň, aby odrazil útok zlého člověka. To vlastně jest všechno, co může činiti. Bude-li však napřed strachy umíratí, pak tím svůj stav jenom zhorší: v každém keři bude viděti zbojníka, v každém zašumění listí útok na svůj život. Co vytrpí úzkostí pro nic za nic, a kdyby nešťastnou náhodou zlý

* I. Kor. 5, 10.

člověk skutečně ho napadl, snad pro samý strach i ta zbraň by mu z ruky vypadla.

Tak my, jdouce bahnem života, neumírejme strachem více než potřebí. Mysl přílišnou bázní naplněná bude nám teprv malovati nečisté představy, kterých bychom byli zůstali ušetřeni, kdyby duše naše byla klidna. Jdeme životem připraveni na odražení útoku, ale klidni. Jesuita † P. Slamník dal kterémusi sextánovi radu: „Dívejte se na osoby jiného pohlaví, jako se díváte na kus dřeva nebo na př. na kůl v plotě.“ Výtečná to rada! Na koly v plotě se díváme, abychom se jim vyhuli, abychom na ně nenarazili. Ostatně však ani nás nenapadne studovati, z jakého jsou dřeva, jak natřené, jak vysoké a široké, jak tesané a staré a pod. Cožpak jest nám po nich? Tak třeba si jistých osob na ulici všimnouti, bychom společensky nenarazili, ale analysovat, jaké mají klobouky a pentle, a kolik mají na sobě navěšených štrápců a třetek . . . ? Cožpak je nám po nich! Nás vede jinam cesta života.

Boje kluzké. Boje proti dívčímu planoucímu oku . . .
Boje proti sladkému nyjícímu hlasu . . . Proti vroucímu
stisknutí ruky . . .

Již pouhé bezbarvé, bezživé jmenování těch věcí může v člověku vzbouřiti krev. A přece jsou tyto věci ještě z nejnevinnějších. Kde nalezne duše pevný bod, aby se opřela, aby neztratila rovnováhy, sklouznuvši, než ještě dojde k boji? Tu poznáváme cenu staré osvědčené rady, že v tom zápase se vítězí jedině útekem.*

Ten útek může býti rozličný.

Utíká, kdo opouští osobu, místo, věc, která ho dráždí. To opuštění opět může znamenati vzdáliti se, nebo alespoň nevšimnouti si, hleděti jinam a pod. Takový útek je vždy nejjistější, ačkoliv není vždycky možný.

Utíká, kdo v duši své z ovzduší sobě nebezpečného přenáší se do okolností jiných, myslí o jiných věcech atd.

Utíká, kdo se k Bohu a k modlitbě uchyluje o pomoc i přispění.

Utíká, kdo si v pokušení představuje hodinku smrti, soud, věčnost.

Utíká, kdo živě si představuje svatost stavu svého, i jak jediným hříchem by mohl zničiti požehnání Boží při svém působení, uvaliti na sebe kletbu Páně . . .

* * *

* Poznámává tu žák Sušilův, že Sušil právě tuto větu svým posluchačům „bezmála každodenně kladl na srdce“.

Boje osamělé. Zápas toho jistotně je nesnadnější, kdo osamocen bojuje. A boje čistoty jsou vždy boje osamocené.

Osamocené, vzhledem k malému počtu těch, kdož mají odvahu se jich podjati. Jak snadno může již ta myšlenka se státi zrádkyní úmyslů světlejších. Vždyť jiní jdou cestou rozkoší . . . proč ty máš se sám obětovati?

Osamocené, poněvadž se v těch bojích zápolí nejvíce o statky neviditelné, budoucí. Časem poznává sice vytrvalý zápasník a takořka rukama chápe i přítomné požehnání nevinného života, ale kolik jich pokleslo, než vůbec tak daleko došli . . .

Osamocené, poněvadž se nejvíce odehrávají ve vlastním našem srdci. Tu člověk žádný nemůže na pomoc přispěti, ani (do jisté míry) naší nevěrnosti kontrolovati.

Tu třeba dvojnásobně silným býti tomu, kdo v těch bojích chce obstáti.

Kdo jednou do boje je zapleten, musí bojovati. Lépe však je na každý způsob předejítí boj, hleděti, aby se udál co nejřidčeji, aby se rozvinul co nejméně nebezpečně. V bojích tak nesnadných i závažných, jako jsou boje nevinnosti, všeobecné to pravidlo ještě

zvláštní má cenu. Ale jest v moci člověka, o b m e z i t i (nepravím z a m e z i t i) boje nečistě? Jest. A k tomu patří trojí věc.

Silná, zdravá duše;

silné, zdravé tělo;

silné, zdravé okolí.

* * *

Silná, zdravá duše. Vždyť vlastně čistota srdce a všechno, co s ní souvisí, má (jako každá jiná ctnost) pramen i původ v duši. A již z toho viděti, že musí býti ta duše silná a zdravá, jinak by neprovedla zápasů k té ctnosti nezbytných.

* * *

Ale věc má příčinu ještě jinou. Přísloví praví, že špatné společnosti kazí dobré mravy. Pomysleme si dva přátele, z nichž jeden je inteligentní, druhý hrubý, smyslný. Zajisté ovládne inteligentní přítel hrubého, vyvíraje vliv svůj na něho. Bude-li pak přítel inteligentní sám směru ideálního, čistého, utlumí a zamezí vlivem svým mnohý výbuch hrubé smyslnosti, k němuž druh jeho od přírody má náklonnost, uvede onu hrubou stránku jeho na částku nejmenší. Ale i naopak. Je-li onen

přítel inteligentní sám hrubým a smyslným, nejenom že nezušlechťí svého druhu, nýbrž probudí, rozdmýchá, co v něm původně jen doutnalo pod popelem, uvede onu hrubost jeho přirozenou na míru nejvyšší. Lze si však mysliti spojení tužšího než je spojení duše a těla? vlivu mocnějšího nad vliv duše nad tělo? Tělo přirozeností svou tíhne k zemi, duše k nebi. Tělo ovšem vždycky bude překážeti duši spějící k nebi. Ale je-li duše silná, zdravá, docílí toho, že útoky těla, třebaš úplně nepřestaly, alespoň se o bmezí na část nejmenší, na minimum. Ale též naopak: Je-li duše sama zchoulostivělá, její fantasie zkažená, její vůle rozhýčkaná, malicherná, svěťácká, pak sama rozdráždí tělo, že i tam bude klásti odpor, kde by ho původně snad ani nebylo kladlo, alespoň jistě ne v takové míře; duše přivede zvířecnost tělesnou na stupeň nejvyšší, na maximum.

Jest v pokušeních tělesných mnoho strojeného. Vymlouváme se vždycky na tělo a měli bychom vlastně žalobu vésti na duši . . .

* * *

Fantasie! Proč v bojích a úsilích duše až tak příliš málo s ní počítáme?

Jest fantasie d o h a z o v a č k o u, která nejen na trhu

tohoto života vychvaluje nebo tupí, co vůle z předmětů ji obklopujících má koupiti, zvoliti, nýbrž předem již určitý vliv má na volbu tržiště samého. Na ní po veliké části záleží ony v životě lidském tolik rozhodující jednotné, silné směry duše (nadání a směry rozhodují o plodnosti života), na ní míra přilnutí k nim.

Zachovati si fantasií neporušenou v bojích o čistotu srdce jest tolik jako napolo zvítěziti. Potřísnutí ji značí boje ty nepoměrně zveličiti, rozmnožiti.

Jest fantasie umělcem, a mosaika jest její odbor. —

Jako pestré kaménky vybírá z duše naší ve chvíli vzrušení tu dávno již zapomenutý dojem, tu slovo chvatem se nás doteknuvší, tu pohled neprozřetelně učiněný; co dnes jsme zažili a co před dvaceti lety v duši jinošské se odehrálo — všechno se jí hodí, všechno dovede sloučiti tvůrčí silou svou v nový, často neodolatelný obraz, nabízejíc ho vůli ke koupi. Jestliť fantasie tvůrčí síla, ale (a na to s důrazem budiž upozorněno) obmezena tím, co v duši nalézá . . .

Není pochybnosti, bez toho umělce byl by život náš jednotvárný, uvnitř plný nudy, suchoparu, ano prázdné neplodnosti. Ale ani to se nedá zapřít, že čistota nebo

porušenost (abych v obrazu počatém pokračoval), síla nebo zchoulostivělost, vyšší vzlet nebo nízkost tohoto nerozlučného spojence duše naší na nás samé nezůstane bez stálého trvalého dojmu . . .

Výchova, výchova fantasií! mělo by proto býti heslem nejen pedagogů, ale i každého člověka vůbec, který ku vážným se chystá podnikům. Jakým způsobem by se ta výchova měla dít? Jako každá jiná. Záporně, odpíráme-li duši své všecko, co nízkého, poskvřňujícího, zlého. Kladně, konáme-li dobré, vznešené, nebeské.

Jsouť sestrami život a fantasie, konání a snění, jedna druhou doplňujíc, pobádajíc, odměňujíc neb i trestajíc. Jedna-li (život, konání) nasbírá v duši skutky dobré, příklady krásné, dojmy čisté, chtění svaté, druhá (fantasie) staví jí z toho uměním svým čisté paláce nevinnosti, míru, povznešení, uchvacujíc tak zároveň k snahám novým, dokonalým. Ale kde jedna (život, konání) propadla hnilobě, trestá ji druhá (fantasie) nutkajíc ji brouzdati se tou hnilobou, opíjeti se vlastním jedem, okoušeti, ztravovati nízkost vlastní, klesati níž a níže . . .

Nebe dobrých prý počíná na zemi a taktéž i peklo zlých . . . To je dílo fantasie.

Opětuji: čím by byl život náš bez božské jiskry fantasie? Zdaž její to vinou, že v jedné duši osvětluje magickým světlem svým hroby zkaženosti a v jiné ráje pokroku a nevinnosti? Že někde paprsky její utonuly ve špinavém blátě, a jinde démantem prošedše, nové vytvořily zázraky krásy? Ach, že tak snadno je býti blátem, a tak těžko býti démantem . . .

* * *

„Plícemi duše“ nazval kdosi fantasií. V jejích labyrintech, průduškách a celách stýkají se bezprostředně mohutnosti duše naší a život vůkol nás obkličující jako vzduch. Jen co tuto „okysličeno“, stává se opravdovým majetkem duše naší, přechází nám „do krve“. Praktická vůle naše, to co skutečně nás pohání k ctnosti nebo k hříchu (o milosti tuto nemluví), jest výslednicí toho styku.

Kdo nechceš jako duševní souchotinář prokašlati a profňukati život svůj (bolestnější jsou choroby dlouholeté, životní, než i těžké nemoci akutní; a opět bolestnější choroby duše než choroby těla), šetři plíc duše své, fantasie!

Kdo máš vůli žítí plným, zdravým, požehnaným životem (ne každý rozumí, co to slovo v jádru svém obsahuje), o plíce dbej, o fantasií zdravou, neporušenou.

Kdo hodláš životem svým zvoliti putování po krásných, ale obtížných Alpách povolání kněžského, záhy cvič plíce duše své, fantasií!

A zvláště v mládí jsou plíce chytlavé. Ve stuchlém nebo dokonce otráveném vzduchu musí onemocněti.*

Mám ještě výslovně upozorniti na důsledky ze všeho toho, co pověděno o „silné duši“?

Veliký význam má v pokušení proti sv. čistotě okamžité vzývání Boha o pomoc. Ale mnohemu lépe by bylo živiti v sobě lásku a horlivost modlitby vůbec. Neboť nikdy není silnou ani zdravou duše, již modlitba, obcování s Bohem nestalo se takorůzka druhou přirozeností.

Potřebí odvracet oči od předmětů nás právě dráždí-

* Nějakou o tom důležitém předmětu literaturu viz v díle Rein, Encykl. Handbuch d. Paedagogik (7 Bde), Langensalza 1895 ss. tom. 5. pag. 410 s. v. „Phantasie“.

cích; ale mnohem prospěšnějším by bylo utvořiti v sobě jakýsi habitus nebeský, voditi duš po pastvinách nebeských ideálů, krmiti ji svatými žádostmi, síliti nadzemskými nadějemi. Tak se stane, že kde jiný bude hořeti ohněm nečistým, naše srdce zůstane chladným, že od věcí, po nichž jiný bude toužiti, my snad s odporem se odvrátíme.

Nutno býti ostražitým před sladkým jedem okamžitého pokušení; ale nesmírně nutnějším by bylo, nekaziti vůbec duše své tajnými žádostmi, které se se svátostí stavu nesrovnávají, nekaziti jí rozplameňováním její smyslné fantasmie, čtením, které se pro nás nehodí, řečmi, které nás vlastně tupí.

Silné, zdravé tělo. Humoreska jakás vypravuje historii osla, který tak byl vycvičený, že nedopustil, aby jezdec, byť i nejpevnější, na něho vůbec směl jen dosednouti, tím méně za uzdu ho vzíti, ovládnouti, vésti.

Ve spisech starých asketů se často naše tělo přirovnává k oslu. Na tom oslu jede naše duše k nebi — nebo k peklu. Nuže tento osel, toto tělo, má sice hned z ráje svoje zvláštní choutky a nápady, ale je-li zdravý a přirozeně chovaný, dovedná a silná duše snadno

jej ovládne. Ale stává se zhusta, nejvíce pak při čistotě srdce, že ten oslík — naše tělo — uměle byl dřívějším bezuzdným životem k špatnosti dressován, a pak provádí kotrmelce, že ani nejsilnější duše nemůže ho ovládnouti, a s ním pádí do záhuby.

Táži se opět, potřebuje ta věc bližšího vysvětlení? Ve Stöhrově Pastorální medicíně doznává kdesi autor, že velikou má úctu před milostí, které kněz při svěcení pro svůj stav se stává účastným (Standesgnade), ale že by zrovna zázrakem bylo, aby kněz, bujně-li se živí, měl zůstatí cudným a prostým pokušení tělesných.*

Anebo. Pomysleme si mladého kněze, právě v síle věku. Zvláštní námahy ani duševní ani tělesné snad ani nemá. Starostí trudnějších si též nepřipouští. Zato však tělu svému ničeho nedá ujíti. Nebylo by zázrakem, kdyby se uchoval nejtěžších pokušení proti svaté čistotě?

* Srovnej C. S. D. XXXV. Venter mero aestuans cito despu-mat in libidines. Ubi ebrietas, ibi libido dominatur et furor. C. 7. eod. Luxuriam facit et nutrit vini perceptio nimia, non natura. Co se tu praví o vlně, lze říci i o jiných dráždidlech.

Anebo. Kněz, který bezprostředně před spaním čítá rozčilující romány, pije pivo nebo víno, uléhá do kypících polštářů, přikrývá se měkkými peřinami . . . Myslí, že sen jeho bude cudným?

Anebo. Kněz, který v mládí tělo své podráždil
Není divu, že ještě později jest se mu svíjeti pod údery smyslnosti. Tu třeba trpělivosti. Ten stav není normálním, ale po době vrátí se na normální . . .

* * *

Tedy nevychovávej toho oslíka k nečistým kouskům, ale veď ho k otužilosti a síle přirozeného života:

prací, ale prací ať duševní ať tělesnou, jejíž únavu a tíhu cítíme;

stravou, vydatnou, ne však dráždicí;

odpočinkem potřebným, ne však rozmařilým;

umrtvením skrze život ctnostný;

vůbec žitím prostým a nebujným.

* * *

Silné, zdravé okolí. Praví opět přísloví, že člověk stává se takovým, jakým jest jeho okolí. Okolí patří vůbec mezi ony věci již častěji zmíněné, při jejichžto

volbě člověk nesmí se řídit náladou, nýbrž rozumem, zásadou.

Nikde zanedbání té pravdy nemstí se krvavěji nežli při ctnosti čistoty srdce. Ano, jediné její zachování dovede časem všechno ostatní nahraditi, jediné její zanedbávání všechny ostatní snahy napřed zničiti.

* * *

Jak možno duši svou zachovati nevinnou uprostřed stálého obcování s fantastickými a v jádru znemravněnými, zženštilými hrdiny románů i novel, kteří denně nás obklopují?

Jak možno choditi na rozpustilá divadla a neposkvřiti svatyně duše své?

Jak možno choditi na tance veřejné (kdosi je nazval „masné jatky“, jelikož se tam lidské „maso vodí na prodej“), a neproměnit srdce své v bohapustou, znemravnělou hospodu?

Jak možno býti denně obklopu zena mi mladými, žíti s nimi v nejužším styku a zachovati se nevinným?

To dávno již uznala církev, a proto první zákony, které takorůzno vůbec na sněmích vydala, týkají se kněžského okolí. A ještě dnes ničemu církev nevěnuje tolik pozornosti, jako právě této stránce kněžského ži-

vota. Nejvýznamnější výnosy novějších synod tu schválně uvádíme. Ty výroky se navzájem potvrzují nebo doplňují.

Pražská synoda prov. z r. 1860:*

Ne huius provinciae clerici talia tristes experiantur (aby proti sv. čistotě neklesli), vix ipsa oratio utut fervida cavebit, neque iuncta precibus occupatio, nisi in fuga simul salutem quaerentes a mulierum praesertim consortio quantum potuerint abstineant.

Meminerint itaque, clericis non tantum conversationem cum mulieribus quoquo modo suspectis omnino vetitam esse, sed vitandum alioquin quodcumque inutile ac frequens mulierum consortium. Illam scilicet Bonaventurae regulam sequantur, cum feminis, non exceptis item ingenuis ac verecundis sermonem brevem et rigidum esse habendum.

Procuratrices domus et ancillas (tedy nejen hospodyně, nýbrž i služebné) non eligant, nisi integerrimae famae sint, aetate et moribus, verecundia et sobrietate graves . . . Mensae cum ipsis non assideant, in earum cubiculo seu loco, ubi rebus do-

* Tit. I. cap. VII. De honesta cleric. vita (Collectio Iac. tom. V. col. 424. ss.).

mesticis vacant, absque necessitate non morentur. Cum procuratrice numquam ad convivia invitati accedant, neque eodem cum ipsa, etiamsi consanguinea sit, curru vehi praesumant.

* *

Vídeňská prov. synoda z r. 1858 stanoví:*

A frequentiori consortio mulierum, etiam earum, quae pietatis ac modestiae laude non immerito potiuntur, penitus (sacerdos) abstineat. Ancillae, quibus ad res domesticas procurandas indiget, maturioris sint aetatis et integerrimae famae, castae, sobriae, subditae... Quidquid familiarius commercium redolet, id longe absit. Ancillam commensalem non habeat, neque cum ea deambulet vel aliorum domus adeat, aut eodem vehiculo, nisi forte publico, vehatur... Neque feminis consanguineis aliquid indulgendum quod domum sacerdotalem dedeceat...

* *

Synoda ostřihomská z r. 1858:**

Decernimus, ne clerici cum mulieribus de incontinen-

* Tit. V. cap. VI. (Collect. Lac. t. V. col. 197.)

** Tit. VI. cap. I. n. 9. (Coll. Lac. t. V. col. 53.)

tia suspectis habitent, aut ullam cum talibus familiaritatem foveant; ancillas, quas coctrices seu oeconomas vocant, quadraginta annis minores nullatenus habeant, nisi ob pecularia rerum adiuncta specialem eatenus a nobis vel officiali nostro indultum obtinuerint. Personas autem in peccatum carnis iam lapsas, aut in divorcio viventes, etiamsi cognatione iunctae essent, ad servitium numquam assumant. Quantum temporis iniquitas admittit, eligere studeant personas vita probatas, fama integras, catholicas et pietate commendatas. Harum etiam cellae a sacerdotum habitatione, quantum potest, remotae sint, ne cellas has absque necessitate ingrediantur, nec eas mensae suae applicare, vel eodem cum illis curru vehi umquam licebit.

* * *

Synoda prov. utrechtská (Ultraiectens.) z roku 1865 praví:*

Ancillae moribus non minus quam aetate graves sint, famae integerrimae, non luxui servientes, non garrulae, non mundana oblectamenta exquirentes; sed prudentes, castae, sobriae, domus curam habentes (Tit. 2, 5). Caveat vero sacerdos, ne dominatrices illae sint, aut in

* Tit. VIII. cap. 4. (Coll. Lac. t. V. col. 904 ss.)

administratione parochiali se immisceant, quod auctoritatem parochi penes suos vix non destrueret. Ab iis vero omnibus, quae familiarius cum eisdem ancillis consortium redolerent, plane abstinendum ipsis esse sacerdotes meminerint . . . Sed neque illas sinant quidquam agere, quod domum sacerdotalem non plenissime deceret. Cui quidem rei tum etiam advigilabunt, cum forte consanguineam mulierem domi habeant, memores illius Augustini effati: Etsi propinquae mulieres suspectae non sint, tamen quae ad eas ventitarent, posse suspicionem efficere. Ceterum . . . statuimus, quod ea quae de ancillis supra ordinata sunt (co do věku a pod.), etiam valeant pro quibuscumque mulieribus, quae apud sacerdotes inhabitant, exceptis matre, sorore et amita sacerdotis nec non puellis infra aetatem sedecim annorum.

* *
*

Synoda prov. bourgesská (Bituricense) r. 1850: *
(Sacerdos) propinquos nisi iusta de causa commorari apud se permittat, operamque impendat, ut sibi sint vitae integritate in bonum adiuto-

* Tit. VI. (Coll. Lat. t. IV. col. 1121 ss.)

res, et ab omni parochiali negotio vel ministerio alieni maneant.

Ita conviventibus advigilent sororibus, ut non culpa tantum, sed etiam omnis culpa suspicionis immunes serventur. Cum adventitiis mulieribus nullum privatum colloquium misceant, nisi utilitatis causa . . .

* * *

Synoda prov. auxerská (Auscitana) r. 1851:*

Advertant etiam presbyteri sorores vel amitas iuniores, praesertim absente matre vel ancilla, in domo presbyterali non sine gravi incommodo commorari posse, cum exinde saepe saepius gravia oriantur pericula et scandala.

* * *

Synoda prov. rouenská (Rotomagense) roku 1850:**

Admitti tamen possunt germanae sorores, quamcumque habeant aetatem, modo sint probatae virtutis, ne forte timeatur, ne aliis sacerdotibus vel cleri-

* N. CXLVII. (Coll. Lac. col. 1200.)

** Decret. XI. (Coll. Lac. t. IV., col. 525.)

cis aut etiam laicis, quibus presbyterium patet, sint quasi offendiculum et petra scandali.

Neptes vero, imo et amitae, si quadraginta annis minores sint, non admittantur, nisi de expressa licentia episcopi, et quatenus conditionibus sororibus impositis satisfecerint.

* * *

Synoda prov. s e n s e n s k á (Sens. Senonense) z roku 1850:*

Omnibus . . . in sacro ordine constitutis prohibemus, ne in domo sua sive famulitii sive quovis alio titulo mulieres etiam propinquitate coniunctas retineant, nisi vita probatas, fama integras, pietate commendatas et saltem quadragesimum annum assecutas. Ab illa prohibitione excipimus matrem, amitam, neptem. Caeterum omnes instantanter obtestamur, ut in familia sive constituenda sive regenda valde providi sint, cauti et circumspecti; caveant etiam sollicite, ne cum ancillis vel aliis personis feminei sexus umquam familiarius agant.

* * *

* Tit. IV. cap. 4. (Coll. Lac. t. IV. col. 903. ss.)

Synoda prov. tourská (Turonense) z r. 1849:*

Enixe interim eos hortamur, ne suos, nisi de gravioribus causis aut urgente necessitate, domi ad commorandum recipiant.

* * *

Synoda prov. avignonská (Avenionense) z roku 1849:**

Parocho etiam vetitum est, ne faveat sororibus, fratribus, filiis vel filiabus fratrum et sororum, vel eisdem opem ferat, eo fine ut in territorio parochiae, quam regit, valeant inire matrimonium. Nec nisi prudenter et caute eos etiam secum permittat habitare parentes (příbuzné), quorum contubernium canonibus permittitur.

* * *

Synoda prov. lyonská stanoví r. 1850:***

* Decret. XI. De moribus et conversatione clericorum. (Coll. Lac. t. IV., col. 268. ss.)

** Tit. VI. cap. V. n. 16. (Col. Lac. t. IV. col. 348.)

*** Decret. XVIII. De personis intra presbyterium conversantibus. (Coll. Lac. t. IV. col. 475.)

N. 3. Licet ex communi ecclesiae usu invaluerit, ut mater aut avia aut soror aut amita aut etiam neptis cum sacerdote commorari possint, illud tamen advertendum, quod si in eadem domo versentur alii presbyteri, praefatas mulieres aetatem canonicam attigisse requiratur.

N. 4. Sicut virtutibus christianis omnibus eminere debet sacerdos, ita filiali pietate. Cum vero sit homo Dei, et in his quae Dei sunt illum esse oporteat, familiae suae curis non posset implicari, quin sacri huius muneris perfectioni deesset. Ideo totius provinciae presbyteros exhortamur, non sane ut parentes negligant, egenos potissimum vel aetate caducos, sed ne suorum nimiae sollicitudini indulgeant, neque eos nimio numero retineant in presbyterio commorantes, nec locupletare affectent, nec in parochiae administrationem sese ingerere permittant. Nequit enim sacerdos carni et sanguini acquiescere (Galat. 1, 16), quin gravissimum exhinc oriatur ipsius ministerii detrimentum.

A nový zákoník* praví:

§ 1. Caveant clerici ne mulieres, de quibus suspicio esse possit, apud se retineant aut quoquo modo frequentent.

§ 2. Eisdem licet cum illis tantum mulieribus coha-

* Can. 133.

are in quibus naturale foedus nihil mali permittit sus-
ari, quales sunt mater, soror, amita et huiusmodi, aut
uibus spectata morum honestas, cum provectione aetate
iuncta, omnem suspicionem amoveat.

§ 3. Iudicium an retinere vel frequentare mulieres,
n illas in quas communiter suspicio non cadit, in pecu-
ri aliquo casu scandalo esse possit aut incontinentiae
erre periculum, ad Ordinarium loci pertinet, cuius est
ricos ab hac retentione vel frequentatione prohibere.

§ 4. Contumaces praesumuntur concubinari.

IN MUNDO, NON DE MUNDO

Jak se má kněz zachováti ku světu? Otázka základní jednak pro kněžskou vytrvalost, jednak pro kněžské působení.

A divná věc. Nikde se mínění kněží nerozcházejí více než právě v základní této otázce. Jedni (a těmi charakterisován extrém první) chtějí, aby kněz v obcování svém a působení obmezil se na „s a k r i s t i i“. Druzí (a těmi dospívá se extrému opačného) žádají, aby kněz postavil svou kazatelnu do „k r ě m y“. A mezi touto dvojí výstředností je počet kombinací prostředkujících právě tak nekonečný, jako nekonečné jsou mezi kostelem a krčmou odstíny lidského obcování, lidských zájmů, lidského snažení a bažení. Některé z těch kombinací kloní se více k extrému prvnímu, jiné zas k extrému poslednímu. Ve kterou stranu kloníme se u nás v této důležité otázce?

* * *

Odkud ta různost mínění ve věci tak důležité? Odtud, že málo kdo, ano málo který kněz se vynasnažuje, aby si o životní této věci učinil správné ponětí, aby i v ní měl své zásady a podle těch se řídil. Spíše

tu často rozhodují vášně, pohodlnost, náklonnost. A přece jako všude i zde jest dobrá teorie základem dobré praxe, a dříve nežli se správně rozluští casus, musí hýti stanoven správný princip.

Ale dá se vůbec obcování kněžské se světem uvést na nějaké určité principy? A které jsou ty principy? Jsou dva, oba jasně a přesně vyjádřené jak ve sv. Písmech, tak v církevním zákonodárství; oba navzájem se doplňují a jen v tom doplnění chrání kněze těžkých bludů. Budtež zde krátce uvedeny i vysvětleny.

První princip. Mezi knězem, zástupcem Krista, a mezi světem je propast ničím nepřeklenutelná.

Celý duch Nového zákona podepírá přímo nebo nepřímo tuto větu. Již slova Vykupitel, Spasitel, vykoupení, spása (jejímžto nástrojem po Kristu jest kněz) jsou výmluvným té věty dokladem, nehledě ani ku mnohým slovům jiným, na podobném podkladu založeným (boj se světem, utíkání světu, umírání světu, zapírání světa atd.). Jen pro důležitost věci stůjtež zde o ní některé výroky sv. Písma. Tak praví Pán: Jestliže vás svět nenávidí, vezte, žeť mne prve než vás v nenávisti měl. Kdybyste byli ze světa, miloval by

svět, co jeho jest: ale že nejste ze světa, nýbrž já ze světa vyvolil jsem vás, proto vás svět nenávidí. (Jan 15, 18 s.)

A jinde (Jan 16, 33): Na světě budete míti ná-
tisk; ale doufejte, jáť jsem přemohl svět.

A opět (Jan 17, 16): Nejsouť ze světa, jakož ani já nejsem ze světa.

A jak učil Pán, tak vyslovují se učedníci jeho. Svatý Pavel praví (Galat. 6, 14): Skrze něhož (Krista) mi ukřižován jest svět, a já světu. Svatý Jan, miláček Páně pak (I. Jan 2, 15 s.): Nemilujte světa ani těch věcí, které na světě jsou. Milujeť-li kdo svět, není lásky Otcovy v něm. Nebo všechno, což jest na světě, jest žádost těla a žádost očí a pýcha života, kteráž není z Otce, ale jest ze světa.

I nechť si nikdo nemyslí, že tu běží o nějaké výroky pouze teoretické. Všechna křesťanská askese, všechno vyšší snažení křesťanské (nejen mnišské) má v nich svůj základ.

* * *

Co jest svět? Svět jest pýcha, jest smilstvo, jest pohodlí, jest nevěra, jest nenávisť Boha, jest rouhání, jest služba těla, jest vůbec služba vášní a náruživostí.

Proto jest svět všude: v každém člověku, na každém místě; a ani klausura ani nej přísnější řehole nedovede ho úplně vyloučiti, vypuditi.

Toť jest svět ve smyslu vlastním.

Ve smyslu přeneseném jsou tímto světem lidé těm vášním hovící, pod jejich praporem bojující, v jejich žoldu stojící, jimi se spravující, je šířící.

A tu počíná různost stavu světského i duchovního. Stav duchovní má odtud jméno, že zpříma nastupuje do šlépějí Kristových, zpříma vypovídá boj „světu“ (ovšem jako stav, neboť není vyloučena možnost, že jednotlivci v tom stavu hovoří světu). Stavy světské jen nevlastně tak se nazývají; nenazývají se totiž světskými proto, že by se formálně byly postavily do služby „světa“, nýbrž proto, že se formálně nepostavily do služby Kristovy, do boje proti „světu“, ačkoliv jednotlivci z nich i tomu boji se věnovati mohou a věnují. Ovšem že u stavů světských nadvláda „světa“ je obvykle mnohem častější a mocnější. — Mezi stavy duchovními stav řeholní jednotlivcům ukládá za přímou, osobní povinnost bojovati proti světu, stav kněžský nepřímou, ukládá jednotlivcům jisté povinnosti s bojem tím spojené.

Co jest vlastně vykoupení, co jest spása duší, která jest povinností kněze? Jest vyproštění lidí od „světa“, od vášní, které přivodí časnou i věčnou jejich záhubu. Tedy boj proti světu není vlastně bojem proti lidem. Jest spíše přímo bojem pro lidi a proti vášním. Nepřímo teprv může býti i bojem proti lidem s vášněmi se stotožňujícím, je šířícím, ale i tu jen potud, pokud ctnost nemůže býti jinak ochráněna, a pokud pád nepřátel znamená vlastně jejich pravé povstání (srovnej modlitbu církve: *Ut inimicos sanctae ecclesiae humiliare digneris, te rogamus, audi nos*).

Tedy veřejný závazek boje proti světu, povinnost toho boje uložená stavem (na rozdíl povinnosti, kterou k tomu boji má každý křesťan, ano každý člověk, ale jen takřka soukromě, ne *ex officio*) u řeholníka je přímá, osobní, u kněze nepřímá, uložená jen proto, že zvolil stav kněžský.

Neplatí z toho, že knězi v boji proti světu dovoleno činiti častý a velmi oblíbený rozdíl mezi „knězem a člověkem?“ Nedostačí, aby kněz (světský) na kazatelně, ve zpovědnici, v kostele bušil do „zkaženého světa“, ale doma, mimo úkony posvátné, sám byl „člověkem“ tomu „zkaženému světu“ hovícím?

Nedostačí; neboť kněz úřadem svým je zavázán věřícím nejen ku kněžským slovům, ale i ku kněžskému příkladu.

Nedostačí; neboť kněz, jenž sám ctnostně nežije, sotva bude s to, aby všechno pověděl a tak pověděl lidu křesťanskému slovem, co a jak mu z povinnosti své povědětí má. Nestačí již proto, že tu běží o nejhlubší úkol života lidského, o boj ze všech ostatních bojů nejzarputilejší, zasahující až příliš do života a hned předem vylučující jakékoli smlouvání. Ani knězi tu nezbyvá ve skutečnosti, leč aby buď bojoval proti hříchu a světu (odstíny horlivosti toho boje jsou rozličny), anebo aby jako služebník hříchu bojoval proti ctnosti. Jediný pohled do života kněžší, kteří se tím chytráckým rozdílem „kněze a člověka“ v životě spravují, přesvědčí nás, jak málo jsou kněžími, ale jak velmi jsou svěťáky; jak bez mála nic nepůsobí pro Krista, ale jak mnoho pracují pro svět; jak životem pohoršlivým bourají, co slovem svým chabým vystavěli, a nejen co sami vystavěli, nýbrž i co jiní v duších působili. Kněz, má-li býti vpravdě knězem, musí jím býti celým životem, každým dechem, každým slovem i skutkem, u oltáře a v zátíší svého domova, na venek a v nejtajnějším srdci svém.

Je tedy rozdíl mezi závazkem k boji u řeholníka a

u světského kněze v praxi pouze zdánlivý. Rozdíl jest jen v taktice. Řeholník zavazuje se ku dokonalosti, ku snažení po ctnosti, zavazuje se na rozdíl od kněze světského k agresivě proti hříchu a světu.

* * *

Nová otázka. Jakými zbraněmi bojuje svět? Ovšem principy, teoriemi, jež jsou úplným opakem principů Kristových. (Užívej světa. Hledej lidské cti. Hromad' časné statky. Není Boha. Není věčnosti atd.) Máť i svět svou dogmatiku a svou morálku.

Bojuje i praksí, prováděje v životě své principy. A právě ta praxe je nejnebezpečnější. Teorii každý nerozumí, není každému též přístupna, ale praxe, ta všem jest na bíledni. A na to se tak rádo zapomíná. Jediná světská zábava, na níž nepromluveno zavadného slova, může více pobrat chuti k přemáhání sebe, k nevinnosti, k ctnosti, než sáhodlouhé pojednání nějakého Epikura. Obcování s nevěrci může i bez dogmatických sporů (ovšem zdlouhavěji, poněvadž tu běží více o rozum) zničit čistě dětinné radosti života věrou osvíceného než ta neb ona kniha nevěrecká. Svatý František Serafinský „kázal“ tím, že mlče i sebrán jsa prošel městem. Kázal to, co bylo v něm a co chová-

ním vnějším na venek vystupujíc, uchvacovalo duše. Což neplatí i o lidech nevěreckých, nemravných, svě-
táckých totéž měrou obrácenou, zvláště když přirozeným
důvtipem, vzděláním dovedou aspoň na chvíli a oku ne-
cvičenému zakryti a zmírniti odporné stránky hříchu a
vášně?

Tedy i teorií i praxí vede svět svůj boj. Ale jaký
jest v každém z těch případů jeho způsob boje?

Někdy bojuje svět proti Kristu a ctnosti (ať teore-
tický ať praktický) s hledím otevřeným. Otevřeně
hlásá nevěru, odpad od Krista, nemravnost atd. Jeho
zábavy, společnosti, tance a pod. nesou se duchem pa-
trně zkaženým.

Jindy bojuje s hledím spuštěným a nepřiznává
barvy. Staví se zdánlivě na stanovisko neutrální (jako
by tu vůbec bylo možným! Kdo není se mnou, pro-
ti mně jest...^{*} Žádný nemůže dvěma pánům
sloužiti^{**}), „čistě lidské“, na stanovisko „pouhé zábavy“,
„čistě lidských zájmů“, „čistě lidského vědění a vzdělá-
ní“. Sem náleží jistě návštěvy v rodinách, jistě
zábavy veřejné, jistá účastenství ve spolkovém

^{*} Mat. 12, 30.

^{**} Mat. 5, 14.

životě... (Nemluví nikterak o spolcích, přednáškách čistě vědeckých, opravdu vzdělávacích. Pravda jest jedna, a ta „jest dcera Boží“. Pius IX.)

To stanovisko je zdánlivě neutrální. V pravdě však ani tam boj neustává. Kněz se tam sice trpí, ale jen jako člověk soukromý, když mlčky, ale opravdu svlékl se sebe všecko, co v chování, mluvení svém má kněžského. Pěkná to neutralita, když kněz ji zaplatil svým kněžským charakterem! — Nemluví se tam též nic přímo necírkevního, nekřesťanského. Ale přes to stávají se tu i tam věci, které s kněžským svědomím těžko se dají srovnati, a kněz musí mlčeti — porušil by „neutralitu“. Známo, jak si pruský hrabě Arnim v letech sedmdesátých v Rakousku pochvaloval tichý a skrytý kulturní boj, na rozdíl téhož otevřeného boje v Německu. O těch skrytých kulturních bojích, jak jim kněží zhusta u nás jsou vydáváni brzo se strany „lepší místní společnosti“, brzo se strany jistých spolků a rodin, někdy se strany jednotlivých osob, nežřídka i od vlastních krevních anebo dokonce vlastních duchovních spolubratří, daly by se psáti knihy. Třeba k tomu často mnoho energie, mnoho bystrozraku, mnoho samostatnosti a obětavosti, aby mladý kněz časem nepřišel o poslední zbytek svého původního ideálního snažení.

Tolik asi dostačí na vysvětlení principu prvního o otázce obcování se světem.

* * *

Princip druhý: Jsa nástupcem Kristovým, má kněz povinnost pracovati o spásu světa. Touto větou se věta první teprve doplňuje a na správnou míru uvádí. I pro ni plno je dokladů ve svatých Písmech. Jdouce po všem světě, kažte evangelium všemu stvoření.* Vy jste světlo světa** atd.

* * *

Opět nastává otázka, co jest ten „svět“, o jehož spásu kněz se má přičiniti?

Při principu prvním běželo o lidi jen nepřímou a nevlastně. Při principu druhém jde o lidi přímo a vlastně — o nečesti pak a naruživosti teprv potud, pokud lidé jich mají býti zbaveni, tedy nepřímou.

Tedy lidé, to jest ten svět, jemuž jsme povinni úřadem, životem.

* * *

* Marek 16, 15.

** Mat. 5, 14.

Ale které lidi má kněz uvést na cestu spásy? Jen ty, co v kostele sedávají, co bez toho jsou v jeho táboře? Anebo i ty, jichž obcování daleko je mimo zákon Boží, co stojí v táboře nepřátelském, pod praporem světa? Není pochybnosti, že i na tyto musí se vztahovati kněžská povinnost, kněžská práce, kněžská láska a horlivost. Oběma druhům duší hleď kněz se přiblížiti, ovšem různými cestami, různými prostředky, různým postupem.

* * *

Působiti na všechny, značí v praxi vždy asi tolik, jako stýkati se se všemi.

Řečeno-li tedy, že kněz na všechny má působiti, řečeno tím zároveň, že se všemi, ať z kterékokoliv jsou tábora, jakéhoholiv postavení, jakýchkoliv názorů, se může a má stýkati, ovšem ne se všemi stejně.

* * *

Smí tedy, po případě má kněz choditi do společností čistě světských, t. j. do společností stavících se rozhodně pod prapor nepřátelství Kristova, ať věroukou, ať mravoukou?

Smí se zúčastňovati zábav, spolků, návštěv t. zv. neutrálních, ale proto neméně Kristu nepřátelských?

Smí, ale jako apoštol (abych obrazně mluvil), se štolou a rochetou, jako kněz. (Apoštolské omnibus omnia factus sum.) Netřeba aby to veřejně ukazoval; aby se svým kněžským úřadem na venek kasal. Ale pevný úmysl musí míti v duši, prospěti v té společnosti, na té zábavě svaté věci svého úřadu. V tom úmyslu, rozdílném od úmyslů ostatních zúčastněných, jest již obsaženo, že kněz, ačkoliv se pohybuje mezi ostatními, na místě a ve formě ostatních, přece neučiní všeho, co oni činí, ano naskytne-li se příležitost, podnikne něco, čím vyšší svoje stanovisko (kněžské) ukáže. (Bylo shromáždění tak zvané lepší třídy městské. Přednášelo se o době, řekněme, pobělohorské. Pronešena mezi jiným věta urážející pravdu i církev. Po té opustil katolický jeden učitel veřejně síň. Kněží tamtéž přítomni chabě zůstali na přednášce. Kdož by tu nemyslel na parabolu o milosrdném samaritánovi? Krvavé rány na těle našeho náboženského života a tím nepřímou i na těle našeho života národního, nezhojí se dotud, dokud naši kněží nepřestanou zdráhati se nalévati milosrdně vína pravdy do těch ran.)

A jest potřebí, aby kněz měl odůvodněnou, přiměřeně velikou naději, že prospěje; naději přiměř-

řenou velikosti nebezpečí, do něhož se vydává. Tím se opět stanoví hranice jistým návštěvám a spolkům. Kněz nebude trvati na př. celou noc v tanečním sále, věda napřed, že s mládeží tancem rozbujněnou nic nepořídí. Dobře si též rozmyslí, než přijme pozvání do schůze sociálně-demokratické a pod.

I to musí především míti na zřeteli, aby hledaje jiných sám sebe nezahubil. Není ani katolické spolkařství pro každého . . . (Tane mi tu na mysli příklad kněze z alpských zemí, který jako předseda takového jednoho spolku propadl opilství, nemravnosti, nepoctivosti . . . že byl nucen tajně utéci z místa svého „působení“. A byl to původně kněz velmi ušlechtilý, z rodiny velmi čestné i zámožné.)* *Amor bene ordinatus incipit a semetipso.*

* Má slova nečelí nikterak proti katolickým spolkům, zvláště době naší jako sál potřebným, nýbrž varují kněze, aby ani v takových spolcích nespouštěl sebe se zřetele a aby sebe nepřeceňoval. Výslovně, a sice slovy velmi důraznými, upozorňuje na totéž nebezpečí biskup Fischer v časopise *Kölner Pastoral-Blatt* z roku 1901 (srovnej níže): *Atque hic cogito de sacerdotibus, qui uni vel alteri ex associationibus nostris, opificum praecipue, praesunt . . . Quisnamque infitiri audebit, grande periculum esse, ne sacerdos, qui talibus occupatur, ab his operibus ita absorbeatur, ut in ista occupatione praecipuum, ne dicam omne studium ponat, neglectis iis quae graviora sunt et cum primis necessaria? ne nimis frequenter in coetu sodalium conversetur? ne sessiones incautas in noctem protrahat? ne postridie sessionis imparatus ad altare accedat, tremendum missae sacrificium aeterno Patri obla-*

I s tím mu bude konečně počítati, aby nepohoršoval zbytečně „slabých duchem“.

* * *

Stalo se kdesi, že kněz ráno v kostele věřícím, ani se nepřipraviv, sotva čtvrt hodinky cosi páté přes deváté mluvíval. Tentýž kněz řečuil pak odpoledne i hodinu v některém spolku o otázkách časových, sociálních a pod., za přítomnosti snad sotva 40—50 osob. Což ten zbožný lid nenáležel též mezi ty, jimž povinen byl láskou a horlivostí? Ostatně by u nás bylo prací sociálně-politickou nejdůležitější a nejpotřebnější, aby lid se přiváděl ku poznávání prvních pravd a učení křesťanských, způsobem ovšem časovým.

* * *

Kdesi u nás pořádali „Sokoli“ (kdosi je nazval našimi „bramborovými zednáři“ a neminul se asi daleko s pravdou) bohapustou protikřesťanskou a proti-

turus? ne mentale m orationem omittat, spiritum orationis exstinguat, neglectior fiat in paranda contione, in instituenda catechesi puerorum, in frequentando sacro tribunali, in visitandis infirmis? denique, ne characterē sacerdotali paulatim quasi oblitterato, tepidus fiat ac mundanus, quasi unus ex saecularium coetu? . . .

náboženskou štvanici. A kněží ještě potom zůstali členy toho spolku, platili dále příspěvky (z nichž se štvanice platila), účastňovali se dále sokolských zábav. Co je to? Je to matení a pohoršování hrstky věřícího ještě lidu nebo bezmyšlenkovitost anebo co? . . . Nedej Bůh, aby takové chování bylo kněžským.

* * *

U nás ještě někteří kněží tančí! (Kde tančí kněz ještě? Snad nanejvýš v jisté východní zemi, kde vůbec typ kněze katolického v církvi latinské stojí as nejníže . . .) Probůh, jaké to mají názory o svém stavu!

U nás ještě někde se věří silně v apoštolát hospody — při pivě, při kartách, při tabáku! U nás, kde tolik vyšších podniků, hodných apoštolské vpravdě práce, leží v rumu a zanedbání!

U nás připadá mnohým kněžím věcí nesnesitelnou, aby nenavštěvovali pravidelně rodin. (Starý polský farář pisateli těchto řádků do očí řekl, že řehole, která podobné návštěvy zakazuje, „nie jest dla ludzi, lecz dla Huculów.“)* A co se při těch návštěvách provádí, je zřídkakdy apoštolát víry, ale zhusta apoštolát smy-

* Huculové jsou polodivoký národ, nemýlím-li se, tatarského původu, obývající výběžky Karpat východní Haliče a Bukoviny.

slnosti (je to náhoda, že právě do těch rodin se chodí, kde jsou mladší členové ženského pohlaví?), apoštolát klepů, apoštolát ješitnosti, apoštolát ubíjení drahocenného (zvláště mladému knězi) času . . .

U nás mnohý kněz považuje za dovoleno vše, čemu se přivěsí firma „zábavy“: spolky, zpěvy, divadla, tance, rodiny, hostince, četba, výlety . . .

I zábava jest oprávněna. Ale běda knězi, jenž nezná zábau jiných mimo jmenované.

Běda knězi, jenž nedbá potřeb své duše, nedbá nutnosti svého vzdělání, zachování svého ducha, nedbá věřících, které pohoršuje, povinností cti a charakteru, které do prachu šlape, a zná — jen zábau!

Toť ona kletá tajná dvířka, jimiž do duše kněžské vrací se svět, kterému přece kněz, přijímaje svěcení, navždy vypověděl boj!*

* Cfr. biskup Fischer, de vita contemplativa etc. l. c. supra. N. 8. . . Videant utique, qui in hoc discrimine (návštěv rodin a pod.) constituti sunt, ne cum mundo conversantes mundano pulvere sordescant, ne ipsi, qui ex vocatione divina „iam non de mundo sunt“ (Joann. 17, 16), sensum, spiritum mundi induant et ad vilitatem, quam dereliquerunt, revertantur. Sane, quomodo, quaeso, spiritum orationis retinebunt, si eum umquam habuere, qui per domos laicorum, scilicet divitum ac magnatorum, sine causa cursitare, mulieribus gratificari, conviviiis aut potationibus in intempestam noctem assistere, circulos qui dicuntur recreatorios aut publicas tabernas visitare, oblec-

Zakazuji tedy knězi obcovati se světem? Znovu opětuji, že v povinnosti působiti na všechny obsažena jest i povinnost obcovati se všemi. Jen že v té povinnosti obcování s jinými třeba spatřovati něco jiného, nežli s čím tolikrát a skoro pravidelně v životě se setkáváme.

V té povinnosti neleží dispens od vážnosti ducha a studia kněžského, nýbrž právě opak toho i závazek vážné práce, svaté snahy po povznesení vlastním.

Proč nemáme mužů v kostele? Biskup Ketteler jich měl, P. Abel jich měl, a ještě jiní jich mají. Proč vliv náš na vzdělance podobá se nule? Proč ztrácíme i u rolníků půdu? Doba naše je ovšem sama sebou nepříznivá dobývání posic ztracených, ale my nedovedeme udržeti ani toho, co ještě je naším. Naše působení namnoze dovede uspokojiti leda ženské, v sukních nebo v kalhotách.

Kdybychom neproseděli tolik hodin v hostincích s rolníky a studovali vážně rolnickou otázku, oč většího vlivu na rolníky bychom se asi dodělali . . . Kdybychom raději vážně se zabývali otázkou řemesl-

tationibus, quae laicis licitae, clericis prohibitae sint, aut certe haud convenient, interesse gestiunt? Taceo, quod qui istis rebus gaudent, facile tentationibus implicantur multumque periclitantur, ne peccato candorem animae sacerdotalis amittant, bonis autem fidelibus scandalum praebeant . . .

nickou, literaturou, dějinami atd., místo abychom tolik hodin ztrávili ve společnostech štěbetavých koketek, po rodinách a při banálních hovorech, jaký asi vliv by pak mělo naše slovo na kazatelně, ve zpovědnici, na schůzích? . . . Kdybychom věnovali čas na důkladné poznání své doby a ideí, které jí hýbají, na prohloubení duše své, na prozkoumání stanoviska jiných, místo abychom tolik hodin hráli v karty s učiteli, profesory, šlechtici, zdaž by to nebylo mnohem lepším pro nás i pro ně?

Tak vlastně by se mělo rozuměti otázce obcování se světem.

Ne abychom slepě v proudu světa plavali.

Ne abychom lenošně se světu podívovali.

Ne abychom chabě za čest si pokládali, když svět nám hodí svůj potměšilý úsměšek; ale abychom dovedli do toho světa vrhnouti svaté, čisté, vyšší idey, abychom dovedli mu býti solí . . . kvasem . . . světlem . . .

Ne abychom skákali rovnýma nohama do světa, ale abychom dovedli vyzkoumati pravý čas a místo, a pak abychom ho ovládli, ušlechtili, ne pro sebe, ale pro Krista!

* * *

Pane, viz, já jsem Tvůj učedník a zástupce!
O dej mi svoje ruce,
by vezdy jenom žehnaly,
o dej mi svoje nohy,
by všude ovce hledaly,
o dej mi svoje čelo,
by jenom na ně myslelo,
o dej mi svoje srdce,
by pro ně láskou hořelo,
a kdyby byla vůle Tvoje,
na dřevě kříže umřelo!

(*K. Dostál-Lutinov: Modlitba kněžova.*)

ZANEDBANÉ NIVY

Zpytování svědomí nenáleží ku věcem právě příjemným, avšak k užitečným, nejen vzhledem na spáchané hříchy, nýbrž i vzhledem na zaviněná opomenutí. Proto vešlo (třebas ne vždy pod tímto formálním jménem, ale co do věci) u všeobecné užívání, a čím vyšší jsou statky, o něž běží, tím větší se na ně klade váha.

Zpytuje svědomí stát svým úředníkům, vysílaje pravidelné i mimořádné dohlázele, kontrolory, zpravodaje. Zpytuje banky svědomí svým účetním, dávajíce jejich účty znovu prohlížeti a zkoušeti odborníkům. Zpytuje ředitelství dráhy svědomí železným mostům, nepraskli-li někde některý nýt, neodskočila-li některá spona na nebezpečí celého mostu. Zpytuje konečně dnes řemeslník svoje řemeslo, rolník svou roli, zdali by se v jejich povolání nedala odhaliti nějaká stránka, kterou by možná bylo ještě lépe vykořistiti, využítkovati.

I náš kněžský stav má svoje zpytování svědomí formální, oficiální. (Snad někdy až trochu moc formální, oficiální . . .) Než jsou zjevy, které jako mlha se rozplynou, vezmou-li se pod čochku zpytování podrobného, zblízka. Třeba si jich raději všimnouti u jisté všeobecnosti, z jakési dálky . . .

Nemáme u nás zanedbaných niv? Který stav to smí o sobě říci? Která doba o sobě hlásati? Který člověk o sobě věřiti? Všecko, co je lidského, co s člověkem souvisí, je vždy nedokonalé, a proto i stálé reformy schopné. Lidská srdce, lidské ctnosti, lidské idey, lidské společnosti malé i velké, lidské stavy, lidské doby, periody, epochy . . .

Na některé z našich „zanedbaných niv“ budiž tuto poukázáno.

* * *

Kněžské rozjímání a duchovní čtení. Rozjímání a duchovní čtení jest věc, již nemožno dosti horlivě doporučovati i samým zbožným duším stavů světských. (Sv. Terezie říkala: „Kdo by mi slíbil denně čtvrt hodiny rozjímati, tomu slibuji nebe.“) Než pro kněze má rozjímání význam zrovna životní.

Jako Helgolandská výspa stojí kněz povoláním svým denně v přívalu světských příkladů, světských zásad. Kdyby i nechtěl, nemůže mnohých věcí neviděti, nemůže mnohých řečí neslyšeti. A kdyby i chtěl, nemůže zameziti, aby viděné a slyšené nepůsobilo na něho směrem svým, nekněžským, svěťáckým . . .

Nikdo, bojem se utkav, neunikne ranám. Nikdo, čele směrům, nevyhne se, aby nějak jimi nebyl potřísněn.

I kněz povoláním svým, životem, osobou jest účastníkem boje nejzarputilejšího, jaký kdy hýbal lidstvem, bojem mezi časem a věčností, neřestí a ctností, nevěrou a věrou, mezi světem a Bohem. Musí tedy i kněz býti připraven na rány, musí s nimi počítati, a nechce-li vykrvácti, musí denně (jakož i denně vydán je světu) pomýšleti na své obrození.* Kde ho nalezne? V rozjímání, u čistých zdrojů sv. Písem, příkladů svatých Božích, zásad velikých mistrů života duchovního. Tam v nové plné kráse zastkví se mu obraz onoho života, jenž vlastně jest jeho určením, a jež v duši mu zastříti denně usiluje svět. Tam opět doplní, co nechtě životem ztratil, tam zahojí rány, které na bojišti obecném utržil.

Není možná, aby kněz denně rozjímal a nevěrně žil — buď se vzdá rozjímání nebo nevěrného života. Není možná, aby kněz denně dýchal vzduch světských zásad i příkladů a, nemaje odjinud náhrady, časem nevykrvácel.

* Cfr. s. Bernardi De consideratione, vol. I. col. 413. Noli nimis credere affectui tuo, qui nunc est (jsi-li nyní pln horlivosti). Nihil tam fixum animo, quod neglectu et tempore non obsolescat. Vulneri vetusto et neglecto callus obducitur, et eo insanabile, quo insensibile fit . . . (Níže pak Nr. 2.): Vereor, ne in mediis occupationibus, quoniam multae sunt, dum diffidis finem, frontem dures, et ita sensim te ipsum quodammodo sensu prives iusti utilisque doloris . . . En quo trahere te habent hae occupationes maledictae, si tamen pergis, ut coepisti, ita dare te totum illis, nil tui tibi relinquens.

Někteří biskupové slibem zavazují svěcence k dennímu rozjímání kněžskému a církevní zákoník* předpisuje: *Curent locorum Ordinarii, ut clerici omnes quotidie orationi mentali per aliquot tempus incumbant.*

* * *

Vždy byl svět nebezpečným duchu kněžskému. Ale což teprve říci o nebezpečích světa nynějšího?

Rozsahů obrovských dospěl jeho pokrok, jeho kultura, jeho vliv na duchy, ale i jeho sebevědomí . . . Avšak i obrovským, v těch rozměrech nikdy před tím nevídaným jest boj, který ten svět nynější ať přímo neb nepřímou vypovídá církvi, základům života kněžského.

Cítíme již i ve vlastních řadách následky toho boje. Nejedna chlubná „reforma“ je vlastně pohozencem, jehož otcem je výbojně i vítězně postupující moderní svět, jehož matkou pak znásilněná, zmatená, zastrášená myšlenka církevní . . . Nejedno, co se nám vtírá jako „moderní askese“, není než jedovatý plevel, vpašovaný do zahrady kněžské pod zmatkem doby nejvyšší nebezpečné . . .

Jsem dalek jak haniti zdravé nové myšlenky, tak chváliti pohodlný shnilý konservatismus. Ale máme-li se již

* Can. 125, 2.

reformovati, reformujme se především od přemocného světa nynějšího, reformujme sebe, reformujme se podle věčných principů Kristových! To musí býti počátkem, podmínkou, základem veškeré další reformy. Toť značka pravosti reforem a reformátorů. Toť jediný, ale neomylný prostředek uvéstí nezdravý, zimničný, někdy až blouznivý chvat reformní na míru pravou a zdravou.

Ale reforma od světa, reforma sebe, reforma dle Krista bude vždy svou životní sílu bráti ze zátiší s Kristem, z horoucího proniknutí jeho duchem, z opravdového (ne poválečného) rozjímání. Vzbudte ducha rozjímavého v kleru, a nebojte se jeho reformních návrhů. Vrhněte myšlenku reforem do kleru nerozjímajícího, a učiní sobě z ní (vědomě neb nevědomě) — sport . . .

* * *

Slýchati tu i tam hlas, že pro naši dobu méně se hodí rozjímati, vnitřního života dbáti. Hle, bludička, zvěstující, že tu někde nedaleko bahno, že třeba býti opatrným, prozřetelným . . .

Právě naše doba vyzývá kněze modliti se, bdíti, rozjímati.

* * *

S duchem doby souvisí hromadění, ano násobení práce v duchovní správě. Nejen navenek, náhlým přírůstkem obyvatelstva, zvláště městského, rozmnožením škol, spolků, ústavů; ale i dovnitř hloubkou otázek nově vyvstávajících, víru podřívajících, po pastorači individuální volajících . . .

Platí o práci co o každém kříži (jestliť práce křížem a a mrtvením člověka přirozeného). Býti bez práce zabíjí duši. Míti jí přespříliš zabíjí rovněž duši — není-li totiž mimořádně silnou, jsouc zakotvena v Pánu. Proto tak často na př. ve velikých městech setkáváme se s dvojím typem kněží. Takových, kteří za stále mimořádné práce, ale i rozjímání a modlitby se stali takorčaka svatými. A kněží vychládlých, hospodou i světem páchnoucích: pod záminkou přespřílišné práce dispensovali se od rozjímání (přirozenosti lidské připadá vůbec snadnějším vrhnouti se do víru práce vnějších, než zachovati se sebraným, umrtveným, vniterným) a hle, časem dispensovali se i od té práce, alespoň pokud hlouběji měla býti podniknuta, pokud nedráždil výdělek nebo jiná která vášeň přirozená.

Tedy nikoliv neplatí pravidlo: mnoho práce, málo rozjímání. Ale naopak: mnoho práce, mnoho rozjímání. Pojem „mnoho“ však neváže se na čas, nýbrž na úsilí, na opravdovost snahy, na lásku, na sílu vůle . . .

Co jest rozjímati?

Rozjímati je stále si uváděti na paměť pravdy, které mají a musí býti nám věřícím vůdčími hvězdami v labyrintu, v noci světa.

Rozjímati je s láskou a vroucností ty pravdy procítiti, si zamilovati, je objati, aby byly částkou duše naší . . .

Rozjímati je stále zkoumati, kde jsme se od pravd těch odchýlili, a vraceti se k nim, dokud není pozdě . . .

Rozjímati jest ohřívati se na lásce Kristově, aby láska naše nepočala stydnouti.

Rozjímati jest vážný vésti boj proti všednosti, obyčejnosti, malicherné samolibosti.

Rozjímati je stále přikládati věčnou míru Kristovu na život náš a působení naše, abychom poznali, čeho se nám ještě nedostává . . .

Rozjímati je zápasiti s Pánem o ctnost a duše . . .

Rozjímati jest napřed již rozvrhnouti válečné plány proti ďáblu a světu.

Rozjímati je z vnitra, z duše své určovati práce své, na venek.

Rozjímati je vlásti okolnostem vnějším a nenechávati se jimi ovládati . . .

Rozjímati jest udržovati věčně mladou a jarou duši svou.

Rozjímati je duchovně žíti . . .

Který věrný kněz by směl a chtěl jen jednoho z těch duševních úkonů se vzdáti? A rozjímání, jež všechny v sobě zavírá, bez něhož jistojistě časem všechny ztratíme, rozjímání si troufáme zanedbávati pod kteroukoli záminkou? . . .

Otázka národní. Ta že má býti připočtena k „nivám zanedbaným?“ U nás? To je snad pouhý žert? — Želbohu není. Píše, mluví, koná se u nás v té příčině sice mnoho, jenže mnoho, přemnoho všeho toho blíží se více duchu pohanství než duchu Kristovu.

Zákon Kristův jest: Milovati budeš bližního svého, jako sebe samého.*

Zákon Kristův jest: Po tomť všickni poznají, že jste moji učedníci, budete-li míti lásku jedni k druhým.**

Zákon Kristův jest, abychom všickni jedno byli: Aby všickni jedno byli, jako ty, Otče, ve mně a já v Tobě, aby i oni v nás jedno byli.***

Tyto zákony Kristovy mají plnou platnost nejen pro

* Mat. 22, 39.

** Jan 3, 35.

*** Jan 17, 21.

jednotlivce, ale i pro národy. A běda národu, v němž hesla jiná, byť i zdánlivě sebe více oprávněná, domohla se vrchu nad věčnými zákony Kristovými. Jen tyto zákony jsou základy, na nichž jako na žule zbudována musí býti veškerá národní politika, všechno co národu má sloužiti a prospívati.

V životech jednotlivců počítá se na dny, měsíce, léta, v životech však národů na věky, na staletí. Národ každý, jako i jednotlivec, má doby záchvěvů, zkoušek, vyšších bojů a nebezpečí, ale o jeho konečném bytí neb nebytí rozhoduje vyšší směr jeho národního snažení; rozhoduje vyšší národní charakter, mravní úroveň národa, jeho vzdělanost, jeho přilnutí k ideálům lidstva . . . Ještě žádný národ nebyl ubit jedině papírovými dekrety a výnosy. Kdyby bylo možné národ zničiti papírovými nařízeními, národa našeho již dávno by nebylo . . .

Tedy milujme celou vroucí duší (jakož Bůh nám i ten zákon do srdcí vložil) lid, z něhož jsme vyšli, vlast, která na srdci nás odchovala. Ale milujeme ji láskou vyšší, čistější, než veliký nemyslíci dav. Buďme jim i v tom vzorem a příkladem. — Není naší povinností, abychom bezprostředně, bezpodmínečně stáli v prvních řadách národního boje — ale naším svatým povoláním jest opírat i upevňovati od-

věké sloupy národního charakteru, totiž víru národa a jeho mravnost.

A proto jest i naším svatým závazkem nezapomínati ani na chvíli onoho přikázání lásky bratrské, které Kristus vedle lásky Boží nazval přikázáním největším a prvním;

nezeslabovati se a nezanášeti bratrovražedného boje do vlastních řad;

neobětovati působení kněžského agitaci pouze národní. (Kolise zdánlivá, jako každá kolise. Není zrádcem národa, kdo zdánlivě nevšímá si pŭtek menších, aby zachoval mu statky jeho nejvyšší. Ovšem pak předpokládá nezřídka neobyčejné hrdinství a posvěcení, zastrčiti klidně nezasloužené spílání a jíti dále vyšším svým směrem);

zachovati si i ve vřavě bojů nejtrpčích klidný, pevný, vědomý krok apoštola, posla vyšší moci, všude nalévajícího balzámu do ran, mírnícího, smiřujícího, prostředkujícího.

Strastiplné jest to poslání, tím strastiplnější, čím mocněji vzedmul se plamen vášní národních. V praxi jest vydáno tisícířým pochybnostem. Alespoň principy vyšší nám tu mají svítiti na cestu a — dobrá vůle. —

Klášterní řehole. Jen nerad se toho tématu dotýkám. Mohloť by se říci: Cicero pro domo sua. Než jedná se o vážnou nivu duševní našeho národního života.

Třeba jen vzpomněti jména: Monte Cassino, Clugny, Clairvaux, Assisi . . . Čím byla ta jména kdysi národu italskému, francouzskému, ano celé církvi. Či netkví jedna z příčin, že východ daleko je za západem, v trpné nehybnosti mnišstva východního proti vlivuplnému zasahování mnišstva západního v život současný? A jak veliký blahodárný vliv na národní život a literaturu mají ještě dnes na př. v Německu jesuité, v Tyrolích františkáni a kapucíni, v Bavorsku kapucíni, ve Francii dominikáni atd.?

I u nás by bylo pro kvetoucí řehole práce hojnost. Nemáme dosud svojí literatury asketické. Dobré kláštery by nám jí mohly poskytnouti, jak dosvědčuje Rajhrad (který ovšem sám na všechno nemůže stačiti). —

Mnohá naše průmyslová města narostla přes noc a jsou, zvláště v částech odlehlejších, skoro naprosto bez duchovní správy. O zvýšených nebezpečích časových právě na takových místech ani nemluví. A i kde je duchovní správa, musí se skoro omeziti na pohřbívání, křtění, sezdávání . . . Tu by bylo klášterů potřebí jako soli.

Máme nedostatek zpovědníků pro kněžstvo. Řádné kláštery by nám jich mohly dodati pro celé okolí. Jsou

země, kde ještě v letech nedávno minulých některé řehole na celý klerus měly vliv zrovna obrozující . . .

Máme málo učilišť, v nichž by se mohla pěstovati literatura katolická ať vyšší, ať lidová a časová. Dobře organisované kláštery i tu by mohly býti jakousi náhradou.

Nemáme „létacího sboru“ odborných časových řečníků, konferenciářů, stavových kazatelů. Kláštery by nám je snadno mohly vychovati.

Ale všeho toho nebude, dokud kláštery u nás až na čestné výjimky budou jen živořiti;

dokud jednotlivý klášter bude zapřažen sám na ohromném prostoru, ať již doslovně, ať přeneseně toho slova užijeme;

dokud kláštery nebudou ve snažení svém, i co do počtu členů i co do jejich nadání a sil, obrazem kvetoucího, nadaného, energického, snaživého národa. — —

Když v letech asi šedesátých (mám to z úst jednoho z účastníků) kapucíni bavorští následkem nedostatečného dorostu i kázní i počtem jižjiž hynuli, ujal se věci sám tehdejší biskup augsburský. Svolav důvěrnou schůzi svého kleru, rozložil mu vroucně osud hynoucího řádu. „Pánové,“ řekl, „má ten zasloužilý řád zahynouti? Nedopusťte toho! Vstupujte do něho! Zreformujte ho!“ A slovo jeho neminulo se účinkem. Nejlepší kněží diecése vzali na sebe tvrdý řád kapucínský a — zreformo-

vali ho. Dnes bere lid bavorský úroky z hrdinné odvahy svých tehdejších kněží. Dnes je řád kapucínský v Bavorsku první a nejčinnější.

A jak je s kláštery u nás? Hořekujeme na Josefa II., který u nás nejvíce klášterů zrušil, a opět u nás i těm, co ještě zbyly, životní sílu kázně co nejvíce podělal. (Též charakteristické znamení, kdo mu rozumí.) Kritisuje, někdy s útrpností, někdy i s tvrdým úsměškem, jak se ta neb ona řehole u nás potácí ve vlnách, které hrozí ji pohltnouti . . . A je to krev z naší krve, je to majetek našeho lidu, který tu hyne.

A dalo by se i zde mnohému pomoci, a nebylo by potřebí vzdávati se vlastního stavu, kdyby jen v té věci bylo více náležitého porozumění, zájmu a lásky.

V dobrém životě klášterním je ohromný fond mravní síly, ideálního snažení, odborného vědění, hlubších pohledů na život. A co je v našich klášteřích, je naše. Ale ovšem nesmíme očekávati, aby mnichovský Josef Müller (který o klášteřích vůbec má pojem asi tak jako o scholastice) nám náš majetek, jehož ani znáti nemůže, náležitě ocenil a doporučil.

Ačkoli se u nás v této příčině již všelicos děje, celek, celek přece činí ještě dojem pole — zanedbaného.

* * *

Častá zpověď kněží. Can. 125: „Curent locorum Ordinarii, ut clerici omnes poenitentiae sacramento frequenter conscientiae maculas eluant“. Bylo snahou všech velikých reformatorů kněžského života, od Augustina a Chrodeganga až po Holzhausera a (nejnověji) Kettelera, vyrvati světského kněze jeho osamělému životu. *Vae soli!* V kněžské (duchovní) osamělosti, a zhusta opuštěnosti, tkví jedno z největších a stálých nebezpečí kněžské vytrvalosti. Než všechny právě zmíněné snahy pro sjednocení kněžstva světského osvědčily se více méně marnými, vedly nanejvýš ku založení nových řeholí klášterních.

Jedinou náhradou za společný život jest pravidelná častější zpověď kněží. Platí o ní, co dříve řečeno o denním rozjímání: i ona jest životní otázkou kněžské ctnosti.

Ta věc je dávno v církvi uznána. Již na sněmu tridentském opětně k ní obrácena pozornost. Bartoloměj a Martyribus, biskup z Bragy, podal již tehda na sv. synodu petici, že „*sacerdotes aliquando compellendi (sunt) ad . . . singulis mensibus confitendum.*“* A roku 1562 znovu dožadovali se někteří biskupové podobného výnosu: „*Item videtur abusus, quod celebrantes quotidie, licet peccati mortalis sibi non sint consci, i*

* Coll. Lac. t. VII. col. 885.

non confiteantur saltem singulis dominicis.“* Ale pro velký nával prací a otázek na to nedošlo.

I na sněmu vatikánském podána petice takového znění. Biskup varmienský, Krementz, žádal o zákon, aby kněží aspoň za dva měsíce se měli zpovídati („ne ultra bimestre . . . confessionem . . . differant“). Odůvodňuje pak tu žádost praví: *Ex omnibus, quae ad puritatem sanctitatemque levitarum fovendam atque promovendam in ecclesia constituta sunt, nihil forsitan aptius efficaciusque est, quam ut sacerdotes et clerici saepe pieque ad sanctum poenitentiae tribunal accedant . . . Nam si frequenti confessioni illud proprium sit, ut a peccato avertat, vigilantiam foveat, fervorem augeat, humilitatemque, omnium virtutum facile matrem, conservet, magis sacerdotibus huius salutaris medicinae frequens usus necessarius est, quoniam ceteris debent esse cautiores et sanctiores . . .*“

Než ani na sněmu vatikánském otázka ta s mnohými jinými pro krátkost času nebyla vyřízena. Zdali proto méně jest naléhavou? Ostatně čeho nevykonaly sněmy obecné, chopily se synody partikulární. Tak (abychom podotkli aspoň co máme po ruce) stanoví synoda brixenská (roku 1603): „*Omnes et singuli (sacerdotes) saltem bis in mense sacramentaliter confiteantur, extraordi-*

* Ibid.

narie, quoties alias in peccato mortali celebraturi essent. Cui saluberrimae ordinationi, ut sacerdotes subiecti satis faciant, invigilent decani.“** V jiných sbírkách, nám před lety přístupných, našli jsme výnosy podobné. Zemřelý pak kardinál Schönborn, když ještě jako biskup budějovický k ordinandům měl promluvy, zvláště jim kladl na srdce, že po čem při visitacích biskupských na prvním místě se jich bude dotazovati, bude záležitost častější svaté zpovědi. Věc tu uznal prakticky dávno v mnohých krajích i klerus sám. Jsou kraje, kde jest věcí neslýchanou, aby kněz se nezpovídal alespoň měsíčně. Ale v týchž krajích jest rovněž zjevem skoro neznámým kněz odumřelý Bohu . . .

* * *

Nejeden kněz uznává ochotně potřebu častější sv. zpovědi, ano bolestně po ní touží. Jen kdyby ta věc byla tak prosta a snadna, zvláště knězi venkovskému.

Nepopírám obtíží s častější zpovědí spojených a místy i okolnostmi skoro až nepřekonatelných. Ale nemělo by se ani na druhé straně tak snadno zapomínati, co všechno s tou věcí souvisí. Srovnám-li všechny obtíže častější zpovědi (znám fary, kde kněz má dobré tři hodiny horské

** Cfr. Aichner, Comp. iuris eccl. Brixinae 1890 pag. 244.

cesty k sousedovi) s její důležitostí, zdá se mi přece, že více na v l a ž n o s t než na opravdovou nemožnost tu třeba naříkati. I za nejnepříznivějších okolností mnoho by se tu dalo docílití dobrou vůlí (tu stavím na místo první),

v z á j e m n ý m d o h o d n u t í m s některým spolubratrem z okolí (jednou přijdu já k tobě, po druhé ty ke mně . . .),

jakousi s k r o m n o s t í co do vlastností zpovědníkových (nemůže-li jinak býti, jen když mne alespoň rozhřeší . . .),

p o u ž í v á n í m m i m o ř á d n ý c h p r í l e ž i t o s t í (visitací, výpomocí, slavností doma neb i v okolí atd.),

konečně pak v o l n ý m i k n ě ž s k ý m i k o n f e r e n c e m i.

* * *

Počátek a původ volných kněžských konferencí v Rakousku dlužno hledati ve snaze horlivých kněží venkovských po častější co nejlepší svaté zpovědi.

„Měli jsme,“ vypravoval mi již v Pánu odpočívající jich původce, „s mým sousedem (byl farářem v sousedství, v diecési Sv.-Hippolytské) vyjednáno, že se každý měsíc navštívíme, abychom se druh druhu vyzpovídali.

A též jsme věrně ve své úmluvě trvali. Ale přece jsme nebyli úplně spokojeni. Znali jsme se od maličkosti až do duše. Sdělovali jsme sobě i nejmenší příhody. Sedávali jsme spolu za jedním stolem. Někdy jsme si pro zábavu i v karty hodili. A pak jsme měli jeden druhého zpovídati, přísně napomínati, když potřeba ukazovala . . .“ Ustanovili se, že si budou zváti zpovědníka z kláštera asi na 10 mil vzdáleného. Že pozvou vůkolní spolubratry, kdyby i oni chtěli přijati svátost pokání. Že si při tom promluví i o palčivých otázkách duchovní správy. Tak povstaly volné kněžské konference. Býval jsem na těch konferencích, kde se shromažďoval klerus i dvou diecézí. Ještě dnes s nadšením na ně vzpomínám.

Ty volné konference byly vzpružinou kněžského ducha a stavovského uvědomění. Bylo v tom cosi povznášejícího vídati, poznávati, sbližovati se zas jednou společně, důvěrně, přátelsky . . .

Ty volné konference byly školou mladších kněží v praxi pastorální, a sice v praxi s knihou v ruce . . . Odborníci, řekl bych, v katechesi, ve zpovědnici, na kazatelně, kněží horliví, v horlivosti sešedivělí ujímali se slova, učili mladší . . .

Ty volné konference byly pobídkou nejedné práce na studiích založené. Nejlepší hlavy přebíraly otázky časové, upozorňovaly na jich dosah, seznamovaly s lite-

raturou, přinášely dobré knihy, školní pomůcky, časopisy, časové brožury . . .

Ale především: Ty konference byly návodem pravidelné alespoň měsíční (někteří se zpovíдали častěji) zpovědi kněžské. Byla příležitost, byl příklad, byla mocná mravní pobídka, že všichni účastníci přijímali svátost pokání. Zpovíдали se starší kněží, ale co nade vše jsem v duši cenil, přistupovali ku zpovědnici mladší, novosvěcenci. Pravidelná, častá zpověď, s ní pak i věrnost života kněžského stala se právě tímto hned od počátku krásným návykem, druhou přirozeností.

Vypravuji tu věc jako vzpomínku? Nikoliv. Nýbrž jako pobídku.

* * *

Přetřásala se kdysi mezi kněžími otázka, zdali v jisté diecési život kleru se lepší nebo horší. Tu povstav mladý horlivý kněz, pronesl rozhodně: „Lepší se! Mladý klerus pořád hojněji hrne se k častější svaté zpovědi.“ A všichni, slyšíce ten důvod, umlkli.

Šťastná diecése, o níž taková chvála platí.

* * *

Náš lid. Opět snad ta slova zarazí. Náš lid je i po stránce života náboženského naše chloubou, náš poslední trumf, přirovnáme-li poměry naše k poměrům cizím. Svatá pravda. Náš lid, zvláště v některých krajích Slezska, Moravy, Čech, je co do schopnosti, ano potřeby vroucnějšího života náboženského zlatá hanácká půda první jakosti.

Je však otázka, jak dlouho takovým zůstane? Na Moravě na př. před časy ještě nedávnými byl politický list směru liberálního zrovna nemožným. A co všecko není dnes možným na téže Moravě! A kam nábožensky dospějeme v Čechách, budeme-li pokračovati na dráze zvláště vnitřního, a proto ne každému zjevného náboženského úpadku tak jako za posledního desetiletí?

Co jsme podnikli, aby ta nábožensky zlatá půda našeho lidu byla též vzdělána, hluboko, všestranně, racionelně vzdělána? Sledujeme náboženský život téhož našeho lidu v Americe, na Rusi, na Rýně, nebo třeba hned ve Vídni. Po stech a tisících odpadají buď jen materiálně nebo i formálně od víry a mravů otců svých . . . Není ten život našich bývalých oveček mimo půdu a poměry domácí hlasitou obžalobou i naší pastore? Dá se při nich všecko omluviti cizinou?

Máme obdělávati zlatou půdu našeho lidu. Jinde nemají tohoto podkladu a dovedli více. Jaké

mají na př. v Němcích kvetoucí, hluboko v život zasahující katolické spolky, ne pouze na papíře, nýbrž ve skutečnosti. Jaký uvědomělý, nábožensky rázný lid. Kolik se tam tiskne a odebírá výtečných katolických listů. Jak je lid zorganizován. Jak mnohem častěji se přijímají svátosti. Kterak i vzdělanci věrně se drží církve své a jejích příkázání . . . Čím to, že my při veškeré štedré bohatosti půdy domácí nedodělali jsme se povšechně (výjimky rád připouštím) výsledků podobných? Pohledme na př. do dolního Štýrska. Lid poněmčený, z jehož každého pohybu vyzírá slovanština. Než jaký to hluboký náboženský život vykřesala z něho německá houževnatost pastorální . . .

Ta výtečná půda našeho lidu, místo aby nás povzbuzovala k úsilovnějšímu přičinění, byla nezřídka zástěrou naší pohodlnosti, nečinnosti . . .

* * *

Náležejí katolické spolky též ku nivám zanedbaným? Netroufám si toho určitě tvrditi, ale ani mlčením pominouti — již pro mimořádný dosah spolků v době naší.

Vlastní příčinu a původ spolků dlužno hledati v povaze, v potřebě ducha lidského. Ten totiž nenalézáje v sobě, v nejbližším okolí rodinném, čím by se

rozvinuly i ostatní stránky jeho (jichž rodina nepěstí, na př. vystupování veřejné, mužům nadaným tolik vlastní), čímž by i jiným, než jak rodina jich skýtá, se věnoval snahám, spojuje se s jinými, za týmiž potřebami, touhami a cíli se nesoucími. Čas vyšší neb nižší úkoly člověku určující, místo bohatým životem překypující nebo i v idylickém spánku ještě pohřížené, národ se svým historickým pozadím, charakterem, cílem, ano samo pohlaví nezůstávají bez vlivu na probuzení i vývoj této stránky ducha lidského. Někdy se ho i nectná spekulace zmocňuje. Na každý způsob dlužno s ním počítati, zvláště kde půda ještě je panenská a kde proto první její vzdělavatel bývá obyčejně na dlouho i jediným jejím ovladatelem.

Význam spolků tkví již v řečeném. Všecko je důležité, čím vychovává, povznáší se, roste člověk. Zdali i kněz si má jich všímati? Nepochybně, alespoň pokud jich možno užítí za bašty v boji o víru a mravnost.

A tu počíná nový význam života spolkového v dobách našich. Za časů minulých byly cíle jednotlivých spolků přesně odměřeny. Spokojily se pěstováním buď zbožnosti, buď zábavy, buď řemesla neb i vzdělání, do jiného se nepletouce. Dnes ta dávná umírněnost a ohraničenost zmizela skoro docela.

Dnes více méně každý spolek (i dosti obskurní zábavný společek) tvoří jaksi duševní banku, k níž podává kapitál několik nejvlivuplnějších hlav (někdy i všelijakých duševních dobrodruhů), listů jimi navržených, knih jimi zakoupených . . . Z té banky odnášejí si členové duševní akcie, náhledy a vědomosti do rodin, ústavů a dílen . . . Vždyť žádná doba nepodporovala duševní odvislosti snad tou měrou jako chvatná, těkává doba naše. Žádná též nezabývala se tak systematicky a kšeftařsky výrobou rozličných duševních kašiček pro nedospělé děti ducha. Vždycky byl člověk více méně závislým na svém ostředí, ale nikdy snad tou měrou jako v přítomnu. A to ostředí zaopatřuje, představuje spolek pro největší část svých členů. Jím myslí, jím milují, jím patří na svět. Výjimky se udávají, výj i m k y . . .

Někdy však proměňují se spolky, i ty, které nevinými na pohled se kryjí jmény a hesly, v tábory válečné, odkud se organizuje boj do osad, ano i krajů, vydávají se válečná hesla, ustavují přední stráž . . .

Kdyby spolky jen přirozeně sloužily lidstvu (myslím tu o službě opravdové), nesměl by kněz lhostejně, tím méně nepřátelsky se k nim chovati.

Ale jak věci se nyní mají, náleží práce, súčastňování se ve spolcích (všeobecně mluvím) brzo mezi nej-přednější povinnosti pastýřské.

Nezřídka jest kněz vzděláním svým prvním duševním kapitalistou na osadě. Jak smí zakopávati hřivnu svou, když stále jest se obávati, aby jiný ho nepředechel, a založe spolek, banku duševní, nestrhl duchy za sebou, do proudu protikřesťanského? A je-li již na osadě takový nepřátelský spolek, teprve třeba se pokusiti o podobný podnik katolický, dokud poslední osadník nepropadne duševní odvislosti nekřesťanské.

Kněz jest úřadem svým i bojovníkem Kristovým ve farnosti. Dnes již poslední zastrčená vesnička stává se jevištěm urputných, třeba někdy ještě tajných bojů. Buď nepřítel má tábor svůj v místě, spolek protikřesťanský, nebo ze vzdálenosti vede válku svými emisary, hesly, novinami, agitacemi, knihami. Má kněz jediné sám a sám, bez vojska, bez organisace, bez předních stráží v tom boji státi?

Vypravoval mi horlivý mladý farář, že všelijak se vynasnažoval, aby na své osadě zavedl častější přijímání svátostí. Marně. I zavedl na osadě spolky katolické: panenské, mládenců, otců . . . A hle, nyní se mu povedl úmysl jeho hravě a dokonale.

Moderní časy, moderní pastore. K moderní pak pastore náležejí i dobré časové spolky!

* * *

Není vždy snadno kvetoucí katolický spolek založit.

Nehodí se každé místo pro každý spolek, nehodí se pro něj každý čas. Máje v úmyslu založit spolek, měl by kněz dobře napřed uvážiti, zdali tím neblamuje zbytečně sebe a věc katolickou. (Znal jsem kdesi „panenský“ spolek bez panen, až na několik babiček, kulhavých, volatých . . .)

Kněz by se měl varovati, aby zakládaje stanovy, neukládal členům povinností nad prostřední jejich síly. Hrdinové jsou všude výjimkou: co snad mnozí v prvním nadšení dosti ochotně podniknou, bude jim později nesnesitelným břemenem. Ať se spokojí dobrým účelem, neženu se po nejlepším. V tom případě věc nejlepší může doslovně býti na překážku věci opravdu dobré. Nechť neměří členů spolkových loktem horlivé, umrtvené své duše, ale loktem vzatým od nich samých.

Dobře jest napřed se poraditi se spolubratři, kteří spravují podobné spolky, a i s lidmi poměrů domácích dobře znalými. — —

Není snadno kvetoucí spolek založiti. Ale věci mnohem nesnadnější je spolek již založený v kvetoucím stavu udržeti.

Mnoho tu záleží na osobních vlastnostech kněze . . .

Hlavně však časem tu rozhodne množství i jakost duševní potravy, která se členům ve spolku podává. Každý organismus předpokládá náležitou výživu, a spolek je též organismus svého způsobu. Poučení, rozšíření duševního obzoru, přednášky, nové idey, toť strava, bez níž na dlouho nevydrží. Ovšem dlužno i ve způsobu, kterým se ta strava členům podává, následovati pokynu přírody, která živíc děti své, pojí užitečné se sladkým. Poučení bez náležité přísady příjemného, zábavy, mohlo by se časem přejíti. Zábavy pak, které by nebyly přiměřeně sloučeny s poučením, mohly by zas způsobiti — pokažený žaludek.

Kdo ten chléb duchovní má spolku podávati? Hlavní věcí bude, aby byl vůbec podáván; osoba, která ho láme, bude asi celkem vedlejší. V městech, zvláště větších, kde mezi členy bývají i mužové nebo ženy zvláště cvičené, má předseda v té příčině snadnou práci: největší část poučení i zábavy přejímají členové sami. Na venkově připadne hlavní díl té úlohy asi knězi samému. Měl by se proto opatřiti i prostředky, které by mu tu

úlohu usnadnily: odbornými knihami, časopisy a pod. Občas může si pozvati pomocníky mimořádné: kněze nebo i schopné laiky. —

Kdo pro věci tuto uvedené nemá smyslu, ať raději nezačíná spolků katolických. Lépe, aby v místě nebylo vůbec takového spolku, než aby tam byl spolek živořící, jenž by byl na posměch. Pak se jen plýtvá často výtečným materiálem, vydává se důležitá idea katolická nevážnosti, znesnadňuje, ano snad znemožňuje se práce dělníkům budoucím a na tom poli povolaným.

* * *

Bylo kdysi mým zvykem, že když v universitní knihovně vídeňské hlava studiemi odbornými byla již znavena, vstav, přistoupil jsem ku skříním, v nichž rozloženo bylo na sta časopisů vědeckých, všech jazyků, odborů, směrů . . . I bera, ne za přísným účelem vědeckým, ale více pro změnu a radost, brzo ten, brzo onen časopis do rukou, přelétl jsem někde jen okem seznam článků a přispívatelů, jinde zastavil jsem se při nepatrné poznámce, a ještě jinde mi nedalo, abych nepročel článek celého. Ta prohlídka trvala někdy půl hodiny, někdy hodinu i déle. Když skončena, bylo mi jako bych

přicházel s přehlídky ne vojenské, ale s přehlídky duchů, jak je v sobě chová doba nynější. Viděl jsem je, a byl již v tom jakýsi zisk; s některými jsem se seznámil; některé jsem si zamiloval; jiní mne odpudili . . . Ze všeho mi zůstalo v duši cosi neurčitého, pokořujícího a zas povznášejícího, co bystřilo zrak, co až bolestně tísnilo, co horoucně vyzývalo k následování, snažení, poznávání . . .

Rád při té vzpomínce dlívám. Dnes mne upomíná na jistý druh kněžských hříchů, na hříchy — časopisecké.

* * *

Kolik našich kněží čítá časopisy vědecké, světské, nebo (oč mi hlavně běží) theologické?

A přece podávají časopisy bezprostřední věrný obraz doby a ideí, které jí hýbají. Či jen profesor theologie se má o svou dobu zajímati?

A přece umožňují na př. naše theologické časopisy bezprostřední pohled do dílny, do studovny našich nejsnaživějších duchů, do jejich přičinlivosti, práce. Či jen odborník potřebuje povzbuzení z takového pohledu?

A přece v našich odborných časopisech uloženo jest kus v zácné praxe, uveřejněny tam vůbec věci, bez kte-

rých kněz nezbytně stane se — řemeslníkem . . .

Jaký bychom měli pronést soud o řaře, o klášteře, kde by nebylo ani jednoho časopisu církevně vědeckého, dogmatického, právního, pastýřského? —

* * *

Kdo pohlédne občas do rozličných listů t. zv. dělnických, vlastně sociálnědemokratických, neubrání se soustrasti i nad články tam uveřejněnými i nad jejich čtenáři. Jejich pisatelé jsou prostí dělníci. Ale ta věc má ještě jinou stránku. Nejedna z těch pisatelů si časem takto nashromáždil pěkný kapitálek vědění, vycvičil se na řečníka strany, jejího agitátora a vůdce. —

Opět otázka: což jen profesoři, doktoři mají psát do našich odborných časopisů? Každému knězi v duchovní správě naskytne se na sta otázek bezprostředně ze života vytryskujících a proto vždy i více méně zajímavých. Nikdo by neměl s tupou lhostejností mlčky mimo ně přecházeti, ale zastaviti by se měl u některé z nich, zkoumati, studovati by ji měl podle návodu některého odborníka, seznámiti se s literaturou příslušnou a pak uveřejniti výsledek svého přemýšlení. Tak by se prohloubil kněz v duchovní správě, tak by se obohatily naše časopisy.

Kolik výtečných sil našich leží ladem, ano hnije pro nedostatek přiměřené činnosti. Naše časopisy by mohly býti průpravou kleru velmi vzdělaného, hluboce pluh zasazujícího. Že jí nejsou, není tak ani vinou jejich, jako vinou naší.

* * *

Mnozí z nás listů katolických (a tu již mluvím o listech katolických ve smyslu nejširším, i o novinách) vůbec neodebírají, mnozí je sice odebírají, ale — neplatí.

Který hřích je větší: vůbec neodebírati nebo odebírati a neplatiti? Smutným jest na každý způsob to i ono. To i ono vrhá divné světlo na naši

prozíravost (o vlivu veřejných listů dnes již ani prostáček z lidu nepochybuje),

na naši vděčnost (ty listy hájí nás a naše zájmy),

na naši obětavost (kolik platí dělnický lid sociálnědemokratický na listy své?),

na naši svědomitost (ty listy hynou nebo živoří naší vinou),

na náš charakter (jinde se stydíme býti dlužnými jen pět korun — listům katolickým neplatíme po léta).

* * *

Vysvětluje se to jen finanční tísní jednotlivých kněží? Snad částečně. Hlavní vina, nejčastější vina je, jak právě podotknuto, jinde.

* * *

Někde se utvořily kroužky na odebírání časopisů. Myšlenka velmi dobrá, jenže nesnadno ji provést. Třeba tu dbáti nejen výboru co do časopisů, nýbrž i kněžíúčastněných.

Ne mnoho časopisů, ale nejlepších. A podobně nemnoho účastníků kroužku, ale nejspolehlivějších v každé příčině (i co do správného zasílání listu). Mnoho též na tom záleží, aby se věci ujal jeden snaživý, energický člen kroužku.

Ostatně by měla býti každá větší fara „kroužkem na odebírání časopisů“.

* * *

Mějme zájem o to, abychom se poznali, a mějme zájem o to, abychom doplnili, čeho se kde snad nedostává. Jest pokrok od zlého k dobrému, ale i od dobrého k lepšímu. Jest pokrok jednotlivce a pokrok celku. I o celku platí slovo sv. Augustina, že kdo nepokračuje, jde nazpět.

NUDAM CRUCEM NUDUS SEQUAR

(S. Hieron.)

Divná to věc. Malé dívky, které před cizincem bázlivě zalézají do stavení, knězi i cizímu s radostným chvatem letí vstříc.

Nedávno zaopatřoval kněz v chudé rodině dělnické dceru. Matka již dávno leží pod drnem, otec pak a bratr nemocné byli rozkřičení socialisté. Nikde v celém příbytku nebylo ničeho, což by jen zdaleka upomínalo na křesťanský původ rodiny. Ale na stolku na čestném místě vystavena umouněná již věkem podobizna — kněze, známého dobrodince chudiny. Již dávno i ten kněz odpočívá v Pánu, ale byl to on, jenž ono zaopatření způsobil? — Nemocná brzo na to zemřela, a zaopatřující kněz za pomoci jiných dobrodinců ještě penězi obdařil otce na nutné výlohy pohřební. Od té doby má útěchu vídati ho každou neděli v kostele, na kázání i na mši sv. — dříve jak byl rok dlouhý o kostel nezavadil.

Učenec uznané velikosti a k tomu kněz a akademický učitel. Nabízeny mu vzácné církevní tituly a pocty. Nepřijal jich, ne že by si jich byl nevážil, ale že se obával, aby se titul jako hradba nepostavil mezi něho a jeho posluchače. „Mám tolik a tolik set pozorných posluchačů“

(vlastní jeho slova), „— kdybych přijal titul, snad by bylo po všem.“ Žije jako prostičký kněz a chodí v černém kolárku na universitu.

Nově ustanovený katecheta na větší (obecné) škole. Učitelé školy pohlíželi na něho, ne-li nepřátelsky, alespoň nevšímavě, pohrdavě. Nedbal toho, ale hleděl si své povinnosti a — činil dobře jak jen mohl chudým, nemocným, hladovým, zimou se třesoucím dítkám. A hle, než se skončilo první pololetí, byl důvěrníkem s jedné strany řídícího, s druhé strany sil jemu podřízených; s jedné strany učitelů, s druhé učitelek. Jeho přání ve škole bylo „svatým“, nejliberálnější učitelé nabízeli mu své přispění ve škole a tajně, bez jeho vědomí bděli, aby žactvo ve všem se mu dobře zachovalo.

Na kardinála Manninga měli socialističtí dělníci, když po prvé do schůze jejich se odvážil, připraveny sklenice, aby mu je vmetali na hlavu. A když umřel, statisíce těchže dělníků dnem i nocí táhlo po jednom mimo jeho mrtvolu v tichém, ale hlubokém i vzrušujícím smutku.

Cizí kněz na cizí osadě. Ani sám neví, jak se pojednou octl v kraji zanedbaném, na duchovní správu od desíletí nezvyklém. Nemůže nikoho zváti svým známým, nikoho svým krajanem, ba ani — svým farníkem. Jeho příjmy sotva stačí na chudíčky oběd z hostince a na to, aby sám si byl svým sluhou a svým kuchařem.

A přece vídá okolo své kazatelny i okolo své zpovědnice duše, kterých mnohý by mu záviděl, a smí jim říci pravdy, na které jiný sotva by se odvážil . . .

Leč dosti těch příkladů. Každý kněz zná ze své zkušenosti, ze svého okolí podobných případů snad více a zajímavějších. Co jimi mělo býti řečeno?

Osud víry bude více méně i osudem kněžstva katolického: ve skvělých časech víry skvěle bude postaven i kněz, v době pronásledování víry neujde kamenování ani kněz. Leč jako v žádné době žádné srdce nedovede úplně zapomenouti, že „stvořeno je pro Boha“ (Aug.), ale komukoli zaskví se víra v čisté plné kráse, neodolá, stává se z Šavla Pavlem: tak i podobně má se věc s kněžstvím. Kdykoliv a kdekoliv objevuje se srdci lidskému v jasném, nepokáleném svém rouchu, tajemnou silou srdce táhne a si podmaňuje. Jestli čistý obraz kněžství souhrnem, z osobněním všeho toho, co se tají pro člověka za otázkou „onoho světa“. Neklesejme na mysl! A kdyby nás až do bláta strhli, ukažme jim z bláta neposkvřenou tvář kněžskou, a na trůny srdcí svých vlastníma rukama nás vysadí . . .

Máme-li se lidu svěřenému v plné (řekl bych ideální) kráse kněžství zjeviti, musíme ovšem především kněžími

ideálními vpravdě býti: nedát se na dlouho utajiti, co námi hraje a hýbá.

Ale nedosti na ceně vnitřní. V době tak pohnuté, kdy obraz jak víry tak kněžství v duších zprzněn, ne-li zničen, v době naší nezbytno, aby se k ceně vnitřní pojila i daleko zářící značka vnější. Kdo nechceš, aby ta značka vnější na škodu vlastní i lidu svěřeného mu byla stržena, varuj se trojího:

vlády příbuzenstva,
vlády titulů a poct,
vlády mamonu.

* *
*

Svěcením kněžským nepřervány ony svaté svazky, které příroda a přírodou Bůh utkal mezi rodiči a synem, mezi bratrem a sestrou, mezi příbuznými. Ale svěcením jako celý člověk i tyto nejútlejší svazky postaveny do služby Boží a vyššího povolání.* To cítil i sám lid, dokud živou si zachoval víru.

Na Moravě ještě do nedávna (jak nyní jest, nevím) dávala tomu dojemný výraz i sama matka novosvěcen-

* Cfr. s. Ephrem, sermo de compunct. Si quis carnali consanguinitate gaudet, fiduciam in ea reponens, hic seipsum secundum Deum non tradidit; sed illudit et illuditur suis cogitationibus. At qui e carnali se consanguinitate retrahit in eamque caeco non fertur affectu, hic vere . . . divino se servitio mancipat.

cova — o ostatních příbuzných rozumělo se to samo sebou — neoslovujíc již syna kněze důvěrným mateřským „Ty“, ale uctivým vyšším „Vy“.

Materialismus dob nynějších i tuto základní pravdu života kněžského zakalil, porušil. Nejedni rodiče propouštějí syna na kněžství s tajnou nebo zjevnou nadějí, že pro ně stane se knězem („der für uns Priester geworden ist,“ praví uštěpačně Němci, napodobující tajemství různencová). Nejednen kněz zapomíná, že novým stavem v novou, vyšší vstoupil rodinu, a že i jeho se týká slovo Páně: Relinquet homo patrem suum et matrem...*

* * *

V pravdě, svěcením kněz v novou, vyšší vstoupil rodinu, jejímž otcem, hlavou se stal — v rodinu duší. Čím nové rodině především jest povinen, je srdce celé, nerozdělené, jest láska, jest přilnutí k ní . . .

Až dosud jedno světlo svítilo mu životem: láska krevní, příbuzenská. Nyní dvě světla jej provázeti budou jeho snažením a prací: jedno, *luminare maius*, t. j. láska k osadě svítiti mu bude „za dne“, při všem tom, co vpravdě nazývá se přičiněním, prací, pokrokem, životem. Druhé, *luminare minus*, t. j. láska příbuzenská, objeví se na nebi

* Gen. 1, 2.

života jeho sotva „v noci“, ve chvíli odpočinku, kratičkou vzpomínkou, povzdechem, modlitbou, a to ještě pokud dovolí světlo první, na němž je závislé.

Běda, kdyby myslil, že obě slunce mohou vedle sebe stejně jasně životem mu svítiti. Příroda, násilím-li nebyla zapřena, potlačí jako vždy i zde povinnost nadpřirozenou, otevře bránu jiným nepřátelům žití v Kristu.*

* * *

Kněz jest povinen nové rodině duchovní patřiti na povinnosti své s vyššího hlediska, vyšší měrou za svěřence své napjati síly. „Maminčin“ kněz a chcete-li „sestřin“ kněz toho nedovede.

Jako závoj postaví se mu před jeho kněžské na svůj stav nazírání malicherné zbožňování, podkuřování,

* Srov. s. Aug. epist 243. ad Laetum (edit. Maur. Venet. 1729. t. II. col. 870). Carnalis affectus est iste (láska k příbuzným) et adhuc veterem hominem sonat. Hunc carnalem affectum et in nobis et in nostris militia Christiana, ut perimamus (nejde to bez násilí a boje), hortatur: nec tamen ita, ut ingratus sit quisque parentibus et eadem ipsa beneficia, quibus in vitam hanc editus, susceptus atque nutritus est, enumerata derideat. Servet potius ubique pietatem. Habet haec locum, ubi maiora non vocant. Clim. gr. 9. n. 11. Cave, ne cum parentes et amici tribulationum aquis obrui et ope tua indigere videantur, tu iis succurrens, ipse diluvio mundanarum rerum pereas. S. Hieron. ep. 25. ad Paulam (Colon. Agrip. 1616. t. I. p. 59.): Grandis (přelísná) in suos pietas, impietas in Deum est.

ano svatořečení příbuzných. To je též jedna z nejpovážlivějších stránek příliš úzkého obcování s příbuznými (málo kdo toho dbá), že dovedou nás v očích našich povýšiti na obry povinnosti, třebaš bychom vpravdě byli trpaslíky.

Na paty jeho vyššího vzletu přivěsí se mu jako olovo péče o příbuzné zženštilá a zženšťující, slepá a zaslepující, zchoulostivělá a kněze nedůstojná.*

* *
*

Kněz musí hledati lásky duchovní rodiny své, musí mu na ní záležeti, po případě musí si jí i draze zasloužiti. (Jen pod tím sluncem daří se dobře květům . . .)

Falešná láska rodinná nejednou způsobila, že kněz o lásku svých osadníků vůbec se ani nepokusil,

* „*Perniciosissima blandimenta*“ nazývá je kterýsi starý spisovatel církevní. O vlivu příbuzných mluvě, praví sv. Ambrož (sermo 15. in Ps. 118. Paris 1549, col. 1548). „*Itaque femina virum, quem serpens tentare non ausus est, cibo oris et vi amoris inflexum, molli quadam et conciliatricula . . . sedulitatis affectione traduxit.*“ „*Dat signum Dominus, ut vigilemus in castris et aedificemus turrim, de qua hostem sempiternae vitae et prospicere et propellere valeamus. Rapit militem Christi tuba caelestis ad praelium, et retinet mater. Non plane talis, qualis Machabaeorum fuit, nec saltem similis Lacedaemoniis matribus . . .*“

(S. August. ad Laetum, col. 869 s. l. c.)

že mu byla úplně lhostejná, ano, když sama se mu nabízela, že lehce ji odmítl. A když i počínala pučeti, snad ji příbuzní zašlapali do země, že se nevzmohla.*

* * *

Kněz je povinen se svým stádcem žít, t. j. o život svůj a o to, co má nejlepššího, se s ním dělit. Netřeba, aby při tom zapomínal na staré rodiče, na chudé příbuzné, ale dražší mu musí býti spása duší. Běda, kdyby se kněz podobal otci rodiny, který herečkám kupuje drahocenné náramky, any vlastní dítky jeho umírají hladem a zimou . . .

A stávají se i takové případy, a svědomí se divnými sofismaty ututlá a umlčí . . . **

* Cfr. s. Basilii (Monast. constit. c. 21. Antverp. 1616. p. 380.) „Similiterque (čint), ut cum eorum (příbuzných) inimicis pariter inimicitias geramus (et quod gravius est, qui iussi sumus, ut inimicum neminem habeamus) et amicis contra saveamus indignis, spirituali conjunctione. Praeterea, ut de iniquis ac per illorum fraudes quaesitis lucris gaudeamus, pravasque denique omnes de rebus vitae huius affectiones . . . demum in animum nobis reducit.“

** Negrone (Tract. XVI. De affectu propinquorum moderando) nadepsal jednu hlavu: „Efficit (nezřízená láska ku příbuzným) religiosum avarum et furem.“ Jen religiosum? A koho častěji? — Tamtéž citát Palladiův: Haec quoque est una species fraudis diaboli, qui praetextu amoris in cognatos efficit, ut nascatur avaritia.

Mám (na orientování a výstrahu mladých kněží) uvést i některé příklady?

Kněz měl na fáře čtyři dospělé „slečny“ sestry. Stal se při tom z něho bibulus; to asi pro ten příbuzenský „ráj“, který mu připravily. A nebyl to kněz hloupý . . .

Knězi vedla hospodářství provdaná sestra s mužem, matka kolika maličkých, křičících, dovádějících a. t. d. dětí . . . Kde jsou tu kánony církevní? Což není fara domem kanonickým?

Kněz, jinak hodný, zpřímá a naprosto odřekl biskupovi, že ho nepřijme do domu, přijde-li visitovat. Matka hospodyně tomu tak chtěla . . . Ta matka i jinak ještě vládla na osadě . . .

Kněz, jenž samojediný působil na osadě, po celý rok nekázal, nezpovídal, velmi nepravdělně (někdy za několik neděl) mši sv. sloužíval, zdráhal se jíti do pense — nikoliv chudé — jen aby příbuzným neušel větší příjem. A osada zatím klesala hloub a hloub . . .

Jiné křiklavější případy pomímám mlčením.

Vůbec nejednou činí osady a kostely, kde příbuzní kněze hospodaří, zvláštní, ale nikterak radostný dojem . . . V kostele několik „hadříčků,“ jen tak na oko rozvěšených, aby se zakryla nejhorší bída, někdy i nečistota . . . Patrně každý krejcar vandroval na „chudé“ příbuzné. Vůbec všecko — i ta duchovní správa — tak oficiální,

tak na nejmenší míru obmezeno, do nejkrajnějšího vypočítáno, až člověka mrazí v té naprosté chudobě, v tom dokonalém nedostatku všeho vyššího vzletu, vší dobrovolné oběti . . . Příbuzní podporováni a — zatím chudým zůstalo všechno v osadě, od toho Pána ve svatostánku až po duše krví drahocennou vykoupené — —

Nejsou vzácnými ani případy, že sestra, matka byla knězi v domácnosti pravým požehnáním. Kde skutečně tak je, tam volno uzavírat i o mnohém bystrozraku, samostatnosti, energii, nepoddajnosti, důslednosti, o vyšší vůli kněze, ale i o mnohé víře, mnohé spanilomyslné šlechetnosti, obětavosti se strany osoby příbuzné.

* * *

Žijeme v době, která hrdě se nazývá demokratickou. Církvi ta chvála vpravdě, nejen dle jména, a od počátku jejího trvání přísluší. Nejlepší její synové vyšli z lidu nebo tkvěli v lidu, žili prostým životem lidu za dob minulých* a i v dobách našich.

* Z dob starších tu připomínám kánon IV. synody Kartbaginské (c. 7. D. XLII.): *Episcopus vitem suppellectilem et mensam ac victum pauperem habeat, et dignitatis suae auctoritatem fide et vitae meritis quaerat.* Pro klerus nižší stanovila tatáž slavná v dávném věku synoda (c. 8. D. eod.): *Clericus professionem suam et habitum*

Solnohradský kníže a biskup Eder, purpurem ozdobný primas německý, jezdíval ve svém biskupském městě na dráhu i z dráhy dostavníkem, nesa si sám v uzlíčku, čeho potřeboval na cestu. Biskup svatohipolytský Binder (jehož učenosti o biskupských konferencích jiný biskup tak velice si vážil, že se vyslovil, že na kolenou by mu nohy zlíbal) nedal si při snídani posluhovat, ale sám si nesl svůj šálek kávy z kuchyně ke stolu. Staříčský kmet biskup Aichner ještě před málo lety chodíval přes hory, dále než tři hodiny, pěšky, provázen jedině svým kaplanem visitovat své zastrčené osady. Mohučský biskup Ketteler, jehož vliv sahá daleko za hranice Německa, žije v kraji vinném, „kde každý nádeník při obědě má víno,“ pil u stola vodu; a ze staré šlechty pocházejce, neměl celý život vlastního povozu.* Svatohavelský

et in cessu probet: et ideo nec vestibus nec calceamentis decorem quaerat.

* Srovnej zde apoštolská slova téhož biskupa při nastoupení úřadu: „Ich soll bereit sein mein Leben für die Herde Christi dahin zu geben, also gewiss auch alles, was minderen Wert als das Leben hat. Ich bekenne, dass ich von jetzt an mit allem, was ich bin und habe, nicht mir, sondern Euch angehöre. Ich bekenne, dass ich verpflichtet bin, jeden Überfluss, jedes Wollen in meiner Einrichtung zu vermeiden und alles, was ich aus dem Einkommen der bischöflichen Stelle erübrige, zu milden Zwecken zu verwenden. Ich bekenne, dass ich verpflichtet bin, meine Zeit und alle Kräfte meines Leibes und meiner Seele dem Dienste Gottes und Eurer Seelen zu widmen. Ich habe Gott und seiner Kirche gelobt, diese Pflicht zu erfüllen...“ (Pfälf, I. c. I. Bd. p. 220. s.)

biskup Egger ve Švýcarsku každou neděli kázal časné z rána půl hodiny dělníkům okolo něho shromážděným. Kdesi jinde visitoval biskup v ošumělé černé klerice, pouze s modrými knoflíky. Ale u stola seděl jako otec mezi „svými“ kněžími, a slova opravdu bratrská, která na konci k horlivým domácím duchovním promluvil, způsobila, že i laikům slzy jak hrách bohaté kanuly po mužných vousatých tvářích.

Hle, demokratičnost na místech nejvyšších. Potěšme se jí. Zamysleme se nad ní. Snad nás život, úřad blíže postavil lidu našemu. Byly doby, kdy prolomiti formu značilo felonii. Dnes takový skutek podniknouti znamená nejen naléztí snad jádro působení, ale i strhnouti za sebou mysl i srdce nejlepších . . .

* * *

Známý kněz-humorista Šeb. Brunner vtipkoval rád o jistém druhu kněžské nemoci, kterou svým způsobem nazýval „mitriasis inflammatoria“. Mýlil by se, kdo by myslil, že tou nemocí má se rozuměti pouze nezřízené bažení po „mitře“. Jsou kněží, kteří tak vysoko cílí se neosmělili nikdy, a přece tou nemocí trpí, snad celý život jí trpěli, tou nemocí život si zkazili. Některé její následky, na výstrahu mnohým, tu uvedu. Ta nemoc

staví se jako zeď mezi přičinění lidské a mezi požehnaní božské, na němž konečně přece jen všechno závisí;

staví se jako hradba mezi nás a svatou naší povinností. Který kněz tou kletou nemocí je schvácen, spatřuje povinnost svou jediné pod úhlem svého prospěchu osobního. Vidí z povinnosti jen tolik, kolik se srovnává s jeho výpočty a kýženou ctí i odměnou. Patření ovšem až příliš jednostranné . . .

Ta choroba působí, že i ty povinnosti, které uznati se jí uráčilo, kněz považuje za podnoží, za stupně svého postupování.

Ta nemoc dovede se vetřítí mezi kněze představeného a jeho spoludělníky. Zatím, co takové představení nezřízeně se oddávají choutce nazývati, chovati se po „milostpansku“, ztrácí se „dole“ poslední špetka bratrské lásky, opravdové úcty, spokojenosti, nastupuje pak revnivost, neupřímnost, patolízalství, farizejství . . .

Tato nemoc konečně ohlodává, ba nemožným činí při knězi opravdové vnitřní štěstí, vyšší nazírání na stav, snažení ideálnější. Život svůj měří podle těch chorobně žádaných titulů a vyznamenání. Knězem byl jen z jejich milosti, z milosti titulu, barvy . . . *

* Známo, že za času sv. Bernarda ta nemoc zvláště se byla zazrala do organismu církve Kristovy. Odtud ta ostrost velikého svěťce,

Běda diecési, kde ta nemoc vzmožila se u části kleru značnější (intensivně nebo extensivně značnější).

Jsmo té nemoci u nás prosti? Anebo se stala u nás do jisté míry endemní? Studium kněžských katalogů,* studium našeho vzájemného obcování, a nejen studium, přirovnávání s jinými diecésemi nám tu může vzácně posloužiti. Opravdu, ta věc stojí za studium a za — odstranění.

* * *

Jest demokratismus nezdravý. (Jeho známky?
1. bezohledná, žádným příkázáním, ani božským neohraničená kritika „nahoru“. 2. Demoralisování, v nejširším toho slova smyslu, „dolů“. Sami

s kterou (na př. de consid. I. III. n. 5.) o té neřesti mluví. Leč následky její, jak je líc, budou míti za všech dob svoji platnost: Nam dum et in ipsa (ecclesia cath.) quisque quae nostra sunt quaerimus, fit ut invicem invidentes, invicem provocantes exerceamur ad odia, animemur ad iniurias, armemur ad lites, cavillemur ad dolos, feramur ad detractiones, prorumpamus ad maledicta, opprimamur a fortibus, opprimamus infirmiores... O ambitio, ambientium crux! quomodo omnes torquens omnibus places? Nil acerbius cruciat, nil molestius inquietat: nil tamen apud miseros mortales celebrius negotiis eius (i. e. ambitionis)...

* Předě mnou leží dva kněžské katalogy diecése štyrsko-hradecké z roku 1919 a arcidiecése olomoucké z roku 1927. V katalogu diecése štyrsko-hradecké (sekavské) nalézám (i s tehelníky) 108 doktorů theologie z universit rakouských, 6 doktorů theologie „římských“.

dělníci rozumnější to uznávají a odvracejí se od něho.) Kdyby ten se měl zahrnouti v řadách kleru, těžká by z toho vzešla pohroma.

Jest však i demokratismus zdravý, a ten by nás opravdu mohl spasiti. Jak mu rozuměti? Jak ho prováděti?

Postavme se mezi lid. Dnes kdo s lidem jde (netřeba proto, aby byl demagogem), ten vítězí.* V jistých kruzích nás chtějí přijímati jako prvořadné lokaje. V jiných snad jako vlivuplné politické agitátory. Ještě v jiných snad jako výtečné hostitele. Ale lid, lid ve velikých masách je ještě ochoten

35 doktorů filosofie, 4 (třinské) doktory práva církevního a 3 doktory práva světského. Téměř všechna místa profesorů náb. na gymnasiích a podobných ústavech jsou obsazena doktory theologie. Papežské vyznamenání má v diecési jeden člen metrop. kapituly a dva profesoři theologie, celkem tedy tři kněží. V katalogu arcidiecése olomoucké se ovšem čirou náhodou pro ten rok mimo nejdůst. episkopát doktoři vůbec nevedou. Nedá se tudíž zjistiti jich počet. Papežských vyznamenání jsem na ten rok napočítal osmačtyřicet. Kněží (i s řeholními) bylo v těch letech v diecési štyrsko-hradecké 1.076, v arcidiecési olomoucké 1.462.

* Ta pravda i samými nekatolíky byla poznána a vyslovena. Slovatný, ušlechtilý, protestantský kulturní historik Richl píše (Land und Leute, 8. Aufl. Stuttgart 1883. pag. 354.): „Die Kirche wird schwach, sobald sie sich dem Volkleben entfremdet, darum waren die glänzendsten Perioden der theologischen Gelehrsamkeit nicht selten Perioden der Ohnmacht der Kirche. Sie wird stark und verjüngt sich, sobald sie wieder in unmittelbare Berührung mit dem Volk u. seinen praktischen Bedürfnissen tritt.“

přijati a uvítati nás jako kněze. Ó, jak jinak mohlo nám býti, kdybychom veškeren svůj duševní i hmotný kapitál nezištně byli vrhli mezi lid, kdybychom se vším, co jsme a co dovedeme, hned od počátku k němu se byli postavili . . .

Nehledejme malicherných titulů (třebas sebe vznešeněji zněly), a držme se ceny osobní. Nechtějme býti krásně jmenováni, nýbrž krásně žíti. Nezakládejme úcty své v lidu na jiném, leč na uznání věrně konané povinnosti.

Neposkvrňujme se vášněmi, zchoulostivělostí, nadutostí, změkčilostí jistých privilegovaných tříd, ale žijme jak žije lid: pracovitě, prostě, opravdově, upřímně, s málem spokojeně, s nějnižším svorně . . .

Hle, toť demokratismus zdravý; požehnaný jeho příchod k nám!

Dnes lid sotva za sebou strhneme tituly a leskem, ovšem pak apoštolským životem, sestoupením v lid.*

* Své době mnohem rázněji tu pravdu pověděl sv. Bernard (Tr. de moribus et officio episcoporum., Venet. 1750. fol. I. Tom. II. col. 469, cap. II. n. 4.): *Honorificabitur (plur. maiest.) autem (ministerium episcopale) non cultu vestium, non equorum fastu, non amplis aedificiis, sed ornatis moribus, studiis (snahami) spiritualibus, operibus bonis. Quam multi aliter! Cernitur in nonnullis sacerdotibus vestium cultus plurimus, virtutum aut nullus aut exiguus. Quibus ego si rememorem illud apostolicum (I. Tim. 2, 9.) Non in veste pretiosa, vereor eni indignentur . . .*

Čím to, že právě knězi tak velmi se vykládá ve zlé, když nezřízeně se shání po majetku a bohatství? Snaha po statcích, která u člověka světského se vykládá za ctnost, přičítá se knězi zrovna za špatnost. Předsudky, závist, neznalost věci, řekne se. Ano i ty. Ale příčina nejvlastnější tkví asi v postavení kněze u víře a k víře. Kněz, bažící nezřízeně po statcích časných, jeví se lidu instinktivně jako kněz kupčící s věrou, tedy s tím, co každému je nejbližší, nejsvětější. Kde já se modlím, kde já s Bohem obcuji, kde já pláču, vybírá druhý poplatek ničemné hrabivosti, hromadí mamon . . . Jiný člověk sbírající statky jest lidu nanejvýš prostý mamonář, kněz mamonář stupňuje se v očích jeho (nepravím, že tomu tak je, ale že lid tak maně cítí) na handlíře se svatým vlastním (t. j. lidu) majetkem.

Kněz opravdový, který tu věc rozváží, raději se zde dopustí chyby per defectum (i. e. na svém šatě, na svých potřebách, po případě na svém žaludku) než per excessum (i. e. na ideálech a maním cítění lidu).

Že časné zaopatření kněze patřilo za všech dob k nepalcivějším otázkám, dosvědčuje již nepopíratelné faktum,

že celá církev pod ranami té otázky nejednou až do základů byla vzrušena, ano otřesena.

U nás obtíže té otázky zvláštními, našimi poměry se ještě přiosťřily.

Náš lid (hlavně v Království) je celkem chudý. A kde lid je chudý, i kněz by zásadně měl býti chudým. Sociální propasti vedou snadno ku propastem duševním. A kněz náleží k lidu . . .

V lidu našem (opět mi tu tane na mysli hlavně Království) je snad právě pro jisté poměry sociální, minulé i přítomné, jakýsi rys materialistický. (Tu větu pronesl vynikající slovanský politik a zároveň přítel lidu českého.) Rys někdy nezdravě materialistický. (Pozorujte ten náš lid v jeho podnicích, v poměru souseda k sousedu, sledujte charaktery naše, jak je líčí dobří spisovatelé lidoví atd.) Dlužno i knězi toho dbáti. Dbáti na venek a dbáti do vnitř. Jak do vnitř? Nežádejte odpovědi — sledujte náš veřejný život kněžský . . .

Nad to ještě ty protivy v našem vlastním táboře. Na jedné straně místy hotová bída, na druhé, třeba v řídkých případech, blahobyt řekněme „středověký“ . . .

Otázka časného zaopatření kněžského u nás dvojím směrem stala se palčivou; na venek vůči věřícím, ale ještě více do vnitř, vůči nám samým.

Tato otázka (a otázka autority) hrozí nám vnést

anarchii do vlastních řad našich. Necht proto nikdo mne nekamenuje, jestliže na chaos té otázky několika prskavkami posvítím.

* * *

Otázky štolý se tu zúmyslně jen jménem dotýkám. Co se pro tu otázku natrpěli i kněží bezúhonní!

Co se tu natrpěli kněží opravdu nezištní též za hříchy svých spolubratří, raněných v té věci někdy až slepotou . . . Politování zasluhuje kněz, který se socialisty a pod. se zrovna rváti musí o každý i spravedlivý a k životu nutný krejcar svých příjmů ze štolý. Ale vpravdě nešťastný onen kněz, kterému tučné příjmy milejší jsou než důvěra osadníků, než dobré jméno, ano než — čisté svědomí.

* * *

Obrázek jeden za mnohé.

(První část.) Byl farář. Působil na své osadě velmi blahodárně a požíval plné důvěry i lásky svých osadníků. Měl i svůj chléb, dostatečný, dobrý chléb, a co více, byl úplně šťastným i spokojeným. Tu se uprázdnila kdesi daleko od jeho působiště, v kraji jiném fara, která zdánlivě nesla o nějakou stovku více. Zažádal o ni a obdržel ji.

I jali se osadníci jeho se slzami v očích ho prositi, aby jich neopouštěl. Smutek na osadě pro jeho nastávající odchod byl všeobecný, upřímný, hluboký. Pláč při loučení konečném veliký i hlasitý. Dítky vřely se na kola povozu, který jim milého pastýře odvážel . . .

(Druhá část.) Nové místo zklamalo kněze. Nový lid byl k němu chladný. Pro větší výlohy nezbylo ani z větších příjmů fary více než na místě předešlém. Zželelo se mu bývalého působistě. A poněvadž nebylo ještě obsazeno, zažádal znovu o ně, a vzhledem na výtečné působení dřívější — obdržel je. Zatím na téže osadě „pracoval“ administrátor tak dovedně, že lid peticemi o jeho definitivní ustanovení žádal. Když pak došla zvěst o návratu bývalého duchovního pastýře, nechtěl lid poštváný o něm ani slyšeti. „Opustil nás, odvrhl nás pro mrzký peníz . . . Nechceme ho . . . Máme jiného.“ Hrozili, že násilím se oprou, kdyby dřívější farář se chtěl vrátiti. A vrátil se přece s okresním hejtmanem v kočáře a s — četníkem na kozlíku. Do kostela dostavil se při příchodu jediný starosta, jaksi že musel.

Podávám ten obrázek věrně, jak mně byl vypravován. Glossy k jednotlivým jeho figurkám nechť si učiní každý sám. Jen ať při tom neopomene všimnouti si též onoho administrátora. Patří prý i on ku zjevům charakteristickým.

* * *

Obyvatelům jistého města na Moravě se smějí, že majíce úmysl vstoupiti do kláštera, napřed se vyptávají, kolik v kterém klášteře bývá na oběd jídel!

Pěkné klášterní povolání!

Ale po čem bývá obyčejně poptávka, ucházeli se někdo o faru? Snad po tom, jak se tam dá pro Boha pracovati? Zdali síly duševní i tělesné uchazečovy tomu působišti jsou přiměřeny? Zdali se tam ukazuje naděje bohaté duševní žně? . . . A přece může míti případně nastoupení fary následky pro nás i naše podřízené mnohem dalekosáhlejší než i samo vstoupení do kláštera.

A proč někdy i fara, ba i sám kostel podobají se polovičním zříceninám? Poněvadž předchůdce nebo předchůdcové tu hospodařili s myšlenkou: „Zůstanu zde beztoho jen na krátko. Nač dělati výlohy? Ať si to spraví nástupce.“ Jen že, želbohu, ta zpustlá materiální fara přecasto bývá obrazem zpustlé fary duchovní. Mamon!

* * *

Jest země, kde patronátní poměry jsou tak křiklavé jako u nás?

Obsazování far, toť vlastně nejpalčivější, ano klerus do jisté míry demoralisující stránka té otázky.

Než, buďme upřímní! Nemáme si v té příčině sami nic vyčítati? U nás prý někteří kněží líbali patronkám ruce . . . A smutně známá figurka historického „dvorního kaplana“* v našich řadách se nikdy neobjevila? . . .

Nedávno dožili jsme se, že knihkupci celé říše se se-
stoupili a zakázali všem obchodníkům jejich povolání,
aby kupujícím knihy nedávali procenta. Na přestupníky
uvaleny těžké tresty, po případě až do několikati tisíců
zlatých. A provedli svou vůli — —

* Tanou mi tu na mysli slova sv. Agobarda, biskupa lyonského: *Increbuit consuetudo impia, ut paene nullus inveniat anhelans et quantumcumque proficiens ad honores et gloriam temporalem, qui non domesticum habeat sacerdotem, non cui obediat, sed a quo incessanter exigit licentiam (dispense... in foro interno et externo) simul atque illicitam obedientiam, non solum in divinis officiis, verum etiam in humanis; ita ut plerique inveniantur (kněží!), qui aut ad mensas ministrent, aut saccata vina misceant, aut canes ducant, aut caballos (koně), quibus feminae (!) sedent, regant, aut agellos provideant (jsou správci polí). Et qui tales, de quibus haec dicimus, bonos sacerdotes in domibus suis habere non possunt (nam quis esset bonus clericus, qui cum talibus hominibus dehonestari nomen et vitam suam ferret?), non curant omnino, quales clerici illi sint, quanta ignorantia caeci, quantis criminibus involuti; tantum ut habeant presbyteros proprios . . . Quod autem non habeant eos propter religionis honorem, apparet ex hoc, quod non habeant eos in honore. Unde et contumeliose eos nominantes, quando volunt illos ordinari presbyteros, rogant nos (biskupy) aut iubent: Habeo unum clericionem (flandáka), quem mihi nutriví de servis meis propriis . . . Volo, ut ordines eum mihi presbyterum. (Migne, Patr. lat., tom. 104, col. 138 s. De privil. et iure sacerdotii.) Cfr. hic etiam s. Petri Dam. opusc. 22. ctra clericos aulicos. (Migne, Patr. lat. t. 145, col. 463 ss.)*

Konáme tu neb tam rok co rok kněžské schůze, sjezdy, konference. Rokujeme ústně i v novinách o tom, jak jiní mají upravit otázku patronátní. Což ještě nikomu z nás nepřipadlo vlastní silou položit anarchii v té věci meze, nečekati na milostivou pomoc odjinud, odkud nám tak brzo ani nepřijde?

Což by se nemohlo kněžstvo po vikariátech shromážďené a v dalším sloučení kněžstvo celé diecése, celé země mezi sebou mravně zavázati, že nikdo o uprázdněné místo na patronátě světském ucházeti se nebude, po případě místa takového nepřijme, leč podle jistých pravidel, za jistých podmínek, ohledů . . . ? Nemohlo by se snad svobodnou vůlí a důvěrou kleru vybudování toho ustanovení odevzdati biskupům, ovšem stále jen pokud klerus s tím bude souhlasiti?

Jedná se tu ovšem o věc velmi choulostivou, jednotlivce hluboko se dotýkající. Ale nemohli by právě proto jednotliví kněží býti mnohem klidnějšími, vědouce, že o svatém jejich právu rozhodne se podle pravidel ujednaných jimi samými (snad jejich biskupem, jemuž důvěřují), než když sestupující v arenu nerovného zápasu, odevzdají se konečně libo vůli všelijakého světského člověka, jeho manželky, nebo dokonce lokaje . . . ?

Lze se diviti, když světští lidé s námi tak zacházejí, když my sami na sebe do rukou jim klademe potupný bič?

* * *

Kdo nezná pohádky o člověku chudém a šťastném, který klidně spal, radostně pracoval, spokojeně žil, dokud nezbohatnul?

Nemohu si pomoci, a není to závist ani zlá vůle (spíše soustrast), ale mně častěji ta pohádka vstupuje na mysl. Někdy o knězi, někdy o . . .

* * *

A přece mohl i měl by ten mamon právě za dob nynějších prokázati nám ohromné služby ve prospěch víry a lidstva.

Mluví se o otázce katolické university.

O otázce upravení štolý. Založení fondu na její odstranění.

O otázce pojištění kleru pro čas nemocí, stáří, bídy . . .

O otázce zorganizování, povznesení katolického tisku.

O otázce paralysování vlivu beznáboženských škol školami katolickými.

O otázce racionelnějšího, časovějšího, hlubšího vzdělání alespoň některých zápasníků na poli časových otázek, veřejných snah.

Mluví se o tom. Koná se málo nebo nic. Není peněz . . .

* * *

Není peněz?

Před několika lety jednalo se živěji o českou katolickou universitu na Moravě. A tehdy (jestli mne paměť neklame) moravský „nižší“ klerus taková přes noc upsal 20.000 zl., nevím již, jednou-li pro vždy, nebo jako roční příspěvek.

To bylo pod impulsem velké idee! Tedy jinde je chyba — —

Nemáme jednotné velké myšlenky!

Nemáme nezištné čisté lásky!

Nemáme jednotné velké síly!

Máme každý své malicherné ohledy, návyky, pohodlnůstky, osůbky — jejich okem se díváme, jejich srdcem milujeme, s jejich dovolením jen se osmělujeme něco podniknouti — kde bychom se měli dívati jediným okem Kristovým, milovati jediným

srdcem Spasitelovým, abychom Jeho statky v duších zachránili.

Ve stolcích úspory nad potřebu, příbuzným odkazy, nám pohodlný život . . . A venku burácí čas a rve nám ročně tisíce a tisíce duší krví Kristovou vykoupených. A my jsme kněží, zástupci Kristovi na zemi! Jen se tím úzkostlivěji zavínujeme do teplého pláště a nedívejme se ani ven a dávejme se doma libovolně podkuřovati; to jest pohodlnější . . . Ale ne krásnější . . .

A což, jestliže nás povinnost postavila na místo veřejné? Jestliže právě na nás žádá Bůh, abychom stáli v ohni, byli majákem tonoucímu, vrhali se do zpěněných vln pro spásu jiných? . . .

Nemůžete Bohu sloužiti i mamoně.*

Což jest „nižší“ klerus celá diecése? Což jest jedna diecése celá země? Což jest jedna země celý národ?

Dvacet řek o sobě plynoucích, nesjednocených, mají význam jediné lokální, pro rolníka, malého mlynáře. Dohromady tekoucí nesou koráby, stávají se zlatými stezkami kultury, bohatství, vlivu . . .

* * *

* Mat. 6, 24.

Ona parobola o hřivnách.*

Pro koho svěřil Pán ony talenty svým sluhům? Zda ne pro Sebe?

Co se stalo tomu, který svou hřivnu zakopal? A co se stane s tím, jenž jí užil pro sebe?

Neužitečného služebníka uvrzte do temnosti zevnitřní: tamť bude pláč a skřípění zubů.**

* * *

Kde veliký kapitál (ať ve smyslu slovném nebo přeneseném) na jednom místě je shromážděn, nad to pak kapitál veřejný, tam jen velké, nezištné, všem patrné i prospěšné jeho vykořistění ochrání zívisti, pomluv, nepřízně, nesvornosti.

Slunce vládne vůči naší zemi ohromným kapiálem, a nemá nepřátel, má jen milovníky. Rozdáváť všem, bez ohledu na sebe.

Kdyby se dnes mělo někomu podařiti slunce strhnouti ve službu svého zvláštního zájmu (jak se na př. stalo s vodopádem Niagarským), ještě dnes by z toho pozůstalo všeobecné vzbouření.

* Mat. 25, 14—30.

** Mat. 25, 30.

Kdo postaven za slunce svého okolí, svého lidu, rozdávej, ale rozdávej jako slunce, nezištně. * Čím větší moc, tím větší na ní skvrnou zištný egoismus, mamonářství soukromých zájmů. **

Biskup Strossmayer! Jest sluncem svého národa, a sluncem nezištným. I jeho zarytí nepřátelé musí mlčeti, skloniti hlavu před takovým naložením s talenty svěcenými.

* *

•

Budeme odpovídati jednou jen za to, co jsme zlého spáchali? Nebo též za to, co dobrého jsme učiniti měli a neučinili?

* Cfr. s. Bernardi opusc. de moribus et off. episc. l. c. n. 11 (col. 471): *Fidelis pontifex, qui bona quaelibet per manus suas transeuntia, sive divina beneficia ad homines, sive hominum vota ad Deum, columbino intuens oculo, nihil sibi retentat ex omnibus. Nec populi requirit datum, sed lucrum, nec Dei gloriam usurpat sibi. Acceptum talentum non ligat in sudario, sed partitur nummulariis, a quibus et usuras accipit, non sibi sed Domino... Imitatur profecto illum, qui non habebat, ubi reclinet caput; factus in praesentiarum tamquam vas perditum... Hoc tanto puritatis intimae bono gloriari non potest veraciter, nisi qui extrinsecas gloriolas perfecte respuerit...*

** Cfr. Bernardi De consideratione, l. III. n. 13. l. c. *Parvi deiectionis animi est, de subditis non profectum quaerere subditorum, sed quaestum proprium. In summo (mluví papeži) praesertim omnium nihil turpius...*

Jaké bude zodpovídání naše vzhledem k časnému mamonu? Hřešili jsme užívající ho špatně nebo neužívající ho dobře?

* * *

Žádný nemůže dvěma pánům sloužiti: nebo zajisté jednoho nenáviděti bude, a druhého milovati; aneb jednoho strpí a druhým pohrdne. Nemůžete Bohu sloužiti a mamoně.*

I ... pravím vám: čiňte sobě přátele z mamony nepravosti; aby když byste zemřeli, přijali vás do stanů věčných.**

* * *

Na starém příbramském hřbitově je hrob kněze, který ještě dnes žije v požehnané památce staršího obyvatelstva. Na náhrobku zlatými literami vyryto dvojverší:

Byl jsem jednou pastýř váš,
rcete za mne Otčenáš.

Rád jsem kdysi na tomto místě stával, dumaje s pohnutím o štěstí kněze, který dovedl býti svým opravdu pastýřem — otcem.

* Mat. 6, 24.

** Luk. 16, 9.

Kdo to štěstí zakusiti chceš v životě svém, varuj se
trojího hada v trávě:

nezřízené lásky příbuzenské,
malicherné honby po počtách,
ohavného shánění mamonu.

MLADÉ VÍNO

V první periodě kněžského působení má všechno velký význam, rozhodující vliv, i — čas. V té době z mladého vína kvasí se víno staré, z veselého dosud hříbátka dorůstá ušlechtilý kůň, z kněžského mládí dospívá se v plná léta mužská.

V ten první čas (zpravidla do třiceti let) rozhodne se definitivně o mladém knězi, jakým směrem bude se brátí další jeho život: bude-li z něho kněz horlivý, dobrý, či nedbalý, špatný, zasadí-li hlouběji pluh působení svého, či spokojí-li se prací ledabylou, povrchní . . .

Kdož by neznal rozdíl mezi mladým vínem (mestem) a vínem starým, vykvašeným?

Mest je šťáva vylisovaná ze sladkých, na žhavém slunci dozrálých, pilnou rukou vinařovou chráněných a pěstěných hroznů.

Jako hrozny, z nichž byl vylisován, tak i mest je pln sladkostí, a to je první i nejcharakteristič-

tější jeho známka. Pravý mest je vždycky sladký, a podle množství cukru, jež v sobě chová, dá se napřed určití výtečnost vína, které z něho má býti.

Mimo cukr obsahuje mladé nevykvašené víno ještě mnohé jiné látky: kyseliny, zeminy, částky buněk, z nichž se skládala zrnka hroznů a j., které činí, že barva mestu i jeho vzezření, ano i sama chuť jsou jaksi neurčity, neustáleny, že mají cosi neurovnaného, nerovného, tu přespříliš sladkého a zas jaksi ostrého... Ta neustálenost, neurčitost, neharmoničnost, kterou vždy při mestu pozorovati, jest druhá jeho charakteristická vlastnost.

Známka třetí mestu plyne již z řečeného a záleží v tom, že mest, byť byl sebe ušlechtilější, neuspokojí trvale znalce, nemá ještě úplné pravé ceny. Jest třeba, aby se napřed vykvasil — pak teprve bude vínem. —

I víno má v sobě sladkost, obsahuje cukr, ale v dávce již menší, sotva poloviční, za to však souměrnější. Právě tato jaksi zmenšená, umírněná míra sladkosti, toť hned první známka vína na rozdíl mestu.

Ale víno má ještě cosi, čeho nemá mest. Víno má v sobě oheň, má v sobě skrytý žár. Částka cukru

mestu proměnila se v alkohol. A hle, tato moc ohně, tato dávka hořlaviny, je při víně nejvíce charakteristická. Při mestu cukr, při víně alkohol, ona vroucí, plamenná látka...

Dále. Kvašením vyloučily se z mestu ony cizorodé nejasné součástky — víno je průzračné, má určitou čistou barvu, určitou chuť — je svoje, a třeba jen vzíti ho do úst, hned víte, co o něm souditi...

Vyloučením cizích živlů nabylo víno i jakéhosi úspěštilého klidu, při vši vroucnosti. Pro všechny ty vlastnosti se víno více cení než mest — teprve víno jest, čeho chtěl vinař úmornou prací dobýti, co drazé prodává...

Mladé víno, mest — kněz v prvních letech svého působení.

Staré víno — kněz dospěvší k zralosti ctnosti a zkušenosti.

Mladý kněz. Ještě před chvílí žil v semináři, v žáru mimořádných milostí, neúnavné péče představených. Právě vyšel z lisu svěcení...

Pod dojmem všech těch vlivů nadpřirozených i přirozených vyvinul se v duši jeho zvláštní, tichý, šťastný,

sladký stav duše, na nějž lze uvést slova Apoštola národů: *Lac vobis potum dedi, non escam . . .* *

Vášně duše jakoby najednou usnuly, ani jich skoro necítí. Ctnost jakoby byla ztratila ostré trny, cítí pouze její opojnou vůni, její nebeskou krásu — je mu tak snadna. Působení kněžské ještě nové, zajímavé, nedělá mu ani ve škole, ani ve zpovědnici a na kazatelně obtíží, naopak při vši práci a přípravě jest mu pramenem radostí tak sladkých, jak nikdy před tím jich nepoznal. Kamkoli vkročí, všude šíří vůkol sebe vůni svého štěstí, svého čistého nadšení, své první oběti . . . Ký div, že rázem si dovede získati i srdce jindy tvrdá a nepřístupná . . . ?

Cukr, med, sladkost. Hle, první, nejcharakterističtější známka mladého kněze. Tkví v tom snad něco pro mladého kněze méně čestného? Dokonce ne. Naopak, litovati dlužno každého kněze, jenž tohoto prvního tichého štěstí neokusil. (Vina je obyčejně v nedbale, nesvědomitě prožitých letech seminářských.) Kde není cukru, nebude ani alkoholu. Podle míry první vroucnosti dá se souditi o pozdější výši kněžské nadšenosti. Ale ovšem je třeba, aby mladý kněz věděl, že to tiché (a

* I. Kor. 3, 2.

vlastně ještě málo zasloužené) štěstí značí dobu — pouze přechodnou.

Mimo cukr jest v celém počínání mladého kněze ještě mnoho součástek cizích, neurovnaných, neharmonických i se sebou i s duchem Kristovým. Jest v něm ještě mnoho země, mnoho smyslnosti čistě přirozené, mnoho vlivu mladého těla, mnoho skrytého egoismu, nejasnosti a neurčitosti vzhledem na povinnosti, city, věci božské i lidské... Odtud i jakási nejistota mladého kněze, jakási neustálenost, nerozhodnost i ve věcech nejdůležitějších, místy zase upřílišená vášnivost, bouřlivost a prudkost. Mladé nejasné víno. — — Potřebí, aby jiní s ním měli trpělivost, aby sám se sebou měl strpení — když v něm se ocitne na dráze méně prozřetelné. Však se vykvasí. Pak teprv nabude svojí plné ceny.

Kvašením stává se z mestu víno, z mladého kněze — kněz.

To kvašení obstarává Bůh, který časem odejme opět mladé duši kněžské onu nadměrnou sladkost a podá jí místo ní tvrdý chléb utrpení a křížů. Není v tom trest Boží, nýbrž láska jeho, an nás takto chce

přivést ku pravé ctnosti, ku pravé svatosti. Netřeba si proto činiti výčitek, když za věrného jinak snažení ono první vnitřní štěstí zmizí.

To kvašení obstarávají naše vášně, které po čase opět a novou silou, za vážnějších okolností, na rozšířeném bojišti nás napadají. Ani tu netřeba malomyslněti. Pohodlněji, krásněji (ve smyslu světa) je seděti za pecí, v rukavičkách, v dostatku a teple. Ale za pecí nerodí se hrdinové, nezískávají se koruny. Venku, v boji, v nepěkném, těžkém boji, v únavě, potu a prachu, v žízní a ranách a seči, tam dobývá se vítězství, chrání se drahé statky, hromadí se zásluhy . . .

To kvašení obstarává svět, který na chvíli, za šťastných okolností, dovede zastříti svou tvář, který však každému knězi časem objeví se i se stránky jiné, nepěkné. Ani tu netřeba však klesati na mysli, i na to je potřeba býti připravenu: doposud žádný učedník Kristův tomu neušel.

To kvašení obstarává život se vším, co v lůně svém chová velikého i nízkého, povzbuzujícího i drtícího, radostného a kormutlivého, ten život se svými věčnými propastmi, tajemstvími, stránkami úchvatnými, požadavky a povinnostmi, jak jeví se oku hlouběji patřícímu, srdci vroucněji tlukoucímu, duchu dále myslícímu . . .

Až se to kvašení skončí, bude nejkrásnější

doba kněžského života náležitě vzpomínce, ale
— mest bude již vínem.

Jak tedy jeví se kněz již hotový u přirovnání
s knězem nováčkem?

Těž on má v sobě cukr, též on zná chvíle sladkých
radostí při modlitbě, ve škole, u oltáře, u lůžka nemoc-
ného. Ale ty jeho radosti nejsou již tak čisté a stálé,
jsou jen jako mimořádná odměna za věrné plnění
povinností; jako posila, aby nezahynul žízní a útrapou
na poušti tohoto života (oasa na poušti). Ty jeho ra-
dosti neleží již tak na povrchu duše, nýbrž hlouběji,
pod balvany citů jiných, vážnějších. Nejsou již tak
smyslně citelné, ale více produševnělé. Nestojí též tak
v popředí života kněžského, nezaujímají místa prvního,
nýbrž v harmonických dávkách pojí se k Bohu, ke sna-
žení vyššímu. Právě pro tyto svoje vlastnosti jsou vyšší,
čistější, úchvatnější, nebeštější . . . Běda knězi,
jemuž se jich úplně nedostává, ale rovněž běda, nedo-
vede-li snést delšího nebo kratšího od nich postu.

Kněz tedy již hotový má méně radostí duchovně
smyslných. Ale za to má cosi, co mladšímu knězi
je známo více z knih a ze zbožných rozjímání nežli

z vlastní zkušenosti: má oheň nadšení, má nezdolnou sílu zásad, řekl bych svatou náruživost pro Krista a pro duše. Tento svatý alkohol (budiž nám dovoleno tak se vyjádřiti) plnil duše sv. apoštolů při seslání Ducha sv. a způsobil, že Židé mysleli, že jsou „plni sladkého vína“.* Tento svatý alkohol, ten vroucí oheň je nejprvnější, ale i nejcharakterističtější známkou kněžské duše. Ten teprv činí z kněze víno hodné pro svatou oběť na oltáři, opojující mocí svou a posilující srdce věřících . . . Toť onen zápal svatý, založený na lásce Boží a na pevných zásadách vyššího života. Zápal, který hoří i tam, odkud všechno palivo toho světa ustoupilo, poněvadž jeho prameny leží hlouběji. Zápal, který cítí rány svého srdce, ale nepočítá jich, když jde o povinnost. Onen zápal, který praví se sv. Apoštolem:** *Quis . . . nos separabit a caritate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? . . . Certus sum . . . quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a caritate Dei . . .*

* Skut. apošt. 2, 13.

** Řím. 8, 35—39.

Dodá-li se k tomu ještě, že takový kněz, nejsa již mužem citu, nýbrž mužem zásad, že odvrhnuv zeminu a přísady smyslné i postaviv se na stanovisko (pokud mohl) čistě nadpřirozené, je určitý, pevný, jistý v tom, co má a co chce . . . že i jiní vědí, co o něm souditi, co od něho očekávati, pak jest asi pověděno všecko, co charakterisuje kněze hotového na rozdíl od kněze počátečníka.

Třeba doplniti ještě něčím obraz uvedený? Jen dvou důležitých věcí budiž tu ještě vzpomenuto.

Předně. Při víně čas kvašení nebývá vždy stejný — ať už z jakýchkoli příčin. Tak může i doba kvašení (vlastně doba oné sladkosti) při mladém knězi trvati ne vždy stejně dlouho. U duchů silnějších, energičtějších bývá kratší. (Může nastati též již v bohosloví a i tam přestati.) Obyčejně je skončena, když se převalil rok třicátý . . .

A druhá, důležitější věc. Po čas kvašení potřebuje meš zvláštní opatrnosti. Musí býti v místnostech se svěžím vzduchem, ale jinak uzavřených . . . sice kvašení není ani možným. Musí býti v nádobách čistých (jinak přibere jejich chuť). Musí míti klid . . .

Pochopitelná jest horlivost, s níž mnozí kněží sotva

byvše vysvěceni, již se vrhají do plného proudu života . . . míchají se do všech otázek, do všech společností. Pochopitelná, ale zdali i chvalitebná?

Jak mnohem lépe by byli posloužili sobě i lidu, kdyby si byli dopřáli času, až by se byli vykvasili . . . Mohli a měli všimati si života, nemusili se úplně straniti ruchu a vzduchu veřejného, ale měli tak činiti mírně, více z povzdálí, více pozorující, a což hlavního, prozatím samých sebe chráníce. Jací snad z nich mohli býti kněží, co mohli dobrého v pozdějším dlouhém kněžském životě vykonati! A tak podali lidu v první době nezralé ovoce, nedokonalý most — vzácným ušlechtilým vínem nestali se nikdy!

Čím liší se „hříbátko“ od „koně?“ Odpověď zní jak krátce, tak málo poeticky: chomoutem. Ten prosaický chomout, jemuž málo který kůň unikne, tlumočí celou řadu rozdílů hluboko zasahujících do života téhož tvora: veselý život dřívější a těžkou práci nynější, bývalou nevázanost a přítomnou závislost, ale i někdejší planou neužitečnost a nynější mnohonásobnou prospěšnost.

Hříbě nemůže stále býti hříbětem, má-li se však státi ušlechtilým, užitečným koněm, musí — do chomoutu. —

Hříbátko = mladý kněz po vysvěcení.

Chomout = odměřená práce, povinnost, která hned po vysvěcení na něho bude vložena.

Není pochybnosti, že závisí nesmírně mnoho na způsobu, jakým se mladý kněz právě k této odměřené, tuhé povinnosti postaví.

*
*
*

Vypravuje se o Archimedovi, že kdysi zvolal: „Dejte mi pevný bod, kam bych zasadil páku, a svět vám ze základů vypáčím!“ Nemnoho sice žilo na světě a žije Archimedů, ale v té věci srovnávají se s ním všichni lidé, že všem je v duši šlechetný zápal, nejen zdokonalovati sama sebe, nýbrž i vyvinovati na vrstevníky své, na lidstvo vliv co nejmohutnější, vykáhati jim, by možná bylo, dráhy ne-li nové, tož alespoň lepší, šťastnější. Nikde ten cit není silnější než u mladého kněze, který vším svým vychováním, vším svým duševním směrem se za ním nese.

Nemá-li však ta síla požehnaná marně shnítí, nemá-li ten vroucí plamen nicotně sám se strávití, ano nemá-li škodným býti člověku, sváděje ho k horování planému, ducha i otupujícímu i vysilujícímu, třeba

nezapomínati Archimedova bodu, pevného ku práci východiště i stanoviviště. Tímto bodem Archimedovým u největší části lidstva (a obyčejně i u kněze) nejjistějším a skoro jediným jest určitě omezený stav, přesně vykázaná povinná práce.

Jako na zemi široširé bydlíce, přece jen jednoho jejího kousku dýcháme vzduch, na jednom jejím kousku žijeme, jedné její části krásou a blahou štědrostí se těšíme, ten kousek pak, tu část veškeré země sladkým jménem „vlast“ nazýváme, a jako vlast milujeme, s ní jsouce spojeni, milujeme svět, jsme sloučeni se světem celým, z ní pak jsouce vyloučeni, jsme sice na světě, ale přece jako ze světa: tak bije srdce naše sice pro všechno, co lidstvu je drahým a svatým; spojeni jsme stejnými snahami, stejnou láskou s lidstvem veškerým; ale praktickým mostem od vznešeného citu ku vznešeným skutkům, korytem jistým, jímž duše naše vlévá se v duše jiné, pevným bodem, z něhož podle sil svých i nadšení hýbáme světem, toť jest ona věc, jež by nám měla býti stejně drahou a sladkou jako ctihodnou, toť jest právě ta odměřená určitá práce našeho zvláštního stavu.

Jí se věnujíte, sloužíme lidstvu; ji zanedbávajíte, zanedbáváme lidstvo.

* * *

Mohlo by se tu namítnouti, že ten neb onen, přeshinuv se přes úzké hranice prací svého stavu, velikých dovedl věcí. Leč tu by bylo dříve dokázati, že co se nám přestoupením povinných prací zdálo, jím též skutečně bylo; a že ten, jenž tam, kde povinen nebyl, věci mimořádné vykonal, nebyl již dříve vždy mimořádným právě ve své přikázané povinnosti. A běží-li o skutky t. zv. veliké, vykonané opravdovým zanedbáním povinných prací, bylo by zase ukázati, zdali výsledek na pohled skvělý byl i vpravdě blahodárným.

Svět nestojí na velikých skutcích, které nejednou na pokraj záhuby ho přivedly, ale na věrném konání svěřené povinnosti.

Žijeme nejen lidstvu, žijeme i sobě. A tu zdá se, že stav a práce, Bohem nám vykázané, mají od Boha i ten účel, aby byly útulkem duše naší, přístavem a hrází proti návalům i bouřím vlastního srdce a jeho vášní.

Dějiny národů, dějiny vzdělanosti počínají tam, kde počíná rodina: národy kočovné nemají dějin. A čím by byl člověk bez povinností svého stavu, ne-li věčným kočovníkem v říši nadsmyslné, v říši ideálů?

Arci, stav jest oltářem, kde těžké přinášíme oběti. Které jsou ty oběti? Práce? Odříkání? O sobě ještě nikoliv. K těm jsme vůbec ustanoveni všichni, a zříkati se práce, bylo by zříkati se lidské důstojnosti. Člověk zajisté se rodí k práci, jako pták k létání.* Nezáleží tedy v práci o sobě obět věrného plnění povinnosti vykázané, leč v ustanovení té práce, v obmezení libovůle a její těkavosti.

Než právě tímto obmezením stává se práce, jež po pádu v ráji i za pokání nám uložena, zároveň pramenem duševního ušlechťení, duševní síly, svobody, spokojenosti, radosti.

Jsou to okovy, ale okovy požehnané. Jest to otroctví, které nás nutí býti svobodnými svobodou andělů, kteří nehřeší.

Práce povinná, toť přítel, jemuž věnujeme nejlepší částku svého srdce, ano svého života, ale jenž nás za to vodí cestami nebeskými. Nebo dá se vůbec mysliti přátelství, které by nesílilo, nepovznášelo? Kolik ušlechtilých ideí, kolik mravní síly tají v sobě každý stav, každé určité zaměstnání, byť i posledním bylo na světě? Proč zakrňují

* Job. 5, 7.

tak často t. zv. staré panny, staří mládenci, stávající se lidu na posměch, sobě na obtíž? Zdali ne proto, že při všech výhodách tělesných i duševních, jimiž nezřídka jsou obklopeni, jednoho se jim nedostává, ať vlastní vinou, ať bez ní — vážného zaměstnání a přísné práce, jak určitý stav je ukládá? Tytéž panny na venkově do tuhých povinností jsouce zapřaženy nebo po klášterích Bohu a bližnímu se obětující, jak docela jiným žijí životem!

Stav, přísné zaměstnání, toť v zduch našeho života, který dýcháme; toť košile, kterou nosíme; toť země, na níž stojíme. Co by nám též prospělo, kdybychom žili i na čistém ovzduší alpských obrů, ale kdyby komůrka našeho obydlí byla začazena, puchem dusivým naplněna? — Co platno, je-li v prádelníku sebe více čistého prádla, chodíme-li v prádle potem a nečistotou prosáklém? — A co bychom z toho měli, kdyby půl země bylo naším vlastnictvím, kdybychom však stáli na rozbouřeném moři a loď se pod námi ztroskotala? — A zase, byť se nám všechnen svět skláněl k nohám, zdaž budeme šťastni, ba zdaž konečně jen životem a duší vyvázneme, zradíme-li mrzce stav svůj, zanedbáme-li, pohodíme-li, co povinnost a svědomí nám ukládá?

* * *

Byl jsem nedávno návštěvou na faře — daleko Čech i Moravy. Farář, dobrák od kosti, ale poněkud churavý, velmi si stěžoval na kaplana, téměř ještě neomystu. Je prý plný chvilkových rozmarů, plný velikášské domýšlivosti, mluví (as dva měsíce po svěcení!) nevázně o svém stavu, zanedbává studia a přípravy pro školu i kostel, navštěvuje rozpustilé hostince a — píše novely do rozličných listů. (Viděl jsem některé z těch „prací“. Jakož ani jinak býti nemohlo, činily spíše dojem titěrné hračky . . .)

Neznám onoho mladého kněze; snažil jsem se jen podle toho, co jsem o něm slyšel, duši jeho si poněkud analysovat. I nemyslím, že by tehdy už byl zlým, vždyť teprve vstupoval do života. Nemyslím ani, že by byl bez vyšších aspirací, důkazem toho jsou jeho ať již jakékoliv novely a jeho — chvilkové rozmary (patrně výbuchy ducha se sebou samým nespokojeného). A přece může stav jeho vzbuditi vážné pochybnosti, zdali se udrží, zdali nestane se knězem neužitečným, nešťastným.

Čeho se mu nedostávalo? Discipliny přísné práce stavovské. Měl by se pokusiti vykonati svou celou povinnost jako katecheta, kazatel, zpovědník, vůdce lidu . . . (tam, mimochem budiž podotknuto, dosti zanedbaného.) Tak by měl denně svoje zaměstnání — a neměl by kdy na alotria, na návštěvy krčem, na vyseďávání v kuchyni s farskými služebníky (dle skutečnosti

lícím), na rozličné přemýšlení . . . Tak objevil by se mu život s nových stránek, naučil by se důkladněji pozorovati život — což by konečně neuškodilo ani jeho „spisovatelství“. Pak by měl blahé vědomí vykonané povinnosti a našel kromě toho mnohé dojemně krásné kvítko vyšších radostí, jimiž tak bohatě poseta je dráha věrného kněze, a — prázdnota jeho života by zmizela. Tak by se naučil trpěti, obětovati, jeho povaha pak by zmužněla, zhustla, zidealisovala se . . .

Ubohý mladý kněz, který nemá nikoho, aby v něm vzbudil zájem pro odměřenou práci povolání, a který sám nedovede toho zájmu v sobě rozdmýchatí.

Dítě, chlapec, jinoch a — muž, jaké se v těch slovech zavírá množství rozdílů, protiv, stupnic, oprav, odchylek co do veškerého žití tělesného i duševního . . . A to všecko učinil „život“, to čím člověk tělesně i duchovně žije, potrava, vzduch, zdravé ústrojí, radosti, starosti, křížce, zkušenosti, doufání, láska . . .

I zde pravím: dítě, jinoch = mladý kněz, muž = kněz životem i lety kořistící.

Potkáváme se někdy v životě s lidmi, kteří o desátém, dvanáctém roce přestali růsti a vyvinovati se — odporný pohled.

Vídati někdy na keři růžemi posetém poupě pro nějakou příčinu se nerozvinuvší — lítostný pohled.

Stává se někdy, že děti ze vznešených rodin ať pro předsudky, ať jinou vinou zůstávají beze všeho vyššího vychování — trpký pohled.

Ale co říci o knězi, který sotva se zrodil (byť posvěcen na kněze a uvázan se v úřad), přestal růsti, zakrněl, zkameněl? Takový činí dojem nejen smutný a trpký, ale (budiž dovoleno vysloviti to přísné slovo) činí dojem — o p o v r ž l i v ý.

Jako mraky na obzoru, tak vystupují při pohledu na takového kněze v duši maně obrazy černé: zakrnělé stádce, na pospas vydané duše, rozházené vyšší poklady . . .

Zkamenělina. Zkamenělý strážce. Denně ho vídá osada u oltáře, co týden na kazatelně, denně ho potkávají životem mladí i staří, zdraví i nemocní . . . Právě tak určitě jako vídají sochu sv. Jana na mostě, sv. Petra v kostele . . .

Bouře se převálily přes osadu, zhoubné požáry a povodně ji zčásti obrátily v poušť, zlí lidé v ní prováděli bohaprázdné řemeslo, a oni po celý ten čas „stáli věrně na svém místě,“ ukazovali lidem cestu k nebi, k modlitbě, k Bohu... Kdo? Sv. Jan na mostě, svatý Petr v kostele a — pan farář na osadě. Avšak neměli horoucího časového slova, jak lid po něm žíznil; neměli vykročiti a tváří v tvář se postavit škůdcům, jak poddaní jejich očekávali; neměli srdce, aby pojali ten rozličný veliký bol, neměli ducha, aby pochopili hrozný stonásobný blud..., který vůkol svíral a užíral duše jim svěcené. Ukazovali k nebi více svým zjevem, činili dobře — kdož o tom pochybuje? Ale co zanedbali, co všechno dalo se vůkol nich a oni mlčeli, nebránili se, necítili toho, nepoznávali toho — neměli života...

O kom byla řeč? O sv. Janu na mostě, o sv. Petru v kostele a o zkamenělém pastýři...

Bydlil jsem, lhostejno kdy a kde, vedle kněze. Modlil se, je pravda, sloužil nábožně mši sv. Ale jinak celý den šoupal se světnicí, vycházel, přicházel, četl noviny, konal návštěvy... Při vážné práci duševní nestihl

jsem ho nikdy... A jaké hrozné mezery jevílo jeho vědění i o nejobyčejnějších věcech jeho povolání. Ústa pak přetékala výkřiky na „frajmaury“, „židy“, na „ubohou církev“... A nebyl to kněz obyčejný, u mnohých měl pověst kněze vzorného; mysliliť, že žije životem svatých, že bojuje proti těm „dáblům“, „židům“ a „frajmaurům“, jichž plná měl ústa...

A zatím zařídil si vlastně pouze obchod s devocionalii, prodával pouze „svaté“ obrázky, a příležitostně i „čerty“ a „frajmaury“ a „židy“, jež fantazie jeho všude malovala, kam nemohla proniknouti zakrnělá, zanedbaná jeho duše. A dobře se při tom měl... Avšak nežil svatě, nebojoval za „ubohou církev“, bylť přece jen — petrefaktem. O quantum est in vita (tali) inane inane!

Hle, opět jedna z hlubokých ran na našem životě!

Život! Jest cosi kouzelného, úchvatného v každém žití. Tisícerymi paprsky proudí a tryská a proráží život, ale každý i nejmenší paprsek má cosi ctihodného, řekl bych až posvátného, připomínáť věčný Pramen všeho žití... Jinak žije slabá travina, jinak nízký keř, jinak opět mohutný strom, ale nás zajímá, my s tajnou

láskou, s tklivými dumami sledujeme vývoj nejen vysokých stromů, nýbrž i té nizounké travinky ... vždyť i ona žije!

Kdo z nás, maje věku dvacetpět, třicet let, chtěl by se dobrovolně zříci nároků na život, na vyšší život duše? Kdo z nás tak jednáje, nezasloužil by opovržení? Kdo z nás toho se podjímáje, nevzdal by se nejprvnější podmínky úcty všech dobrých, úcty sama k sobě, vnitřního klidu, vnitřního štěstí?

Nedal Bůh všem stejných darů, nepostavil všech do stejně šťastných okolností, ale jednu věc nám dal všem, a to nejušlechtilější, a v té nás všechny srovnal: v možnosti i povinnosti vyššího života, stálého snažení ...

Má disonancí skončiti tato stať? Nechť skončí modlitbou novosvěcencovou.

Pane, duše má před Tebou jako krásný jarní den, plný květů, vůně, jasu.

Co učiníš s tím jarem, o Pane?

Pošleš kruté parné dny, že odpadnou květy, zmizí vůně, umlkne zpěv? — Nuž, Pane, děj se vůle Tvá! Vždyť jen tak dozrává bohaté, sladké ovoce ...

Dopustíš, aby hrozné bouře zaburácely tam, kde nyní

tichý posvátný vane klid? — I tu kloním v pokoře svou hlavu. Alespoň pozbaví se duše má zhoubných červů a padalek a mrtvého dusna . . .

Chystáš naň již hojné lijáky bolestí, zklamání, opuštění? — I za ty budiž Tobě, o Pane, dík! Tak hlouběji zapouštějí se kořeny, tak zúrodnuje se kraj . . .

Na všechno, o Pane, jsem připraven, ač duše má se toho leká. To všechno jest údělem naším na zemi, a nikdo nemůže tomu uniknouti . . .

Jen jednoho, Pane, mne zachraň, jen jedním netresci sluhy Svého :

Nedopouštěj, aby slunce poznání Tvého nad krajem duše mé nikdy nevzcházelo, a ráno žádné mne nebudilo k radostné práci a čilému spěchu!

Nedej, aby daleko od hranic mých zůstala cizí bolest a cizí radost, cizí zvěst a cizí pokrok, aby duše má zůstávala před Tebou krajem zapadlým . . .

Netresci mne tak, aby nikdy svěží vítr nad luhy myslí mé nezahlasil, aby nikdy nový zvuk v nich nezavzněl, nikdy mocnější hlas lásky tu nebyl slyšán . . .

Netresci mne tak, aby ta krásná jarní krajina duše mé měla zůstat navždy krajinou sice klidnou, ale klidem hrobovým, krajinou beze snahy, bez práce, beze zkoušek, bez pokroku, krajinou mrtvou Tobě a mým bratřím . . .

Všecko, o Pane, již napřed přijímám z rukou Tvých,
ale o jedno lkám a vroucně želám: o život, o život
Tvůj!

VADE MECUM MLADÉHO KNĚZE*

Mladý kněz s tímto dopisem se Vám představující, jenž právě vyšel ze semináře, aby po boku starších spolubratří z těch sil pracoval pro čest Boží i pro spásu duší, svěruje se tímto Vám, důstojný pane faráři, nejen ode mne, svého biskupa, nýbrž i od Ježíše Krista, všech kněží a věřících nejvyššího Pána a Pastýře, aby pod Vaším vedením a Vaším příkladem i slovem uveden byl do kněžské působnosti jakož i do správy duchovní.

V semináři býval často povzbuzován i důrazně napomínán, aby vznešené povolání své pojímal vážně a opravdově. I na to byl upozorňován a vhodně připravován, že mnohá ho čekají nebezpečí, kterých nelze podceňovati, ale kterých nezbytno se vystříhati, ač-li pozhlednutí jeho duchovní snahy nemá býti umenšeno neb dokonce zničeno.

Nedá se též — jak myslím — pochybovati, že dobrou má vůli žíti důstojně sv. povolání. Ale předpokládáti o něm, že dosti již pokročil i věkem i vědomostmi,

* V diecési sekavské (štyrsko-hradecké) zaveden jest krásný zvyk, že neomystovi, než nastoupí první štaci, odevzdává nejdůstojnější pan biskup osobně list zapečetěný a znějící na adresu nastávajícího novosvěcencova faráře. Podáváme jej zde v doslovném překladu.

aby ihned a všude jasně rozeznal a vykonal, co jemu i kněžské jeho působnosti jest na prospěch, a zanechatí ho, mladého a teprv do veřejné duchovní správy vstupujícího kněze, po dlouholetém vedení, jemuž v semináři byl podřízen, najednou, když volnější pole svobody se mu otevírá, beze všeho pevného vnějšího řízení, mohlo by mu býti nejen velmi nebezpečným, ale i záhubným.

Přísně uloženo Vašemu novému pomocníku na vinici Páně, že svého faráře vždycky za náměstka Božího má považovati, jeho ctíti, ho skromně poslušen býti, že jakožto první farník a nejmladší spolubratr upřímnou láskou ho má milovati, aby tak jednomyslností pastýřů i duchovní správa vždy krásněji vzkvétala.

Ale i Vás, důstojný pane, tímto prosím v Pánu, abyste nezkušenému ještě spolupracovníku a spolubratru zkušeností svou byl nápomocen, jej opravdu miloval a slovem i příkladem ku všeliké horlivosti v pracích povolání ho nabádal. Zač obzvláště prosím, jest, abyste neopomenul včas ho upozorniti na nebezpečí jemu hrozící, varovati ho zahálky a požitkářství, a kdyby bylo potřeba konati vůči němu včas i důrazně povinnost bratrské korekce. Zkrátka, pokračujte v kněžské jeho výchově, dokončete ji.

Zvláště pak budiž přihlíženo :

1. Aby mladý kaplan hned na počátku dopodrobna i vážně byl obeznámen s pořádkem jak domácím tak kostelním, a aby obojí pořádek ten, nebudou-li ho vyšší povinnosti volati jinam, zachovával svědomitě a věrně. Pevný domácí i kostelní pořádek jest mocnou baštou proti rozličným pokušením a poblouzením. Jím zvyká kněz vážnosti a věrnosti v plnění povinností svého stavu, jakož i svědomitému používání času. Není pochybnosti, že zvláště na počátku, kdy mladý kaplan ještě ze semináře pořádku a poslušnosti je zvyklý, dobrý příklad a rázné slovo farářovo všelikou jeho výmluvu a všeliký odpor v té příčině odzbrojí.

Láska kněze ku pořádku a vůbec celý jeho pozdější směr životní záleží nezřídka od první jeho štaće.

2. Aby obzvláštní povinnosti svého stavu plnil s horlivostí vytrvalou a svatou. Úcta a nábožnost při sloužení oběti nejdražší a při udílení svátostí; svědomitá příprava na kázání a katechesi; horlivost ve zpovědnici; přesné zachovávání náboženských hodin ve škole; ochota, a možná-li dobrá shoda s učiteli, avšak bez zvláštní důvěrnosti; kněžsky moudrá a jen pro spásu duší podnikaná návštěva nemocných; posvěcování sama sebe týden ní, nebo alespoň měsíčně svatou zpovědí, jakož i pravidelnou účastí při kněžských exerciciích; konečně svědomitá dbalost na „decorum clericale“ v oděvu i obcování se

světem — všechny tyto vlastnosti jsou nezbytnými podmínkami pozeňnané působnosti ve správě duší.

3. Aby se vystříhal míchat se do záležitostí čistě světských a rodinných. Navštěvovati příliš často a beze zvláštních i vyšších příčin rodiny a domy soukromé, zapřádati s laiky důvěrná přátelství, nebo dokonce s nimi si tykati, zřídkaody se srovnává s povoláním kněžským. To všechno podkopává jen úctu úřadu kněžského.

4. Aby co nejméně hověl náklonnosti k zábavám a zaměstnáním nekněžským a aby co nejvíce vyhýbal se návštěvám společností a veřejných místností zábavních. Jestliť zajisté známkou mysli pozemské, má-li kněz jen ve veřejných zábavách, ve hře a na honě radost svou a zábavu, nedbaje toho, že se tím mnoho drahocenného času marně utrácí, že tím příprava na jednotlivé úkony správy duchovní trpí, tolik potřebné další vzdělání theologické se činí zrovna nemožným, nad to pak nezřídka i věřícímu lidu pohoršení se dává. I potřebný jinak odpočinek má býti přiměřený kněžskému charakteru a stavu, má se hledati, pokud možno, ve společnosti kněžské.

5. Každý, třebas jen zdánlivě důvěrnější styk s osobami jiného pohlaví, zvláště mladšími — i neúhonnými — může býti snadno knězi záhubným. Vrhá jeho samého do těžkých nebezpečí, ničí navždy dobré jeho jméno, podrývá kněžskou jeho působnost. Proto jest ne-

zbytno, aby kněz, obzvláště mladší, byl co nejvíce opatrným a bdělým; aby se všeliké t. zv. pastorece ve světnici („Zimmerseelsorge“), počínajíc od školních děvčat až po staré vdovy, buď úplně zdržel, buď ji na případy co nejřidší obmezil. Z téže příčiny budiž ředitelem spolku panenského vždycky farář sám.

6. Velmi zhoubná jest návštěva hostinců, jež přísně je zakázána. Jak zákony církevní vůbec, tak předpisy diecéšní,* tak revers, novosvětcem před ordinací výslovně podepsaný, důrazně toho vymáhají, aby kněz svědomitě se vystříhal návštěvy hospod, ze které konečně nic neplyne, leč ztráta času, promrhávání peněz, pohoršení, mysl svěťácká a nechť k práci i kněžskému zaměstnání. Bděte tedy, pane faráři, aby předpisy sem se odnášející a jen pro tělesné i duševní blaho kleru vydané, Vaším kaplanem věrně se zachovávaly.

Nebezpečí tuto zvláště vytknutá jsou tak stará, jak stár jest kněžský stav sám. V době naší však mimořádně jsou mocná. Zabrániti jim hned zpředu, a vloudila-li se již někam, rozhodně jim čeliti, jest povinností každého svědomitého představeného. Proto Vás, důstojný pane, tímto obzvláště prosím, buďte svému spolupracovníku a spolu-

* V diecési sekavské jest návštěva hostinců zvláštním listem biskupským zakázána. Ordinandi nad to zvláštním reversem se zavazují, že budou dbáti tohoto zákazu.

bratru moudrým rádcem a otcovským přítelem, ale, kdyby potřeba kázala, též vážným napominatelem a rázným představeným.

Učiňte, aby mu fara byla druhým domem otcovským, kde Vy vládnete jako otec a jako hospodář. A přidejte k tomu z lásky kněžské i svůj dobrý příklad. Pak lze se nadíti, že ani slova Vaše, ať výstražná nebo kárající, nikdy neminou se s poslušností kýženou.

Ve Štýrském Hradci dne 15. července 1899.

LEOPOLD m. p.,
k. biskup.

ADVENIAT REGNUM TUUM

Prameny a u t o r i t y církevní sahají tak daleko jako rameny zjevení, jako prameny moci konsekrační, jako rameny moci svátostní . . .

Autorita církevní jest m o c církevní, jest jen č á s t k a toho, co Kristus vůbec svěřil ku spáse duší.

Komu zjevení Kristovo není ničím, tomu nemůže ani autorita církve býti svatou.

Autorita církve je částkou zjevení, ale částkou s v ě -
n a ě n o u, svéráznou.

Nemůže nahraditi ostatních milostí ani darů Kristem
církvi svěřených, ale o b e p í n á je j e d i n ý m s p o -
e ě n ý m k r u h e m, udržujíc je ve spasonosném, jediné
činném celku. Kdo uznal autoritu danou Bohem církvi,
říjal tím in cumulo a ve skutečnosti všechno, co i jinak
církvi jest uloženo, ku spáse duší uloženo.

Autorita jest tím prvkem, jenž rozdávání jiných darů
církvi svěřených (zjevené pravdy, nadpřirozené milosti)
p r a v u j e, n a d n í m b d í, j e p o ř á d á a jenž proto,
č zdánlivě zpříma jediné ku vnějšímu životu církve se

vztahuje, i na vnitřní její vývoj nesmírný má vliv.

Autorita jest silou jako žádná jiná sbližující, jednotící a tím i zúrodňující církevní poklady, osoby, místa.

V církvi jsou poklady důležitější: nadpřirozené světlo sv. učení, nadpřirozená síla božských milostí. Zdali též vlivu plnější? Zničení božské autority církve značí prakticky zničení toho, co ve zjevení Páně je nejdražšího, nejpodstatnějšího, božského. Zbude leda život přirozený, božskými ornamenty více méně ušlechtný, ale v podstatě přece jen — lidský.

Dějiny všech heresí jsou toho dokladem.

Těžko uvěřiti prof. Schellovi, že doba t. zv. reformace byla hlavně i více než doba naše dobou boje proti autoritě. Připouštíme, že tehdejší boj proti autoritě církevní se vedl pod zvučnějšími hesly, že svou novostí, neurvalostí mezi davem nepřipraveným i nepoučeným hroznějších natropil spoust. Ale že by v době naší boj o autoritu byl méně houževnatý? Sotva. Nikdy před tím snad ten boj se neodehrával tak od základů, systematicky a tudíž i způsobem hluboko zasahujícím jako za našich časů. —

Doba naše, doba otevřeného boje proti Kristu, proti Bohu, proti všemu nadpřirozenému, věčnému jest i doba boje proti autoritě κατ' ἐξοχήν.* Naše doba napsala na svůj štít heslo: „Ni Dieu ni maitre — ani Boha ani pána“.

* * *

Autorita je svatý majetek, společný majetek

* Cfr. R. Eucken, Die Philosophie des Thomas von Aquino und die Cultur der Neuzeit (Zeitschr. für Philosophie und philosophische Kritik. Halle a. d. S. 1885. Bd. 87 pag. 161 ss.) „Soviel erbellt aus dem Allen, dass was uns Neuere von der Scholastik trennt (scholastickou rozumí autor „den angemessenen wissenschaftlichen Ausdruck des Christenthumes,“ „die Vollendung der christl. Philosophie,“ tedy křesťanství vůbec)... nicht an erster Stelle Abweichung über einzelne Probleme ist, überhaupt nicht ein Gegensatz bloss wissenschaftlicher Art. Vielmehr reicht der Zwist bis zum Grunde des Lebens. Denn warum wir kämpfen, ist letzthin dieses, ob in Arbeit und Gewissen des einzelnen Vernunftwesens sich unmittelbare Quellen geistiger Lebensführung eröffnen, ob sich der Mensch hier auf seine Überzeugung selbst gegen eine Welt stellen darf, ohne aus dem Zusammenhange des Alls heraus zu fallen, oder ob er die Verbindung damit, und demnach die Geistigkeit seines Daseins erst durch die Kirche, u. zwar — wie keinen Augenblick zu vergessen — durch die sichtbare, organisierte, von Einem Willen geleitete Kirche findet. Denn so liegt der Gegensatz... haben so tief greifende Umwälzungen den Bruch mit der Scholastik herbeigeführt, und dehnt sich ein Entweder — Oder über alles Geistige Dasein aus, so ist eine Aussöhnung, ja Abschwächung des Gegensatzes verschlossen...“

nás všech. Nikdy nebylo světlejší povinnosti, dvakrát, desetkrát si věc rozvážit, než se někdo odhodlá proti ní vystoupiti, ji podrývati.

A podrývá-li se autorita „nahore“ (zneužíváním), není to hříchem menším, než děje-li se tak „dole“ (neuznáváním). —

Autorita jest kůrou na živoucím stromu církve. Kůra jest silnější než jednotlivá vnitřní buňka stromu, ale ta síla kůry nestaví se v cestu buňce, nýbrž chrání ji. Tak autorita jest mocnější jednotlivce poddaného, avšak ta její moc nikdy (i když trestá) nesmí se obracet proti pravému blahu podřízeného.

Kůra při vši své tuhosti není ztuhlá, nehybná — jinak by udusila vnitřní život, který právě má chrániti — nýbrž roste a šíří se podle vzrostu a šíření se nových a nových útvarů, buněk a cel stromu. — Běda autoritě (a běda poddaným), kdyby ztrnula, zkameněla; dusíc život nový, ohrožovati bude život již stávající. Leč prvním jejím zákonem jest: státi stále na stráži, a kde vidí pučeti útvary třeba nové, ale oprávněné, organicky na stromu církve se vyvíjející a nikoliv cizí, i ty musí přijati pod svůj plášť, uznati za své, ujeti se jich veškerou opravdovou láskou. Jen si

připomeňme, čím bylo papežství za sv. Petra, čím za Lva Velikého, čím za Řehoře VII. a opět na př. za Pia VII. Po každé táž božská moc a přece po každé jiný její objem, jiné rozšíření navenek i dovnitř. V této expansivnosti papežství jest i tajemství jeho tisíciletého vlivu . . .

Kůra, ačkoliv jí přírodou vlastní vykázán účel, není sama pro sebe, odloučena od celku, nýbrž tisícerymi vláčkénky, tisícerymi malými kanály ve stálém je spojení právě s ostatním slabším životem, který odívá. Má jeden jediný s ním životní princip. — Jest největším neštěstím, je-li mezi autoritou a poddanými propast; jsou-li autorita a poddaní stranami proti sobě (nebo třebaš jen vedle sebe) stojícími, sobě nedůvěřujícími, hledajícími jen svého prospěchu na škodu druhého. Kolik snad nejlepších úmyslů zůstane neprovedeno, nepochopeno, poněvadž není potřebné vzájemnosti. Kolik jest osudných chyb i při tom, co snad přece, třebaš kuse se provádí.

* * *

H l a v o u jest autorita.

Hlava je p r v n í na těle lidském, avšak není s a m a. Může hlava sama konati funkce očí, uší, nohou, srdce . . . ?

Tak jest autorita prvn í všude, ale nikoli s a m a.* I nejvyšší moc, která kdy člověku byla svěřena, moc papežská, jest iure divino ne sice ohraničena, ale přece o d k á z á n a na jiné s p o l u p r a c o v n í k y. Papež, i kdyby chtěl, nemůže odstraniti biskupy, ač je jmenuje, nemůže z nich učiniti bezvýznamných figurantů, nemůže neslyšeti jejich rad . . . Kde přespříliš se hromadí v jedněch rukou moc, tam kontrola stává se s k o r o n e m o ž n o u, tam jednostrannosti, chyby, omrzelost a žárlivost „dole,“ panovačnost a útisk „nahore“ jsou na denním pořádku, tam konečně musí se vyvinouti l h o s t e j n o s t, n e d b a l o s t, z m a t e k . . .

Hlava myslí. Ale co myslí, je výronem ducha živoucího v celém těle. Hlava odřezaná n e m y s l í. I autorita myslí, vidí dále než jednotlivec, její myšlení však bude tehdy nejsprávnějším, celku nejblahodárnějším, bude-li takoruka výronem duše j e d i n é, s p o l e č n é. Sto očí více vidí, sto uší více slyší, sto srdcí více cítí . . . A proto autorita dále vidí, proto dokonaleji soudí, proto všestranněji s celkem objektivněji cítí, poněvadž vidí očima, slyší ušima celku,

* Cfr. s. Bernardi De considerat. l. IV. n. 17. l. c. Nam si unus e servis per se non sufficit simul et custodiae iumentorum et curae mensurarum, tu per te quomodo intendere valeas et tuae domui et Domini pariter? (A níže n. 17. :) Quaedam per temet facies; quaedam per te et alios simul; quaedam per alios et absque te.

cítí srdci společnými. Kde toho není, kde autorita vidí jen okem svým, slyší jen uchem svým, cítí jen srdcem svým, kde autorita jest od celku odloučena — tam vlastně už dohospodařila. — Mezi člověkem kypícím životem, řekl bych ideálním, a mezi člověkem s hlavou odřezanou je mnoho odstínů všelijakých souchotinářů, slabochů, kulhavých, slepých . . . Tak jest mnoho odstínů mezi autoritou ideální (pokud je vůbec možnou), spojenou s podřízenými, a mezi autoritou jim odumřelou. Míra toho spojení bude obyčejně i měrou působení a vlivu autority.

Hlava poroučí, dává rozkazy, údové rozkazy konají. Jest to jen důsledkem jejího universálního, širšího, objektivnějšího stanoviska. Cokoli však poroučí, účelem toho jest vždy prospěch celku, i kdyby snad běželo o věci jednotlivým údům trpké. Toť první zákon všech rozkazů: blaho celku.* Jen v tom znamení má autorita právo vymáhati oběti, jen na tom základě smí se nadíti jistého, třebaš povlovného, vítězství.

* Cfr. s. Bernardi De consider. l. II. n. 13 l. c. Domabis lupos, sed ovibus non dominaberis. Pascendas utique, non premendas suscepisti.

Mocí jest autorita.

Moc jest dvousečný meč. Obrátí-li autorita paprsky moci své na (mravní) mrtvolý, vytvoří leda smrtící morovou ránu, kterou i sama může zahynouti.

Obrátí-li je na pusté skály duší obmezených, pohodlných, neplodných, odrazí se paprsky nevznítí nového života.

Upře-li požehnanou sílu na duše úrodné, snaživé, stonásobný přinese užitek.

Hle, jaká zodpovědnost toho, komu Bůh svěřil moc. Jest vlastně služebníkem všech, všech též dlužníkem. Kdožkoli by chtěl býti mezi vámi největším, budiž služebník váš.*

* * *

Autorita má i svoje vady a nedostatky. Pravda, ne jako moc Bohem svěřená, ale jako vykonávaná lidmi a mezi lidmi.

* * *

Tím, že člověk přibírá kus moci nadčlověcké, moci od Boha nad jinými, vytrhuje se jaksi ze svého

* Mat. 20, 26.

ostředí, ze svého okolí, pozbavuje se tak i přítěže, která právě tím okolím mu byla uložena.

Duše bez přítěže — v jakém se objeví světle? Možná že odkryje nové, nepředvídané, překvapující stránky krásy, lásky, síly.

Možná i že se objeví v ohavné mravní nicotě, slabosti, vášnivosti. Neboť ne každá duše dovede se udržeti bez té přítěže, bez protiváhy. To dovedou jen duše, které našly protiváhu samy v sobě, navyklé samy sebe podrobovat přísné mravní kázni, duše hluboce i opravdu zakotvené ve ctnosti. Jest výrokem tisícileté zkušenosti, že nedovede dobře vlásti, kdo se nenaučil dobře poslouchati,* t. j. kdo poslušností neobstál ve zkoušce nejtěžší a ze všech nejjiš-
tější, totiž že se dovede přemoci.

Při „obyčejném“ člověku je postaráno, aby nepřerostl jiným přes hlavy. Společnost, jejímž je členem, staví se instinktivně a houževnatě na odpor každému přehmatu, který by si úd její chtěl dovoliti na úkor společenských mravů a ctností. Na chudé, bodláčím porostlé

* Cfr. Bernardi De consid. l. II. n. 14. l. c. Non tu de illis, qui dignitates virtutes putant. Tibi ante experta virtus, quam dignitas fuit.

půdě života společensky rovného nejedna
vášeň vůbec nemá příležitosti, aby se rozvila,
a ujme-li se přece, zůstává jen chudou, zakr-
nělou, do země zadlabanou bylinkou.

Autorita, přesazující toho, jemuž byla svěřena, do bo-
haté role moci a volnosti, dává nepřímou právě těm
vášním, které každou vládu činí nejvíce nená-
viděnou (ctižádosti, pýše, egoismu, vlády-
chtivosti, svéhlavosti, ukrutnosti, bezohled-
nosti . . .) příležitost v nové hojné půdě vzrůst
bohatě, mocně, hrozivě . . .*

A může nezřídka jedna taková nadměrně

* Drasticky tu změnu líčí sv. Petr Damiánský na klášterníkově(!):
Unum autem in istis novellis abbatibus video, quod vehementer admiror.
Qui enim per decem annos vel eo amplius sub alterius regimine consti-
tutus, nunquam ad hanc potuit pervenire scientiam, ut perfecte monachus
videretur: nunc ipso die, quo in praelatione constituitur, ita praesidentis
induit speciem, ita dominantis exprimit maiestatem, ut non nuper electum,
sed natum dicas abbatem. Fit repente severus in vultu, imperiosus in voce,
ad corripiendum acer, ad iudicandum promptus. Pro suae voluntatis arbi-
trio haec praecipit fieri, illa contestatorie interdicit, ligat, solvit, admovet,
removet: et in his nequaquam a nobis iunioribus (r. senioribus) consilium
quaerit, sed sibi ipsi sufficiens, vel propriae vetustatis iura disponit.
Devotis quidem et subditis pollicetur gratiam, repugnantibus autem
phalarica spirat animadversione vindictam, ut potius videatur in prae-
fectoriis fascibus agere, quam ecclesiasticae humilitatis officio deservire.
Nauseant fauces eius communia nobiscum alimenta percipere, necesse
est coquis plura atque diversa uni ventri edulia praeparare etc. (Opusc. 21.
De fuga dignitatum eccles. cap. II. Migne, Patr. lat. tom. 145. col. 458 s.)

sesílená vášeň přehlušiti, zbezcceniti všechny ostatní šlechetné snahy představeného . . . *

* * *

V jistém řádu je příslovím, že „představený členů klášterních má býti prvním jejich bratrem“. Kolik by se zamezilo zlého, kolik provedlo dobrého, kdyby to přísloví na místech vyšších i nejvyšších nabylo všeobecné zákonité platnosti.

Představený jest sice prvním údem, nejmocnějším údem celku, ale přece jen údem. A zapomene-li na tuto svoji příslušnost k celku, není neštěstí ani o vlas menší,** než když zapomene celek na jeho přednost, na jeho první nejvyšší moc. (Nejde o to, kdo hlavu od těla odřezal, ale že jest odřezána.) Obě tyto myšlenky (povýšenost nad celek — příslušnost k němu)

* Cfr. s. Bernardi De consideratione, l. III. n. 7. l. c. Nullum tibi venenum, nullum gladium plus formido, quam libidinem dominandi. Varuje těmi slovy svého žáka, papeže Eugenia čtvrtého.

** Cfr. s. Bernardi Tr. de moribus etc. (l. c. n. 31 col. 480): Quis vos (plur. maj.) excipit (táže se arcib. senonského) ab universitate? Si quis tentat decipere, conatur decipere. Nolite illorum acquiescere consiliis, qui cum sint christiani. Christi tamen vel sequi facta vel obsequi dictis opprobrio ducunt. Ipsi qui vobis dicere solent: „Servate vestrae sedis honorum . . . Si non crescit per vos, non decrescat per vos.“ Haec isti Christus aliter et iussit et gessit.

jsou osami stejně důležitými, okolo nichž se otáčí veškerá působnost autority. Oboje přesvědčení je stejně vážným oplozovacím principem blahodárného, hlubokého, radostného vlivu.* První bez druhého vede k tyranskému osamocení; druhé bez prvního k sebezahazování někdy i nesvědomitému.

Jak milé, ano někdy úchvatné jsou zjevy představených, kteří ten princip v sobě vtělili, ať již vládli na na trůnech papežův a králů, nebo na stolcích knížat a biskupů. Moravský dr. Stojan, budějovický „tatíček Jirsík“, Brixenský „Simele“ (německé deminutivum — „Šimunek“, Šimon Aichner, biskup), a chcete-li i náš veliký „Otec vlasti“ Karel IV. — —

Kdo praví, že nestáli nad lidem svým, že byli lidu tomu ošumělí, sevšednělí? Kdo by se osmělil tvrditi, že nežádali až do poslední tečky na lidu celé těžké, tvrdé jeho povinnosti? Ale bylo kromě toho v nich ještě něco, čeho nevidáme denně (jen velké duše to dovedou): pojali do srdcí svých veškeren svěřený jim lid, cítili jeho srdcem, dýchali jeho životem . . . Byla to jedna vlna,

* Cfr. s. Bernardi De consideratione l. II. n. 17 l. c.: Tractemus utrumque simul, nam . . . collatae res invicem ambae res utiliores fient. A nřže (n. 19): In te consistito. Non infra decidi, non attolli supra, non evadere in longius, non extendi in latius. Tene medium, si non vis perdere modum.

kteřá nesla je i lid jejich, a které oni vyšší mocí i vznešenějším duchem svým udávali směr . . .

Totéž slunce, které tolikerym požechnáním plní život lidský, může za jistých podmínek na člověka působiti velmi neblaze. Z jisté blízkosti, je-li organismus poněkud otřesen (nervosa), člověka oslepuje, působí bolení hlavy, ruší klidnou činnost myslící atd.

Zdali neopakuje se jistým způsobem tentýž zjev i při autoritě? Za jistých podmínek, v přímém působení jejího lesku člověk tak zřídka zachovává si plné vědomí, plnou váhu své lidské důstojnosti, svého práva, své ceny. Anebo podrážděn (jak i na slunci bývá), přestupuje hranice těch práv, činí nároky nad svou důstojnost a váhu. Směšnost tu i tam . . .

Snad jest to příčinou, že postavení na vysokých místech často tak málo úcty mají ku podřízeným, ne-li k lidem vůbec. V aktech soudních (v nichž snad utone největší část jejich života) setkávají se s lidmi kleslými,

* Cfr. Bernardi De considerat, l. IV. n. 11, l. c. Curia bonos facilius recipere, quam facere consuevit. Tehda ovšem to slovo mělo zcela jiný podklad než za časů nynějších.

obžalovanými; v lesku dvora (a mimo dvůr neumějí žítí) s lidmi s bolavými hlavami . . .

A podle těch soudí o lidech všech.

Měli by v zájmu vlastním i dobré věci sami hledati člověka, jak žije, trpí, bádá, hoří pro dobro, a se klame, a ne pouze — jak existuje „v aktech“. Měli by raději zakrývatí lesk svého zjevu, aby nejen parasité našli k nim cestu, nýbrž i duše prosté, pokorné, nezištné . . .

Ve volnosti, ve vědomí vlastní odpovědnosti jest i ohromná dávka iniciativy, radostného snažení, svědomitější pozornosti, kdežto přílišné vystrkování autority mívá v zápětí rozmrzelost, nechť k přemýšlení a k práci, netečnost, zříkání se vlastních sil na autoritu.

Tu mi vstupuje na mysl vzpomínka na lid haličský. Jaký to opravdu nadaný, vznětlivý a až horoucí lid! Jaké bohaté a úrodné obývá kraje! Odkud tedy v něm ta jeho příslavná bída, zanedbanost, nehybná netečnost? Jest to kletba minulých (a částečně i přítomných) přehmatů rozličných těch státních a společenských (možná dost i církevních) autorit. Po staletí tlumili v tom ušlechtilém lidu všecken, byť i vzdálený pokus o svobodu,

vzdělání, sebeurčení; po staletí ho jako nevolné děcko vodili po tvrdých drahách nejnižšího zaměstnání, poslušenství, chudoby, nevědomosti, odříkání . . . Dnes, kdy téměř lidu dokořán otevřena stojí brána svobody, osvěty, blahobytu, neumí se jich zmocniti tou dětsky nevyspělou svojí myslí, tou rukou v poutech zakrnělou, hlavou jařmu uvyklou . . .

A divno, i na klerus přešel jaksi ten rys neveselý (a to je též na duchovním životě tamnějším). V době, kdy rozliční Daszynští, Stojalowští zaplavují lid svými listy a řečmi, nemá klerus veškeré veliké země, ani je diného svého politického listu. V čase, ve kterém v lidu počíná konečně kypěti neslýchané dosud vření, kdy přes noc mohou nastoupiti netušené, celou společností otřásající převraty, nemohli ani vysoce vzdělaní kněží tamnější pochopiti, kterak jinde (v mimohaličském Předlitavsku) dovoluje se kněžím volně o otázce sociální mluvit, jejího řešení se zúčastňovati . . . *

* Mám tu na mysli poměry z let devadesátých minulého století. Jak nyní jest v těch krajích, není mi známo.

Ne v zájmu církevního demokratismu,* ale v zájmu svaté naší věci, a konečně v zájmu autority samé s radostí bychom za dob našich uvítali jakési časové ústupky, nikoliv co do věci, nýbrž co do způsobu jejího provádění.

Autorita se svým širším rozhledem, svými vyššími cíli, (jen tak dovedu si představit opravdovou autoritu) stůj v popředí všech velikých otázek, podniků, ale nikoli jako „výhradně privilegovaná firma,“ zatlačujíc radostnou snahu a spolupůsobení jiných, nýbrž spíše jako „první podnikatel“, udávající směr, vybízející jiné ku spoluzávodění, ku radostnému přidružení.** (U nás je tříštění stran dědičným hříchem. „Dekrety“ se tomu sotva dá odpomoci. A kromě toho je s nimi vždy i to nebezpečí spojeno, že mnohou oprávněnou snahu ubíjí, nejednoho horlivého a upřímného nadšence roztrpčí, od práce odvrátí, nad to pak i na cesty závratné snad přivedou . . . Což by nemohla autorita na každém oboru veřejného života církevního

* Choutky demokratické počaly se na př. jeviti v kleru německém v pohnutém r. 1848. Tehda jsm mocně zastoupil cestu pozdější kardinál Geissel, arcibiskup kolínský. Cfr. Pfülf, Cardinal Geissel, Freiburg in Br. 1895. Bd. I., pag. 548 ss.

** Cfr. c. 13. C. VIII. 9 l. Clemens, tamquam qui omnibus praesse te noveris, singulos iuva, et singulos releva, qui et singulorum onus et solitudinem portas.

vychovati, postaviti si muže své, vytasiti se svou „prací“, svým názorem? Ne oficielně, ne diktátorsky, nýbrž normativně, přesvědčivě . . . ?)

Autorita nevydává pouze válečná hesla, netřísť též svých těžkých řadových vojsk dobýváním „stodol a chalup“. Ale ten kněz, který v povinném zápase často v doslovném smyslu obětuje co život pro něj má nejdražšího, měj povznášející vědomí, že nebojuje sám, any povolané nejvýtečnější síly leží ladem; měj i útěchu, že jako on provádí drobný boj, tak na místech nejrozhodnějších bojuje s ním síla vyšší; měj i důvěru tu, že nejen v případě vítězství bude odměněn, nýbrž i kdyby podlehl, jeho představený nepostaví se na stranu přemocného vítěze, nýbrž na stranu spravedlivé věci, a že nebude vydán v šanc. Dříve se odpustí bezpráví spáchané nepřítelem, než nedostatek uznání tam, kde právem jsme ho směli očekávati . . .

Svatým budiž právo autority vždy všechno konečně zkoušeti, přijímati neb zavrhovati. Než rovněž svatě nechť autorita zachovává povinnost nepadati do rukou hned při prvních počátcích dělníkům vycházejícím na práci,* nýbrž spíše pobádati každou snahu ušlechtilou,

* C. 1. D. XLI. Hoc habet proprium doctrina arrogantium, ut humiliter nesciant inferre, quod docent: et recta, quae recte ministrare non possint. In verbis enim eorum proditur, quod cum docent, quasi in quo-

zaopatřovati podnikatelům nástroje a prostředky, žehnati nezištně každému přičinění, i když snad nestála původně při jeho kolébce.

Svatým budiž rovněž právo autority trestati provinilé,* právo, které zároveň jest i trpká a těžká povinnost.** Ale běda, kde i z těžkého trestu nevyčítí láskyplné ruky otcovské.*** Kde přestává

dam se videntur sublimitatis culmine residere: eosque quos docent ut longe infra se positos, veluti in imo respiciunt, quibus non consolendo loqui, sed vi dominando dignatur. Recte autem his per prophetam Dominus dicit (Ezech. 34.): Vos autem cum austeritate imperabatis eis et cum potentia. Cum austeritate enim et potentia imperant, qui subditos suos non tranquille ratiocinando corrigere, sed aspere inflectere dominando festinant. At contra vera dictrina tanto vehementius hoc elationis vitium fugit per cogitationem, quanto ardentius bonorum suorum iaculis ipsum magistrum elationis insequitur. Cavet enim, ne cum magis elatis moribus praedicet, quem in corde audientium sacris sermonibus insectatur.

* C. 3. C. V. q. 5. Non osculatur semper pater filium, sed et aliquando castigat. Ergo quando castigatur, qui diligitur, tunc circa eum pietas exercetur. Habet enim et amor plagas suas, quae dulciores sunt cum amarissimae inferuntur. Dulcior enim est religiosa castigatio, quam blanda remissio . . . (slova jsou sv. Ambrože).

** C. 23. C. VIII. q. 1. Quid autem ego vos arguo, cum possitis me uno sermone convincere? vincor enim, cum in hac parte clericos vobis magis video negligentes. Quomodo enim possum corrigere filios, cum fratres emendare non possum? aut qua fiducia sucenseam laicia, cum a consortibus pudoris verecundia conticescam? Ego autem, fratres atd . . . (slova sv. biskupa Ambrože).

*** Cfr. Bernardus De consid. I. IV. n. 22. l. c. Nec austeritatem tamen suadeo tibi sed gravitatem. Illa infirmiores fugat, haec reprimat

trest býti řídkou odstrašující výjimkou, kde i duše ušlechtilejší se mají před ním třásti, any duše zpupné se mu smějí... v takovém ovzduší dusí se a ohlušuje život nejlepší.

Celé zjevení je símě věčné, položené do půdy srdcí lid-

leviores. Illa, si adsit, odibilem; haec si desit, contemptibilem reddit: in omnibus tamen modus melior. Ostatně tu viz c. 4. D. XLV. Licet plerumque accidant in sacerdotibus, quae sunt reprehendenda, plus tamen erga corrigendos agat benevolentia, quam severitas; plus cohortatio, quam comminatio; plus caritas, quam potestas atd. C. 5. ead. Licet nonnumquam accidant, quae in sacerdotalibus sunt reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat benevolentia, quam severitas; plus cohortatio, quam comminatio; plus caritas, quam potestas. Sed hi, qui, quae sua sunt, quaerunt, non quae Jesu Christi, facile ab hac lege discernuntur: et dum dominari magis quam consulere subditis quaerunt, placet honor, inflat superbia, et quod provisum est ad concordiam, tendit ad noxam (slova jsou sv. Lva pap.). C. 9. ead. Disciplina vel misericordia multum destituitur, si una sine altera teneatur. Sed circa subditos suos inesse rectoribus debet et iuste consolans misericordia et pie saeviens disciplina... Miscenda est ergo lenitas cum severitate, faciendumque quoddam ex utraque temperamentum, ut neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate solvantur (slova zas sv. pap. Řehoře Vel.). C. 14. ead. Sunt namque nonnulli ita districti, ut omnem etiam mansuetudinem benignitatis amittant: et sunt nonnulli ita mansueti, ut perdant districti iura regiminis. Unde cunctis rectoribus utraque summopere sunt tenenda etc. (sv. Řehoř V.). Srovnej i jiné kánony té distinkce.

ských, vždy proměnlivých, vždy různých. Tudíž i částka toho zjevení, autorita.

I autorita má svoje dějiny, ne sice po stránce božské, ale po stránce lidské, pokud lidmi byla prováděna, pokud v srdcích se ujala, v nich působila. I autorita zná dny rozkvětu a dny úpadku.

A dějiny autority vypravují o škůdcích jejich nejen vnějších, nýbrž i vnitřních.

Vnějšími škůdci autority byli, kdož nejsouce jí pověřeni, ať slovem, ať písmem, ať příkladem ji ničili. —

Vnitřními, kdož majíce vykonávati autoritu, užívali jí nezřízeně — *per defectum* neb *per excessum*.

* * *

Jest dovoleno, není proti autoritě, mluvit o jejích rušitelích vnitřních? Jistě že není proti autoritě, nýbrž v zájmu autority, mluvit se stanoviska všeobecného, akademicky, o chybách při výkonech autority se vyskytujících. Píše se přece i o chybách při udílení svátostí, při kázání a pod. Proč by se nemohlo tedy psát i mluvit teoreticky o chybách při plnění autority, a to ještě v době naší, k chybám právě autoritou zaviněným tak citlivé?

Než v případech konkrétních vystupovati jak-

koliv proti autoritě Bohem dané bude vždycky věcí velmi povážlivou, nebezpečnou, jak duši vlastní tak i autoritě samé.

„O rodičích a o kněžích nemá se nikdy špatně mluvit; neboť oněm děkujeme za život tělesný, těmto za život duchovní,“ tak vyslovila se kdysi zbožná selka štyrských Alp. Té vzácné zásady prosté ženy z lidu doslovně lze užití o poměru našem k autoritě.*

Positivní jakékoli vystupování proti ní (vyjma snad hledání práva u instance vyšší) není věcí každého; může býti výsadou (po případě povinností) několika vyvolených, výsadou, jejíž konání mnoho předpokládá rozvahy, umírněnosti, pokory, lásky.

Tak na př. napomenula kapitula mohučská in corpore svého apoštolského biskupa Kettelera, když přese všechny ostatní výtečné vlastnosti sám svou prudkostí dílo své ohrožoval. Slova, kterými to učinila, budou navždy vzorem pro (řídké) případy podobné.**

* Nemohu se zdržeti, abych necitoval při té příležitosti krásný výrok z C. J. C. Tam stojí psáno C. 36. C. II. q. 7. Queritur pater de malo filio, aut queritur filius de duro patre. Servamus honorificentiam, quae debetur patri a filio. Nonaequamus filium patri in honore, sed praeponimus, si bonam causam habet (syn): filium aequamus patri in veritate. Et sic tribuimus honorem debitum, ut non perdat aequalitas meritum.

** P f ü l f, Ketteler, Bd. II. p. 73. ss.

Jednotlivci zbývá ve všech případech konkrétních cesta pouze negativní: chovati se vždycky tak, abychom k zneužití autority nejen nedali podnětu, nýbrž naopak, aby i tam, kde by snad k takovému zneužití byla chuť, chováním naším i ta chuť byla odzbrojena. Není to vždy snadnou věcí, ale jest věcí naší osobní cti, a co více, jsme tím povinni právě autoritě Bohem ustanovené.

Dovoleno-li tu poukázati i ku pramenům hlubším kteréhokoliv rušení autority? Myšlenka, idea je jako vždy i zde matkou skutku. Až o té věci se ujmou všeobecné správné pojmy (stane se to vůbec kdy?), pak bude snáze i v praxi dospěti věrnějšího, svědomitějšího zachovávání hranic ať s té, ať s oné strany.

Na ideu má vliv vášně, tak dobře „nahore“ jako „dole“. Ta otázka nikdy by se neměla řešiti srdcem bolestí rozjitřeným, hněvem, nenávistí, uraženou pýchou, zklamáním vzednutým. A máme-li vůbec, tedy bychom měli zvláště v této otázce náruživý, neúspěchtilý, chlapecký tón odmítati a limine — vždyť běží o statek společný.

Doba autoritě nepříznivá podrývá ideu její „zdola“.

Předsudky minulosti, zvyky a tradice dávno sice přežilé, ale pohodlné a lichotivé, ovládají ji nezřídka nešťastně „nahore“.

K tomu („dole“) faktická slabost a („nahore“) faktická moc, které taktéž nezůstávají bez vlivu na dychtění i konání člověka.

První pomocnicí autority bude nepochybně vždycky autorita sama sobě. Ona udává směr, ona spojuje ostatní, ona nese odpovědnost před Bohem i před veřejností. Proto čím větší fondy svatosti, charakteru, inteligence, zkušenosti má autorita sama ve své zásobě, tím lépe pro ni.

Ale který člověk zná a dovede všechno? I když to „všecko“ se týká pouze jeho podřízených? Kdo není v tom neb onom nějakou vášní zaslepen? ať již přílišnou láskou nebo neoprávněným hněvem a nenávistí; ať sobeckou panovačností nebo stejně egoistickou touhou po klidu; ať nezvyklým štěstím nebo neočekávaným neštěstím? Komu by, ať již posuzuje jednotlivé události nebo celé společenské vrstvy, neušla ta neb ona důležitá stránka?

Největší geniové na kterémkoliv poli lidského snažení

měli svoje zákopníky, svoje předchůdce, kteří před nimi neb i s nimi pracovali, pozorovali, myslili, jejichž výsledky jim sloužily za podklad k vlastnímu badání, na jejichž ramenou teprve se povznesli k nové netušené velikosti. A ve správě duší, v onom „umění všech umění“ mělo by býti jinak, tu by každý měl státi jedině o své vlastní hlavě, o svém vlastním srdci, ale i o své vlastní obmezenosti, vášni, nedozíravosti, omylnosti? . . .

Kdo hlouběji se ponoří do dějin, dozná, že okolo nejslavnějších vládců ať církevních ať světských stál vždy celý věnec mužů výtečníků, za jejichžto spolupříčinění jedině jim bylo možno dopjati se té výše. Není to zmenšením, nýbrž zvýšením jejich zásluhy a chvály, že dostoupivše místa v lidu nejvyššího, neodstrčili od sebe malicherně a sobecky, co lid choval v lůně svém nejlepššího, ale že tyto síly lidu nejvýtečnější k osobě své dovedli připoutati, autoritou svou vzájemně sloučiti, nadchnouti k jedné veliké blahodárné práci společné . . .

* * *

Nic nezdá se prostějším, než otázka rádců. Vždyť církev sama o to se postarala, aby nikdo, kdo její autoritou byl ozdoben, nebyl bez nich.

A přece ta věc není tak jednoduchá. Naopak bývala od jakživa zkušebním kamenem vlád.

Ničím se tolik a tak trefně necharakterisuje velkodušnost, nezištnost, prohlédavost, ale i hlubší nadpřirozená ctnost autority, než poměrem kradě zákony ať Božími ať církevními jí přidané.*

* * *

Rádcové, toť křemen pro představeného. Záleží na něm, jestli z toho křemene budou jiskry sršeti, anebo zůstane-li němým, temným — balvanem.

Rádcové, toť harfa, nástroj hudební v ruce představeného. Rozličné zvuky ten nástroj dovede ze sebe

* Srovnej chválu, kterou vzdává sv. Bernard arcibiskupovi senonskému, že výtečně si zvolil rádce. Tr. de moribus et officio episcoporum (Venet. 1750. vol. I. tom I. col. 476 ss.), cap. I. n. 3.: Prudenter igitur cogitastis (plur maiestat.) sacerdotale onus, episcopale opus curamque pastorem digne non posse administrari sine consilio . . . (A mluvě níže o rádcích jeho praví:) Horum acquiescendo consiliis nec praeceps eritis in sententia, nec vehemens in vindicta; non in corrigendis severior, non remissior in parcendis, non pusillanimis in exspectandis; nec superfluous in victu, nec notabilis in vestitu; non citus ad promittendum, non ad reddendum tardus nec prodigus dator . . . Et ut brevi omnia sermone concludam, si his credideritis, in omnibus, exemplo Apostoli, honorificabitis ministerium vestrum: ministerium inquam, non dominium. Ipsum itaque honorificabitis, non vos; nam qui quaerit, quae sua sunt, se cupit honorari, non ministerium . . .

vydati, smiřlivé i hněvné, radostné i do pláče, harmonické i rozladěné, a dovede i — mlčeti. Všecko závisí na jeho mistru, a i to je dáno do jeho vůle, zdali ho vůbec užítí chce, jak ho užítí chce, jaké tóny z něho míní vylouditi . . .

Mince jsou rádcové, někteří ovšem od přírody ze zlata, jiní ze stříbra a ještě jiní z niklu a mědi. Ale platnosti jako mince nabývají teprv ražením — z vůle panovníkovy. Známo z dějin, že někdy panovníci mince i falšovali . . .

* * *

O maršálovi Bertrandovi poznamenali dějepisci, že z něho Napoleon I. v prvních počátcích svých výbojů učinil orla, na sv. Heleně pak husu.

Jak často maně mi ten výrok připadá o jistých sborech poradních . . .

* * *

I nejvýš postavený rádce je přece jenom podřízeným . . .

I mocně postavený rádce má ještě naději na místa vyšší . . .

Každý boj (i za věc svatou) je věc nepříjemná. Čím výše pak kdo stojí, tím méně nejednou má chuti vystavovati osobu svou v boji, tím více v něm se ozývá touha po klidu, pokoji . . .

A konečně jak blízka jest tu výmluva: „vždyť ,o n‘ jest představeným, ,o n‘ jednou zodpoví . . .“

Jest umění duchů v pravdě královských, nejen vhodné rádce najíti, ale i k nezištnému, otevřenému, mužnému a ráznému radění si je vychovati.

* * *

Vypravováno mi kdysi o diecési, kde by snad poslední kněz život dal za svého vrchního představeného. A nebylo prý vždycky tak. Ale tam zachránil nezištný, neohrožený, ale i osvícený rádce právě onoho nejvyššího představeného cest nešťastných, na něž již se klonil; a zachránil představený sám sebe, přijav radu třebaš trpkou, ale spasitelnou.

Dvojnásobná čest budiž takovým rádcům, ale i takovým představeným. Za jistých okolností raditi, leč i za jistých okolností radu přijati, předpokládá stejnou oběť, stejnou spanilomyslnost, stejný svatý zápal pro blaho svěřených.

* * *

Některé myšlenky o našich povinnostech k autoritě.

Jen šílenec může podrývatí za časů nynějších autoritu z příčin osobních, dokonce snad i nespravedlivých, že zaslouženě byl polechtán mečem autority . . .

Opětně a s důrazem tu budiž vytknuto, že autorita jest náš drahocenný statek společný,

že doba naše je vůbec autoritě každé a církevní zvláště nepřátelská,

že autorita každá jen tak se dá mysliti, aby podřízený sebe zapřel, sklonil se k poslušnosti, oběti své zvůle. Ne vždycky nůž zabíjí, někdy i vyřezává hluboké hnisající rány . . .

* *
*

Snad v žádném jiném národě neviděli jsme tak zhusta a tak pravidelně typu kněze napadajícího své představené v novinách zjevně nepřátelských, jako u nás.

Jak vyjádřiti dostatečně hanbu a neštěstí takového jednání?

I když se chyba stane „nahore,“ a dejme tomu osudná chyba, jakým právem se osobní věc metá mezi široké vrstvy lidu? Či má z lidu zmizeti i poslední špetka

úcty k těm, kdož jsou mu představenými na místě Božím? A který kněz svědomitý, lid opravdu milující, nedal by se raději umučiti, než aby takového zločinu se dopustil na své krvi?

Listy církvi nepřátelské, ty že mají knězi i nespravedlivě utlačenému zjednati právo? Ty že mají utkati tu svatou pásku vzájemné lásky, důvěry, úcty, bez které šťastný poměr mezi podřízeným a představeným se vůbec ani mysliti nedá? Naše bezcharakterní, liberální listy?...

Možná, že se těmi listy podaří knězi ukojiti touhu po pomstě...

Možná, že tak snad zamezen jednotlivý případ zneužití moci vyšší. Ale za jakou cenu?

Takový kněz snížil sám sebe na bezcharakterního hanobce svého představeného. (I kdyby se mu skutečně byla stala křivda, neměl práva vydati se na takovou cestu!) Snížil se na dopisovatele za podmínek pro něho naprosto bezectných. Žádný představený nemohl ho tak zhanobiti, jak zhanobil sebe sám, a na celém světě se nenalezne instance, která by tu skvrnu z něho vzala, nebo jen omluvila. Takové jednání zasluhuje jen jednoho — veřejného pranýře.*

* Maně nám tu připadá starý církevní kánon: C. l. C. 5. q. l. Qui in alterius famam publice scripturam aut verba contumeliosa confixerit

Takový kněz naučil se choditi po cestách subjektivních, jednostranných, neohrazených vědomím veřejnosti, práva, zodpovědnosti. Dnes se ohlásil u věci snad spravedlivé, ale kdo ručí za to, že se zítra neozve z pouhého citlivůstkářství, z uražené jeřitnosti, z nerozumného kritikářství, z herostratické choutky po skandálech? Tak ničí sám v sobě ono vědomí právní, které by každý měl jako drahý poklad chovati a střežiti. Tak vychovává se na právního (a snad brzo i na mravního) sketu. Tak otrásá v jiných právním svědomím, navádí je ku stejné právní (a mravní) chabosti...

Tak se nemění systémy, ale otrásá se základem společnosti.

Tak nezískává se představený, ale ničí se poslední jiskra důvěry a úcty, která mu v duši ještě zbyla ku podřízeným.

et repertus scripta non probaverit flagelletur. Et qui ea prius invenerit, rumpat, si non vult auctoris facti causam incurrere. A jinde: C. 5. C. V. q. Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana: qui autem fidelis est, celat amici commissum (což teprve představeného!). E. i. Quae viderunt oculi tui, ne proferas in iurgio cito, ne postea emendare non possis, cum dehonestaveris amicum tuum. Pro jisté charaktery ostatně tu hned přivěšujeme ještě vážná slova dvou jiných kánonů: C. 7. C. VII. q. 1. Scire debes, episcopum in ecclesia esse, et ecclesiam in episcopo, et si quis cum episcopo non sit, in ecclesia non esse... C. 9. cad. Quam sit inseparabile unitatis sacramentum, et quam sine spe sint et perditionem sibi maximam de indignatione Dei acquirant, qui schisma faciunt...

Tak mstí se osobní zlo, utrpěné v jednom případě, zapalováním střech nad hlavami společnosti...

Chraňž Bůh, aby to šílené, podle jednání mělo býti jednáním kněžským!

* * *

Netřeba právě uvedených přísných slov nějak zmírniti? Připouštím jedině, že u nás někdy dětinství sáhlo po té zbrani. Věci samé ani omluviti ani oslabiti nelze.

Pranýřující biskupy a představené ve veřejných, a nadto necírkevních listech, staví sobě kněžstvo samo pranýř, nad nějž nic potupnějšího se nedá mysliti.

I to jest jedna z ošklivých hnusných hlíz na našem životě...

* * *

Ale jakým jiným způsobem provéstí přání vůči představeným vskutku oprávněná?

Budiž napřed i v tomto případě vyloučena jakákoliv cesta nečestná, na kterou by jen stín nesprávnosti, neLOYálnosti, nedůvěry, podskoku mohl padnouti. Ten princip nás uchrání mnohé těžké chyby, mnohé trpké škody.

Nikdy nemáme se více cítiti kněžími Páně, než ve styku, ať přímém nebo nepřímém, s představenými.

Ano, kněžím i.

Což není nám dovoleno přání svá pronášeti otevřeně a plně? A kdyby každý z nás tak učinil na svém místě, nebude musiti každá autorita s těmi přáními oprávněnými počítati?

Což nemáme práva (někdy i povinnosti) za daných okolností, v mezích povinné úcty i představenému říci, co nás v jeho chování bolí a uráží? * A (opět budiž na to s důrazem poukázáno) kdyby každý podle svého postavení tak upřímně učinil, nebyl by výsledek toho jistým?

Což nás může někdo donutiti, abychom nečinili nic, co by na jedné straně nás snižovalo, na druhé straně pak přesahovalo míru povinností nám příslušných?

Představme si diecési, kde klerus jako celek povinností svých je věrně dbalý, klerus osvícený, vědomý svých práv i důstojnosti své, neohrožený, přímý . . . , a klerus takový, že by u představených svých nedosáhl, oč by se zasadil?

Pěstujme mezi sebou ducha věrné horlivosti

* C. 57. C. II. q. 7. Admonendi sunt subditi, ne plus quam expedit sint subiecti. Ne cum student plus quam necesse est hominibus subiecti, compellantur vitia eorum venerari.

kněžíské, která je konečně základem našeho poměru k autoritě.

Nikdo z nás nesnižž se na pochleb níka!

Každý z nás mluv na místě svém pravdu, ale celou pravdu!

Každý z nás hlásíž se loyálně, ale neohroženě o právo mu náležející!

Každý z nás buď celým knězem, celým mužem se svými představenými!

Ale i každý z nás stůj celou upřímnou duší k autoritě, tam kde toho od nás smí očekávati — i kdyby k tomu obětí bylo potřebí!

Až ten duch nás pronikne, že se stane naším obecným majetkem, přesvědčením, pak budme jisti, že se s námi bude i „nahore“ počítati opravdově, trvale.

* * *

My sami si odchováváme z veliké části své představené.* A nevychováme si jich, ustauovující oficielní novinářské chvalořečníky, leč

* Rozumí se samo sebou, že se ta věta (a to právem mnohem větším) dá i obrátiti. Mně tu běží hlavně o to probuditi vědomí a svědomí podřízených. Sáhati do svědomí představených není vůbec účelem článku tohoto.

budeme-li o nesmírně důležité věci té míti napřed správné pojmy a pak i stejně správnou praxi.

Stalo se náhodou, či má věc hlubší příčiny, že absolutismus nikde tak strohých nepřijal zjevů, jako právě ve státech slovanských? Ve kterém na příklad státě románském, germánském udržely by se odporové, schátralé zjevy srbského Milana,* Alexandra? Kde byl lid kdy takovým způsobem v otroctví držán jako na příklad na Rusi, v Haliči? (Našich poměrů schválně nechci se dotýkati.)

Jest to snad tím naším „slovanským srdcem,“ které se dává unášeti více náladou než principem, více chvilkovými výbuchy než trvalým, houževnatým, důsledným jednáním?

* * *

Znal jsem osobně vypuzeného rusko-polského biskupa. Nikdy nezmizel výraz tklivého smutku s jeho ubledlých hubených tváří. I když sloužil slavnou mši sv., byl zpěv jeho prosycený pláčem. Byl to pastýř beze stáda.

A opět jsem kdysi vypomáhal na osadě osiřelé, spravované ze sousední fary. Bylo cosi dojemného v tom všeobecném mocném pocitu opuštěnosti, který jak u mu-

* Psáno ještě před smrtí nešťastného krále. Ostatně ještě po tom postavila ho vídeň. „Fackel“ pod Nerona a Kaligulu.

žů tak u žen se jevil a někdy i k slzám nutil duše vroucnější. Bylo to stádce bez pastýře.

Proč musí býti pastýř bez ovec a ovce bez pastýře? Proč stává se také, že žije pastýř mezi svými a přece bez nich, a že poddaní, ač denně svého pastýře vídají, přece na míle jsou jeho srdce dalecí? Co nahradí pastýři čisté radosti plynoucí z vroucího spojení s dušemi svěřenými? Jest větší požehnání pro stádce, než žítí v lásce a míru s dobrým představeným?

Proto jak pastýř tak stádce neměli by míti snahy opravdovější, než aby se našli, u vzájemné úctě, u vzájemné důvěře, v upřímné lásce. Všecko ostatní, čím si kromě toho mají býti, daří se teprv na tomto základě.

* * *

Řehole sv. Benedikta, plná ducha božského ukládá opatovi: *Sciat . . . sibi oportere prodesse magis, quam praeesse. — (Oportet Abbatem esse) castum, sobrium, misericordem; et semper superexaltet misericordiam iudicio, ut idem ipse consequatur. Oderit vitia, diligat fratres. — Studeat plus amari quam timeri (cap. 64).*

A jinde: *Noverit . . . se infirmarum curam*

suscepisse animarum, non super sanas tyrannidem; et metuat Prophetæ comminationem, per quem dicit Deus: „Quod crassum videbatis, assumebatis; et quod debile erat, proiciebatis.“ Et Pastoris boni pium imitetur exemplum, qui, relictis nonaginta novem ovibus in montibus, abiit unam ovem . . . quaerere“ (c. 27).

A jinde: Ad Abbatem respicit, quidquid a discipulis delinquitur (c. 36).

A k tomu: In ipsa autem correctione prudenter agat, et ne quid nimis; ne dum nimis eradere cupit aeruginem, frangatur vas; suque fragilitate semper suspectus sit, memineritque calamus quassatus non conterendum. In quibus non dicimus, ut permittat nutriri vitia, sed prudenter et cum caritate ea amputet, prout viderit cuique expedire (c. 64).

A ještě: In imperiis suis (Abbas) sit providus et consideratus, sive secundum Deum sive secundum saeculum sint. Opera, quae iniungit, discernat ac temperet, cogitans discretionem sancti Jacob dicentis: „Si greges meos plus in ambulando fecero laborare, morientur cuncti una die.“ Haec ergo aliaque testimonia discretionis matris virtutum sumens, sic omnia temperet, ut sit quod et fortes cupiant et infirmi non refugiant (cap. 64).

Konečně: Abbas non sit turbulentus et anxius, non sit nimius et obstinatus, non zelotypus et nimis suspiciosus, quia nunquam requiescet (c. 64).

Si quis aliquid rationabiliter et cum humilitate caritatis reprehendit aut ostendit, tractet Abbas prudenter, ne forte cum propter hoc ipsum Dominus direxerit (c. 61).

O poměru poddaného ku představenému uvádíme jen jedno místo z překrásné knihy opata M. Woltera:*

Proinde iure optimo Abbas Christi gerere vices videtur. Quem igitur ut tuum in Christo pium patrem, nutricium, magistrum ac ducem, omni prosequi par est honore, observantia, studio. Vix quicquam tibi eo sit carius post Christum vel in maiori pretio! Ut officiosus patri filius, sic tu illi sincerum, humilem, gratumque praestes amorem! Pro te tuaque vice excubat animo nec quietis ullam partem admittit, die noctuque providens tuae saluti, paci ac prosperitati.

* Praecipua ordinis monastici elementa, Brugis 1880 p. 44 s.

LABIA ENIM SACERDOTIS CUSTODIENT SCIENTIAM

(Malach.)

V boji o privilegia stavovská vznesl před lety v Římě jeden z těch šťastných privilegovaných proti kleru celé veliké diecése těžkou obžalobu, že je „nevzdělán“ — „rudis“; a ještě nějak trpčejí zněla slova oné výtky. Celý klerus diecése byl tím v hloubi duše uražen, roztrpčen, pobouřen, a ještě po smrti hodnostářově s výčitkou mu toho bylo vzpomínáno.

Ta nevole uraženého kleru je velmi pochopitelná. Málo je věcí, jichž nedostatek tak nepříznivé by vrhal světlo, jako nedostatek vzdělání, studií v kleru. Než stavíce se co nejrozhodněji na stranu uražených, nemůžeme potlačit otázku, věnují-li se naši kněží po skončených letech seminářských studií, jak by se mu měli věnovati. Krátké zpytování svědomí bude tu zajisté na prospěch.

Jinde promluvili jsme o studiu bohoslovců: téma toto vztahuje se na studium kněží, zvláště kněží v duchovní správě.

Není v té příčině svědka nestrannějšího a spolehlivějšího nad knihovnu knězovu.

Čím jest knihovna knězova? Jest jeho duchovní zásobárnou, po případě duchovním arsenálem. Odtud vybírá podle doby, místa a jiných zvláštních okolností rozmanitou, přiměřenou a proto i vpravdě záživnou stravu vlastní duše své nebo i duší sobě svěřených. Velmi dobrou stravou je hrách, velmi silným pokrmem je maso. Ale kdyby matka v rodině den ze dne, týden z týdne, ano měsíc za měsícem vařila jen hrách, anebo předkládala jen maso, komu z jejích dětí by se ta věčně stejná krmě nezprotivěla, ano nezošklivěla? Ale odkud nabrati krmí jiných, když v komoře není zásob a dům jest osamocen, oderván od ostatního světa i bohatých jeho trhů? — —

Či týká se ta pravda má jen tělesného pokrmu? Či je to jen pohodlnost, jen nevěra, co často nejnadanější muže zdržuje našich kázání, vzdaluje našich zpovědníků?

Knihovna knězova je jeho duchovním parkem, kam vodí duši svou na procházku, aby se zotavila vysílena obcováním se světem, aby se sebrala po prázdné a ohlušující vřavě života, aby na chvíli sobě zase žila, svým snahám, svým myšlenkám, svým cítěním... Na něm, na knězi závisí, do jaké společnosti

i v těch chvílích duševního zotavení, duševního vzpružení vodí duši svou, zdali do společnosti mužů velkých, beroucích se vznešenými cestami, nebo do společnosti duchů vzdychavých, ano dokonce snad i bahnem nečistým potřísněných.

Školou jest knihovna kněze, školou svatých, ideálních zásad, školou svaté, ideální práce, hlubšího vážného rozjímání, školou vyššího názoru prostřed povrchnosti, lehkomyšlnosti, bezmyšlenkovitosti obyčejného života.

Mostem jest knihovna kněze mezi duší jeho a dušemi velikých myslitelů jiných, mezi prací jeho a pracemi, které jiní před ním v tomtéž oboru vykonali, mezi zkušenostmi jeho a zkušenostmi staletí, jež před ním pracovala, mezi ním a mezi dobou, ve které žije, i mezi tím, co tou dobou hýbá, co ji kazí, jí prospívá, co ji těší nebo rmoutí... Ó, kolik je v myšlence, že kněz sám sobě stačí, obmezenosti, krátkozrakosti, malichernosti, uspávající pohodlnosti...

A proto bude vždycky knihovna kněze i odleskem jeho duše, zrcadlem jeho hloubky, jeho mocnějšího napjetí sil, jeho směru, jeho moci a jeho vlivu. Nikde o knězi jedním pohledem tolik se nedovíme, jako před almárkou, která v sobě chová poklad (oceněný nebo neoceněný) — knihovnu

Ale kde nabrati peněz na knihy, obzvláště knihy obsahu důkladnějšího?

Jsou věci, kterých kněz nikdy vzdáti se nesmí, k vůli nimž po případě ani těžkých obětí se nesmí štítiti, a mezi takové věci náleží nepochybně i hlubší vzdělání, pokrok s časem.

Třeba dnes jen jakési opatrnosti při kupování knih (porada s odborníky — na referáty časopisecké se spolehnouti nelze, nejcennější díla pomíjejí mlčením, o literárním pak smetí často přinášejí dithyramby), třeba jen jakéhosi sebevědomého výběru, jakési několikaleté vytrvalosti, aby si mohl i kněz skutečně chudý časem opatřiti knihovnu, ne-li rozsáhlou počtem knih, tedy alespoň bohatou obsahem.

Ostatně kněz, který by si při dobré vůli nemohl ročně na knihy popřáti 500 Kč a více, je přece jen výjimkou, a najdou se peníze na věci mnohem méně potřebné (ano i zbytečné) a zároveň i dražší . . .

Leč to jest právě nejsmutnější, že chudičský nábytek novosvětcův dávno již byl zaměněn s nábytkem bohatším, ne-li skvostnějším. Lacině původní hodinky bývalého bohoslovce dávno již odnesli příbuzní a jejich místo zaujaly hodinky dokonce snad i zlaté. Malé dloužky z dob před svěcením dávno již jsou zaplacený a již možná uložen malý kapitálek pro dny nemoci neb

stáří. To všecko je v pořádku. Ale smutně dojíká, že po všechna léta nepomýšleno ani na vyrovnání mnohých schodků duševních, že po všecek čas po vysvěcení nepodniknuto nic pro rozmnožení nábytku ideálního, že po 15—20 letech kněžského života v hospodářství kněze zcela jiném a veskrze zdokonaleném stejně chudá jen ještě více zapomenutá, jen ještě méně vážená stojí někde zastrčena ta stará knihovnička z dob svěcení, výmluvný to svědek, že její majetník dávno již náleží mezi duševní — petrefakty.

Ale kde nabrati času na studia? Opětuji s důrazem, jsou věci, ve kterých kněz za jistých okolností nanejvýš se musí omeziti, jichž však se nesmí nikdy úplně vzdáti. Dobrá vůle, šetření časem, ustálený denní pořádek konají tu zázraky.

Vždyť konečně i katecheta, zpovědník, kazatel, duchovní správce, jsou-li i mnoho zaměstnání, právě proto že nemají kdy delšími studiemi se připravovati na jednotlivé výkony svého úřadu, nutně jsou odkázáni na nějakou knihu, pramen to rychlého poučení. Ve skutečnosti tedy i u nich běží vždy jen o to, dovedou-li,

čeho pro duši potřebují, opatřiti si koupí z první ruky, anebo spokojí-li se špatnějším zbožím dražce kupovaným od pátého již překupníka, zasednou-li k bohatě upravenému duševnímu stolu, nebo nasytí-li hladovící duši svou neslanou nemastnou — zápražkou.

Prvním způsobem nalezne kněz i poučení, jehož hledal pro svůj úřad, i příležitost rozšířiti duševní svůj obzor. Způsob druhý vede k pohodlnosti, plýtkosti, duševní odvislosti. Proč tak zřídka slyšíme s kazatelný téma, myšlenku originelní? Proč na př. témata cyklická u správců duchovních jsou skoro neznáma, pravím, želbohu neznáma? Poněvadž kněz látku pro svá kázání skoro veskrze hledá jen — v kazatelích. Ale kázání i nejlepš je vždycky přec jen jednostranné. Pročetl-li jsem jednu důkladnou knihu, obohatil-li jsem duši svou o pravdu mně dosud neznámou, mám z toho zisk pro celý svůj budoucí život, rozmnožil jsem vzhledem k oné pravdě ráznost a nadšení nitra svého (v jasném poznání, u vědomění pravdy, v přesvědčení leží tajemství nadšení), získal jsem materiál ne pro jedno kázání, ale pro celou řadu . . . Správnou zásadou by tedy bylo: ne čím více práce tím méně knih, nýbrž čím více práce tím více knih, ale důkladných, obsahem bohatých.

Se čtením knih se má věc jako s cestováním. Čas roz-

hoduje tu i tam, jak si obé zařídím. Památky téhož města mohu i měsíc studovati, mám-li na to kdy. Mohu však i za den nejhlavnější z nich prohlédnouti, nemohu-li tam déle pobýti. Byl proto ten jeden jediný den úplně prázdným bohatých dojmů a zkušeností? — Vstupuji do velkolepého dómu. Slzy se mi derou do očí při prvním povrchním pohledu na velkolepý celek. Vedle mne stojí šťastnější smrtelník: s knihou v ruce obchází obraz po obrazu, památnost po památnosti a badá v památkách velikých mistrů. Mně zbývá jen kratičký čas, nutě sebe sama ku chvatu, spěchám letmo od oltáře k oltáři, od sochy k soše, a za půl hodinky opouštím chrám, žehraje na osud, který mi nedovoluje se déle zdržeti, ale i vzrušen jsa až na dno duše krásou, již jsem právě viděl, přesvědčen, že nikdy mi v životě nezmizí obraz její. . . Měl jen můj soudruh, který s knihou v ruce studoval, kam já jen zběžně oči své vpíjel, měl jen on užitek ze své návštěvy? Ovšem měl z ní užitek jiný, větší; ale ani duše má nevyšla s prázdnou, i ona obohatila se novou krásnou zkušeností.

A tak jest i se čtením. Šťasten, komu popřáno velkolepou nějakou ideu klidně v duši svou takořka vssávati, ji důkladně se všech stran ohledávati, až k základům jejím sestoupiti. Ale jen vyvolení požívají toho štěstí. Většinu chvat života pronásleduje až do svatého zátíší

studia. Než již vědomí, že idea taková jest, že tisíce jiných jí věnují nejlepší síly duše své, již i to dovede někdy hluboko námi zatřásti, činí nás při nejmenším pokornějšími, opatrnějšími. Někdy se kniha ne bez užitku prohlédne (co do hlavních ideí) za den za dva a tatáž kniha se později teprv studuje rok i déle . . .

Ale jest umění cestovati s užitkem a jest umění čísti s užitkem.

Jiným svědkem snah sebevzdělávacích v našem kleru jest literární činnost praktického kleru. Kdo má k tomu příležitost, nechť neopomene prohlédnouti si články i autory nejznámějších kněžských listů německých, jako na př. Pastor Bonus, Kölner Pastoralblatt, Würzburger Pastoralblatt atd. Mezi přispěvateli těch listů nalezne profesory, řeholníky, ale snad z dobré polovice kněze pracující v duchovní správě, faráře, kaplany, katechety. A co více padá na váhu, nejedno to jméno farářské podepsáno je pod článkem, který by každému profesorovi bohosloví byl ku cti. Řekne se, těm je dobře psáti na jejich malých farkách. Pravda. Ale u nás by se takových farek klidnějších a ku práci literární způsobilých nenahledalo?

Vždyť mně tu dokonce neběží o to, nadělati z našich zasloužilých farářů, katechetů, kaplanů atd. samých spisovatelů. Mě tu běží o s y m p t o m. Studuje-li v třídě na př. šedesát žáků, nalezne se jistotně i přiměřený počet eminentistů, leč by všichni byli buď hloupí nebo nadobýčej pohodlní, leniví. (Myšlenka vzatá z Jos. Müllеровých Keuschheitsideen.) Pracuje-li na sta kněží na jednom vznešeném poli, nalezne se za zdravých i normálních poměrů jisté procento, kterým nelze, aby hlubších svých pozorování, bohatší své zkušenosti pérem nesdělili, na jiné nepřenesli. Jaký pěkný pomník horlivosti, ale i vzdělání postavil si na příklad svými pracemi theologicko-praktickými kuratní klerus tyrolský.

Imy máme kněze spisovatele v duchovní správě. Jest jejich počet kvantitativně i kvalitativně dosti silný? Na této otázce věc závisí. — —

Jiný ukazovatel na cestě za pravdou. Obecná jest nyní snaha, učiniti veřejné knihovny středisky duševního života nejen pro bezprostředně účastněné (profesory, studující), nýbrž pro všechny duchy snaživé v zemi, v říši. (Jednotlivci beztoho není ani možná, aby u vyšší míře účastňoval se veškerého ruchu duševního, kupuje knihy,

odebíraje časopisy atd.) Dnes již i pro učitele založeny jsou okresní knihovny. S jakým se k té snaze chováme porozuměním? Jak jsme dovedli z ní těžiti? V té příčině nelze si naříkati na odstrkování kněží se strany kompetentních úřadů; naopak dlužno veřejně vyznati a uznati ochotu úřadů za nejúčinnější — pokud se neodstrkujeme sami. V Mnichově (jak ujišťuje autor velmi kompetentní) bývá v čítárně státní knihovny dobrá třetina kněží. Kdo viděl těsně obsazená místa onoho prvního vědeckého ústavu v Bavorsku, dovede si představit, co to znamená. Na ten počet jistě nestačí sami profesori, ale musí na něm míti podíl i klerus praktický.

U nás stěžoval si člen komise pro zakupování knih na jedné z nejpřednějších universit v říši, že se mu nechce povolit peníze na knihy theologicko-katolické, „poněvadž prý to jsou peníze vyhozené, když po knize katolické v knihovně universitní nikdo se neptá“. A je to pravda. Jest v tom cosi nevýslovně trpkého a zároveň ponižujícího, vstoupiti na př. do knihovny universitní, kde na sta míst je obsazeno vážně studujícími (romány a žurnály se tu nepůjčují), a mezi těmi neviděti buď ani jednoho, nebo náhodou nějakého kněze. A jaké chová poklady theologické i pro praktického kněze, pro kazatele, katechetu, zpovědníka, pro sociálního po-

litika a předsedu spolků na př. universitní knihovna pražská. Jaký tam poměrně bohatý výběr časopisů i knězi nejvýš užitečných, ne-li potřebných. Ovšem třeba se napřed do větší knihovny, do způsobu, jak v ní pracovati, vžítí, což není bez počátečních obtíží.

Ale již pomímám všechny plány vyšší, a obracím se na pole přímo i jediné praktické. I přes nebezpečí, že se opakuji, kladu znovu a přímo otázku, kterou oklikami a nepřímou již častěji jsem vyslovil. Kolik kněží v duchovní správě prostudovalo se zájmem mimo bohosloveckou učebnici později některou větší i důkladnější pastorálku? Kolik z těch, kteří skoro každý týden lámou s kazatelen lidu chléb slova Božího, obecnámilo se svědomitěji s kteroukoliv klasickou homiletikou? Kolik jich zná dobře morálku, ačkoliv jsou jedinými zpovědníky celých osad a měst? Ta věc je vlastně záležitostí naší lásky k duším, našeho svědomí.*

* Již po napsání těchto řádků připadl jsem na výtečný zrovna o té látce článek: *Studium des praktischen Geistlichen* („Pastor Bonus“, 1899-1900, str. 352—361). Škoda, že mi není možno přesvědčující článek aspoň u výtahu tu podati. Potvrzuje důrazně každé slovo textu nahoře položeného. Jen dvě věty tu budete uvedeny: „Nur in-

Zjev právě tak charakteristický jako zjev opačný (doutám ojedinelý), že nastávající farář na konkurs se připravoval z gymnasijských učebnic, aneb, což horšího, že (jiný) bezprostředně před písemným konkursem nacpal kapsy theologickými pomůckami a (opět jiný) při konkursu samém posílal otázky do hotelu učenějšímu příteli...

Palčivé, nepříjemné otázky! Ale kdo chce si utvořit celkový obraz o jedné z nejvážnějších i z nejvlivuplnějších stránek kněžského života u nás, nesmí těch otázek obejít.

Ale je studium skutečně jednou z nejvážnějších i nejvlivuplnějších stránek kněžského života? Toť nadevší pochybnost jisto. Modlitba a studium jsou sloupy kněžského života. Kde na dvou sloupech spočívá celá budova, tam je stejně nebezpečno zanedbati, podkopati kterýkoliv z nich.

soweit ist und bleibt ein Priester allseitig korrekt, alser das Studium der theologischen Disciplinen achtet und pflegt (podtrženo v originálu). Der Satz braucht nicht erst bewiesen zu werden: experientia docet (pag. 354.; něco níže námitka, že není kdy, a odpověď: „Der Eifer allein findet die Zeit“ pag. 360.).

Studium jest naše zbraň. Tou zbraní hájíme vlastní duše své od nebezpečných nepřátel zahálky, lehkomyšlnosti, povrchnosti a ještě jiných nebezpečnějších náruživostí. *Ama studia et carnis vitia numquam amabis*, praví sv. Jeroným. Více opravdové lásky ke studiu a bude méně padlých kněží.

Tou zbraní máme hájiti od bludů duše nám svěřené. Dnes již i zastrčená vesnička může býti jevištěm pohnutých bojů duševních, komplikovaných bludů a předsudků. Svatost života, dobrý příklad duchovního pastýře nejsou bez ceny v takovém boji: získávají knězi pevné jisté pozadí. Cena tedy jejich jest jen nepřímá. S přímým užtkem je kněžské vědění, ostří vedených důvodů, mocná síla pravdy; ty rozhodují (vedle milosti Boží) o konečném vítězství nebo též o konečné porážce. Co souditi o vojínovi, který, táhna proti nepříteli, zbaběle nebo pohodlně odhazuje zbraň? Válka je, válka, mající rozhodnouti o nejvyšších statcích duševních, a kde ještě není, přichvátá co nejdříve. Jakou to hroznou bereme na sebe zodpovědnost před Bohem, že v ten čas my vůdcové lidu z nedozíravé krátkozrakosti nebo pohodlné zahálčivosti odhazujeme zbraň konečně rozhodující!

* * *

Studium jest pramen nejčistších kněžských radostí. Jiná věc jest jako hudlař pracovati ve zpovědnici, jako nevědomý kazatel mluvit lidu, katechisovati mládež, a jiná věc je zasahovati mocně do srdcí a osudů lidských, tu zadržeti nešťastníka na pokraji časné i věčné záhuby, tam vrátiti dítkám otce, rodině živitele; tu zachovati nevinnost probouzejícímu se ještě a nezkušenému životu, tam vrátiti mocným slovem neřest na cesty kající... Kněžský život není bohatý radostmi, ale kde si jich zaslouží, tam ty radosti čistě kněžské předčí všechno, co svět může dáti srdci lidskému. Jen třeba, abychom uměli je nalézt!

Ne na povrchu, ve hloubi žije všechna krása, veškeré bohatství našeho povolání. Na povrchu je chlebařství, na povrchu je ono malicherné shánění se po vnějších úspěších, na povrchu je nedostatek onoho statku, jenž by důstojně mohl vyplniti prázdnotu naší duše, na povrchu je nuda, neváznost k vlastnímu stavu, touha po světských rozkoších. V hloubi je zlato ničím nezkalené duševní svěžesti, v hloubi jsou diamanty ostře rozdělující pravdu a lež, v hloubi mocné železo na potírání neřesti, v hloubi bohatství vážného názoru na svět a život, v hloubi ono uhlí kněžského nadšení, které parou překonává obtíže místa a času, podmaňuje sobě duše. Cesta však do hloubi jest modlitba a studium vážné, obětavé.

Nezná veliké a nejkrásnější části kněžských radostí, kdo nezná úsilného, obětavého studia.

* * *

Jest zásadou obecně přijatou, že pokrok na příklad v rolnictví, v lesnictví, ve vinařství a vůbec v každém oboru lidského snažení se řídí pokrokem té oné vědy, a že základem dobré praxe je předcházející dobrá teorie. Či jediné v onom „umění všech umění“, ve správě duší má se věc jinak? Není i tu pravdou pravdoucí, že (nehledě ani k obraně od bludů) pravý prospěch duší nezbytně toho žádá, aby ku kněžské modlitbě bratrsky se pojilo kněžské studium?

* * *

Studium vtiskuje celému charakteru kněze známku vyšší ušlechtilosti a důstojnosti. Naše doba pobrala knězi všechno, čím dříve na venek před stavy jinými vynikal, a podnikla, co bylo v její moci, aby ho stlačila co nejnižší. Naše doba zároveň klade až přepjatý důraz na osobní vzdělání. A v té době bychom se měli spokojiti, nebo se směli spokojiti ve společnosti lidské,

v níž tak vážných hájíme zájmů, místem „posvěcených sedláků“ (cituji doslovně výrok takového kněze o sobě samém)? Fakultativné studium, které kněz před dávnými lety byl podnikl, nenahradí pozdějšího zanedbávání veškeré vyšší práce duševní.

Koho věc zajímá, ať si všimne bibliotek starých klášterů a konventů. Jak mocně se v nich odráží živý i vědomý zájem pro veškeren duševní ruch dob minulých. Jaká to na příklad mezi knihovnami vídeňskými perla bibliotéka oo. karmelitánů. Jaké mezi těmi přísnými mnichy dob minulých bylo vědecké snažení, jaká péče a zájem duševní, že nejlepší díla svých dob dovedli nejen oceniti, ale i získati.

Než ta chvála týká se mnohých našich starých klášterů jen až po druhou polovici předminulého století. Od té doby jak by uťal, všude jen smutné zříceniny, literární smetí. V téže době, jak církevní dějiny vypravují, počíná se v těchže klášterích i řítiti klášterní kázeň. Je to náhoda? Anebo potvrzení pravidla, že i v klášterích, kde jeden sloup, studia, se sřítí, sřítí se i sloup druhý,

modlitba? Chtěl-li by kdo tu větu obrátiti, nic bychom proti tomu nemohli namítati.*

* * *

* O významu studií pro klášterní disciplinu nejúčinněji pojednává Mabillon v díle opětně chváleném *De studiis monasticis*. Tom I. cap. 2. pag. 6. píše: *Quamquam verum est: studia in coenobiis nunquam fuisse praecipuum monachorum intentum, neque singulis ipsorum necessaria ad acquirendam proprii status perfectionem, nihilominus potest indubitanter asseri impossibile fuisse absque eorundem (studii) adminiculo monachorum sodalitia diu i eo ordine rectaque oeconomia sustineri, quam ibi ab initio huius professionis auctores (zakladatelé řádů) stabilierant . . . A jinde (str. 31.): Qui ergo fieri possit, ut diu quis maneat in cella reclusus vitamque solitariam penitus degat, nec non silentium penitus servet, absque ullo studiorum subsidio? . . . Hoc sublato adminiculo (studii) . . . fit, ut ea plerumque a monacho quaerantur externi oblectamenta, quae ex vanis occupationibus, vel ex materialibus obiectis hauriuntur, cum spiritualibus interius (takoví řeholníci) priventur, quae Deus iis tantum elargitur, qui ad se ipsum in cunctis operibus unice intuentur. Něco níže pak: Ubi primum in coenobiis studia elanguerunt, omnis quoque disciplinae regularis honestas ad nihilum redacta est, rerumque temporalium cura illico subsecuta, cum mundo et vanitatibus eius initum est stricto foedere consortium, ex quo subinde prodit totius monasticae perfectionis desolatio. Pag. 49. odpovídá na námítku, že „ex multarum scientiarum apparatu cordis tumorem elationemque posse consurgere . . .“: Quandoquidem liquido constat, ambitionem atque iactantiam non minus in indoctos, quam in sapientes saepissime dominari: quivimo raro evenit, hominem sufficienti lumine praeditum in eos lapsare vanitatis excessus, quois multoties parum aut nihil scientes subiici experiuntur. Ignorantia plures habet superbos, quam humiles. Verum enimvero data etiam hac hypothesi, quod nimirum*

Sv. Pavel praví: Qui ignorat, ignorabitur. Benediktini mnichovští u sv. Bonifacia napsali si ta slova nade vchodem do (bohaté) své knihovny. Nikdy na mne ta slova neučinila tak hlubokého dojmu, jako na tom místě. — —

scientiae vanitati ac elationi subdantur, nunquid propterea vitandae erunt? . . . Audiamus quaeso divum Augustinum, illum inquam admirabilem genuinae scientiae Doctorem profundaeque humilitatis prodigium (sermo 354. num. 2.): Scientia, ait Apostolus, inflat. Quid ergo? scientiam fugere debetis? et electuri estis nihil scire potius, quam inflari? Ut quid vobis loquimur, si melior est ignorantia, quam scientia?

KDE KAŽDÝ KNĚZ MÁ BÝTI ODBORNÍKEM

Býti „zbožným mužem“ a „vésti duchovní život“, je v těch dvou pojmech nějaký hlubší rozdíl, či běží při nich jen o rozličné pojmenování téže věci?

Nelze pochybovati, že oběma výrazy často tatáž se naznačuje věc. A opět neméně jest nepochybným, že mezi nimi jest opravdu rozdíl hlubší, věcný.

Tak na příklad vidouce obyčejnou vesnickou babičku mnoho se modliti, dlouho v kostele trvati, horlivě svátosti přijímati, rádi o ní uvěříme, že jest ženou opravdu zbožnou. Zdali bychom však též o ní řekli, že „vede duchovní život?“ Sotva. Užití o prosté, třebaš zbožné babičce toho slova, připadalo by nám právě tak málo vhodným, jako kdyby někdo o vesnickém, třebaš ušlechtilém děvčeti tvrdil, že má mrav aristokratický. Ovšem zas naopak, kdyby nám někdo vyprávěl o klášterní panně, kterák vede život opravdu duchovní, ani na chvíli bychom o ní nepochybovali, že mnoho a vroucně se modlí, že přijímá často svátosti atd.

V čem tedy záleží rozdíl pouhé obyčejné zbožnosti a života vpravdě duchovního?

Duchovním životem rozumíme přímou a uvědomělou, podle přesných zásad i pravidel duchovních zařízenou, vytrvalou snahu po vykořenění našich vášní a (což s tím vykořeněním vždy souvisí) po vzrostu ve ctnostech. Při zbožnosti, jak obyčejně tomu slovu rozumíme, marně bychom této jakési zásadnosti, systematickosti, toho vědomého snažení hledali.

Je tedy patrné, že pole duchovního života je širší. Byť i ne v jeden a tentýž čas, jednou jedinou ranou, ale znenáhla, svou dobou vztahuje se duchovní život ke všemu, co by pravému pokroku duše mohlo jakkoli prospěti nebo škoditi. Při pouhé zbožnosti je ta snaha více nahodilou, zřídka kdy vystupujíc z mezí nutné sebeobraný, defensivy.

Duchovní život jest i hlubší než obyčejná zbožnost. Snaží se sestoupiti až ku kořenům poklesků, k vášním; vypíná se až ku vrcholům ctnosti, k dokonalosti. Zbožnosti obyčejně ta vyšší a proto i nepoměrně namahavější snaha je cizí.

Proto též předpokládá duchovní život systematické vzdělání v pravdách k němu se vztahujících, ať už duše toho vzdělání nabyла z knih duchovních,

nebo návodem dobrého duchovního vůdce, nebo (mimořádně, jako u některých svatých Božích) nadpřirozeným světlem od Pána. Duchovní život předpokládá o b y-
č e j n ě i vyšší stupeň duševní energie, lásky Boží, milosti
u toho, kdo se mu odevzdává.

* * *

Mezi člověkem zbožným a vpravdě duchovním jest
(abych věc příkladem znázornil) rozdíl asi jako mezi s a-
m o u k e m a mezi člověkem o d b o r n ě v z d ě l a n ý m.
Nejeden geniální samouk daleko předstihl tisíce lidí for-
málně i odborně vzdělaných, vykázav nové dráhy lidské
práce a lidskému pokroku. Přes to však sotva se dá upříti,
že vědění samouka (leč by později vytrvalou pílí a ta-
lentem dohonil, čeho se mu v prvotním vzdělání nedo-
stávalo) bude vždycky více méně j e d n o s t r a n n ý m,
necelým. Podobně nelze pochybovati ani o pravdě, že
přes jednotlivé v ý j i m e č n é skvělé úspěchy samouků,
c e l k e m a p r a v i d e l n ě pokrok lidstva spočívá přece
jen na správném teoretickém i formálním vzdělání.

A tak není nikterak vyloučena možnost, že i prostá
a vyššího vzdělání postrádající duše z lidu, je-li hluboce
vroucná, pouhou zbožností i jinak v ctnosti dále dospěje,
než mnohý člověk s duchovním životem dokonale obe-

známený (v čemž ostatně o sobě ještě nezáleží život duchovní), ale vlašný a povrchní. Běží-li však o vyšší snažení, o vyšší svatost, i samé vroucnosti bude stavěti na vzdělání duchovním důkladnějším. Tu pravdu lze na příklad v klášteřích, kde vedle kněží vysoce vzdělaných i prostí synové lidu k témuž cíli dokonalosti křesťanské jsou povoláni, takoruka rukama chápati. Jsouť i mezi těmito bratry laiky jednotlivci po svatosti se snažící, ale ti vždycky při vši ostatní prostosti jsou v pravdách duchovních pravými mistry. A lze se tu dovolávati příkladů některých svatých Božích, kteří, na příklad jako sv. Felix a Cantalicio, neuměli ani čísti; jak byli nevědomi v učení pouze světském, tak hluboce se vyznali ve vědách božských.

* * *

Po tomto rozlišení napadá nám sama sebou otázka další: má-li kněz žíti jen životem zbožným, či též i duchovním? Odpověď na tuto otázku zní stejně, ať již máme na zřeteli duchovní prospěch kněze, nebo prospěch duší jemu svěřených.

Proč na příklad nespokojí se stát, aby na místa důležitější při železnici postaveni byli prostí rozumní mužové z lidu, majíce dokonalou znalost případných předpisů

železničních, ale jinak bez vyššího vzdělání? Proč žádá stát, aby úředníci železniční kromě jmenovaných právě vědomostí věcí železničních měli ještě i vzdělání gymnasijsní, či jak je obyčejně jmenujeme, formální? Poněvadž se na takových místech snadno mohou udáti případy nepředvídané, zavilé, se které ani služební řád není, kde třeba úředníku samotnému rychle a bezodkladně rozhodnouti. Na to však nestačí obyčejný důvtip muže z lidu, na to třeba míti rozum vytríbený studiemi a vědou.

A nelze totéž měrou mnohem vyšší říci o knězi? Mravní povinnosti kněžské náležejí nepochybně k nejtěžším. Že i meze jejich často velmi jsou neurčity, ví každý z nás. Jak snadno tu mohou nastati a nastávají kolise tím nebezpečnější, čím více kněz povoláním svým často daleko odveden jest od druhů ostatních do samoty a opuštěnosti života venkovského. Tu pak, opakují-li se takové kolise častěji a není-li jich rozřešení dokonalé, je možná jen dvojí věc. Buď se kněz nadobro vzdá naděje, aby se mohl v životě vnitřním řídit veskrze zásadami duchovními, a spravuje se pak více méně svým vlastním rozumem, řekněme hned, svou vášní, propadá — *laxismu*. Anebo nechť je upustiti od zásady, ale užívá jí jednostranně, a tím i nesprávně, stává se mučedníkem své vlastní duchovní obmezenosti, propadá nezřídka skrupulositě, úzkostlivosti, malomyslnosti, zoufalosti

a jiným „negativům“, * které jako domácí houba veškerou sílu duševní vyssávají, veškeren vyšší vzlet činí nemožným. Že tak zřídka kněz světský ve svém duchovním životě dovede zachovati zlatý střed, že tak často potácí se mezi oběma smutnými extrémy laxismu a skrupulosity . . . !

* * *

V každé farnosti najde se některá duše, které Bůh dal vyšší schopnosti pro život duchovní. Vést i takové duše náleží k nejkrásnějším stránkám kněžského povolání. Zanechávají i jich bude snad jednou patřiti ku věcem před Bohem těžce zodpovědným. Vést však cestou vyšší dovede jen ten, kdo sám tu cestu zná.

* * *

Tu myšlenku lze ještě jinak rozpřísti. I v nejzapadlejší obci, i v neopuštěnějším kraji setkává se kněz se strašnými vášněmi, jichž výbuchy pro celé rodiny, někdy pro celé farnosti jsou záhubny a proti nimž nyní pastýř duchovní úplně je malomocným. Snad před pěti, desíti lety . . .

* Klečel jsem ve Štýrsku, hluboko v horách, na brobě kněze velmi hodného, který v návalu skrupulosity, úzkosti a pod. sám revolverem nešťastnému životu učinil konec.

byl by s výsledkem mohl vášním těm čeliti — kdy by tomu byl rozuměl, kdyby oko jeho bylo dovedlo rozeznati již napřed, co přijde. Jaké si mohl před Bohem získati zásluhy, kdyby to byl dovedl! . . .

A opět. Přiklekají k našim zpovědnicím kajícíci a jejich duše pokryty jsou hlubokými ranami, kterých ani sami sobě nechtějí přiznati, které před sebou i před knězem hledí úzkostlivě zakrýti. Jaká radost pomoci těmto přeubohým!

A naopak. Jak snadno lze i ublížiti kajícíkovi, chovali se k němu kněz s přísností, ač zasluhoval útrpnosti, trpělivosti, hlubokého politování . . .

Dokonalá znalost morálky o sobě ještě nestačí, aby kněz byl dobrým zpovědníkem. Musí míti i hlubokou znalost srdce lidského. Klíčem však k ní nejlepším bude vždycky, aby kněz sám byl mužem života vnitřního, duchovního. Jen kdo sám srdce své všestranně i hluboce vzdělává, dovede všestranně i hluboce čísti v srdcích jiných. Jen kdo sám zakusil boje a námahy ctnosti, bude dobrým vůdcem duší jiných v bojích o ctnost.

* *
*

Přesvědčení, že kněz, má-li zasloužiti toho jména, musí

býti mužem modlitby, hluboce zakořeněno jest v kleru našem. Odtud i veliký je počet kněží modlících se, opravdu zbožných. Méně zakotveným, ano tu i tam neznámým jest přesvědčení o užitku a relativní nutnosti života kněžského v pravdě duchovního. Že toto zanedbání teoretické nezůstalo bez škodlivého vlivu na praxi, rozumí se samo sebou. Vyšší život duchovní náleží u nás též namnoze k „nivám zanedbaným“. Mám zjevu toho málo radostného udati hlubší příčiny? Jen zdaleka a povrchně se jich dotknu.

Jednostranný důraz na život kněze „nábožný“. (Ten důraz má svatou oprávněnost; jen by si bylo přáti, aby byl doplněn, na život „duchovní“ vůbec rozšířen a povýšen.)

Nedostatečná průprava v životě duchovním již v semináři. Nedostatek dobré asketické literatury domácí. Neznalost literatury duchovní cizí.

Poměrný nedostatek dobrých zpovědníků.

Poměrný nedostatek klášterů.

* *

Snad se zavděčím, uvedu-li na konci této statě kratičký přehled literatury asketické, jejímiž alespoň některými spisy kněz by se mohl a měl opatřiti.

Pramenem nikdy nevysýchajícím všeho hlubšího vzdělání duchovního bude vždy sv. Písmo a spisy sv. Otců (Basilie, Chrysostoma, Jeronyma, Řehoře Vel., Jana Klimaka, Kassiana a j.). Ale není dáno všem, čerpati bezprostředně z pramene.

Literatura starší, středověká, hlavně pak ze 16., 17. století, obsahuje díla velké ceny asketické, žel, že u nás nadobro téměř jsou neznáma. (Perault nahradí i kazateli celou kazatelskou knihovnu; Alvarez de Paz s přebohatým obsahem; Lancicius-Lonczynski v některých pojednáních zrovna jediný; Nigronus-Negrone se stálým zřetelem k historii a literatuře starých institucí duchovních, zvláště pak řeholních; Nieremberg; Drexelius; Barradius, s výtečnými asketicko-morálními výklady sv. evangelií; Lessius — všichni z Tovaryšstva Ježíšova. Mimo ně karmelité Johannes a Jesu Maria, Liberius a Jesu, Thomas a Jesu, Michael a s. Castharina. Dále Ruysbroeck s originelními pohledy do života duchovního; Sacy vykládá podobně jako Barradius sv. evangelia a listy sv. Pavla a j. Všichni tito autoři nejsou ani u nás tak nepřístupnými, jak by se na první pohled zdálo. Často lze naléztí též v katalozích rozličných antikvariátů, zvláště z Německa, velmi cenné spisy starší o duchovním životě

za peníz poměrně levný — ale nás více zajímá novější duchovní francouzský kaviár.)

Mnoho se užívá ještě dnes spisů sv. Františka Sal., kterých nelze dosti vynachváliti jak kněžím tak laikům. Spisy sv. Alfonsa nevynikají sice původností, za to však jsou odleskem horlivé, praktické, modlitbou rozněcené duše velikého světce a biskupa. Spisy Fénelonovy učí hluboko nazíratí do duší. Spisy kard. Bony jsou klidné, krátké, ale důkladné a velké ceny.

Jako všeobecná kompendia duchovního života budtež tu jmenováni Rodriguez, Scaramelli, Rogacci a Ribet.

Pro kněžská rozjímání hodí se výtečně Spáčil, Chaignon, Décrouille, Schlör, Müller a (všeobecní) Vereruyasse, Wahl, Duquesne, Huonder a j.

Mimo uvedené již nahoře spisy duchovní (svatého Františka, Alfonsa, Rodrigueza atd.) a jiné všeobecně známé a proto zde mlčením pominuté (Následování Krista, Skupoli a pod.) mocně působí na ducha životopisy svatých Božích a též jiných mužů, zvláště biskupů a kněží o církev zasloužilých. Upozorňujeme zde na životopisy biskupů rakouských Gassera a Zwergra; dále na biografie kardinála Geissela, biskupa Kettelera, mnicha maurinského Mabillona, kar-

dinála Manninga, apoštola malomocných P. Damiana, známého historika Jansena, kněze Albana Stolze a j.*

* * *

Sv. Bonaventura (též veliký duchovního života učitel) praví: *Per ista tria tota vita tua decurrat, ut semper ores aut legas aut servias.*** A jinde:*** *Funem, ne facile rumpatur, e triplici reticulo componas, videlicet ex sacrarum scripturarum devota lectione, ex sedulae orationis compunctione, ex bonarum actionum humili executione. Lectio dat materiam et quasi semen bonae cogitationi. Oratio rigat et ad perfectum roborat et cor illuminat ad intelligentiam, et impinguat effectum ad saporem. Bona actio . . . laetificat conscientiam et dat fiduciam spei in Deum, et si ad horam intercipit devotionis quietem, tamen meretur postea maiorem dulcedinis infusionem et gratiam puritatis.*

* Zevrubnější tituly jmen tu uvedených, obsah, ocenění spisů námi jmenovaných lze nalézt v díle Hurterově, *Nomenclator literarius* (ed. II. Oeniponte 1892), a v Heimbucherovi, *Die Bibliothek d. Priesters*.

** In regul. novitior. c. 4.

*** De inform. novitior. c. 4.

HABITARE FRATRES IN UNUM . . .

(Žalm.)

V semináři se vychování kněžské počíná, dokonává se na fáře, kam mladý kněz po vysvěcení se dostane. Pravdivým-li je přísloví, že finis coronat opus, pak jím i vysloven dosah prvního okolí, první domácnosti, v níž mladý novosvěcenec žije . . .

* * *

Známo, že ze všech zemí rakouských nákazou josefinskou nejméně postiženo bylo Tyrolsko. Zásahu o to dlužno ovšem přičítati ráznému uvědomělému lidu, ale více snad ještě farářům tamějším. Ti dávali tehdá nastávajícím bohoslovcům radu: „Neposlouchejte přednášek nevěřících profesorů (na tehdejším generálním semináři v Innomostí)! Nestudujte bohosloví podle jejich skript! O ostatní se postaráme my po vašem vysvěcení!“ Tak tedy bohoslovci schválně nestudovali bohosloví — ale zůstali aspoň čisti falešných doktrin josefinských. Teprve po vysvěcení vzali je faráři (byli mezi nimi mužové výtečně vzdělaní, někteří prosluli až i za hranice) do své školy a vychovali z nich kněze nejen zbožné, nýbrž i opravdu theologicky vzdělané.

Tak byla fara mladému knězi hradbou proti zlému duchu času, ano nahradila novosvěcenci, co času nespravedlivě vyrval.

* * *

Mladý, do života vstupující kněz je v mnohém ohledu ještě nedopečený, nehotový, nejen co do průpravy vědecké, nýbrž i co do vychování mravního; mravní zásady v semináři nastrádané nyní v životě teprve musí se osvědčiti, utvrditi. Obojí to vychování, i mravní, ale nezřídka i vědecké, dokonává se hlavně pod vlivem první domácnosti. I ona jest ještě jaksi ústavem vychovávacím pro mladé kněze.

* * *

Samota, nebo správněji osamocení, není pro každého. Může z člověka učiniti buď světce nebo ničemu. Pro mladého kněze se srdcem ještě vroucím, s duší po sblížení,* po výměně ideí prahnoucí, se srdcem, které se ještě nenaučilo úplně resignovati, které naopak tak rádo věří ve štěstí, v lidskou upřímnost a lásku — pro kněze

* Ani toho nebudiž zapomenuto, že výchova seminářská potřebu bližšího přátelského styku jen zvyšuje.

mladého jen řídkou výjimkou bude úplné osamocení školou svatosti.

Nenalezne-li mladé srdce kněžské doma, na faře, klidného, šťastného, bratrského útulku (který by mu do jisté míry nahradil rodinu, kterou právě opustil), bude ho instinktivně hledati jinde, mimo faru — ale sotva kdy ku svému prospěchu a štěstí. Bude ho hledati po rodinách farníků, po hostincích, po klubech kartařů a j. Nejednen kněz touto cestou propadl povlovně opilství, nečistým zápletkám, lenosti a jiným zlořádům.

Hle, opět důvod pro význam domácnosti v životě mladého kněze. Domácnost rozhoduje přímo o jeho štěstí a spokojenosti, nepřímou snadno i o jeho ctnosti . . .

* * *

Každá působící síla má pevný bod, z něhož vychází, každé operující vojsko operační čáru, o kterou se opírá. Operační čarou mladé kněžské působnosti, pevným bodem, ze kterého vychází, bude vždycky fara, t. j. poměr mladého kněze k domácím, především pak ku představenému.

Není-li ten poměr spořádaný, je tím domácím neštěstím již předem ochromena síla mladého kněze (o pří-

kladu a působení horlivého staršího kněze na mladého podřízeného ani nemluvě), již předem zlomen duše jeho vzlet. Domácí muka pověsí se mu jako závaží na nohy, při každém vystoupení navenek, při každém kroku bude cítiti jejich tíhu, unaví se do smrti a přece nic zvláštního nevykoná . . .

Je-li pak dokonce poměr domácí nepřátelský, co mladý kněz vykoná, sboří jiní a konec všeho: veřejné i tajné pikle, osočování, strany, hádky, pohoršení . . . (Chraň Bůh takových věcí i osadníky i každého kněze!)

Toť třetí důvod, nepodceňovati domácnosti.

* * *

I na domácnost se vztahuje, nač již několikráte s důrazem jsme upozornili; ani v té příčině nesmí se nechat unášet pouze citem, nesmí záležitost tak významnou přenechat šťastné náhodě, hře okolností, ale sám se musí přičiniti, po případě ani těžkých obětí se nelekat, aby i za podmínek o sobě ne příliš lákavých vybojoval si domácnost kněžskou, třeba ne ideální, aspoň spokojenou a klidnou. Stůjtež tu o tom některé zásady.

* * *

První zásada. Mladý kněz nebudiž v žádné domácnosti tím, čím je kámen nebo dokonce hřebík v žaludku: živlem cizím, ano nepřátelským.

Býti kamenem, hřebíkem v domácnosti milé, dobré, spořádané jest nešlechetností, nevděkem, nespravedlivostí. Kněz takový prohřešuje se nejen sám na sobě, ale i na svém starším spolubratrovi, připravuje ho o věc i jemu nejvšš žádoucnou: o svatý domácí pokoj a mír.

Mladý kněz budiž i na to připraven, že se dostane do domácnosti, kde nenalezne všeho toho, co snad očekával, nač měl i právo . . . Kde jeho bezprostřední představený vězí v tenatech mamonu . . . Kde se mu udá i býti svědkem věcí pohoršlivých . . . Kde vládu mají ruce nekněžské . . . Kde jeho vlastní ctnost je v nebezpečí . . . Jsou ovšem řidké takové kněžské domácnosti, ale někde přece jsou . . .

Zbývá za takových přesmutných okolností mladému knězi něco jiného než trpká nutnost býti kamenem, hřebíkem v domě? Lze v takovém případě na nějaké splynutí vůbec pomýšleti?

Jen v jedné věci nesmí nikdy a za nic splynouti s okolím svým (neradi se té palčivé otázky dotýkáme): ve hříchu. Kdyby cítil, že v těch okolnostech nemůže se udržeti knězem bezúhonným, pak přestává všeliký ohled, všechno váhání. Pak nastává povinnost starati se o přesazení, a kdyby jinak možno nebylo, promluvití bez obalu upřímné slovo s otcem duše své, s biskupem . . . (Podobná povinnost může nastati někdy i z příčin jiných, mimo faru . . .)

Ale tento jediný případ vyjímajíc, mladý kněz stokrát ať věc rozváží, než i v takové domácnosti počne zřejmou roztržku, zjevný boj.

Jest trpko, jest pramenem stálých vnitřních muk a bojů, přihlížeti k jistým věcem, ano býti jich osobní obětí. Ale polepší se ta věc zjevným bojem? Jakási mravní otužilost, jakási pevná vůle nerozčílovati se, jakási necitelnost k sobě a k těm ranám špendlíkem (mnohdy rána špendlíkem bolí více než rána dýkou), jakási odhodlanost zachovati mír pokud jen mravně dovoleno, zmenšuje i tyto oběti, jako je zvětšují osobní citlivůstkářství, přepjaté pojmy o svých právech, přílišný zájem o svou drahou osobičku.

A pak kdyby při tom všem běželo pouze o vlastní osobu. Vždyť snad kněz velkomyslně přinesl jiné oběti z lásky k svému povolání, aby mohl pracovati pro du-

ševní blaho lidu křesťanského. A nyní se má všechna jeho působnost rozbítí o poslední překážku, o domácí poměry, kterým se nedovedl přizpůsobiti? A jak často skutečně se rozbila o prostořekou služebnou, o méně chutnou krmi, o nedopracovaný podíl ze štoly . . .

* * *

Zásada druhá. Buď hluchým, slepým, němým — ve věcech, které se tě netýkají.

Ta zásada nemá otcem jiného, než slavného kdys kolationistu Kassiana. Zakládá pak se na nepopíratelné pravdě, že vzájemná láska, byla-li porušena uvnitř, sotva se dá zachovati i na venek. A dále, že lásky uvnitř zachovati nelze tomu, kdo na venek volnou uzdu pouští svému jazyku, očím svým, uším . . .

* * *

Sv. Filip Neri pravil kdysi, že znal jen jediného člověka, na němž nebylo viděti následků hříchu prvopočátečního, a ten jediný byl — svatý František Sal. Lidé zůstanou lidmi, tvory slabými, nedokonalými, chybnými.

Někteří se domnívají, že je silou ducha, vrhají se na chyby lidské, sledovati je okem dravce, všude jim býti v patách. V pravdě jest to však špatná vášeň, slabost ducha, ne jeho síla. Silnějším by bylo zapřítí se, neviděti, co viděti nám netřeba.

Někteří považují za prostředek pokroku toulati se nocí, tmou duší. Noc nikomu není přítelem — ani mravní noc. I umělec vyniká vlastně ideami pozitivně velkými; není slepý vůči stínu, ale vidí ho máně, poněvadž sám má mnoho světla v duši. Počíná se tedy čímsi pozitivním . . .

Toulati se nocí lidských srdcí není zpravidla než skrytou touhou dispensovati sebe od vážné práce vlastního posvěcování. Kromě toho otrásá v duši důvěrou v lidstvo a jeho ideály, zviklává sílu našeho snažení, a vede (zvláště mladého kněze) skoro nezbytně do bahna . . . Hledejme lásku, ta nás rozhřeje, povznese, učiní velikými; ale pro zlo budme slepí, pokud nám povinnost neukládá je vyhledávati, pozorovati, potíratí.

Někteří mají za mravní přednost, znáti každou ničemnost každého spolučlověka. V pravdě to může být znamením veliké nešlechetnosti.

Kdo všude chyby hledá, všude je nalezne. Ale jest jisto, že tím nejednou bolestnou ránu zasadil (i zasadí)

jiným, nejbolestnější pak — sobě samému. Jsme lidé — jen bestie opíjejí se krví.

* * *

Život není násobilkou. Kdyby se věc sebe krásněji vypočetla, vymezila, v praxi se přece bude často hatiti, křížovati, odchylovati. Co tu učiníme? Vystříhejme se dvou krajností.

Svatou nám buď mravní zásada. Ale rovněž svatou nám budiž láska (neb osoba, k níž se odnáší).

Běda knězi, který pozbyl důvěry v lidskou ctnost, který pozbyl vážnosti ku mravnímu zákonu — toť je hnusný mravní indiferentismus. Ale rovněž běda, zabíjí-li kněz ve snaze po ctnosti královnu všech ctností — lásku. Toť zas rovněž kletý mravní fanatismus.

* * *

Příslaví praví, že kdo všechno ví, snadno všechno u sebe omluví. Mladý kněz ví sice mnoho, ale mnoho z toho, co ví, jest jednostranné, přepjaté, neodůvodněné, kouskovité, necelé, jak snadno se pak stává, že též úsudky jeho, na něž by snad přísahal, přece jsou

jen jednostranný, neodůvodněný, přepjatý, a proto u závěrku celkovitým nespravedlivý.

Tak spáchána mladým knězem bona fide nejedna justiční vražda, pro niž po celý život pozdější měl čeho nejen v duši své želeť, nýbrž i navenek — pykati.

* *
*

Proto je zlatým pravidlem, osvědčeným zvláště v dením intimním obcování: neviděti toho, býti slepým vůči tomu, co se člověk netýká.

Sv. Jan Berchmans byl novicem Tovaryšstva Ježíšova v době (1616), když bylo na vrcholu neobyčejné přísnosti a svatosti. A ani v takovém noviciátě neušel lidí chybujících. Vysvětá to z předsevzetí, které jako novic si učinil: Nechci nikoho pro jeho chyby souditi, ale nedám se též nikým k vlažnosti svěsti. V tom předsevzetí je kus moudrosti vpravdě hodné světce.

* *
*

Někdy třeba býti slepým, někdy i hluchým a němým, běží-li o zachování míru a lásky.

Jediná neprozřetelná poznámka dovede někdy nalíti nám jedu do duše na léta; jediné podezřavé slovo může

nám nasaditi brejle, že pak od toho času všechno vidíme v jiném přibarveném světle, že nacházíme jen hořkost a trýzeň, kde bychom byli mohli žítí spokojeně a šťastně.

Odmítnouti hanebný klep, ať přichází se strany kterékoliv, předpokládá často mnoho sebezapření, jest však vždycky skutkem bratrské lásky vůči jiným, nám pak samým obranou vlastního štěstí.

A co pověděno o slovu slyšeném, týká se i slova proneseného. Nevinná poznámka mnohdy obešla celým městem, proputovala všemi hostinci, proválela se ústy všech klepařů a dostala se tak oklikou zpět do fary, odkud vyšla, ale již ne jako nevinná poznámka, nýbrž jako bratrovražedná, jedem kalená dýka.

Třetí zásada. Mladý kněz nezůstávej nic dlužen těm, se kterými žije. Osvědč se všude jako svědomitý, horlivý, v každé příčině bezúhonný kněz. — Příslloví praví: Dobří sobě buďme, dluhy sobě plaťme. Dluhy mezi přátely jsou hřeby do rakve přátelství. Zkušenost ta týká se nejen dluhů materiálních, nýbrž i dluhů mravních, zanedbaných povinností, zadané cti, porušeného svědomí.

Byť fara mladého kněze byla rájem, počne-li si v něm zadávati, nesvědomitosti si dovolovati, vyžene ho hřích ten z toho ráje, jako vyhnal z Edenů první rodiče.

A naopak. Byť poměry domácí byly všelijaké, věrným a svědomitým plněním povinností získá a vydobude si kněz časem (třeba ne hned první den ani první měsíc) pevnou půdu pod nohama, utvoří si silnou mravní ohradu instinktivní úcty a vážnosti, nesnadno odváží se ho kdo pronásledovati, sám-li nebude útočiti.

* * *

Společné přebývání na faře jest o sobě jen rámcem prázdným rámcem. Závisí na těch, kteří poslušenstvím kanonickým do toho rámce jsou vtěsnáni, jaký v mezích jeho vytvoří obraz. Zda obraz andělského obcování na zemi, či obraz porušení a pohoršení na místě svatém. Zda obraz bratrské lásky, či nepřátelské nevráživosti; zda obraz dojemné svornosti, či obraz krvavé vnitřní války; zda obraz srdečné upřímnosti, či diplomatické vypočítavosti; zda obraz vzájemné podpory, či obraz vzájemného potírání; zda obraz nebe, či obraz očistce, ne-li — pekla.

Celá osada se dívá na ten obraz, čerpá z něho více než z nejdojemnějšího kázání.

Každým skutkem kněžské věrnosti, ať v duchovní správě, ať v posvěcování sebe, kreslí se toho obrazu (má-li býti obrazem života nebeského) pozadí. Každým skutkem věrné lásky bratrské, vzájemné oddanosti, tichosti, trpělivosti, šetrnosti, pozornosti, jak jich stále vyžaduje vzájemné obcování, kreslí se figury vystupující v popředí.

Jen tehda bude dojem obrazu dokonalý, bude-li kromě popředí vystupovati náležitě i pozadí, a nebude-li popředí odporovati pozadí.

Kéž i v této příčině dbáme zásady starého řeckého mistra: *Nulla dies sine linea*.

* * *

Sv. Terezie mívala zvykem prokazovati denně každé ze sester alespoň jeden skutek sesterské lásky. Neudálo-li se jí k tomu jiné příležitosti, aspoň na kůru pláště jim skládávala, aspoň u večer na cestu do cel jim svítívala.

Což není fara domem kanonickým a do jisté míry malým klásterem? Což mezi povinnostmi kněze není láska bratrská z nejpřednějších? A což ze všech, jimž kněz láskou je povinen, nejsou mu domácí nejbližší? A ještě

jedna otázka, na kterou právě při lásce bratrské tak často, ne-li obyčejně, se zapomíná. Což ctnost lásky bratrské nezakládá se jako každá jiná ctnost na přemáhání sebe? *Tantum proficies, praví Kniha následování,* quantum tibi ipsi vim intuleris.* A Pán, mluvě o lásce bliženské, pronesl významná slova:** *Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne et publicani hoc faciunt?* A konečně: Či ta vzácná a všem tolik drahá květina vzájemné lásky nemusí býti vědomě, systematicky, pečlivě pěstována, denně zalévána, chráněna, ošetřována? — —

* * *

Konečně zásada čtvrtá vzájemného obcování. Mladý kněz mějž v domácnosti svůj zvláštní útulek. Tím útlukem budiž mu jeho tichá kaplanka.

Ta budiž mu místem svatým, kam nemá přístupu ani hříšný skutek, ani hříšné slovo, ani hříšná osoba, ba ani hříšná myšlenka; místo posvěcené častou modlitbou, vroucí vzpomínkou na Boha.

Tam měj svůj domov, všude jinde ve faře považuj se za hosta, jemuž je dbáti, aby nesevšedněl, aby si ne-

* I. 25.

** Mat. 5, 46.

zadal, aby něčeho přílišného si nedovolil. („Kde tě rádi vídají, dlívej zřídka; kde neradi, nikdy.“)

Kaplánka ta budiž mu místem vážných studií, svědomitých prací. (V okamžitém pobouření je vážná práce často nejlepším prostředkem, abychom zapomenuli.)

Tam měj svoje útočiště ve všech nahodilých bouřích, nástrahách, nebezpečích. Tam sbírej myšlenky své, zkoumej, přemýšlej, než něco podnikneš, co by mohlo jen zdaleka rozčeřiti hladinu domácího života.

Než odtud vyjdeš, uprav iž duši svou (jako upravujeme šat, než vycházíme z příbytku), aby nebyla rozčuchaná jakoukoli vášní, ale klidna duchem Božím.

* * *

Slovy nadšenými velebí se ve spisech asketických klášterní ccla. Či kaplánka (často jediný tichý útulek mladého kněze) má pro něho menší význam?

Proto buďte zde uvedeny alespoň některé z oněch výroků. Sv. Petr Damianský: * *O cella negotiorum caelestium apotheca, in qua videlicet illarum mercium summa reconditur, quibus terrae viventium possessio comparatur!... O cella, spiritualis exercitii mirabilis officina, in qua certe hu-*

* Opuscul. 11. 19. Migne, Patr. lat. t. 145 col. 766 et 247.

mana anima Creatoris sui in se restaurat imaginem et ad suae redit originis puritatem: ubi sensus obtusi ad subtilitatem sui acuminis redeunt, et vitatae naturae azyma sincere reparantur. Tu das, ut homo mundo corde Deum conspiciat, qui suis involutus tenebris seipsum prius ignorabat. Tu hominem ad suum facis redire principium et de exilii eiectione ad antiquae dignitatis revocas celsitudinem. Tu facis, ut homo in mentis arce constitutus, cuncta sub se videat terrena defluere, semetipsum quoque in ipsarum rerum labentium prospiciat decursione transire... O cella, sacrae militiae tabernaculum, procinctus triumphatoris exercitus, castra Dei, „Turris David,“ quae „aedificata est cum propugnaculis; mille clypei pendent ex te; omnis armatura fortium!“ Tu campus divini proelii, spiritualis arena certaminis, Angelorum spectaculum...

Sv. Laurentius Iustinianus:* Solitudo tranquillitatis est portus, a saeculi fragoribus alienus, delictorum fuga, gratiarum nutrix, orationis locus... Solitudo... virtutum custos, additamentum pacis. Solitudo scientiae schola, futurae felicitatis imago, accusatrix scelerum, vitiorum detectrix, innocentiae decus, secretorum

* Vita solit. cap. 18.

caelestium cognitrix, caeli scala, passionum spiritualium interemptrix, pervigil mentis custodia . . .

Vitae ss. Patrum: Nisi dixerit homo in corde suo: Deus et ego solus in hoc mundo sumus, non habet requiem.

Sv. Antonín, opat: * Qui sedet in solitudine et quiescit, a tribus bellis eripitur, i. e. auditus, locutionis et visus; et contra unum tantum modo habebit pugnam, i. e. cor.

Kéž každý mladý kněz ze zkušenosti pozná a si ze srdce zamiluje požehnání a tiché štěstí takového útulku. Kéž i jemu jest kaplanka milou tichou cellou.

* * *

Všecky zásady, o kterých jsme se zmínili, lze uvést na jedno veliké přikázání lásky bliženské. Kéž častěji a opravdověji o něm rozjímáme.

Kristus Pán staví lásku k bližnímu na roveň s láskou Boží a nazývá i ji plností zákona. (Milovati budeš Pána Boha svého... Toť jest největší a první přikázání. Druhé pak jest podobné tomu: Milovati budeš bližního svého... Na těch dvou přikázáních všecken zákon záleží i proroci... **)

* L. 5. libell. 2 n. 2. Migne t. 73, col. 858.

** Mat. 22, 37—40.

Ani nejsvětější výkony bohoslužby nemají ceny před Bohem, porušena-li láska blížeňská. (Přinášíš-li dar svůj na oltář, a tu se rozpomeňš, že bratr tvůj má něco proti tobě: nechejž tu daru svého, a jdi prve, smiř se s bratrem svým.*)

Kristus výslovně ustanovil lásku k bližnímu za známku svých učedníkův. (Po tom všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li míti lásku jedni k druhým.**)

Lásku k bližnímu nazývá zákonem svým, sobě zvláště drahým. (Totož jest přikázání mé, abyste se vespolek milovali.***)

Ve chvíli svého života nejsvětější, konaje modlitbu t. zv. velebněžskou, za tu ctnost prosí Otce. (Aby všichni jedno byli, jako ty Otce ve mně, a já v tobě, aby i oni v nás jedno byli.†)

I při soudu posledním podle ní bude souditi...††

Krásná jsou též slova opata Woltera††† ku spolu-
bratřím: . . . cunctos fratres in sinu et oculis gesta. O-

* Mat. 5, 23 s.

** Jan 13, 35.

*** Jan 15, 12.

† Jan 17, 21.

†† Mat. 25, 35 ss.

††† Wolter, Praecipua ordinis monastici elementa. Brugis 1880 p. 45.

omnia cum eis tibi sint arctissime consociata atque communia, gaudium, luctus, spes tota ac felicitas; unus (vobis) sit spiritus, „cor unum et una anima.“ Fratrum concordia ac salus tuae sint deliciae, tua precatio, tua vita. Animi in medullis tibi haereant... Castum autem, qui in tuo residet animo, amorem fraternum non verbis modo referas, sed factis illustres atque confirmes, ita ut nova in diem incrementa capiat...

PAULO MINUS AB ANGELIS

(Žalm)

Jsou duševní výšiny, vůči nimž chladné pozorování ustupuje do pozadí a srdce vzmáhá se jediný pocit — obdiv. Kde však obdiv mluví, neberou se slova na zlaté vážky. K takovým výšinám náleží ctnost nevinnosti, kdekoliv oku se jeví v plné, čisté, syté kráse...

A přece se mi zdá, že ctnosti té, vlastně snaze po ní, lépe by se posloužilo posuzováním, byť i nadšeným, ale přece věcným, přesně odměřeným. Rád bych se o ně alespoň pokusil.

* * *

Obyčejně se líčí čistota srdce jakožto krásná ctnost κατ' ἑσχατὴν a jakožto přístav pokoje.* Onen přívlastek má podklad ve sv. Písmě samém** a v jevu čistoty zevnější. Sama v sobě, v srdci člověka, jenž

* Srovnej S. Joann. Climacus, Scala parad. Migne, P. Gr. t. 88 c. 894: Tam altum, sublime et nobile encomium castitatis est, ut sint ex patribus, qui illam audeant beatam ac omni vitio carentem animi corporisque tranquillitatem appellare. A sv. Efrem praví (Paraen. 36 de castit t. II., p. 132): O castitas, portus tranquillus in summa pace ac securitate constitutus!

** Moudr. 4, 1.

po ní se snaží, předpokládá těžké boje — a boj žádný není krásný.

Boj každý jest o p a k e m p o k o j e, klidu. A proto i přívlastek druhý o čistotě, že je přístavem pokoje, třeba pojímati ve smyslu vyšším, ve smyslu Kristově, jenž praví: * *Pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis.* A i tohoto vyššího pokoje dopracovává se duše obyčejně až na jistém vyšším stupni snahy po nevinnosti.

Se stanoviska praktického, obyčejného tedy, více asi se přiblížíme pravdě, nazveme-li čistotu srdce s e b e z a p í r á n í m, b o j e m (jakož lze říci o každé ctnosti), obyčejně tím úpornějším, čím vyšší a řidší je ctnost, o niž běží.

Boje čistoty vylíčili jsme jinde, takorčka *ex officio*, z e v r u b n ě. Ta zevrubnost naše byla zevrubností profesora lékařství, který vydává knihu nemocí, všechny choroby popisuje, ne proto, že jednotlivý člověk všemi může stonati, ale aby každý našel, čeho pro s v ů j stav potřebuje. Neměla tedy ani naše zevrubnost odstrašovat od snahy po nevinnosti, nýbrž spíše těšiti a r a d i t i v b o j i proti nečistotě.

* Jan 24, 27.

Ale i tak stává se při posuzování bojů nevinnosti mnoho osudných přehmatů — na úkor andělské tectnosti. Zde, kde nám běží o ocenění čistoty, budetež i ony uvedeny na pravou míru. Co těmi přehmaty rozumím? Hlavně generalisování jak osobních, tak pouze dočasných, chvilkových, periodických bojů, dále pak nadsazování a jednostrannost, mající původ hlavně v onom generalisování.

Generalisování osobních bojů při tectnosti záleží v tom, že boje jednotlivců, a to boje mimořádné, předrážděné, boje nepatrné menšiny přičítají se celku, vykládají se o všech.

Můžeť jednatlivec, ať nezřízeným hověním pohlavnímu pudu, ať pochybeným vychováním anebo snad i chorobnou disposicí tělesnou dospěti tam, že povznésti se k životu zdrženlivému je mu ne sice fysickou, ale téměř morální nemožností. (Nemluvím zde ovšem o kněžích, nýbrž všeobecně.) Odříkati se rozkoší tělesných jest mu asi jako želvě létati. Jemu je smyslnost zároveň i první potřebou i prvním pravidlem životním, ale i prvním bičem, hlavním neštěstím, nejbohatším pramenem ponížení, hanby, rozervanosti. Je to život vpravdě hovad-

ský a nelidský — a již proto nemůže býti životem všech lidí, ba ani nějaké patrnější jich částky.

Od takových lidí marně bys žádal, aby správně pochopili a ocenili oběti i krásy odříkání. (*Animalis homo non percipit ea, quae sunt Spiritus Dei . . **) A přece právě ti nejvíce se nakřičí o nepřemožitelnosti pudu pohlavního (aby křikem přehlušili hlas svědomí), a ku podivu, nacházejí posluchačů hojnost, kteří při jejich křiku a hluku chtějí krásti (jakož se v tlačenicích stává) — sobě nevinnost. O, farisejství srdce lidského!

* * *

Generalisování bojů pouze dočasných, přechodních jako morová rána oslabuje ty, kdož se snaží po nevinnosti. Normálním stavem duše není hřích (jak Luther učil) a tudíž ani podlehnutí zlé vášni. Člověk může okamžitě propadnouti hříchu, vášni, ale to je odchýlení od pravidla, a měl by se co nejsnažněji přičiniti, aby se vrátil opět do stavu náležitého.

Co však říci o člověku, který ztratil nešťastně duševní rovnováhu a klesnul pod svoji povinnost, toto klesnutí generalisuje o celém životě a myslí, že po všechem ostatní život bude cítiti, co nyní okamžitě cítí (vítěznou moc hříchu, chabou zmalátnělost vůle)?

* I. Kor. 2, 14.

Zjev ten nikde se neopakuje častěji a smutněji, než právě v boji o nevinnost, kde první poklesky stávají se skoro vždy ve znamení nejvyšší, čisté (zdánlivě i mravně čisté) rozkoše, v níž člověk ani netuší pozdějších zřícenin; kde proto po prvních poklescích následují rychle poklesky nové (jen duše zvláště prohlédavé, energické se tomu procesu vyhnou); kde z jednotlivých poklesků skoro pravidelně se vyvíjí hříšný návyk; kde opětováním hříchů tělesná rozdrážděnost stává se takořka chorobnou . . . a duše od pádu k pádu stala se slabší, malátnější, odporu neschopnější.

Je vždycky neštěstím propadnutí návyku nečistého hříchu. Člověk takový, jak již podotknuto, skoro vždy má chorobně rozbujněné tělo, zahalený zrak duše, a nemá bezmála energie vůle. Ale neštěstím větším je, že člověk takový myslí, že čeho nyní zakouší, že obtíže, které se mu nyní při lecjakém pokusu nevinného života staví do cesty, že to všechno bude stále trvati — a klesá na mysl. Aby rázně, obětavě i vytrvale užíval prostředků nadpřirozených, k tomu se skoro ani nedostane . . .

A přece docela jiného směru mohl nabýti jeho život, kdyby byl nějaký čas odhodlaně bojoval, kdyby byl soustavně i pevně používal milostí Bohem mu nabízených.

Jednostrannost není při oceňování našeho stavu

vůbec úkazem příliš řídkým. To snad věčnými deklamacemi o obětech povolání kněžského, které mají vzbuditi horlivost, a zatím dávají duším sobeckým, malým — dispens, nečiní nic, a přece považovati se za velikány. To snad i vyvýšeností a ojedinělostí našeho stavu, takže nemáme příležitosti přirovnávati se k jiným. Výšku hory nejlépe lze oceniti s hory jiné. Mluví se o „náhrobkovém bombastu církevním“, více však nám uškodil a škodí ten náš živý bombast při plnění povinnosti konečně přece jen převzaté — třeba byla vznešená a nesnadná. Běželi o oceňování jednak života zdrženlivého, jednak radostí života manželského, jest tato jednostrannost ještě obvyklejší. —

Či nejsou ony radosti, kterými příroda odčela hovění pudu pohlavního, vlastně jen cenou, ať nedím lákadlem, za které přejímá člověk povinnosti jiné, velmi těžké a strastiplné? Či neučinila příroda ten pud proto jedním z nejsilnějších, poněvadž jen tak mohl člověk býti pohnut, aby se podjal starostí, námah, sebezapírání, obmezování, k nimž by se asi jinak nikdy nebyl odhodlal? Jest i nejideálnější život rodinný bez takových obětí? A jak často se toho ideálu rodiny ani nedosahuje, kdežto povinnosti rodiny přece v plné zůstávají platností! Obětuje tedy jen kněz, veda život čistý?

Běží tu asi o dva různé komplexy štěstí, z nichž každý třeba vykoupiti obětmi (jako vůbec pravého štěstí lze dojít jen povinností, obětí). Jeden ten komplex tvoří štěstí rodinné, druhý štěstí života odříkavého. Onen čím snáze se zdá dostižitelným, tím jest nejistějším; tento pak čím jest obtížnějším, tím jest jistějším a vyšším.

Nelze přivyknouti bojům, ranám, obětem, ale lze se k nim otužiti. I kněz v bojích nevinnosti otužilý cítí těch bojů tíži. Ale cítí ji asi tak, jako cítí orel tíži křídel, které ho povznášejí ve výšiny nadzemské.

Cítí oběť, ale nenaříká, nýbrž děkuje Pánu, který ho učinil hodným té oběti, dal sílu k ní, dal požehnání!

Život nevinný jest i život energický. Vždyť není znamením ani malé ani obyčejné energie, vítěziti nad sebou samým, vítěziti u věci nejtěžší, vítěziti denně, nikým neviděn, nikým nedržen, po dlouhá léta, po celý život... Takový boj předpokládá energii, že přemnoží ve světě ani nevěří, že by kněz jí byl schopen.

V Praze hlídali v prvních dobách po příchodu vý-

tečných řeholníků beuronských klášter až do půlnoci, ani prý v ten čas mniši propouštějí tajně oběti své vilnosti . . . Hle, královský pomník, který v královské Praze ti jistí lidé postavili vlastní svojí mravností!

Tedy věc sama jest jasná. Méně však jasno jest velmi mnohým, jakým pokladem pro život jest mysl v boji otužená, schopná obětí, se vším spokojená, energická.

Co jest člověk bez energie ducha?

Loďka bez kormidla na vzbouřeném moři, prostřed písčin, mělčin a úskalí. Ten obraz častý není jen řečnickou frází, nýbrž pouhou skutečností.

Plujeme mezi dvojí věčnou alternativou, z níž jedné doplouti, druhé vyhnouti se musíme. A každý den naší plavby má jisté problémy, otázky, záhady, skrytá úskalí, mělké písčiny, bouře a starosti, soukromé neb obecné . . . Chabý vlník neb i manžel ženou a dětmi spoutaný příliš jest slab, aby v těch bojích a bouřích zachoval si směr vlastní; často nemá pro ně ani zájmu a porozumění. („Nemám kdy na to mysliti,“ odpověděl mi se smutným povzdechem takový vzdělaný muž, když jsme — na železnici — rozhovořili se o nejvyšších otázkách jsoucnosti Boha, nesmrtelnosti duše, závazku k dobrému . . .) Ne-

chává se nésti náhodou: možná že se spasí, možná též že utone, zahyne . . . A kolik znají dějiny lidstva dob tak pohnutých, až do útrob otázkami před důležitými zmítaných, jako je doba naše? Jak jinak tu stojí v takových bouřích, v takových dobách duše neodvislá, rázná, energická! Jakým to pokladem i po té stránce pro nás panenská nevinnost!

Čím jest člověk bez energie?

Jest člověkem zchváceným nemocí. Zdravý člověk sáhne rukou po čem chce; ale nemocný, byť byl milionářem, musí se spokojiti tím, co se mu podá. Zdravý z každého kvítka, z každé procházky přírodou, z každého slunečného dne tisícero nevinných čerpá radostí; nemocný má jen jednu myšlenku: svoje utrpení.

Zdravou jest vlastně duše prostá hnusných vášní, zvláště vášně nečisté. Nezáleží, kolik na světě máme, ale jak toho, co máme, dovedeme užití. Tisícero čistých radostí je vůkol nás, ale třeba, abychom uměli je najíti, oceniti, třeba nám svobody, abychom po nich mohli sáhnouti.

Kdežto zpitá duše vilníkova, poznavši jen jednu hnusnou radost, nyní válí se v kalech, spěchám duši zanícenou od květu ku květu, těším se z krásného dne, z veli-

kolepého okolí, z lidí mne potkávajících, z vlastního štěstí, z vlastní volnosti . . . *

*
*
*

Co jest duše bez síly a energie?

Jest z babělcem postaveným proti vůli mezi muže bojující. Ranám přece neujde a neujde ani posměchu a opovržení . . . Silou ducha přemáháme vášně, ale toutéž silou neseme klidně neštěstí a utrpení, jichž nikdo v životě nebývá ušetřen. Touž silou shromažďujeme vůkol sebe, co srdce opravdu blaží, sestupujeme hluboko do šachty života za skrytými poklady svého štěstí . . .

*
*
*

Vysoko v horách prýští se praménky čistější nad křišťál, líbeznější nad vůni květů. Třeba síly a vytrvalosti, aby jich kdo dostoupil, třeba někdy i bystrého zkušeného oka, aby je kdo objevil. Ale kdo u nich spočinul, tomu jsou milejší než skvostná vína, dražší než všechny předchozí námahy.

* Obraz vzatý z opilce. Bylo za nedělního letního odpoledne. Krajinou rajsky krásnou v Alpách kráčel kněz procházkou. Na louce válel se opilý muž. Každý měl svou radost.

Vysoko v horách přemáhání a obětí prýští se zlaté praménky lidského blaha. Nelze koupiti jich za peníze, ani naléztí jich v nabitých hospodách života, ani sestrojiti jich v retortách. Kdo jich chce získati, musí ven, do prostoty života přirozeného (řekl bych rajskey původního), musí osobně je hledati, stoupati, až se mu objeví . . .

* * *

Život nevinný jest životem ideálním. Toť vlastně jest vrchol ideálnosti, donutiti tělo, aby do jisté míry žilo životem ducha. Nikde nejví se zvířec k o s t lidská v tak odporném, bezectném šatě, jako v ukájení pudu pohlavního. A naopak, nikde nejví se vyšší snažení lidské ve světle řekl bych tak bezprostředním, čistém, všem do očí bijícím, krásném, jako při čistotě srdce. Proto nazývá se čistota srdce ctností andělskou, krásnou κατ' ἑξοχήν.

* * *

Proč kladla církev od počátku, od dob sv. apoštolů takový důraz na to, aby kněz žil v nevinnosti? (Žádný heretik jí h o r o u c í t é t o s n a h y neupře, třebaš v jistých dobách i při jistých národech menší nebo větší

musela učiniti koncese lidské slabosti.) Příčina je právě v nadzemské vlastnosti čistoty srdce.

Úřad, který koná kněz, jest úřadem o sobě nejideálnějším, nejsvětějším, andělským.

Pro ten úřad vystavěla církev ideální, k nebi se pnoucí dómy, kam snesla všechno, co štědrost přírody, co vynalézavost umění lidského má krásného, trvalého, vznešeného. A jen tam chce, aby kněz pravidelně konal úřad svůj.

Pro výkony téhož úřadu kněžského vynášla církev ideální, již o sobě nebeskou řečí mluvící roucha, kterými kněz jest oděn v okamžicích posvátných.

Ustanovila při svatých úkonech a takoruka zlatými vážkami vyměřila každý krok, každý pohyb kněze, dávajíc mu rubriky, ve svědomí zavazující.

Zachovala si pro ten úřad i svoji tajuplnou posvátnou mluvu.

Leč blíže než místo, blíže než roucha, blíže než forma sv. děje a jeho mluva stojí posvátným úkonům kněz, který při nich dokonce na sebe přibírá osobu Kristovu, který jakostí osoby své též nejvíce přibarvuje svaté konání. Zda neměla i osoba knězova býti vtažena v toto ideální snažení? A má-li všechno při posvátných výkonech znak čehosi vyššího, nemělo

se ani knězi, nejen zevně, nýbrž i uvnitř, nedostávají této bezprostřední vyšší signatury — i zavázala ho církev k nevinnosti.

Mysleme si, že by se sloužila mše sv. v h o s p o d ě, v k o ž i c h u, na pivném sudě (i takové šílené případy znají dějiny sekt)... Byla by to mše svatá, ale n i k o l i v r o u c h u d ů s t o j n ě m. Snad by tak ještě vzdělanec dovedl si přes to zachovati správnou představu o svatosti věci, ač i ten sotva. Lid, kruhy širší, s n e d ů s t o j n o u f o r m o u v z a l y b y s i v n e v á Ź n o s t i s a m u s v a t o u v ě c. To, co řečeno o místě, o rouše... bohoslužebném, týká se měrou vyšší bohoslužebné osoby.

Jen vyvolenci dovedou rozlišovati věc od osoby, obsah od formy, věc hlavní od vedlejší. Duše slabé, duše tuctové, povrchní, uchopí se právě věci vedlejší, stránky osobní, formy, aby ubily (nepohodlnou jim snad) věc hlavní, zničily s formou a p r o f o r m u i o b s a h.

Právě dnes, kdy s neslýchaným mravním bídáctvím a nestoudnou prolhaností i rafinovaností řemeslně a systematicky se hlásají lidu i nejmenší provinění kněží, k d e k o l i v p o s v ě t ě s e z b ě h l a (děje se tak u jiných stavů?); dnes, kdy ta hanebná štvanice se úmyslně nese za cílem jediným, aby totiž stálým poukazováním na

„kněžskou zkaženost“ byla ubita víra v srdcích lidu věřícího, any přece tisíce a tisíce kněží žijí věrně povinnosti a ctnosti: dnes z téhož tábora pozvedá se pořád silněji hlas, že by kněz měl sestoupiti s mravní výše, na které stojí, že by měl hledati útočiště v jediné spásném přístavu života manželského, aby zachoval vliv svůj a postavení své v lidu . . .

Mluví z těch lidí ošklivé farisejství nebo tupá bezmyšlenkovitost?

* * *

K vůli svatým tajemstvím, k vůli lidu jest nám nezbytným toto skvoucí roucho nevinnosti. Jen k vůli lidu?

My sami jsme lidé. Nám samým ničeho tolik se netřeba obávati, jako aby nám nesevšedněl svatý náš stav a jeho milosti. Běda nám, kdyby se na nás mělo kdy ztvrditi ono přísloví: *Quotidiana vilescunt*, kdyby měla někdy se zbořiti ona hradba povinné úcty mezi námi a mezi Kristem, zmizeti mezera dělící nás od svatého. Ten nebeský oheň, který chováme v lůně svém, nás první by popálil.

Ale co zachrání nás samy té nevážnosti, sevšednělosti svatého? Svaté místo, svaté roucho, svatá mluva o sobě časem sotva dovedou vzbuditi v nás dosti úcty,

když denně s nimi jest nám co činiti . . . Tu třeba zásady hlubší, živější, vniternější. A tím jest denní oběť, denní přemáhání, denní samota, denní ideální snažení spojené s nevinností srdce. To všechno nám denně připomíná prakticky: knězem jsi, máš svaté povinnosti, stav, ke kterému náležíš, není obyčejný, úřad, který zastáváš, není z tohoto světa . . . Svátá víra, mluvíc k nám touto obětí, hlásá řečí nejúčinnější, čím povinni jsme Kristu a sobě.

Proto bude vždy u kněze porozumění této povinnosti kněžské měřítkem porozumění kněžskému stavu vůbec.

I ať nikdo neukazuje na Řeky a jiné národy s klerem ženatým. Kdo zná náboženské poměry právě těchto národů, dosvědčí spíše pravdu vět pronesených.

Říkával kdosi, kdo znal život mnohých a mnohých kněží, že setká-li se s knězem (světským), který věrně se modlí breviář a v nevinnosti zachovává duši svou, že nohy by mu zulíbal. A jiný známý asketa praví, že kněz dokonale nevinný je kněz svatý.

Nechť nikomu ty výroky se nezdají upřílišněnými. Běží tu ovšem pouze o jednu povinnost kněžskou, ale

věrné konání té jedné povinnosti předpokládá mnoho věcí jiných, které pak těsně souvisejí se svatostí samou.

Předpokládá mnoho vroucí modlitby,
utíkáni světa,
častou zpověď,
památku stálou na Boha a věčnost,
stálé sebezapírání.

Kolik kněží by se bylo samo sebou odhodlalo tolik bojovati, tolik se modliti, tolikrát se zpovídati . . . Kolik by si jich bylo uchovalo tolik vnitřní pokory, energie, tolik vyššího nazírání na svůj stav?

Ale musili. Vzali na sebe čistotu srdce jako povinnost stavu. Na ni přísahali. A povinnost ta postavila je mezi dvojí volbu :

mezi oheň věčné lásky a oheň věčného zatracení,

mezi ideální zápas kněze svatého a mezi hanbu člověka Bohu i sobě nevěrného,

mezi korunu vítěze a záhubu poraženého,
mezi nejvyšší ctnost nebo nejnižší zradu.

Pro jiné smrtelníky té alternativy není, pro kněze nepřestává ani na chvíli. A kněz věrný ví, kam se postaviti.

Tak jest andělská ctnost v životě kněze plodnou matkou mnohých jiných nebeských skutků, jimiž teprv život kněze stává se hlubokým, produševnělým, nadpozemským.

Mám se upřímně přiznati? Homo sum . . . Ano chvíle nejtrpčího, nejhlubšího ponížení duševního v mém životě sloučený jsou s boji tou povinností ukládanými. A přece, hlouběji-li i v celku uvažuji tentýž život svůj kněžský: co pozitivního jsem zachoval, že neutonul jsem v kalných bažinách světa a doby, zdá se mi, že povinnosti života čistého vděčím . . .

* * *

Mluvili jsme důvěrně s knězem učencem o celibátu. Ačkoliv byl života bezúhonného, stál přece více po straně protivníků celibátu. „Podívejte se na pastory,“ namítl. „Jaká mezi nimi vytríbenost, energie, jaké jejich postavení ve státě, ve společnosti . . .“ Ano, odpověděl jsem, a kolik mezi nimi zachovalo si víru v Krista? A oč bohatší jsme my, i přes jednotlivé případy opačné, vnitřními poklady ctností vpravdě kněžských, ne-li až heroických? Je pravda, celibát nám vtiskuje veřejně stigma, kterým na vždy jsme ztraceni před světem. Které je to stigma? Stigma ukřižovaných . . . ukřižovaných světu. Ale v kříži dokonáno naše vykoupení, dokonává se ještě až podnes. . . .

A učený profesor, zamysliv se, nic dále nenamítal.

* * *

Slavný Bourdaloue* zahrnul kdysi všechno, co strašného uměl povědět o hříchu nečistém, v jednu mnohoobsažnou větu: nečistota jest obrazem příštího zavržení a působí v člověku ono věčné zavržení.

Nebylo by lze právem větším slova toho obrátiti na ctnost čistoty srdce? Nevinnost vede do nebe a jest i předtuchou nebe. Tou větou možno ještě jednou všechno doplniti, potvrditi, úhrnem říci, co vůbec krásného o té ctnosti lze říci.

* * *

Nevinnost vede do nebe. Nevede do nebe jako kterákoli jiná ctnost, nýbrž cestou nad jiné vznešenou, záslužnou, jistou. Nepřímo to vysvětluje z toho, co bylo řečeno. Ale i zpříma k tomu poukázati nebude nevhodno.

Vznešená ctnost nevinnosti má přede všemi ostatními vlastnost tu, že do srdce toho, kdy se s ní zasnoubil, nikdy nepřichází sama, nýbrž přináší hned v něm všechny věci, s nimiž cesta do nebe podniká se šťastně a jistě, bez nichž vůbec do nebe kráčet nelze. Tak s sebou přináší:

* *Oeuvres complètes*, t. III. ed. 1818. Sur l'impureté, pag. 79.: „... il (nečistota) représente dans l'homme l'état de la réprobation future (I.) ... il opère dans l'homme cette même réprobation (II.) en le conduisant à l'impénitence finale.“

Zvláštní přízeň a ochranu nebe. Potřebí tu jen připomenouti poměr Pána Ježíše k bl. Panně a k sv. Janu, miláčku Páně.

Hlubší, vnímavější mysl pro věci nebeské. Jest to výslovné učení sv. Tomáše Aq.:* *Ad hoc enim pia virginitas ab omni delectatione venerea abstinet, ut liberius divinae contemplationi vacet.* Nasvědčují tomu i skvělé příklady Písma sv. a dějin církevních. Nejhlubší evangelista, „orel“, „theolog“ mezi nimi byl panenský sv. Jan. On též první poznal Pána u moře Tiberiádkého („*Dominus est*“).** A kdo by troufal si popřít, že největší duchové na poli vědy církevní téměř všichni byli duše duchem nevinnosti ozdobené?

Vnější i vnitřní klid, jehož potřebí tomu, kdo obzvláště životu nebeskému se chce oddati a v něm setrvati. Potvrzuje to sám sv. apoštol Pavel:*** „*Qui sine uxore est, sollicitus est quae Domini sunt, quomodo placet Deo . . . Et mulier innupta et virgo cogitat, quae Domini sunt, ut sit sancta corpore et spiritu.*“

Prináší sílu a energii, již třeba nezbytně na cestě do nebe podle slov Páně: „Chce-li kdo za mnou při-

* II. II. q. 152 art. 2.

** Jan 21, 7.

*** I. Kor. 7. 32—34.

jíti, zapři sebe sám“ a „Trpí království nebeské násilí.“*

Přináší i lásku Boží, která čistotě je tím, čím olej lampě, podle svědectví sv. Bernarda:** „*Castitas sine caritate lampas est sine oleo; subtrahe oleum, lampas non lucet, tolle caritatem, castitas non placet.*“

Ty ctnosti přináší, a kolik neřestí zdržuje od nás! „*Castitas*,“ praví sv. Jan Zlatoústý,** který znal srdce lidské a kterému v té příčině smíme věřiti, „*discordiae non convenit, ebrietati, impudicitiae, iracundiae, malitiae, adulationi, subdolae menti, laudibus humanis inhaerenti, voluptatibus insistenti, cupiditati, avaritiae, dissensionis, zeli, livori, invidiae, contentioni: his vitiis non coniungitur castitas . . .*“

Pro tyto vlastnosti nazývají někteří sv. Otcové čistotu srdce přímou cestou do nebe. Tak praví svatý Augustin:† „*Gloriosum et insigne inter ceteras virtutes castitas et munditia locum tenet, quia ipsa sola est, quae mundas mentes hominum praestat videre Deum.*“ A níže:†† „*Qui in castitate vivunt, angelicam habent in terris conversationem. Castitas hominem caelo con-*

* Mat. 16, 24, 11, 12.

** Ep. 42. c. 3. n. 9. Migne P. Lat. t. 182. col. 817.

*** Hom. sup. illud Zachar. 6. „*Ecce vir oriens,*“ inter apocr.

† Sermo 291. n. 1., in append. Migne. P. L. t. 39. col. 2296.

†† Sermo 291. in append. Migne P. L. t. 39. col. 2297.

iungit. Angelis facit civem . . .“ A ještě jinde: * „Castitas (hominem) perducit ad gloriam . . . Castitas ad caelum sublevat . . . Castitas sanctis angelis unit.“ A sv. Ambrož: „Habet bonam militiam castitas, quae stipendiis militat sempiternis.“ Sv. Jan Klimakus pak: ** „Castitas est gratissimum Christi domicilium et terrestris scutum cordis.“

* * *

Srdce čisté, zvláště srdce kněžské, jest předobrazem nebe.

Trojí nekonečný zdroj má radost vyvolenců: patření na Boha, utvrzená duše v těle oslaveném, společnost svatých.

Není-liž poměr kněze nevinného ku Pánu v nejsvětější Svátosti tklivým a živým obrazem onoho budoucího „patření“ nebeského? Oltář, který jest knězi nečistému pramenem zvláštních pekelných muk, jest knězi nevinnému jen zdrojem radostí, které vznešeností a hloubkou a přece zas vroucností i důvěrností nemají na světě rovných . . .

A duše kněžská, boji otužená, vítězstvím povznese-

* Serm. 65. ad fratres in Eremo, in app. Migne P. L. t. 40. col. 1351.

** Scala parad. gr. 15. Migne P. Graec. t. 88. col. 879.

ná, ctnostmi bohatými ozdobená, dlouhými lety utvrzená, nemá i ona, pokud člověku toho vůbec lze dosíci, účastenství ve vznešené výsadě svatých, že prosti jsou bludu a hříchu, jsouce upevnění v dobrém? Často i křehké tělo kněze v nevinnosti sešedivělého září vyšší dojemnou krásou, odleskem to krásné čisté duše, předobrazem budoucí krásy nebeské.

A opět. Nevábí-li právě ctnost andělská duše k nám nejvíce, nedává-li nám největší na ně vliv? Obcování kněze s dušemi krví Kristovou vykoupenými a Kristu věrně sloužícími — není i ono krásnou předtuchou obcování svatých na nebi?

* * *

„O quam pulchra est casta generatio cum claritate! Immortalis est enim memoria illius; quoniam apud Deum nota est et apud homines! (Sap. 4, 1.) „Instaurat quodam modo paradisum, hominem in pristinum restituens honoris ac dignitatis locum; porro ecclesiam splendida exornat corona, fulgentibus gemmis mirifice illuminata; totam denique terram dulcissimo quodam replet suavitatis odore in conspectu Domini . . .“ *

* Wolter l. c. pag. 342

NEGOTIUM NEGOTIORUM OMNIUM

(S. Bernardus.)

Na ostatní lidi vztahuje se slovo sv. Augustina, že „kdo se umí dobře modlit, umí i dobře žít.“ Na kněze vztahuje se pravda, že do jaké míry má ducha a modlitby, takovým bude knězem. Cokoliv jinde pověděno o prostředcích kněžské horlivosti, kněžské vytrvalosti, o kněžských ctnostech a kněžské lásce, všechno modlitbou počíná a končí modlitbou, modlitbou stojí a modlitbou padá, od modlitby vychází a k modlitbě se vrací . . .

Ne že by modlitba samotna všechno ostatní mohla nahraditi, ale že modlitba je základem všeho toho. (Základem, máme-li na mysli více působení milosti Boží v člověku, bez níž člověk nic spasitelného činiti nemůže a jíž nabývá modlitbou. Pokora je základem směrem jiným, více se strany člověka, pokud totiž ho činí schopným ku ctnosti.) Staví-li kdo dům, nestačí, aby základy pouze položil, nýbrž chce-li v něm bydleti, třeba aby i příbytky zařídil. Leč bez základů i příbytky při lecjakém nárazu větrů, při bouři a zemětřesení se sřítí. Tedy obojího je potřebí, i základů i příbytků. Takým jest poměr modlitby k ostatním skutkům kněžským. Kdo by se jen modlil, zanedbáváje povinností ostatních a po-

voluje chťíčům svým, zahynul by právě jako ten, kdo by jen dbal horlivosti, práce, utíkání světa, ale zanedbával modlitby.

* * *

Ve výkonech kněze všechny jeho ctnosti mají účastenství: buď odstraňují překážky, nebo podávají látku kněžské věrnosti v povolání. Ale poslední pečeť, poslední formu každému z těchto skutků vtiskuje (pokud neběží o působení ex opere operato) duch kněze samého. Zaskvějí se plnou krásou, zasáhnou plnou mocí, jen když v knězi působí Bůh, když kněz ze srdce Božího čerpaje rozdává věřícím, na srdci Božím odpočívaje spravuje lid, duchem Božím se bezprostředně těší, síle, osvětluje, vychází mezi zástupy... Hle, tajemství moci a vlivu svatých...

A právě modlitbou nejúplněji se provádí spojení člověka s Bohem. Jako člověk, který se již neumí ani modlití, skutečně je bez Boha a všechno, co o Bohu ví, co od něho očekává, co o něm cítí, pro něho je ztraceno: tak naopak člověk nikdy praktičtější, úplněji nepoznává, nemiluje Boha, není více Božím, než v modlitbě.

* * *

Náš lid nazývá breviář, symbol to kněžské modlitby, zertovně kněžovou „ženou“, manželkou. Jest v tom mnohá hluboká pravda.

Svatým jest svazek pojící muže a ženu, tak svatým, že pouhé jeho zanedbávání již dostačí na věčné zatracení mužovo nebo ženino. Svátým jest svazek, který víže kněze a modlitbu: pouhé zanedbávání tohoto svazku i povinnosti kněžské modlitby již dostačí, aby z něho učinilo člověka před Bohem špatného, nemajícího účastenství ve věčné naději.

Pojetím ženy počíná rodina, podle uznání všech pramen nejčistšího přirozeného štěstí na zemi. Kněz toho štěstí navždy se vzdal. Ale ve chvíli, kdy tu těžkou obět přináší, vtiskuje mu církev do rukou breviář — symbol modlitby. Tento symbol modlitby jest knězi zároveň i symbolem štěstí. Bude dokonale šťastným ve svém povolání, jen bude-li život jeho úzce a vroucně sloučen s jeho ženou, modlitbou.

Hodná žena dovede v rovnováze udržeti duševní síly mužovy: krotiti jeho vášně, tišiti jeho hněv, mírniti jeho bol... Touž úlohu zastává u kněze modlitba. Studium duše vysychá, častým zklamáním malomyslí, denní prací a zápasy klesá a slábne. I přichází modlitba, a líbajíc nebesky vroucím rtem čelo jeho, vrací mu horlivost, sladký pokoj, odevzdanost, důvěru...

Žena milovaná dovede napjati síly mužovy k práci, oběti, udatnosti... Tichá modlitba zdvojnásobuje síly kněžské a kněz, jenž opravdu se modlí, bude jistě i opravdově pracovati.

Požehnaná žena dobrá: kdo ji nalezl, pro toho je znamením věčného vyvolení (podle výroku, již nevím kterého, znamenitého muže). Požehnaná modlitba, kdo ji ocenil, neopustí ho, dokud mu neotevře brány vyvolených.

* * *

Co je znamením, že člověk, že kněz má opravdu ducha modlitby? Pobožnosti.

Ubohé srdce lidské příliš je slabé, aby ve skutečnosti na mnohé, na všechny mohlo vynaložiti všechnu vroucí lásku svou. V teorii sice objímáme sympatiemi srdce svého celý kraj, národ, veškeré lidstvo. Příležitostně a chvilkově dovedeme se i povznést ke skutkům té lásky obecné přiměřeným. Ale nejbohatší účastenství v naší lásce mají přece vskutku jen ti, kdo jsou okolo nás, k nimž obzvláštní nás vízí svazky, naši příbuzní, přátelé, dobrodinci... Ty stále milujeme, stále jim prokazujeme služby lásky, ty milujeme obzvlášť, přede všemi jinými, vroucněji...

Podobně se má věc s modlitbou. Všecky svaté ctíme,

všecka tajemství sv. víry jsou nám drahá, ale utíkáme se k nim jen takořka příležitostně, chvilkově. Ale jsou svatí, jsou tajemství, která duši naší bližší jsou, ať ze zvláštní vděčnosti, ať ze zvláštní potřeby, ať z častějšího s nimi styku... K těmto též modlíváme se častěji, ty uctíváme vroucněji, k těm máme zvláštní určité modlitby, doby, kdy na ně myslíme, k těm máme zvláštní „pobožnost“.

Nemá vůbec lásky, kdo ani svým nejbližším, kdo nikomu určitému nedovedl se v životě přikloniti. Nemá lásky ke studiu, kdo nedovedl se ponořiti v určitý odbor, kdo dnes zabývá se tím, zítra jiným, a pozítří zase něčím jiným. A tak nemá lásky k modlitbě, nebo což vlastně totéž jest, nemá ducha modlitby, kdo nemá svých určitých pobožností. A naopak... Třeba se ostatně jen podívati do životů svatých Božích, těch nedostižných mistrů a vzorů modlitby, třeba jen pozorovati opravdu zbožné duše, s nimiž žijeme, abychom se o pravdě té sami přesvědčili.

Tedy pobožnosti jsou určitým důkazem, jakýmsi měřítkem ducha modlitby.

Které pobožnosti máme jako kněží obzvláště pěst-

vati? To závisí od našeho srdce. Ale dvou pobožností nemá se nikdy nedostávat opravdovému knězi: pobožnosti k Nejsvětější svátosti a k bl. P. Marii. Canon 125, 2°: *Curent locorum Ordinarii, ut clerici omnes quotidie sanctissimum Sacramentum visitent, Deiparam Virginem mariano rosario colant.*

Ježíš ve Svátosti oltářní jest počátek a pramen našeho kněžského úřadu. Jakou bychom to měli úctu k úřadu svému, jakou lásku, kdybychom stále k tomu prameni se nevraceli? Z ničeho nepoznáme jasněji, jak se kněz cítí ve svém povolání, nežli z jeho úcty k Pánu ve Svátosti...

S Ježíšem ve Svátosti obcujeme denně, obcujeme co nejdůvěrněji. Nosíme ho na oltáři ve svých rukou, na svém srdci s ním chvátáme k nemocnému, do svého srdce ho přijímáme... Jaké by to naše srdce bylo, kdyby v tom vroucím úzkém svatém obcování nezahorelo láskou? Sami sebe bychom se museli zhroziti...

Ježíš ve Svátosti oltářní jest srdcem života církve. Odtud proudí všechna milost do duší. Kde nalezneme síly a milosti, jichž je potřebí nám i duším nám svěřeným, ne-li na stupních oltářů? Církev si přeje, aby v klášterích pokud jen možná všech byla kaple se svatostánkem. Proč? Poněvadž obyvatelé klášterů mají zvláštní povin-

nost snažiti se po ctnosti. A kněz nemá povinnosti svítiti věřícím na cestě do nebe životem světějším? A kněz smí žíti daleko od svatých stánků Páně?

Zde ve svatostánku jest slunce církve. Ó, jaký život proudí ze slunce, jaká radost . . . V zimě je všechno mrtvo v přírodě. Co kdy v církvi Boží vykonáno krásného, mocného, bylo v jakémsi spojení se svatostánkem. A kněz, který má přece státi ve středu církevního života, církevní oběti, církevního snažení, kněz by se měl vzdalovati Pána, slunce duší?

Ó, jak chudičkým, jak bídným, jak povržením hodným, jak zakrnělým a slabým bude kněžský život kněze vzdáleného od Ježíše ve Svátosti nejsvětější!

A bl. Panna?

Což nemá zvláštní účastenství ve vykoupení, z něhož denně bohatou rukou čerpáme sobě i věřícím?

Což lze vůbec odloučiti památku a úctu Pána Ježíše od památky a úcty bl. Panny?

Což není ona zvláštní ochránkyně v boji o nejtěžší a tolik rozhodující kněžskou ctnost nevinnosti?

Což neskytá právě též její úcta sladkou útěchu, že přináležíme do počtu vyvolených?

Což nevkládá nám církev sv. sama denně do úst nejkrásnější chvály o ní?

Což nemáme býti lidu hlasateli její moci, její dobroty, její ctnosti, její slávy?

Což není bl. Panna Maria matkou duše naší? Ó, jak ubohým jest dítě, jemuž nikdy nedopřáno spočinouti na srdci mateřském! Poznati ještě v pozdním stáří na takových dítkách, že vyrostly bez lásky mateřské. —

O kolik velepotřebné útěchy, o kolik vroucí radosti, o kolik mocné ochrany, o kolik milosti, o kolik skvělého příkladu je chudším život kněze, který nebyl synem, vroucím, opravdovým synem Marie. Ano, jest vůbec synem církve? . . .

* * *

Jsou místa, z nichž daleko viděti do kraje. Do života kněžského viděti nejdále od stupňů oltáře, od stop Marie . . .

* * *

Mezi prostředky kněžskými osvojiti i zachovati si ducha modlitby obzvláště jmenujeme tři:

rozjímání,

breviář,
mši svatou.

* * *

Can. 125, 2°: „Curent locorum Ordinarii, ut clerici omnes quotidie orationi mentali per aliquod tempus incumbant.“ O nutnosti kněžského denního rozjímání nikdo z kněží vážných i svědomitých nepochybuje. A přece se rozjímá méně i mezi kněžskými snaživými, než by se vlastně očekávati dalo. Odkud ten rozpor mezi teorií a praxí? Alespoň na některé nejobyčejnější jeho příčiny budiž poukázáno. Jsouť:

tajná nechť rozjímati, pojatá již v semináři,

přepínání co do metody rozjímání,

přepínání co do cíle rozjímání,

jednotvárnost pravd při rozjímání se opakujících,

nedostatečné ocenění škod plynoucích ze zanedbávání té povinnosti,

nedostatek času.

* * *

K radostnému hospodářství náleží především kapitál, hojný kapitál. Kdo počne obchodovati se zlatkou,

může ovšem časem mnoho zašetřiti, ale s počátku bude mu nevyhnutelně mnoho trpkých obtíží překonati. Až bude míti tisíce, pak mu ovšem bude hej!

K radostnému hospodářství duchovnímu, k radosti v rozjímání náleží především kapitál duchovní i hojný výběr duchovních pravd, příkladů ze života svatých, obeznanosti se základními pravidly duchovního snažení, duchovního boje atd. Ovšem, že bohoslovec přicházející právě ze světa toho kapitálu nemá, a že tudíž první pokusy rozjímání jsou skoro vždycky neradostné, trudné, málo výnosné (zdánlivě) . . . Duchovní hospodářství se zlatkou . . .

K tomu ještě obecná chyba mládeže, vyhýbat se co možná nejvíce samostatné napínavé práci duchovní . . .

K tomu snad některé (aspoň po stránce subjektivní) vady prvního návodu rozjímacího se strany spirituálovy . . .

Tak nahromadí se v srdci nastávajícího kněze místo fondu lásky fond tajné k rozjímání nechuti, které možná ani později za celý život již se nezbaví, a o kterou snad se roztrhne všechny příští dobré v té příčině úmysly.

K této věci by se mělo v seminářích zvláště přihlížeti. Mělo by se systematicky k tomu pracovati, aby si alumni svého stavu byli vědomi, aby s obětavostí

překonávali jeho obtíže, aby mezi ostatními věcmi, jež si ze semináře do života kněžského odnesou, byla i pozitivní láska k rozjímání, zručnost v rozjímání.

Začátečník v rozjímání sotva co svede bez určité rozjímací metody. (Tak udáváme dětem po prvé se zpovídajícím „zpovědní zrcádko“. Později, až ve zpovídání nabudou zručnosti, budou se zpovídati i bez „zrcádka“.) Jen že by měla metoda začátečníkovi též býti přiměřena. Čím bude jednodušší, tím bude lepší. Začítí hned u našich bohoslovců s metodou sv. Ignáce, zdá se mi vložiti na pasáčka Davida rytířskou zbroj Saulovu.*

Ano i kněz v rozjímání utvrzený bude zachovávat zpravidla (ve chvílích mimořádného vzrušení duševního, mimořádných potřeb, bojů, půjde duše i svým zvláštním, okolnostem přizpůsobeným směrem) pevný pořádek v uvažování o svém předmětu, ve vzbuzování jistých aktů, v pojímání určitých úmyslů. Pravda, ten pořádek bude více subjektivní, odpovídající jeho vlastnímu nitru, jeho nabytým zkušenostem.

Ta metoda žádá jiného duchovního předchozího vzdělání a více času na rozjímání (v Tovaryšstvu Ježíšově se rozjímá celou hodinu).

* Král. 17, 38. ss.

Ale učiniti z té neb oné metody rozjímací jakousi *conditio sine qua non*, bez níž by se rozjímání neobešlo, přemrštěností jest, věci samé jest na škodu.*

* * *

Metoda jest cestou k cíli. Někdo miluje široké vyjeté dráhy, jiný si pěšinku hledá raději sám. Někdo razí za den míle, jiný, slabší, sotva kilometry. Na tom ovšem nezáleží. Ale ovšem na tom, aby všichni svědomitě za cílemi svými šli a ho i dosáhli.

* • *

Pro kratší rozjímání, pro duše v duchovním životě

* Srovnej tu též, co praví biskup Fischer *De vita contemplativa* I. „Köllner Pastoral Blatt, 1901, col. 161“ n. 12. *Meditaturus hoc imprimis monendus videtur, ne in meditando per ambages vagetur et in iis, quae solum praeparatoria dicenda sunt, haereat, quin finem et centrum meditationis assequatur. Quippe sunt qui prae multitudine actuum, prae praeludiis, exercitio memoriae, variis ac multiformibus discursibus intellectus ipsam rem, id est conversationem intimam animae cum Deo internamque cum divina Maiestate per affectus colloctionem tam reverentialem quam amorosam non aut certe leviter attingant, medio flumine, uti per proverbium dicitur, aquam quaerentes. Atque huius rei fortasse nonnulli libri multum in causa sunt, qui meditaturis tantum tamque diffusam ac longe lateque manantem materiam offerunt, ut legentis ingenium paene obruatur, periculumque sit, ne meditatio lectio fiat, non iam oratio.*

méně prohlubené (řekl bych méně systematicky vy-
cvičené, než na př. u řeholníků bývá) zdá se mi býti
nejpříhodnější metoda sv. Alfonsa, v podstatě beztoho
se svatým Ignácem se srovnávající. Zkusil jsem ji často
s prostými dušemi v klášteře (s venkovskými hochy,
kteří jako „kandidáti“ nastoupili) i mimo klášter (jako
zpovědník osob zcela obyčejných, ovšem vyšší zbož-
ností a snahou se vyznamenávajících) a dodělal jsem se
s ní velmi rychlých i pěkných výsledků.

Záleží zmíněná metoda ve čtyřech otázkách, které
si člověk, přečte stať, o níž má rozjímati, v nále-
žitém pořádku po sobě činí:

První otázka: Co jsem četl? (Přečetl na př. Mat.
18, 1—4. a nyní krátce si v duši předvede děj, věty
tam udané.)

Druhá otázka: Jakou pravdu mohu si z přečte-
ného pro svůj duchovní život vybrati? (Uvedené
místo, jako skoro každý předmět rozjímání, poskytuje
možnost rozjímání o několika vážných pravdách:
o pokoře, prostotě, dětinné mysli atd. Jednu
z těch pravd si třeba pro sebe vybrati, na př. pokoru.)

Třetí otázka: Jak jsem se vzhledem k té pravdě
dosud zachoval? (Následuje zpytování svědomí:
Byl jsem pokorný? tehdá . . . ? s tím člověkem? . . .
Následuje zahanbení, lítost a akty podobné, jimiž

srdce se kypří. Nejsem-li si vědom žádné chyby, díkyčinění Bohu a pod.)

Čtvrtá otázka: Jak se chci příště podle poznané pravdy zachovati? (Tu se vzbuzuje úmysl, určitý, praktický, nepřevyšující naší síly . . .)

Poněkud větší obtíže má pouze otázka druhá. Jejím účelem jest vlastně předmět rozjímání prohloubiti, duševně prožvýkati. Ale i ty obtíže lze dosti snadno přemoci otázkami jinými, pomocnými. (Takové otázky pomocné by na př. v našem případě byly: proč mám býti pokorným? . . . Jaký prospěch z toho vzejde duši mé? . . . Jaká škoda, nebudu-li? . . . Kdy? za jakých okolností? s kterými osobami? . . . Jak mám pokoru osvědčiti? . . . v myšlenkách . . . skutcích . . . řečech . . .? Jakých pomůcek se tu třeba uchopiti . . .? Jakých příležitostí vystříhati . . .?)

* * *

Metoda rozjímání není totožnou s jistými základními pravidly, bez nichž rozjímání vůbec není možným. Taková pravidla jsou na př.:

Že rozjímání (na rozdíl od theologického studia) je sice poznávání Boha a svatých pravd, ale ve formě

modlitby. Jest tedy pravda při rozjímání nás zaměstnávající vlastně jen materiálem, kterým má zapálen býti v duši svatý oheň lásky k Bohu, k lidem, k přemáhání sebe, k obětování sebe atd. Ovšem že závisí oheň na materiálu, ale závisí i na tom, zdali na př. kamna nejsou zanešvařena, zdali již vůbec před tím byla rozpálena, jakou dávku hořlaviny dovedou pojeti a spracovati atd. . . .

Že rozjímání jest práce duševní praktická, že jest jako květ, který jen tehda nabývá plné ceny, když z něho se vyvine zralé ovoce. Ovoce květu rozjímání jest úmysl, který vždycky tím bude lepší, čím více se přizpůsobí našim běžným denním potřebám a bojům.

Že rozjímání je práce duchovní, která (jako modlitba vůbec) předpokládá oběť pozornosti, sebezapření a j. Užitek té práce příliš je velký a pro náš duchovní život rozhodný, abychom se měli té práce štítiti. —

* * *

Nepřítelem rozjímání jest rovněž přepínání co do jeho cíle. Někteří se domnívají, že rozjímání jest lítati do nebe — a na to se cítí příliš těžkými. Jsou opět, kdož myslí, že k dobrému rozjímání třeba hluboko sestupovati do šachet božských věd, že tu nezbytno míti vznešené myšlenky, velikolepé idee atd.

O nic takového neběží při rozjímání, nýbrž o to, bychom činili vzhledem k duši své, co beztoho činíme denně v životě pouze přirozeném; bychom denně občerstvili duši svou pokrmem pravd nadpřirozených, jako denně občerstvujeme zesláblé síly tělesné pokrmem tělesným; bychom denně měli určitou „práci“ duševní, určitou úlohu mravní, jako denně přesně si ustanovujeme míru práce přirozené; bychom denně vydávali si účet ze svého hospodářství nadpřirozeného, jako si ho denně vydáváme z věcí časných; bychom denně obnovovali v sobě horlivost a lásku k pokroku v ctnosti, jako nás denně sterými okolnostmi pobádá život ku pokroku časnému.

Může býti co prostšího, jednoduššího, než tento cíl rozjímání? A cesta k němu jest rovněž prosta a vlastně přesně vytknuta:

připomínati si sv. pravdy náboženské;

posilovati vůli k životu podle nich;

litovati, že jsme toho neučinili;

prositi Boha za pomoc pro budoucnost atd. . . .

Obtíže jsou všechny buď v naší obrazivosti nebo — v tajné nechuti k rozjímání vůbec.*

* * *

* Mohli bychom poukázati ještě na jiná přeptáná. Tak na příklad

Dávají-li se počátečníci v rozjímání odstrašiti více nepraktičností metody, přepínáním cíle a pod., upouštětji od něho někdy i kněží starší, poněvadž se jim zdá, že nic v něm nového nenacházejí, aný pořád tytéž pravdy se jim v rozjímání opakují.

Ovšem, pravdy sv. náboženství jsou věčně tytéž. Láska a milosrdenství Kristovo, ošklivost hříchu, hrozná propast pekelná, krása ctnosti . . . na těch pravdách nikdy nic se nemění. Ale ubohé srdce naše stále se mění. Ale náruživosti naše znovu a znovu rostou, pozvedajíce hlav svých. Ale nebezpečí nová vždy doléhají na duši naši. Ale ctnost a hřích jsou uvnitř nás u věčném přílivu a odlivu . . . Špatně zná cíle rozjímání, nedobře rozumí potřebám vlastní duše své, koho jednotvárnost od rozjímání zdržuje. Což duše jeho již nemá potřeb? Ta duše musila by býti pro nebe mrtva . . .

Z týchž zásob připravují se rozličné pokrmy, kterých požíváme. Výběr a rozmanitost zásob vlastně nejsou veliké: mléko, maso, vejce, zeleniny . . . a přece vždy

mohou se dostaviti chvíle, dny, kdy rozjímání je nám z příčin vnějších (nepředvídaná nutná práce . . .) nebo vnitřních (bolení hlavy a pod. indisposice) takofka naprosto nemožným. Tu ovšem netřeba, bychom proto sami sebe katovali. Jiná je nerozjímání z lehkomyšlnosti, pohodlnosti, z příčiny předstírané; a opět jiná vynechání rozjímání z důvodu opravdu vážného. Duchovní život má dva stejně nebezpečné nepřátele: lehkomyšlnou vlažnost a tyranský rigorismus.

s novou chutí pojídáme krmě z nich upravené. Čím to? Hladem, potřebou našeho těla. Pokrmy jsou vlastně věčně tytéž, jimiž se sytíme, leč hlad náš stále je nový. A ve věcech duše naší nemělo by býti podobně?

* * *

Mladý, zdravím kypící žebrák smál se dělníku při stavbě za skrovný peníz se hmoždícímu. Jemu i bez práce vedlo se též dobře. V ústech mladého člověka je takový výsměch vlastně zločinem. Což nejsme p o v i n n i pracovati, výše se snažiti?

Ten obraz (vzatý ostatně ze skutečnosti), ta výtka týká se kněží, kteří unikají práci rozjímání, spokojeni jsouce se stavem duše své, v jakém žijí. Což nemáme výše se snažiti? Což není rozjímání nezbytným k tomu prostředkem? A což není-li nám bez rozjímání vsutku „dobře,“ vězí-li duše naše hluboko v bídě hříchu?

Třeba jen postaviti vedle sebe dva kněze, z nichž jeden o p r a v d u rozjímá, druhý pak rozjímání se štítí. Jaký se tu objeví veliký rozdíl po celém rozsahu života vnitřního i vnějšího . . .

* * *

Ale k d e n a b r a t i č a s u n a r o z j í m á n í ?

Mohou sice v roce býti dny mimořádných, neodkladných prací a zaměstnání, kde při nejlepší vůli bude třeba rozjímání odložit. Ale aby se v životě kněze pravidelně nenašlo denně čtvrt až půl hodinky, kterou by věnoval výhradně duši své? Nevěřím. Věřím však, že se jí nenajde v životě kněze, který nikdy neví, kdy lehne a kdy vstane; v životě kněze, který pozdě do noci se baví a ráno dlouho vyspává; v životě kněze bez nejmenšího denního pořádku. Leč v životě kněze pořádku dbalého, pracovního, aby se tolik času nenašlo - nevěřím.

* * *

Breviář jest modlitbou, přikázanou knězi pod smrtelným hříchem. Jest breviář též modlitbou kněžskou oblíbenou? O těch, kteří po léta se ho věrně modlili, troufám si s určitostí tvrditi, že těžce by ho pohřešovali ve svém životě. U jiných kněží nemá asi příliš mnoho příznivců. Proč? Příčiny mohou býti rozličné. Alespoň některých tu budiž dotknuto.

* * *

Nitimur in vetitum. Všechno obmezování vůle připadá člověku těžkým, duši povrchní pak zrovna protiv-

ným, nenáviděným. A breviářem se denně obmezuje vůle kněze. Ký div, že snadno již proto někomu se může stát nepohodlným, nemilým . . .

Jest však breviář opravdu jen nepohodlným obmezováním kněžské svobody? Jest i hrází proti proudům lidské vrtkavosti a nestálosti. Jest denním budíčkem, bránícím usnouti nad propastí. Život náš má mnoho nestálého nepevného, buďmež tedy vděční za ty jisté hráze položené naší vrtkavosti a vášni. Řeholník má sliby, má klauzuru: úředník má přísné paragrafy, vnější železnou disciplinu. Za co my se utečeme, když i ten breviář chtěli bychom odhoditi?

Církev, nutíc nás modliti se breviář, je jako ošetřovatelka, která vynáší nemocného z dusných načichlých pokojů nemocnice na svěží zdravý vzduch kvetoucích zahrad. Možná, že nemocnému bude s počátku nemilo, že musí měniti polohu, že vzduch venku se mu bude zdáti příliš ostrým, chladným. Ale čím déle venku pobude, tím zdravěji rozkvetou jeho tváře, tím volněji budou dýchat jeho plíce. Tak nutí nás církev breviářem z dusného ovzduší lidských starostí, chorobných snah, na čisté povětří modlitby a víry. Již ta změna v chvatu denním jest nám nepohodlna, ten vzduch modlitby s počátku skoro cizí. Ale prodlevše na něm nějakou dobu, vrátíme se k svým pracím osvěžení, občerstvení.

Církev jedná s námi jako matka, volajíc dceru domů z vířivého bujného tance. Jak se jí nechce sál opustiti, jak se vzpouzí domů se odebrati, ale druhý den jak bude vděčna za posilující spánek, za čisté svědomí, za neposkvrněnou čest! Tak volá nás církev ve chvíli modlitby z ducha světa a jeho lásky, aby nám mluvila o lásce Boží, o krvi Krista Ježíše, o milosrdenství bl. Panny, o hrdinstvích svatých Božích; aby nám kladla do úst slova nejvroucnější kajícínosti, povzdechy největší k Pánu horoucnosti, ujišťování stále k němu věrnosti; aby vedla srdcem naším čisté proudy svaté poesie.

Možná, že duše naše, právě vyrvaná světu i ještě naslouchající z daleka jeho šumu, jen roztržitě a polovičatě poslouchá, co mluví breviář. Možná, že mnohá perla sv. výroků sklouzne nepochopena přes naše rty. Možná, že mnohá vlna sv. poesie, nevniknouc, přenesa se naším srdcem. Ale že by nic v duši nezůstalo? Toť holá nemožnost. Mnohý výrok, mnohý příklad uloží se maně v pokladnici duše, a zlá i potřebná doba s radostí ho tam nalezne. Přece jsme se modlili . . . Přece jsme mluvili s Pánem . . . Přece zůstalo cosi vyššího, cosi blažícího, cosi povznášejícího neb alespoň před Pánem pokorujícího z té požehnané chvíle v naší duši . . .

Slýcháme někdy z úst kněží stesky do breviáře, do jeho nepraktického sestavení, do délky jeho modliteb, do jich opětování a pod.

Správnějším by bylo, učiniti si zásadou, nekritisovati toho, co přece z povinnosti učiněno býti musí. A ještě moudřejším by bylo, naplniti duši láskou i úctou k tomu, co jako povinnost denně jest nám konati.

A breviář (přes všechny snad nahodilé nedokonalosti) jest modlitbou, již milovati je snadno. Ty překrásné žalmy! Když někdy duše je až do dna vzbouřena, ať bídou a utrpením, ať radostí a štěstím, jak se to jimi překrásně k Bohu brzo lká a pláče i o pomoc volá, brzo zas plesá, jása a děkuje! A když jsme se některý den přemohli i opravdu se modlili, co jsme v nich našli hlubokých, úchvatných proseb, myšlenek, vět!

A hlubokých myšlenek duchu myslícímu podávají ty kratičké úryvky z dějin našeho vykoupení, ze života mužův a žen, již nejvyšším ideálům posvětili dny své!

V pravdě není to modlitbou, je-li nudna, nýbrž srdcem naším povrchním, světáckým, nepřipraveným, chladným, polovičatým . . .

* * *

Zasednouti k jídlu se obyčejně nepočítá za věc nepříjemnou. A přece by se i to mohlo státi velmi obtížným,

kdybychom na př. za jedno posezení měli požití množství krmě určené původně na celý den; anebo kdybychom jedli s chvatem, nežvýkající potravu, ale násilím ji do žaludku takorůzka cpouce (jako na př. na železnici, když vlak již odjíždí . . .).

Breviář má býti pokrmem duše naší na celý den. Správným rozdělením získá nesmírně i zbožnost modlitby i radost srdce našeho. Teprve nepořádkem v modlitbě, odkládáním až na chvíli poslední a následkem toho, chvátáním, stává se z breviáře skutečně „onus“, břímě dvoj- i trojnásobně kněze tížící.

Lze o mši sv. říci něco vznešenějšího, pravdivějšího, než čeho se dočítáme v pramenech sv. víry, ve spisech sv. Otců, v rozličných knihách čtení a rozjímání kněžského? Lze si vůbec mysliti katolického kněze (alespoň na začátku kněžské dráhy), který by o tom všem vroucně nebyl přesvědčen, který by nebyl hotov, po případě krví svou přesvědčení své zpečetiti? A přece čeho se vzhledem k oběti nejdražší nedopouští kněží, co by zasluhovalo plamenného pokárání, čeho by kněz nikdy neměl se dopouštět! Jak je to možné? Špatná praxe

nabyla vrchu nad dobrou teorií, ano otrásla
nejednou touž teorií až v základech.

Svatokrádežné mše.

Mše sloužené ve stavu vlažnosti, bez jediného
aktu lítosti, pokory.

Mše bez přípravy, z lůžka k oltáři, z ulice ži-
vota do svatyně božských tajemství.

Mše bez díkůčinění. S vroucí krví Páně na
rtech do světských hovorův a žertů. S živým Ježíšem
v srdci do profanního hluku starostí.

Mše v chvatu ledajak odpravené, jako by půda
hořela pod nohama.

Mše odbývané bez šetření rubrik (někdy i jen vše-
lidské slušnosti).

Kterak by bylo možným, aby taková praxe neza-
bila časem nejkrásnější teorii?

* * *

Hrozná jest myšlenka, býti katolickým knězem a ne-
věřiti, že Kristus jest ve Svátosti nejsv. přítomen. Jest
však méně hrozno, věřiti v tu pravdu a žíti jako
bychom nevěřili?

Neslýchaným je zločinem, zneuctíti Krista ve Svá-
tosti skrytého. (Však o takových zločinech vypravují

dějiny.) Jest však menším zločinem, zneuctí-li B o h a s v é h o k n ě z ?

Jsou věci hrozné, že duše lidská při pouhém jich jméně se zachvěje. V s e c h n y h ř í c h y, p á c h a n é k n ě ž í m i p r o t i S v á t o s t i o l t á ř n í, j s o u z t é t o k a t e g o r i e.

Lze se jim nějak vyhnouti? Ano čiňme opak toho, čím se jich dospívá.

Jako smrti varujme se jen m y š l e n k y na možnost svatokrádežné mše.

Nikdy nepřistupujme k oltáři, dokud jsme nevzbudili vroucí víru, lítost, pokoru.

Zásadně vždy nějaký čas věnujme p ř í p r a v ě na mši sv. (Doba se bude řídití vroucností srdce.)

Zásadně nevynechávejme nikdy d í k ů č i n ě n í p o mši sv.

Považujme p ů l h o d i n y mše sv. za čas příliš drahocenný, abychom neslušným spěchem ho měli zkracovati.

Varujme se t é h r o z n é d ů v ě r n o s t i s Pánem Ježíšem, dbejme rubrik, kterými jako plénkami ovinula církev přítomného Boha.

Komu záleží na věci, nebudiž mu obtížno dbáti prostředků. Náležitá příprava, náležitě d í k ů č i n ě n í a ostatní věci, o kterých jsme se zmínili, jsou jediným prostředkem, ale i jediným

důkazem opravdové úcty ke mši sv., k Ježíši
ve Svátosti skrytému.

O, Pane, já jsem slepý — dej světla očím svým!
O, Kriste, já jsem hluchý — dej sluchu uším svým!

Má duše rozbouřena — Ty pokoj dej jí Svůj!
Má mysl zarmoucena — Ty Sám ji potěšuj!

Jsem, Pane, opuštěný — Ty buď mi přítelem!
Jsem, Kriste, unavený — Ty na svůj klín mne vem!

Jsem zbloudilý a slabý — Ty dej mi ruku Svou
a k bráně věčné slávy mě zdvihej za Sebou!

(K. Dostál-Lutinov: Modlitba po sv. přijímání.)

NEMNOHÝM, ALE VYVOLENÝM

Vždy budou mezi kněžími jednotlivci, pnoucí se po životě opravdu duchovním, snad i vyšším. Těm, zvláště v prvních letech jejich duchovního snažení, nic nebudiž tak vroucně doporučeno, jako dobrý vůdce, vůdce duchovní.

* *
•

Slovo „duchovní vůdce“ zavání v našich poměrech a mezi naším klerem poněkud zbytečným přepychem, exotickým původem, hyperasketickým, hyperideálním požadavkem. Možná pro jistou část, třeba i velikou část. Ale kdyby u nás všeobecně tak býti mělo, byl by zjeven nejvýš povážlivý.

Klerus, v němž není členů Pána následujících cestou dokonalejší...! Jak pak bude duší takových v lidu...?

Psáno jest v Písmě: *Caeci sunt et duces caecorum. Caecus autem si caeco ducatum praestet, ambo in foveam cadunt.** Či nelze užití těch slov i o kleru bez vyššího snažení a o lidu takovému kleru svěřeném?

* Mat. 15, 14.

Dějiny nejstarší a novější církve sv. jsou plny výrokův i příkladů potvrzujících důležitost vůdce duchovního. Jen některé z nich uvedeme.*

Sv. Basilijs:** *Summa vigilantia acerrimaque in omnes partes animi circumspeditione operam dato, ut aliquem tibi virum invenias, quem in omnibus deinceps delectae tibi vitae studiis certissimum ducem sequaris . . .*

Sv. Jeronym:** . . . mihi quidem placet, ut habeas sanctorum contubernium („těším se,“ píše Rustikovi „že obcuješ s muži osvěcenými . . .“); nec ipse te doceas, et absque doctore ingrediaris viam, quam nunquam ingressus es, statimque tibi in partem alteram declinandum sit et errori pateas . . .

Sv. Augustin:** *Sicut caecus sine ductore, sic homo sine doctore rectam viam vix graditur . . .*

Mám příklady jmenovati? Kdybych chtěl jen poněkud býti úplným, bylo by snad třeba opsati celou legendu svatých. Připomínám jen jméno sv. Františka Sal.,

* Jiné mnohé viz v traktátu: Nigronus, *De necessitate atque utilitate magistri spiritualis in studio perfectionis* (Tractatus ascetici, Coloniae Agripp. 1624.) col. 6. ss. Krátce a velmi vhodně pojednává o témže předmětu Ribet, Christl. *Ascetik*, Mainz, 1891. pag. 324—386.

** Citovaní u Ribeta, str. 328. ss.

sv. Terezie, sv. Ignáce, sv. Františky z Chantal, sv. Alfonsa, sv. Klimenta Hofbauera . . .

* * *

Vzdání se duchovního vůdce značí v praxi obyčejně vzdání se vyššího vzletu a vyšší snahy po ctnosti.

A není vyloučeno, vzdá-li se kněz této vyšší snahy, že následuje věc druhá: život pod úrovní kněžské věrnosti. U duší zvláště omilostněných a nadaných jsou obě cesty velmi blízko sebe. Sv. Terezii, kdyby nebyla dostoupila svatosti, bylo uchystáno místo — v pekle. Tak bylo světici zjeveno. Či nelze to i psychologicky velmi snadno odůvodniti?

* * *

Vzdá-li se kdo duchovního vůdce, stojí osamocen v nejtěžších i nejrozhodnějších chvílích, které nikoho neminou, a na něž mladý kněz sotva asi dosti je připraven.

I při nejlepší snaze vydává se stálému nebezpečí jednostrannosti, buď přepjaté úzkostlivosti nebo nesvědomitě vlažnosti, ať již k sobě nebo k duším.

* * *

Naléztí duchovního rádce jest naléztí v zpružinu
proti vlastní malátnosti na cestě k dokonalosti;

jest naléztí vůdce v tajnostech a záhadách duše vlastní
i duší jiných;

jest naléztí nestranného soudce v hrozných až někdy
pochybnostech o vlastní vině nebo nevinnosti;

moudrého varovníka při skrytých obyčejně prv-
ních krocích na srázné cestě zrádných vášní;

neohroženého karatele při skutcích nedobrých;

milosrdného pozývače na cestu pokání a odpuštění;

laskavého utěšitele v slzách a zármutku;

značí naléztí otce a matku, vyšší láskou milující,
stále pozorující, bdící, nikdy neopouštějící duše naší...

Třeba k těm úvahám všeobecným zmíniti se i o dů-
vodech našich, domácích?

Dostačí poukázati nejen na poměrně velikou u nás
neznalost pravidel života duchovního, nýbrž i na před-
sudky proti němu hojně rozšířené. Hle, nejjemnější
výkvět josefinismu! A u nás ještě bují v plné
prvotní síle i jarosti. V jiných věcech veřejného řízení
církvního jsme dnes s ním již hotovi, alespoň v teorii
se zaň stydíme; ve svatyni duší našich, v tom co

by mělo býti životem života našeho kněžského, jsme ještě napořád fanatickými jeho přívrženci.

Kněz, v duchovním životě snaživý, namnoze u nás nejen nedochází porozumění, ale musí býti připraven někdy i na steré překážky, úštipky, předsudky, tajné nelaskavosti... (Generace, která tohoto nerůdného pohozence josefínského na vždy odklidí, velikou bude mítí před Bohem zásluhu.)

Tu třeba dvojnásob silné vůdčí ruky, aby kněz hned při prvních pokusech nepozbyl myslí, neupustil od spásitelných předsevzetí.

* *

Ale hlavním skaliskem, o které se i u kněží opravdu snaživých otázka duchovního vedení rozbíjí, není snad ani nedostatek zájmu o tu věc, nýbrž obtíž nalézt i dobrého duchovního vůdce.

Není vůbec snadno nalézt kněze, jenž by byl nejen zpovědníkem, nýbrž i duchovním vůdcem. Již v 17. věku naříká španělský autor Godinez.* „Z tisíce duší, které volá Bůh, sotva deset jich následuje toho hlasu... Jedna z hlavních příčin toho zjevu pak jest nedostatek vůdců duchovních.“ Třebas ta slova byla upřílišena, jsou přece charakteristická již tím, že byla vů-

* Ribet, str. 334.

bec vyslovena, a to ve Španělsku, v 17. století! Pravda je, že dobré učitele duchovní i po klášterech, i po větších městech třeba hledati, a že šťasten, kdo je nalezne . . .

U nás v Čechách z příčin již podotknutých je nedostatek dobrých vůdců duchovních ještě citelnější.

Tedy aby se mladý kněz vůbec vzdal naděje, zjednati sobě vůdce duchovního? Nikoliv. Ale ovšem třeba se snažně o to přičiníti (vždyť běží přece o věc důležitou), třeba po případě hleděti jinou cestou dospěti téhož cíle.

Ideálem bude vždy, aby náš pravidelný zpovědník se ujal i našeho duchovního vedení. Netřeba se ani lekatí obětí, abychom dosáhli, možná-li, toho ideálu.

Ale není-li v místě ani v okolí kněze, který by mohl býti zároveň naším zpovědníkem a duchovním vůdcem? Pak nezbude, než rozděliti oba úřady, zpovědníka a duchovního rádce.

Zpovědníka třeba míti vždy blízko po ruce.

(K vůli náhlé, nepředvídané potřebě, pochybnosti atd., jaká každému knězi občas se může namanouti. Lépe jest v takových případech pokorně hledati jisté odpuštění ve svaté zpovědi, než po celé dny trvati v hrozných pochybnostech, úzkostech, sama sebe ospravedlňovati, otupovati útlost svého svědomí, přivýkati pomalu svatokrádeží m.)

Takovým zpovědníkem naším může býti každý kněz opravdu šlechetný a svědomitý, který by nám přímo nebo nepřímo sv. zpovědi neztěžoval.

Tomu se zpovídejme pravidelně, nejen z nouze. Ovšem, že ho i v případě mimořádné potřeby vyhledáme.

Duchovním vůdcem však mějme (kromě zpovědníka, o němž právě byla řeč) muže, kterého jsme k tomu úřadu zvláště uznali schopným.

Ne náhodou, nýbrž po zralém uvažování, po mnohých modlitbách uznali schopným. Dobře učiníme, neopomeneme-li přeptati se, několikráte na zkoušku se mu svěřiti, než definitivně se mu odevzdáme.

Ten tedy a tak zvolený vůdce duchovní nemusí býti na místě našeho působení.

Nemůžeme-li častěji, dostačí, když občas, podle možnosti ho navštívíme, v otázkách mimořádných, zvláštní důležitosti, písemně se mu svěřujeme.

Ale před tím nesmíme míti tajemství, ani v dob-

r é m a n i v e z l é m. T e n ať j e s t o b e z n á m e n c o n e j d o k o -
n a l e j i s n a š i m i s l a b o s t m i a p ř e d n o s t m i, s n a š i m i t o u b a m i
a o b a v a m i, s n a š i m i c t n o s t m i a n e ř e s t m i, s n e b e z p e č í m i,
k t e r á n á m h r o z í, s p o k l a d y, k t e r ý m i v l á d n e m e. D u š e
n a š e b u d i ť p ř e d n í m j a k o č i s t ý p r ů h l e d n ý
p r a m e n, n a j e h o ť d n ě v i d ě t i k a ť d ý k a m é n e k,
a l e i k a ť d ě h o b r o u č k a.

O s t a t n ě o p r a v d o v ý v ů d c e d u c h o v n í s á m s e o t o p ř i -
č í n í, a b y n á s z n a l s k r z n a s k r z.

* * *

J a k o h l a v n í v l a s t n o s t i d o b ř é h o v ů d c e d u c h o v n í h o s e
v š e o b e c n ě u d á v a j í t y t o :

P i e t a s, a b y s á m b y l m u ť e m o p r a v d u z b o ť n ý m.

S c i e n t i a, a b y b y l p ř i m ě ř e n ě h o n ě n ý v d u c h o v n í m
ž i v o t ě. (B y l o b y s i v e l m i p ř á t i, a b y d u c h o v n í v ů d c e
m ě l v ž i v o t ě d u c h o v n í m s k u t ě č n ě s y s t e m a t i c k é v z d ě -
l á n í, n e j e n z v l a s t n í z k u š e n o s t i, n ý b ř ť i z d o b ř ý c h
s p i s ů a s k e t i c k ý c h. A l e t a k o v ý c h j e u n á s p o ř í d k u.
J e š t ě v k l á š t ě ř í c h j e s n á ť z e n a l e z n e m e.)

Z e l u s, a b y b y l i k n ě z e m p r o p o k r o k a s p á s u d u š í
h o r l i v ý m.

* * *

Ku vlastnostem dobrého vůdce duchovního bych tu ze zkušenosti dodal ještě dvě:

aby měl opravdový zájem speciálně pro svého svěřence; a pak,

aby si se svěřencem svým navzájem rozuměli.

Přes všechny ostatní výtečné vlastnosti může mít duchovní vůdce cosi, co se nám nezamlouvá (předpokládám, že neběží o pouhé citlivůstkářství, o chvilkovou náladu), co jako zeď se staví mezi nás a mezi něho, co nám v jeho přítomnosti svírá srdce i ústa. Pak by se pro nás nehodil; jestliž především potřebí, abychom se duchovnímu vůdci mohli se vším svěřiti a i v nejtěžších chvílích dětinně jeho výroku se podrobiti.

* * *

Dodatkem ještě několik myšlenek o zpovídaní kněží. Přál bych si, abych mohl bez obalu všecko říci, co v této příčině mám na srdci . . . Jen zdaleka něco naznačím.

Někteří kněží odpírají slyšeti zpovědi svých spolubratří . . . Mohou s takovým zpovídaním spojeny býti některé nepříjemnosti, zvláště běží-li o zpověď spolubratra, s nímž denně jest nám obcovati,

nebo dokonce o zpověď představeného, kterého ctíme, na němž jsme závislí. (Duše šlechetné nejvíce trpí, jsouce nuceny patřiti na viny, kde navykly si viděti jen ctnost a dobro.) Než žádná nepříjemnost nesmí býti nám důvodem, abychom odepřeli slyšeti zpověď kněze, když je zřejmo, že jinak jíti nemůže, že jinak vydává se v nebezpečí svato-krádeže, neb že vůbec déle bude mu trvati bez rozhřešení.

* * *

Mnozí kněží, zpovídajíce kněze, degradují se na rozhřešovací stroje. Netáží se po plnění kněžských povinností, po rozjímání, duchovním čtení atd.; neřeknou slova, jež by rozšířilo duševní obzor kajících, jež by ho povzneslo, jež by mu dodalo nové chuti, nové síly v dobrém — hotové to mašiny.

A jsou to často staří kněží, kteří mají za sebou dalekou cestu bohaté i rozmanité zkušenosti, a ti, kteří před nimi klečí, jsou mladíčkové, teprve přikládající ret ku trpkému kalichu života —

Co jest toho smutného zjevu příčinou? Falešná pokora? Pohodlí? Nedostatek zájmu k těm, kteří jsou povoláni jednou pokračovati v díle našem anebo snad otupělost, anebo co? . . .

* * *

Někteří kněží, slyšíce zpovědi bratří svých, odepírají jim almužnu potřebné výstrahy. „Vždyť je sám knězem a ví, co má činiti,“ vymlouvají se. A může běžeti o případy velmi choulostivé. Snad kněz, který se tu zpovídá, se třepotá nad propastí, a rázné bratrské slovo ještě v poslední chvíli by ho snad zachránilo... Jaká to necitelnost, jaké sobectví a jaká před Bohem zodpovědnost mlčeti v takové chvíli!

Nejde tu o vědění, ale o konání. V živém slovu, ve vroucím, energickém napomenutí jest i síla. A snad právě té potřeboval zpovídající se spolubratr, a měl na ni právo. A té se mu odepřelo . . .

* * *

Když nebožtík pan kardinál Schönborn po prvé navštívil jako arcibiskup pražský jisté poutní místo, zvláště jednu měl k tamním řeholníkům prosbu: aby ochotně a mile přijímali kněze, kteří k nim přijdou se zpovídat... Nynější pak pan biskup sv.-hippolytský loni dal prositi kleru svého po konferencích pastoralních shromážděného, aby „rád a svědomitě posloužil kněz knězi, slyšící své zpovědi“.

* * *

Častější zpovědi jest nezbytně potřebí všem kněžím . . .

Duchovního vedení jest potřebí některým, ne všem . . .

Každý z nás budiž připraven, aby byl svému bratru knězi, ne-li dobrým duchovním vůdcem, alespoň dobrým, svědomitým zpovědníkem . . .

Dejž Bůh, aby ty tři zásady uznával všechen, zvláště pak mladší klerus.

ÚTULEK DUŠE

Sv. exercicie jsou sice mimořádným, ale díky Bohu, v době naší pořád hojnějším, protože velmi důležitým prostředkem kněžské vytrvalosti. Bližší na ně přípravu podati jest věcí exercitátorovou. Zde budiž několika myšlenkami zájem pro ně ještě všeobecněji vzbuzen i utvrzen, význam jejich objasněn.

* * *

Sv. František Sal. praví,* že i nejlepší hodiny třeba občas natáhnouti, nemají-li se zastaviti, sv. Písmo rádo přirovnává duši lidskou k vinici,** Bohem samým vzdělané, hrazené, chráněné, ale i časem navštěvované.

Z ničeho nepoznáme tak jasně, jaký je sv. exercicií cíl a prospěch, a jak se při nich máme chovati, jako z obou těchto obrazů.

* * *

Tedy i nejlepší hodiny se zastaví, včas-li péra, které je popohání, nenatáhneme. Vynalézti perpetuum mobile,

* Bohumila, 5, 1.

** Tak zvláště Isai. 5, 4. ss.; Jerem. 2, 21.; Mat. 21, 33. ss. atd.

kteřé by nepotřebovalo občasného obnovení hnací síly, bylo sice snem mnohých geniálních hlav, ale nepovzneslo se nikdy nad pouhý — sen. Není, čím by sama se nahradila síla, tře ní m nevyhnutelně unikající.

I v životě duchovním je takové tření. Jest jím náklonnost ke zlému i odpor v dobrém, mající kořen v hříchu prvopočátečním. Proto, nehledě ani k nebezpečím vnějším, i duše v dobrém nejhorlivější časem sama sebou ochabuje, a byť se na venek nic nezměnilo, přece časem vroucí naše předsevzetí vyblednou, dobrá naše vůle ochabne, prvotní naše nadšení ochladne. Třeba tu ještě výslovně podotýkati, že i milost Boží, stále mocná a štědrá, časem na nás menší má vliv — ne že by síla její vnitřní se byla zmenšila, ale že horlivost naše utuchla? . . . Proto je potřebí nového vzpružení, nemá-li život vnitřní vyšší se zastaviti, přestati. . . .

Stále sebe k nové horlivosti nabádati vůči stálému v dobrém ochabování, stále sebe obnovovati vůči stálému popouštění, toť tajemství veškerého života duchovního. Toť neklamné znamení a měřítko energie duše. Toť nezbytná podmínka pokroku duchovního. Toť láska k Bohu sama, ne sice již vítězná, v nebi odměněná, ale zatím k Bohu se deroucí, pokorná, trpící, bojem ukřižovaná, litující, doufající. Bla-

hoslavený, kdo pamětliv jsa onoho zákona, ani si neza-
kládá na počáteční horlivosti, ani nemalomyslní z poz-
dější skleslosti, ani se nedá odstrašiti zdánlivě věčnou
jednotvárností klesání a povstávání, nýbrž klidně a pevně
i s důvěrou sleduje orloj duše své, aby včas ještě čeho
třeba doplnil, obnovil, vzpružil . . .

* * *

Denně, týdně obnovujeme duši svou : zpytující svě-
domí, rozjímající, zpovídající se. Ano, každé vzbuzení
lítosti po učiněném poklesku jest takovým vzpružením.
A toho všeho není ještě dosti?

Snad člověku o b y č e j n é m u, jehož povinnosti jsou
nemnohé, a ty ještě prosté, ku vlastní osobě se odnáše-
jící. (A ani takovým mimořádná obnova, na př. sv. mi-
siemi, nikdy není bez velkého užitku.)

Ale povinnosti kněžské jsou povinnosti mimořádné
jak počtem, tak dosahem a důležitostí i svatostí. Již proto
by nás mělo svědomí ponoukati, občas m i m o ř á d n ě je
zkoumati. Ale což teprve, jestliže mechanismus našeho
duchovního života se z a s t a v i l a my cítíme, že příliš
jsme nedostateční, abychom sami, abychom prostředky
obyčejnými opět jej uvedli v pohyb? Pak by bylo
zločinem na duši naší, kdybychom nesáhli

odhodlaně po hojných oněch pomůckách mimořádných, jak se nám podávají sv. exerciciemi.

* * *

Druhý obraz. Vinice.

Položme vedle sebe dvě vinné ratolesti, z nichž jedna jest přirozená, živá, druhá pak umělá, udělaná. Po čem rozeznáme ratolest živou od umělé? Na umělé ratolesti bude každý lístek krásně zelený, plně rozvinutý, přesně na proutku postavený . . . Na ratolesti živé však, byť sebe krásněji byla vyrostla, budou vedle lístků životem kypících i některé listy zaschlé, sežloutlé, svinuté, vedle mnohé dokonalosti budou i některé nedostatky. A jak je s ratolestí živou jedinou, tak má se věc i s celou révou, ano s celou vinicí. Není možná, aby na vinici nebylo ať již jednotlivých lístků, ať celých ratolestí porouchaných, pohmožděných; není možná, aby tam nebylo rév od kolíků odtržených, na zemi povalených, červy nahlodaných, někdy i z kořene vytržených . . . A čím bujnější je vinice, čím žhavěji metá na ni sluníčko požehnané paprsky, tím větší je nebezpečí, že vyrojí se na ni na př. hejno sžíravého hmyzu, že jednotlivé révy poženu do planých ratolestí, že réva povalená zaschne a za-

hyne. Proto přichází občas vinař. Okem zkušeným prohlíží celou vinici. A kde potřebí, koná úřad svůj. Tu ničí škodlivý hmyz, tam révu ke kolíku pevněji přivazuje, jinde nasypává zemi neb ji okopává; a opět jinde ostrým nožem určává na révě výhonky, třeba s bujnými, ale planými.

Jest zapotřebí ten obraz obšírněji vysvětlovati? Kde je život, tam jsou i jeho nedokonalosti, a čím bohatěji obvyčejně ten život proudí, tím větší nebezpečí jeho zneužití neb dokonalé zkázy. *Corruptio optimi pessima*. Co platno zavíratí před tou pravdou oči, farisejsky se jí děsiti. Kdo je vpravdě šlechetným, kdo opravdu miluje duši svou, bude jí raději prakticky dbáti.

Každá duše kněžská podobá se vinici, Bohem štípené, sluncem jeho milosti denně zahříváné, vroucněji nad jiné pěstované. Kolik proto též v duši kněze horlivého denně bude modlitby, přemáhání, horlivosti, lásky, snažení a práce . . . Hle, bujně révy, které libým ovocem občerstvují duše, oslavují církev!

A opět, který i nejhorlivější kněz není si toho vědom, že nejkrásnější jeho ctnost má nedostatky, že všechno, co podniká dobrého, mohlo a mělo by býti dokonalejším,

čistějším, světlejším? Který svědomitý kněz někdy necítí, že to neb ono místo srdce jeho málo jest ještě zúrodněno; že ta neb ona síla duše jeho dosud leží ladem; že některá stránka jeho povinnosti odtržena jest od Boha a pošlapána do země; že jsou v duši jeho skryté rány, kde hemží se a rojí hmyz žádostí, zásad a snah, které ohrožují jeho vytrvalost, znemožňují jeho dokonalý pokoj, jeho rychlý pokrok . . .

A proto konáme sv. exercicie. Aby, co škodlivého se v srdcích našich zahnízdilo, s milostí Boží bylo odstraněno; co polehlo neb zkořene bylo vytrženo, znovu bylo postaveno; co od zákona Božího odloučeno, těsněji k němu bylo zas připoutáno; co mrtvého neb neužitečného v životě našem se objevilo, bylo uřezáno: aby takto k novému radostnějšímu snažení bylo přivedeno, co v nás opravdu jest dobrého, ušlechtilého, užitečného.

* * *

Chybno by bylo tudíž domýšleti se, že duchovní cvičení jsou pouze pro lidi světské, anebo hříchům těžkým propadlé. Jsouť pro každého, kdo touto

úzkou cestou k nebi kráčí a kdo pro pravé potřeby i pravý pokrok duše své vůbec má smysl a porozumění.

Proto, byť i forma jejich se měnila podle časův a míst, co do věci jsou duchovní cvičení tak stará, jak stará jest snaha po životě bohumilém. A oddávali se jim vždy nejhorlivěji právě oni mužové, kteří nejvroucněji dbali o duši svou. Chválou odloučení — tedy exercicií — oplývají právě tak spisy i životy prvních velikých sv. Otcův a učitelů církevních, Chrysostoma, Augustina, Řehořů, Lva, Bedy a jiných,* jako spisy a životy velikých reformatorů novějších Františka Sal., Karla Bor., Ignáce, Alfonsa. Pro kněze světské předpisuje církevní zákoník exercicie alespoň každého třetího roku.** Ale jsou řády s nejpřísnější klauсурou a s tuhou kázní, kde všickni členové co rok podrobují se exerciciím dvakrát i třikrát delším; ne že by jejich život těžšími byl poskvřen hříchy; nýbrž že světější mají závazek sloužiti Pánu co nejhorlivěji.

* * *

* Hojných o sv. exerciciích výroků, důvodů a pod. se dočítáme v traktatu Nigronus, De secessu ad meditandum atque exercitiis spiritualibus (viz nahofe), pag. 231. ss.

** Can 126: Omnes sacerdotes saeculares debent tertio saltem quoque anno spiritualibus exercitiis per tempus a proprio Ordinario determinan-

Nyní snad nebude od místa podati jakýs takýs výměr sv. exercicií. Duchovní cvičení, sv. exercicie, jsou dny mimořádné návštěvy duše naší na upevnění všeho, co v ní dobrého i šlechetného, na odstranění všeho, co v ní planého, nedokonalého, škodného. Jsouť útlukem duše. Jsou útlukem duše, v dobrém ochablé, zápasem o ctnost zmalátnělé, hříchem zraněné. Jsou útlukem duše z hluku světa natiché luhy sv. pravd, z temnoty vášní do světla věčnosti, z otroctví hříchů do svobody synů Božích . . .

Pokročme dále, rozvíjejíce obraz vinice. Je-li duše naše vinicí, kdo pak je v ní naším o sv. exerciciích ji navštěvujícím?

Vlastně jest jím Bůh sám, jenž dává duši o sv. exerciciích milosti mimořádné. Že však tu běží o tvory rozumné, má Bůh, udíleje dary milosti své, nástroje, má i své spolupracovníky.

dum, in pia aliqua religiosave domo ab eodem designata vacare; neque ab eis quisquam eximatur, nisi in casu particulari, iusta de causa ac de expressa eiusdem Ordinarii licentia.

Nástrojem Božím při duchovních cvičeních jest exercitátor.

Spolupracovníkem Božím při nich má býti každý, kdo se jich účastňuje.

Vzhledem k exercitátoru dopouštějí se účastníci obyčejně dvojí chyby; každá může vážně ohroziti výsledek sv. exercicií.

První chybou jest přeceňovati práci exercitátorovu o duchovních cvičeních. Jako by všechno na tom záviselo, je-li exercitátor výtečný řečník, dovede-li hýbati srdci svých posluchačů, hřímati jim do duší... Ovšem, běží-li o zajímavost duševních cvičení, závisí všechno na exercitátorovi. Běží-li však o konečný výsledek, záleží též mnoho na něm. Ale zda všechno? Nikoli, všechno na něm nezávisí.

Exercitátor ukazuje vlastně jen směr cesty, kterou po čas sv. exercicií třeba ujíti, určuje způsob práce, již třeba vykonati. Ale jíti tím směrem, pracovati naznačeným způsobem, od čehož přece hlavně záleží výsledek veškerého podniku, toť jest věcí účastníků. A což, nechtějí-li se podrobiti námahám klopotné cesty, úmorné práce vlastní? Běží-li o reformu klášterní, dává sv. Otec pouze podnět vnější. Ale obnova vnitřní vychází vždy z řádu samého, od některého člena řehole — Řím na ni nestačí. Vniternější práci než reforma kláštera jest

reforma duše. Exercitátor dává k ní podnět; oběti a obtíže, vykonání té důležité práce zůstávají se jednotlivcům. Jak smutno viděti exercitátora, an se namáhá a přičiňuje, a vůkol něho — účastníci se smějí, laškují a baví se . . . Nač vlastně jsou takové exercicie? Což dostačí pouhá přítomnost exercitátorova?

Exercitátor koná přednášky, ale hlas jeho nevniká než do uší posluchačů; nad to pak mu dovoleno obyčejně mluvit jen větami všeobecnými, aby neroztrpčil, nepohoršil. Záleží na exercitantech, aby hlas jeho pustili do srdcí svých, aby z vět jeho všeobecných učinili pro sebe důsledky soukromé, partikulární. Exercitátor podává posluchačům pokrm duchovní, na nich pak záleží, aby z nich si vybrali, aby, co vybrali, rozžvýkali, strávili . . .

Druhou chybou jest podceňování vlivu exercitátorova o sv. exerciciích. Hlavní práce připadá ovšem účastníkům. Ale konečný šťastný výsledek přece jen závisí na těsném spojení exercitantů s exercitátorem. Má-li bitva šťastně býti svedena, třeba ovšem udatného, otužilého vojska; vojsko však nesmí býti bez vůdce. A čím upřímnější je vzájemnost

mezi vůdcem a vojskem, čím opravdověji jsou takorůžka jedno tělo a jedna duše, tím jistěji a rychleji a skvěleji dobudou vítězství. Tak se má věc i o sv. exerciciích. Čím vroucněji a těsněji spojí účastníci duše své s exercitátorem, čím upřímněji odevzdají se jeho duchovnímu vedení, čím ochotněji a horlivěji budou se spravovati jeho pokyny: tím snadnější bude jejich vnitřní práce, tím jistější práce té výsledek.

* * *

O spolupracovnících při sv. exerciciích a jejich chování (pokud se nevztahuje na exercitatora) jen několik pravidel.

* * *

Především budme pevně přesvědčeni, že doba sv. exercicií jest dobou mimořádných milostí Božích. Mimořádné však doby vyžadují i mimořádných skutků a obětí. Proto by každé sv. exercicie měly nám býti dobou
mimořádné horlivosti v modlitbě;
mimořádné věrnosti k Pánu a jeho svatým vnuknutím;

mimořádného unikání každého dobrovolného i všedního hříchu (tato duchovní dieta má již o sobě veliký vliv . . .);

mimořádné věrnosti v zachování domácího řádu a zvláště pořádku ustanoveného pro sv. exercicie.

Každá milost, již nám Bůh dává, má dvojí účinek: plní požehnáním život náš, věrně-li s ní spolupůsobíme, nebo padá kletbou na dny naše, svévolně-li neb zbaběle ji zneužijeme. Petr měl okamžik rozhodný, a i Jidáš ho měl. Onen, když první milosti Bohem mu nabízené velikomyslně se uchopil, tento když poslední lehkomyslně zamítl. Okamžiky rozhodly o věčnosti. Doba sv. exercicií je dobou mimořádnou; v ní obchází Pán, v ní se tvoří kající Petrové nebo zatvrzelí svato-kupci Jidášové . . .

Mlčení, naprostý klid i zevnitřní tak těsně souvisí s veškerým výsledkem sv. exercicií, tak velmi náleží k nevyhnutelným podmínkám dobrého jich účinku, že slovo „mlčení,“ „samota“ stalo se nám totožným se slovem exercicie, duchovní cvičení. Jistotně není pouhým mlčením všechna práce sv. exercicií již vykonána. Ale neméně jisto jest, že bez svědomitého mlčení všechno ostatní přičinění zůstane marným. Není jistějšího měřítká výsledku duchovních cvičení nad tuto věc, která se vlastně rozumí sama sebou.

A mám-li ještě něco dodati: nevydává klerus o duchu svém smutnější svědectví, než baví-li se, šeptá-li, žertuje-li mezi výklady nebo po výkladech o nejvážnějších pravdách sv. víry, o nejsvětějších povinnostech svého stavu.

Mnoho prospívá ke zdaru duchovních cvičení, pracuje-li každý hned s počátku za určitým, přesně ustanoveným cílem. Zevrubněji ho ustanoviti, jest opět věci exercitátorovou. Ale jsou účely, které v každých exerciciích každého účastníka co nejopravdověji by měly zaměstnávat. Mezi ně náleží:

1. Cokoli se vztahuje ku platnosti našich dřívějších sv. zpovědí. Není dobře zbytečně hýlati svědomím člověka, jenž dobře a upřímně účel svůj s Pánem Bohem již spořádal. Kdo však si takového svědectví vydati nemůže, pro toho jest tato otázka ve sv. exerciciích ze všech nejbližší, nejdůležitější.

2. Cokoli se vztahuje ke klidu a pokoji duše naší. Velikým pokladem a pramenem síly i pokroku v duchovním životě je srdce v Bohu klidné, ustálené. Kněz sám odkázaný na sebe může přes snahy nejlepších propadnouti duševním chorobám skrupulosity, malomyslnosti, neklidu . . . I na odstranění takových neduhů duševních jsou sv. exercicie.

3. Cokoli se odnáší ku svědomitému plnění našich zvláštních povinností. Spějeme k nebi, ale ne jako ptáci letem, vzduchem, nýbrž po řebříku, stupeň za stupněm. Stupně však jednotlivé, toť naše zvláštní povinnosti. Málo by prospělo, kdybychom jen všeobecně horovali pro nebe, nedbali však toho, čím jediné nebe nám lze dojíti.

Veliký význam pro praktický výsledek sv. exercicií má úmysl při nich pojatý. Úmysl ten má se odnáseti ke stránce duše, která dosud nejvíce ležela ladem, k vášni, která dosud nejvíce nám překážela, ke ctnosti, již je nám nejvíce potřebí. Ostatně úmyslu pojatého o sv. exerciciích týká se pravidla dobrého úmyslu vůbec: abychom nečinili úmyslů mnoho, a aby nebyly vzdušné. Dostačí umíniti si jednu nebo dvě věci určité, nám nejpotřebnější.

Kéž všickni o sv. exerciciích pamětlivi jsou slov sv. Bernarda: * *Sede itaque solitarius sicut turtur; nihil tibi et turbis, nihil* (ani ne v myšlenkách) *cum multitudine*

* Sermo 40. in Cant. n. 4. Migne, Patr. lat. tom. 183. col. 983.

ceterorum. Etiamque ipsum obliviscere populum tuum et domum patris (všecho, co netýká se Boha a duše tvé) tui, et concupiscet rex decorem tuum. O sancta anima, sola esto, ut soli omnium serves te ipsam, quem ex omnibus tibi elegisti. Fuge publicum, fuge et ipsos domesticos. Secede ab amicis et intimis . . . An nescis te verecundum habere sponsum, et qui nequaquam suam velit tibi indulgere praesentiam praesentibus ceteris?

RETROSPEKTIVA

Pohled na kněze, jak nám ho líčí minulost, historie církevní. Pohled jen kratičký, kusý, povrchní, a přece způsobilý vzbuditi v nás řadu vážných myšlenek.

Kněz z prvních heroických dob církve budiž tu jen jmenován. Jemu postavila církev pamětní desku — v aktech mučednických. Sám napsal svoji hrdinskou píseň krví svou mučednickou a krví svých oveček, povražděných pro Krista.

Kněz z bouřlivé doby zápasu o nejhlavnější dogmata sv. víry. Jak a kým ho charakterisovati? Ambrosiem, diktujícím všemocnému caesaru pokání, dobývajícím skvělostí života i nauky církvi velikého Augustina? Nebo Řehořem Nazianským, který za největší příkoří proti církvi spáchané pokládal, že Apostata zakázal křesťanům studium věd a klasiků světských, třeba pohanských? Nebo Jeronymem, vracejícím se stále ku

svatým písmům, ku pramenům nauky a vědy křesťanské? Nebo oněmi velkými kněžími biskupy, Chrysostomem, Augustinem, Basilem, Martinem, Athanasiem, kteří s leskem jména svého i úřadu dovedli sloučiti chudobu a umrtvení tehdejší tuhé discipliny mnišské?

Ti všickni postavili sobě a knězi doby své pomník giganticky čnící do dějin všech věků pozdějších: čisté, zachráněné, prohloubené dogma, spisy Duchem Božím provanuté.

Snad žádná doba ohromnými převraty, všeobecným otřesením bývalých základů společenských, zpupností a neurvalostí sil, v ní působících nepodobala se tak době naší (po té stránce), jako doba stěhování národů. Právě proto by se nám na knězi doby té mohl jeviti mnohý moment nejen zajímavý, nýbrž i bezprostředně poučný. Než doba ta, charakterisovaná ssutinami po-bořené kultury, mrtvolami povražděných národů, doba temná, osvětlená jen požáry zapálených měst a chrámů, zůstavila nám málo jmen, málo rysů kněžských.

Řehoř Veliký.

Benedikt.

Kassiodor.

Severin.

Jména ne-li kněží, tedy duší kněžských svítí z ní jako majákové nejen víry, ale i lidskosti, práva, kultury, lepší budoucnosti . . .

Blížší i známější jest nám středověk, kde církev, kde kněz měl ohromnou moc materiální i mravní. Bude vždycky věci nesnadnou souditi století dávno minulé se stanoviska nynějšího. Ale mimoděk se namítá otázka, jakým asi směrem braly by se dějiny nejnovější, kdyby klerus středověký vlivu svého byl vždy užíval šlechetněji, mírněji, nezištněji, ideálněji. Či nebyl to klerus, který mezi prostý věřící lid všech národů vrhal pochodeň za pochodní, až se vzňal celý svět? Třeba jen připomenouti ono hrozné schisma papežské, ony vášnivé boje fraticellův, ona pohoršení koncilů „reformačních“ . . . A kde zpříma oni nevznítily boje, byli jeho hlavními udržovateli (Jindřich IV., Barbarossa, Filip Krásný, Ludvík Bavorský . . .).

Středověk je doba protiv. Je doba Řehořů VII., Petřů Damiánských, Bernardů, Františků z As., Tomášů Aq., Innocentiů III., a je doba biskupů knížat, dvořanů a vojáků, kněží, dvorních kaplanů a lokajů, doba annat a rezervací, doba privilegií a hádek o právo pochovávat . . . Charakterisoval ji po jedné straně sněm Late-

ranský IV. (1215) dvěma kánony, kánonem 16.* a kánonem 19.**

* *
*

Postupme do dob nám ještě bližších, do krajů nám zvláště drahých, protože vlastních.

Na prahu nejosudnější epochy našeho národa setkáváme se s ponurou postavou kněze M. Jana Husi. Tem vryl od 15. století nesmazatelně svou signaturu na vývoj našeho života náboženského, našeho života politického, kulturního i společenského. A, želobohu, ta signatura neznačí (jak nám namluviti chtějí) štěstí, slávu, dobro! Mistrem J. Husem počíná

* (De indumentis clericorum) „ . . . Pannis rubeis aut viridibus, nec non manicis aut sotularibus consutitiis seu rostratis, fraenis, fellis, pectoralibus et calcaribus deauratis aut aliam superfluitatem gerentibus non utantur . . . Fibulas (přesky) omnino non ferant, neque corrigias (řemeny) aureas vel argenti ornatum habentes, sed nec annulos, nisi quibus competit ex officio . . .“ Cfr. Mansi, Concilia, Venetiis, 1778. tom. 22. col. 1003. ss.

** (Ne ecclesiae mundanis supellectilibus exponantur.) „ . . . Sunt et alii, qui non solum ecclesias dimittunt incultas, verum etiam vasa ministerii et vestimenta ministrorum ac pallas altaris nec non et ipsa corporalia tam immunda relinquunt, quod interdum aliquibus sunt horroři(!). Quia vero zelus nos comedit domus Dei, firmiter prohibemus, ne huius modi supellectilia in ecclesiis admittantur . . . Praecipimus quoque, ut oratoria, vasa, corporalia et vestimenta praedicta munda et nitida conserventur. Nimis enim videtur absurdum in sacris sordes negligere, quae dedecrerent etiam in profanis.“ Ibid. col. 1007.

nemoc národa našeho, která časem se sice stavila, ale úplně nevyléčila nikdy; která dnes více než dříve hrozí nám náboženskou i politickou katastrofou.

Českému knězi dal veliký Otec vlasti (jiné stavy, na př. šlechtický, mu toho záviděly) do rukou dvousečný meč, vědu. My první měli jsme v střední Evropě domácí universitu. Karel IV. dal nám zbraň vědy, a my tu zbraň obrátili přímo do srdce vlastního lidu. Hus začal, a jiní kněží pokračovali, dokonali...

Jak smutné dědictví zanechal potomkům svým kněžím český kněz věku 15.!

* * *

A opět nová epocha kněze v Čechách. Doba t. zv. reformace. Doba největšího ponížení kněze v Čechách. Jaké to smutné zjevy kněží, dávajících se ustanoviti na půl, ano na čtvrt léta, měnících za kus chleba víru jako oděv!...

* * *

Sedmnácté, osmnácté století! Smečka dobro-

* Cfr. Frind, Die Kirchengeschichte Böhmens, Prag 1872. Bd. IV. pag. 111 — 114.

družných cizinců bez srdce zmocnila se lidu, vyssávala až do kosti náš blahobyť, otročila lid nejen fysický, ale i mravně, hýrala za naši českou duši, za náš křesťanský, český charakter. Kde byl tehdá český kněz? Kde byl zpovědník těch pánů? Kde byl jejich kazatel? Kde byl kněz učitel (vysoké školy byly v rukou kněží) a kněz spisovatel? Kde byl kněz společník těch pánů a host jejich paláců a dvorů? . . .

Marně tu hledám typus českého Las Casas . . .

* *
*

Zastavuji se na konci u kněze josefínského.

Malé srdce, přísahající a věřící jen na stát . . . Oznamující lidu o očkování a hnojení a odhánějící lid od zpovědníků a oltářů . . . Kněz odřezaný od vroucích pramenů života církevního a lpící vší energií jednostranné, zakrnělé, obmezené duše na formě, státem předepsané . . .

A opět a opět vracím se k té otázce: Proč ten typus u nás tak hrozně dokonale se vyvinul? A proč právě u nás tak smutně pravidelně i často se dařil? A proč u nás zapustil kořeny houževnatěji? . . .

* *
*

Anebo líčím příliš do černa?

Vy tiché postavy věrných, svatých kněží za všech dob, odpusťte mi! Vy za všech dob žili jste v církvi, byli jste její pravou chloubou a jejím pravým pozhnáním. Co dobrého v lidu se zachovalo po všechna století až na nás, Vaším je dílem. Ale byly doby, kdy tichý Váš krok zanikl u vášnivé vřavě bratří málo Vám podobných. Byly chvíle, kdy jiní z řad posvěcených zajeli skvělými, ale málo Božími průvody na pokorné pole Vaší práce. Byly periody, kdy za Vás mluvili dějinám, kteří mezi Vámi nejméně toho zasloužili. A jejich hlas zvítězil. Jejich typus vryt dobám oněm málo šťastným v pramenech, vypravujících o osudech církve — Váš zůstal jen oku Toho, jenž i tichou odměňuje práci. A s tímto typem v době každé počítá až do dnes soud dějin, praví-li, že byly doby, byly okolnosti, kdy kněz nepojal velikosti úlohy i poslání svého. Praví-li, že zvláště my kněží čeští převzali z minulosti velikou povinnost restituce vůči lidu našemu . . .

Třeba blíže naznačiti, jakým směrem nese se myšlenka právě pronesená a pronešená ne na obžalobu kněží nynějších, nýbrž na výstrahu.

V dobách velkých byli jsme malí . . .

V dobách, kdy šlo jediné o to spasiti celek, myslili jsme na sebe . . .

Zaujati až příliš osůbkami svými, nepoznávali jsme doby, ve které jsme žili, směrů, které jí hýbaly . . .

Kdy propast se již již pod nohama nám otvírala, ještě jsme věřili v „zázraky,“ ještě jsme se nemohli vyšvihnouti tak daleko, abychom odhodili trety a cety z časů minulých převzaté a zamilované . . .

Zanášeli jsme záležitosti osobní na velké forum veřejnosti, mstíce příkoří soukromá na církvi, která na srdci nás chovala, na lidu, z něhož jsme posli . . .

V dobách, kdy lid tonul v moři bídy, byli jsme spokojeni s blahobytem vlastním . . .

V dobách nejvyššího vzrušení nebyl život náš takový, aby nikdo pro naše osoby nemohl kamenovati svaté věci . . .

Měli jsme spasiti dobu, a my zatím sami jsme stonali nemocí doby.

A přece jsme byli úřadem svým povinni státi na stráži . . .

Byli jsme povinni po případě první položiti oběť na oltář církve a vlasti . . .

Učme se z dějin. Žijeme v době ne-li velké, tož jistotně na dlouho rozhodující, osudné.*

Stojíme v plném ohni války za víru a mravnost . . .

Řady naše řídnou a slábnou.

Revoluce vítězí.

Co nás čeká? Co čeká nejmladší z nás? Co čeká náš lid?

Jaký soud pronesou jednou dějiny o nás?

Nechť prapor náš neohroženě vlaje, kde napadena klesá víra a ctnost!

Heslem naším budiž: církev a lid!

Míjej daleko řady naše kletý egoismus!

Bezúhonným budiž náš štít!

Naše oko budiž bystré, naše rámě silné, otužené životem prostým, jako se sluší na vojína Kristova!

Velké budiž naše srdce důvěrou v Boha, zápallem pro svatou věc!

A když tak nás stihne čas, v případě nejhorším jen jedno nám přinese — slávu mučednickou.

Učme se z dějin!

* Svatý otec Lev XIII. praví v encyklice k biskupům franc. ze dne 8. září 1899 (*Le Canoniste contemporain*, 1899 p. 547. ss.): „Les temps actuels sont tristes, l'avenir est encore plus sombre et plus menaçant; il semble annoncer l'approche d'une crise redoutable des bouleversements sociaux.“ (Časy přítomné jsou smutny, budoucnost jeví se ještě pochmurnější a hrozivější; zdá se zvěstovati blízkost strašné krise převratů sociálních.

CHARITAS, VINCULUM PERFECTIONIS

(Coloss.)

Kterýsi anglický spisovatel vydal před lety statistiku manželského štěstí. Rozdělil v ní manžely na trojí druh : manželů na venek i uvnitř nešťastných ; na venek i uvnitř šťastných ; nešťastných uvnitř, ale šťastnými se zdajících. Počet těchto byl ze všech největší. Počet manželů i na venek i uvnitř šťastných zas nejmenší, as 17 procent.

* * *

Kdyby tak komu vstoupilo na mysl vydati statistiku štěstí kněžského, jak by asi dopadla ? I mezi námi našel by se, ovšem mutatis mutandis, ten osudný trojí druh : kněží na venek i uvnitř rozervaných, kněží ve stavu svém dokonale šťastných, a konečně kněží své vnitřní neštěstí na venek před lidmi stěží zakrývajících. Který druh by as u nás byl nejčetnější ? Doufám v Pána Boha, že prostřední.

* * *

Důležitější, než tázati se po počtu kněží šťastných a nešťastných, bylo by zvědět příčinu, pro kterou tito

jsou šťastni a onino nešťastni? Vždyť konečně přes všechny nahodilé rozdíly všichni stejné mají účastenství (co do podstaty) v dobrodiních i příkořích stavu svého.

Kdož by si tu troufal dáti odpověď paušálně, všeobecně? Tenť by prohlédal duše dokonaleji, než kdy dáno pouhému smrtelníkovi. Ale třeba součet života, nebo co vulgárně nazýváme „šťěstím,“ u kněží rozličných tisícerymi lišilo se způsoby, přece každý z nich určován, sestavován, prováděn jedním velikým činitelem životním: láskou. Kterou láskou? I v knězi (a o každém stavu lze říci podobně) bije srdce denně a chvěje se sterými záchvěvy lásky vyšší a nižší, lásky pestré a rozmanité, jako jest rozmanitým život sám a to, co do cesty nám vrhá. Ale jsou to záchvěvy listů na stromě, které jedním větrem a směrem se pohybují, jest to kolotání, živé proudění a probíhání vlnek jedné řeky, jež k jednomu konečnému cíli plyne . . .

Všemu, co srdcem kněžským proudí a víří, směr určuje jedna velká, život až v základech uchvacující láska, láska k povolání — nebo její opak.

* *

Smí květina vzdáliti se slunce a teplých jeho paprsků? Tot by se vzdala rozvíjení, vzrůstu, života. Každý květ instinktivně obrací se a vyhlédá k slunci.

Smí lidské srdce, smí srdce kněžské vzdáti se lásky a jejích vroucích, sílivých, těšících, mocných proudů? Toť by se zřeklo života, odevzdalo se ne radosti, nýbrž chladu, temnotě, zaniknutí. I kněz má právo, má i povinnost lásky v těžkém svém životě. —

Láska! Proč s tím svatým slovem tolik profanujících se provádí podvodů? Co člověka vynáší na vrchol nejčistější lidskosti, zaměňuje se — se zvířecostí. O tom, co je životním principem duchů i nejvyšších, rozhoduje se podle výměru luzy. Svatý oheň, elementární síla v životě ponechána náhodě, nemyslivosti, choutce, slepému pudu . . .

Leč zdali možno oheň rozumem, výměry, principy stvořiti? Ovšem možno jej rozumem, zákony do požehnaných uvéstí mezí. A možno z něho špatností, nerozumem stvořiti nepřítel, ničitele života.

Jsme prý odsouzeni žíti bez lásky. Opravdu? Zda ti, kdo podobná slova mluví, jsou si též vědomi dosahu toho, co ona obsahují?

Jsme odsouzeni žítí bez lásky ženy. Ale což není jiné, vznešenější lásky? Což jen tou branou vylévají se požehnané vody lásky na život? Anebo jsou i jiné ještě brány lásky a které?

Kolik velikých zájmů lidských, tolik je bran lásky. Krása, umění, ctnost, věda, pokrok, prospěch časný i věčný . . .

Čím mocněji jednotlivé tyto zájmy dotýkají se nás osobně, bezprostředně, tím neodvolatelnějšími nám mohou býti buditeli lásky. Krása ciziny a krása vlasti; dobrota kohokoliv neznámého a dobrota matky; pokrok lidstva a pokrok osobní . . .

Čím bezprostředněji dovedou vzrušiti stránku naši přirozenou, tělesnou, tím rychleji vznítí se lásky žár . . . Čím více obracejí se ke statkům vyšším duší, věčnosti, tím tíže se zapalují, ale tím čistější a vyšší jest jejich svatý plápol; i v lásce rozhoduje duše, základ člověka.

Proto láska ženy je láskou nejsnadnější, nejobyčejnější, láskou takořka všelidskou. Mocné zájmy krásy, dobroty a ctnosti srdce (která se vždy alespoň předpokládá), prospěchu, rozšíření vlastní osoby se tu vždycky stýkají. Zájmy to svrchovaně osobní; zájmy dotýkající se přímo nejmocnějších pudů tělesných, a přece zas na-

děje na vyšší zájmy duše nevylučující, ano vzbuzující. . .

A přece byli za všech dob mužové, kteří vědě, lidu svému, vyšší snaze po ctnosti, po Bohu, posvětili život svůj, celé horoucí srdce své. I oni znali lásku, lásku jedinou, (jelikož lásku vyšší nesnadno lze sloučiti s láskou obecnou), lásku vyšší. Ne lásku chladnou, lásku jak je v definici, nýbrž lásku vroucí, jak proudí srdcem, jak hledá a obětuje a nachází, jak je požehnáním životu. . . Královští duchové viděli vůkol sebe množství, sytící se chlebem všednosti; oceniti jeho rozkoš, ale nezáviděli mu jí. . . Sami vztáhli ruku po věcech vyšších, po pokrmu olympském, ambrosii. . .

Kněz stavem svým zřídá se navždy lásky ženy. Jen malým duším obět ta bude zdáti se obětí života samého. . . Jen malé duše budou se tu ohlédati zpět.

Kněz stavem svým zasvěcuje srdce své ideálům nejvyšším: ctnosti, lidu, Bohu. . . Silné duše v tomto vyšším manželství naleznou pramen a vzpružení vyššího života, ale i vyššího štěstí.

Knězi nezbyvá, než: buď oddati se lásce vyšší a v té lásce nalézti vyšší štěstí životní, nebo propadnouti životu

bez lásky, odsouditi se k zakrnění, k zániknutí v tom, co v nás nejlepšího.

* * *

O novověkém Tertullianovi, o Döllingerovi, říkával již v letech čtyřicátých velký Görres († 1848), že jest pouhým „půlčlověkem,“ člověkem, „který má jen rozum, ale nemá srdce.“ Tehda skvělo se ještě jméno Döllingerovo jako hvězda první velikosti na obzoru katolické vědy. Nadešla mu doba, kdy měl obětovati — doba sněmu Vatikánského. Ale „muž bez srdce“ nemohl milovati, nemohl ani — obětovati. Döllinger odpadl . . . Quomodo cecidisti, lucifer . . .

Jsme obklíčeni propastmi. Kde jsou ty propasti? Ve světě a jeho příležitostech. V povinnosti a jejích obětech. V srdci našem a jeho tajných proudech a touhách a vášních . . . * Máme povinnost neklesnouti do propasti, osobní povinnost, životní povinnost, od níž nikdo pod žádnou záminkou nás nemůže dispensovati. Zachováme tu povinnost, uchráníme se pádu? Toho nelze bez stálých obětí, někdy i mimořádných. (Plavec vyhazuje v bouři i drahocenné zboží do moře, aby zachránil dra-

* Cfr. Augustini (Migne Patr. Lat. t. 40. col. 1351.): Haec autem vita horrenda est et laboriosa, fragilis et fastidiosa, caduca et misera, deceptrix atque dulosa, et aerumnis ac scandalis plena.

hocennější život.) Nikoho z nás doba takového obětování nemine. („Suus cuique Isaac,“ říkával jistý muž duchovního života o takových chvílích.) Osvědčíme se? Bude v duši naší dosti síly i na oběť po případě mmořádnou? Bude — bude-li v ní láska, a to vroucí, upřímná láska ku povolání. Je-li láska taková v duši kněžské, je duše silná a zdravá. Není-li jí, je duše zlomena a neudrží se.

Hle, láska, láska k povolání, toť onen svatý oheň na kapitoliu života kněžského: od něho závisí naše vytrvání. V tu chvíli, kdy vyhasnul nám v duši, vyhasla i naděje vytrvalosti . . .

Kterýsi asketa (Dubois) dělí kněze na čtverý druh: nehodné, vlašné, dobré, svaté.

Jest vhodným i zde pátrati po příčině tohoto nového rozdílu? Souvisí s tím, co právě řečeno. Její jméno jest: láska.

Sv. Apoštol nazývá lásku svazkem dokonalosti.* Jest vlastně ještě více: jest dokonalostí samou. Dle míry, jak kdo miluje, bude zdobiti stav svůj skutky dokonalými. Kde ta královna vládne, není nikdy

* Kolos. 2, 14.

osamocena, má vždy v průvodu svém královský dvůr svůj, ostatní ctnosti stavovské.

* * *

Život a smrt, Bůh a peklo, toť dvojí hranice našeho života, dvojí pramen lásky a bázně, dvojí motiv veškerého našeho konání na zemi. Který je důležitějším? Nikdo nepochybuje, že láska.

Bázeň jest jako hradba pevného města, zdržuje útoky nepřitele. Ale láska, toť ono proudění a konání, ono dychtění a snažení, ona rozmanitost a pestrost, toť život, jenž městem proudí, myslí, chce, pracuje, dobývá . . .

* * *

Mezi životem a smrtí, mezi Bohem a peklem jsou nescíslné stupně. Tak nescíslné rozdíly a stupně zná lidské snažení a působení. Kde těch stupňů počátek a pramen? V lásce, mocněji nebo mdleji vládnoucí v duši. Matka, která více (opravdu) miluje, více bude matkou. Kněz, který větší láskou hoří, více bude knězem . . .

Měřítko lásky, lásky kněžské, bude vždy i měřítkem kněžského působení.

* * *

Mohlo by se mi namítnouti, že dostačí, aby kněz plnil svůj stav; že v tom plnění obsažena jest i láska stavu, a že jest tedy zbytečno takový důraz klásti na formální lásku k povolání.

Není ta námitka neoprávněna. A přece zas není v ní pravda celá. Dobrá teorie (budiž mi dovoleno ještě na-
posled tu větu opakovati) jest odjakživa matkou dobré praxe, ale i její v z p r u ž i n o u a p o b í d k o u . Teorii pak povolání kněžského bych nazval lásku povolání toho formální. Jak osvědčí svou vynalézavost, obětavost, podnikavost, horlivost v tisícerych malých i velkých případech kněžského působení kněz láskou svého povolání zanícený! A jak daleko zůstane za ním ve všem kněz „legální,“ postrádající onoho svatého ohně!

* * *

Kdo si dovede představit si m u č e d n í k a za víru, jenž by nebyl uchvácen svatým plamenem nadšené lásky k víře? Ovšem, je také mnoho křesťanů plnicích i bez zvláštního nadšení povinnosti sv. víry obyčejné — v okolnostech obyčejných.

Kterak si vysvětlíme život velikého hero a chudoby, sv. Františka Seraf., bez veliké, vědomé lásky k chudobě? Pravda, mnozí lidé jsou chudi, a ač nemilují chu-

dobu, snášejí ji bez reptání, alespoň poctivě. Ale na hero chudoby mají daleko, velmi daleko.

Lze si pomyslití hrdinu, jenž by od svých zrazen a opuštěn sám umíral za vlast a národ, a nebyl vznícen svatým citem lásky vlastenecké? Jistotně dovede i obyčejný, nevědomý voják zemřítí na bojišti za svou povinnost — ale hrdinou (v dokonalém slova smyslu) proto ještě není.

A lze si představití ony světlé postavy kněžské, Pavla, Chrysostoma, Borromea, Manninga, Kettelera a j. bez veliké, formální, nadšené i uvědomělé lásky k vznešenému povolání svému?

Žijeme v době veliké, veliké nebezpečím a boji, jež v lůně svém chová. Nevíme, nepřijde-li chvíle, kdy bude nám voliti jediné mezi hrdinstvím nebo sketstvím, mezi velkým činem pro Boha nebo velkou zradou na Bohu, mezi mučednictvím neb odpadlictvím.

Snad nikdy nebylo nebezpečnějším spokojiti se s láskou stavu prostřední, ospalou, slabou. Snad nikdy nežádala doba na knězi důrazněji lásky k povolání, mimořádné, veliké, hrdinné, vznešené.

* * *

Jakými prostředky ta láska v srdcích našich se udrží, ano krásněji zkvete? Všecko, co o povolání kněžském v pojednáních dřívějších pověděno, i za tím účelem bylo pověděno: Každý skutek věrnosti kněžské jest polénkem do ohně lásky k povolání, jako naopak: každá nevěrnost stavu našemu jako sprcha lásku tu ochlazuje.

Ale pro zvláštní důležitost této ctnosti měl by každý kněz užítí i zvláštních ještě ochran a prostředků, aby si ji pojistil.

Kněz rozjímej častěji vděčně ve světle víry o krásu svého povolání.

Varuj se svědomitě čtení, obcování, jež buď zjevně nebo tajně lásku stavu v něm podrývá.

K tomuto statku největšímu, ježž Bůh mu světil, nepřikládej malicherného měřítká nicotností lidských, chvilkových nálad, zmařených snah sice vroucných, ale v sobě přece jen snad dosti bezcenných... Výše stůžž nám svaté kněžství, než ty třpytivé tretky rozličných šplhavců a planých snaživců!...

* * *

A ještě jedna veliká myšlenka, myšlenka hodná, aby nás provázela životem. Veliká, silná láska před-

pokládá i mocné otužilé srdce! Ve vypáleném krateru ten svatý plamen nenalezne hojnější potravy pro mocnější vzplanutí. Nejlepším, co v duši své máme, chce žít, hořeti, svítiti.

Žijeme prostřed rozmařilého světa, v době zchoulostivělostí potřísněné. Ale jsme vojíni Kristovi. Zachovejme si i přes svět a čas, ano proti světu a času duši čistou, ideální, mužnou, otužilou — duši vpravdě kněžskou!

Na našem srdci chce spočinouti, životem nás provázeti, síliti a hřáti, k nebi nás chce vésti svatá požehnaná láska — co nejlepšího máme, jí ustrojme, zachovejme —

* * *

Jak po studnici laň, tak práhla duše má.

Aj přilétla jako pták občerstvit se v zřídla Tvá.

— — — — —
— — — — —

Já slyšela jsem klepání Tvé do našich bran:

Aj přicházím otevřít Tobě dokořán.

Pojď, Pastýři dobrý, pojď na nivy srdce mého:

Popásej myšlenky mé a chraň je zlého!

Pas všechny lilie v zahradě mojich dnů;
A rozzpívej ji celou písní Svojich rtů!
Otcí i Synu i Duchu svatému buď sláva:
Před věky zkvetla a po věky neustává.

(K. Dostál - Lutinov: Eucharistia.)

DOSLOV

Toto nové vydání „Pohledů“ je „nezměněné“. A přece se některé změny ukázaly nutnými. Alespoň potud, že se vynechala místa dobou již zastaralá, že se přidaly některé nejnovější kánony církevní. Zdali tím (vynecháním) kniha neutrpěla, netroufám si rozhodnouti. Neníť snadno přešiti, neb aspoň přizpůsobiti oděv, jak se nosíval před dávnými časy, na způsob nový. A není snadno knihu skoro před třiceti lety vyšlou, z života a pro život napsanou, upravit tak, aby ve všem vyhovovala poměrům novým. Skoro bych myslil, že (dojde-li někdy zase k vydání novému), „Pohledy“ by se měly tisknouti co nejvíce v rouše původním, ovšem s poznámkami některá místa vysvětlujícími. Ale to já již při tom nebudu . . .

Ve Věži u Něm. Brodu v červenci 1931.

Dr. Fr. X. Novák.

OBSAH

Předmluva

5

DÍL PRVNÍ

<i>Anděl nebo ďábel</i>	9
<i>Dominus pars hereditatis meae</i>	21
<i>Qui diligitus Dominum, odite malum</i>	50
<i>Nad propastí</i>	67
<i>Po těžké nemoci</i>	81
<i>Problém budoucnosti?</i>	96
<i>Beth-lechem</i>	107
<i>Ignoratio scripturarum ignoratio Christi est (C. J. C.)</i>	122
<i>Gan-edén</i>	140
<i>Dub a třtina</i>	157
<i>Defecerunt in via</i>	188

DÍL DRUHÝ

<i>Obětující-obětovaným</i>	209
<i>Boje a zbraně</i>	222
<i>In mundo, non de mundo</i>	256
<i>Zanedbané nivy</i>	275
<i>Nudam crucem nudus sequar</i>	306

<i>Mladé víno</i>	336
<i>Vade mecum mladého kněze</i>	359
<i>Adveniat regnum Tuum</i>	365
<i>Labia enim sacerdotis custodient scientiam</i>	402
<i>Kde každý kněz má býti odborníkem</i>	420
<i>Habitare fratres in unum</i>	431
<i>Paulo minus ab angelis</i> .	450
<i>Negotium negotiorum omnium</i>	472
<i>Nemnohým, ale vyvoleným</i>	498
<i>Útulek duše</i>	510
<i>Retrospektiva</i>	525
<i>Charitas, vinculum perfectionis</i>	534
<i>Doslov</i>	547

OPRAVY TISKOVÝCH CHYB

- 24., řádek 7. shora: zůstaveno, m. zůstavenou
231., „ 5. shora: světla, místo světa
243., „ 3. shora: duši, místo duš
272., „ 4. zdola: pozn.: gaudent, m. gandent
280., „ 9. zdola: prací, místo práce
321., posled. ř., poznámka: ne místo en
321., tamtéž: indignantur, místo indignentur
428., řádek 10. shora: Łaczyński, m. Lonczynski
468., „ 2. zdola: energii, místo enegii
476., „ 11. shora: lásky, místo ásky
484., „ 2. zdola: tehda, místo tehďá
-

DRA FRANTIŠKA X. NOVÁKA

POHLEDY

DO ŽIVOTA BOHOSLOVCŮ A KNĚŽÍ

V ROCE 1931 VYDÁVÁ

JEDNOTA KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

ARCIDIECÉSE OLOMOUCKÉ V II. VYDÁNÍ.

Z CICERA SONDRU PRO JEDNOTU DUCH.

VYTISKLA SPOLEČENSKÁ KNIHTISKÁRNA

V PŘEROVĚ, MASARYKOVO NÁMĚSTÍ Č. 16.

TELEFON 178.